M B M

1551

~~Grammatic. Hebr.~~ Cefalerii
191 de Quadros

850.

No: 32.
1714
~~1713~~

n. 25.

10.

J.J. Brunet II, col. 961

~~No. 366.~~

ספר הדקדוק

GRAMMATICA HEBRÆA ELIÆ LEVITÆ GERMANI, per Seb. Munſterum uerſa, & ſcholijs illuſtrata, cum Indice copioſiſſimo.

ITEM Inſtitutio elemẽtalis Munſteri, cum Tabula omniũ coniugationum, & libello Hebræorum accentuum.

103.

BASILEÆ M D XLIII

No. 2

Digitized by the Internet Archive
in 2015

https://archive.org/details/seferhadikdukgra00levi

SEBASTIANVS MVNSTERVS HEBREÆ linguæ candidatis S. D.

QVVM olim nobilē illam Eliæ Leuitæ nactus essem Hebræam grammaticam, amice lector, supersticiosius, illā uerti, quàm ut Hebraicari incipientibus commodo esse potuerit. Verū in uotis tum mihi erat, præceptoribus Hebrææ linguæ, qui passim iuuentuti erudiendæ in academijs præficiebantur, suppetias aliquas ferre: ne si nudum Hebraismū illis (ut mihi obuenit) tradidissem, phrasi illius non assueti animum protinus despondissent. Superuenit paulopost libellus

1018355

æque nobilis & utilis, cui idem Elias titulum פִּרְקֵי fecit, qui tantum præsidij in re grammatica mihi contulit, ut facilè cernere licuerit citra cuiusuis Momi mordacem reprehensionem, quid perperam à me esset uersum, & ubi ab autoris mente esset discessum. Quòd quum animaduertissem, insumpti laboris non pœnituit, præsertim quum Hebraismus ipse saluus & integer è regione uersionis illius manserit, & semper ueniam precatus fuerim, sicubi me hallucinari contingeret, in huius tam extraneæ linguæ propagatione, à nullo Christiano homine, aut à paucissimis, ijsque Christo ex Iudaismo renatis, iam à multis annis satis cognitæ, boni id cõsulerent studiosi: quum scriptum sit כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא יֶחֱטָא׃ Alioquin, qua putas hodie studiosi Hebrææ linguæ laborarent grammaticarum

ticarum rerum penuria,quamq́ curta
illis esset domi supellex,si ego pericu/
lum non fecissem in euulgãda hac uni
ca Eliæ grãmatica,& me quibusdam
ingratis hominibus rodendum expo/
suissem,& præsertim quum unum aut
aliud exemplar Romanæ æditionis
Germania tunc non uidisset,idq́ de/
formi & inexpolito charactere cogni/
tuq́ difficili esset excusum,& præterea
à nemine uersum? Idem exẽplar iam
quartò studiosis communicamus,sed
longe alia ratione uersum,ut uel à pue
ro intelligi posset. Nã præter id quod
loca quædam,in priori æditione non
bene reddita,castigauimus,etiam diffi
ciles & inconsuetos loquendi modos
deliniui, aut uno & altero uocabulo
explicui: nusquam ab autoris mente
(quod sciam) digressus:exempla He/
braice cum sua interpretatione adscri/
 psi,&

pſi,& quid ijs Elias conteſtatũ uoluit,
oſtendi:& planè id pro uirili mea mo-
litus ſum,ut Elias Latinos Hebraicã
doceret grammaticam. Quod autem
idẽ Elias paſſim meminit in hac gram
matica quorũdam libellorum,nempe
Officiorum ſeruilium literarum,Can-
tici, Specierum & Proprietatum,ſcias
illos eſſe libros,quos ſuperioribus an-
nis typis Frobenianis euulgauimus
cum hoc titulo, פרקי אליהו בכללים
קצרים באותיות ובנקודות Perſtrin-
gunt enim naturas & proprietates lite
rarum atq; punctorum. Dici uix po-
teſt,quantam ſupellectilem ad diſcen-
dam Hebræam linguam,hi quatuor
ſuppeditẽt libelli. Tu igitur lector,qui
cunq; es,qui cupis diſcere linguã ſan-
ctam,hos libellos,quos coniunctos &
ſimul excuſos inuenies,non excludas
à ſtudio tuo. Id ſi feceris,ſenties aliquã

do me

do me tibi haud male ſuaſiſſe, quippe qui iam tot annis uerſatus & reuerſa/tus in eis, ſciam quam afferre poſſint commoditatem. Difficultatem Cantici leniet tibi Elemẽtarium iſtud, quod huic Grammaticæ adiecimus: quin & Grammatica ipſa plauſibilior tibi erit, ſi prius te exercueris in hac noſtra, aut potius Eliana elementari Inſtitutione. Nihil enim in ea poſuimus, niſi quod certum & ſolidum eſſe cognouimus. Hanc eandem hoc Chriſti anno ſeſ/quimilleſimo trigeſimoſeptimo, ac de/inde anno quadrageſimotertio, reco/gnouimus, auximus, & in obſcuriori/bus locis dilucidiorem reddidimus, ne quid deeſſet quod in Grammatica de/ſiderari poſſet: quin & Tabulam con/iugationũ pulchre per ordines diſtin/ctam inſeruimus, & per adiectas An/notatiunculas quæ cuiq; perſonæ per

 ſingu/

ſingulos modos accidere ſoleat diuer-ſitas oſtendimus, & quæ uerba à com-muni forma recedere deprehendun-tur, ubiq; ſuis exẽplis declarauimus. Potiſſimum autem hoc unum in ſin-gulis ordinibus curauimus, ut ea uer-ba quæ unam ex gutturalibus comple-ctuntur literis non negligeremus, ſed diligenter annotaremus, quo pacto in eiſdem dages ſignandum torqueatur in uocem magnam, aut punctus hirec propter hatephatam literam mutetur in patha, ſiue in ſęgol. Sed nõ eſt opus noſtra commendatione, quum tu ipſe lector hic experiri poſſis quales ſuppe-tias tibi tulerimus. Iam uero nouiſſime adiecimus huic operi noſtro libellum De ratione accentuum, ut ab Elia ſupe-rioribus annis eſt euulgatus: ſic contra-ctus in compẽdium, ut prolixiore non admodum egeas. Vale, & fruere.

INSTITVTIO ELEMENTALIS IN HEBRAICAM linguam, autore Seb. Munſtero.

LITERAE apud Hebræos ſunt duæ & uiginti, quarum nomina & figuræ ſunt hæc,

Vau	*He*	*Daleth*	*Gimel*	*Beth*	*Aleph*
u	h	d	g	b & v	a e i o u
ו	ה	ד	ג	ב	א
Lamed	*Caph*	*Iod*	*Teth*	*Heth*	*Zain*
l	c uel k	i	t	h	z
ל	כ	י	ט	ח	ז
Pe		*Ain*	*Samech*	*Nun*	*Mem*
ph & p		a e i o u	s	n	m
פ		ע	ס	נ	מ
Tau	*Sin*	*Schin*	*Res*	*Kuph*	*Zade*
t & th	s	ſch	r	k	z
ת	שׂ	שׁ	ר	ק	צ

INSTITVTIO

DE LITERARVM PRO/LATIONE.

א Quum hæc litera non ſit conſonans nec aſpiratio, diſtinctam prolationẽ à puncto uocali ſibi adiecto non habet: ut אַל al, אֶל el, אִם im, אוֹ o: & cætera. Non recipit punctum dages.

ב Cum puncto uentrali, quod dages uocatur, ualet B: ut בַּל bal, בֵּל bel, בּוּ bu. Sed cum uirgula in capite quæ raphe uocatur, laxatur in u conſonantem: ut בַֿל ual, בֿוֹ uo. Et quando non habet raphe nec dages, perinde eſt ac ſi haberet raphe: nam in impreſſis libris rarò adĳcitur raphe, quum eiectio dages ſatis indicet literã leniter proferendã: ut בוּ fu, בַר far. Aduertes hic diligenter, ne beth pro caph

aph legas: habent enim hæ duæ lite-
ræ magnam in effigie affinitatem.

ג Cum raphe eſt G molle,& cū da-
ges G forte:ut גַּם gam, גּוּ gu,
גֵּר ger, גַּשׁ gaſch.Sine raphe & da-
ges ualet idem quod ג ut גַם gam.
Nos Germani nullum facimus diſcri-
mē inter gimel raphatū & dageſſatū.

ד Facit D Latinum,lene cum raphe,
& durum cum dages:ut דָּם dam,
דוֹר dor, יוֹד iod, יַד iad.Huic literæ
multum conformis eſt in figura res li-
tera, non tamen deeſt nota differen-
tiæ:ut ד d, ר r.

ה Eſt aſpiratio lenis,ut הָ ha, הוּ
hu, הֵם hem, הֵן hen:&c.Quā-
do uerò finem dictionis obtinet, non
auditur, nec habet tunc diſcrimen ab
aleph:ut קָרָה kara,ſic קָרָא kara.

ו Cum puncto ſubſtrato, aut ſine
omni puncto,eſt V cōſonans:ut ו

ua

ua, ו ui, גֶו gef. Cum holem in capi-
te, est o: ut ו o, בוֹ bo. Cum puncto
schurec in uẽtre, est u uocale: ut בוּ bu.
Et quando habet aliud punctũ uocale
subscriptum, tunc punctus ille uentra-
lis non est schurec sed dages, ut וָּ fa,
וִּ fi, צִוָּּה ziffa. In fine quoq; sine om
ni puncto est u cõsonans, ut תָּיו thau
seu thaf, וָו uau seu uaf.

ז Valet s gracile & nõ acutum, qua
liter Latini literam s proferunt: in
Germanica quoq; lingua frequens est
si quis diligenter aduertat, ut patet in
uerbo legere, læsen.

ח Est aspiratio fortis, quæ etiam in
fine audiri potest, ut חָכָם ha-
cham. Et nota quando hæc litera in fi-
ne dictionis punctatur, uox ipsa præ-
cedit aspirationẽ, ut רוּחַ ruah, & non
ruha. Figura est ante & retro clausa,
he autem solum à fine est clausa.

ט ualet

ט Valet t Latinum, ut טַשׁ tasch, טוּר tur: differtq́ à tau in prolatione, quòd tau non dagessatum, non nihil habeat aspirationis.

י Aliquando est cõsonans i, aliquando uocale. Consonans est, quãdo habet proprium punctum uocale, ut יַד iad, יוֹר ior, יָם ŋm seu ghim. Vocale est in fine dictionis, quãdo ipsum præcedit camez uel patha, schurec uel holem: ut מַי mai, מָי mai, גוֹי goi, בוּי bui. Quiescit uerò quando ipsum intra dictionem aut in fine dictionis præcedit zere uel sægol: ut בְּנֵי bene, בְּנֶיךָ benæcha. Quiescit etiam post camez sequente uau, ut תָּיו thaf.

כ Et in fine dictionis ך & ךְ Cum dages ualet c uel k, & sine dages ch: ut כָּכָה cacha, כָּמוֹךָ camocha, כָּמוֹךְ camoch. Et cum dages in fine מִמֶּךָּ mimmæcca.

ל ualet

ל Valet L Latinum, ut לֹא lo, בַּל bal: & hæc ſola litera tanquam regina in alphabeto dicitur erigere ſurſum caput, tenetq́ mediũ alphabeti.

ם Et in fine dictionis מ ualet M, ut מַד mad, מַיִם maijm. Figura mem finalis differt à ſamech per angulos quos ſamech non habet.

ן Et in fine dictionis נ ualet N, ut נָא na, מִין min, מַן man. Inuenitur etiam nonnunquam camez ſub nun finali, ut אֶשְׁמְרֶןָ pro אֶשְׁמְרֶנָּה deficiente ſcilicet he ſeruili litera.

ס Valet s acutum & ſubtile, quale Ephraitæ ſolum proferre poterãt. Latini id non habent, niſi qui à natura ſibilatrice lingua utũtur. Ab hoc ſono non differt שׂ cum pũcto ſiniſtro, ſed præciſe שׂ & ס eandem habent prolationem. Nobis Germanis hoc s familiare eſt: ut cultellus, meſſer.

ע litera

ע Litera in gutture formanda, sed quam nostrates Iudæi non aliter quàm aleph proferunt, nisi quum finem dictionis obtinet, ut רַע ra, a per nares oreque distento formato. Nunquam dagessatur.

פ Et in fine dictionis ף quando habet dages ualet p, & absque dages ph: ut פַּג pag, פַר phar, כַּף caph. Pe tamen finale nunquam admittit intra se dages, aut sub se punctum uocale.

צ Et in fine ץ ualet z Latinum: ut צַר zar, צור zor, בוץ boz. Hieronymus dicit habere stridulum sonum, qui scilicet strictis dentibus linguæ retractione profertur, ut est tz.

ק Facit c uel k Latinum, ut קַל kal, קול kol: & cætera. Figura eius cum nulla alia litera communicationem habet.

ר Valet R Latinum,ut נֵר ner, רַבִּי rabbi : & hæc nunquam recipit punctum dages.

שׁ Cum puncto dextro quod יָמִין iamin uocatur, ualet ſch, ſeu s craſſum : ut שֵׁם ſchem. Sed שׁ cum pũcto ſiniſtro,quod שְׂמֹאל ſmol uocatur, idẽ ſonat quod ס ſamech,hoc eſt s tantum,ut שַׂר ſar.

ת Cum punctulo dages ualet T,ut תָּמָר tamar:ſed ſine dages ualet θ th:ut מֵת meth, בַּת bath.

DE PVNCTORVM pronunciatione.

Virgula ſub litera,ut eſt ַ ualet a clarum,uocaturq́ פַּתַּח patha:ut בַּ ba.Sed ſi eadem habuerit punctũ in medio adiectum, ut ſic ָ ualet a obſcurũ,appellaturq́ קָמֶץ camez:ut מָ ma.Porrò duo puncta ſub

cta sub litera, hac dispositione ·· posita, ualent E gracile, uocanturque צֵירֵי zere: ut אֵם em. Quòd si sic : disponuntur, ualent E breuiter raptũ, aut terminant syllabam, uocaturque שְׁוָא scheua: ut שְׁמוֹ schemo, כַּלְנוֹ calno. Tria uerò puncta in hunc modum ∴ disposita, ualẽt æ: uocem scilicet mediam inter A & E, appellaturque סֶגוֹל sægol: ut אֶל æl. At unus punctus sub litera, ualet I, uocaturque חִירֶק hirec: ut אִם im, אִיר ir. Tria uerò puncta sic ⋱ ordinata, uocantur קִבּוּץ kybuz, ualentque uocem mediam inter u & i, quale u Galli proferunt: ut חֻקִּים huckim. Vnus punctus supra literam positus, ualet o, uocaturque חוֹלֶם holem: ut בּוֹר bor, מֹר mor. Et item punctus intra solam uau literam, ualet u, uocaturque שׁוּרֶק schurec: ut וּ u, גּוּ gu. Item ֳ ualet o breue, uocaturque

חֲטַף קָמֶץ hatephcamez : ut שְׁמֹר
ſchemor : & ׃ֲ ualet A raptum, ſicut
ֱ æ raptum, quorum primum uoca-
tur חֲטַף פַּתַח hatephpatah & alterũ
חֲטַף סֶגוֹל hatephſægol. Et hæc duo
ſolum habent locum ſub literis guttu-
ralibus. Inuenitur etiam nõnunquam
hatephpatah ſub litera duplicata, quẽ
admodũ eſt in dictione גִּלְלֵי gillele.

DE LITERARVM MVL-tiplici diuiſione.

LIteræ alphabeti ſunt uiginti-
duæ, & ex illis quinq; dupli
cãtur in figura: nẽpe מְנַצְפַּךְ
menazpach, quæ in fine dictionis di-
uerſam ferè habent formã ab ea quã
in medio aut principio. Hæ autẽ ſunt,

כ מ נ פ צ
ך ם ן ף ץ

Nam

Nam hæ quatuor, כ נ פ צ ex-
tendũtur in hunc modum ך ן ף ץ
Et ob id ab Hebræis פְּשׁוּטִים exten-
ſæ, & à Latinis finales uocantur. Et מ
apertum clauditur tali figura ם uoca-
turq́ tunc סְתוּמָה ideſt clauſum.

Quatuor cenſentur gutturales, nem-
pe א ה ח ע
Et quatuor palati, uidelicet גִּיכַּק
Dentales uerò hæ ſignantur זַס שְׁרַץ
Et iſtæ linguales, דַּטְלַנַת
Porrò בּוּמַּף labiorum officio po-
tiſſimum utuntur, ideoq́ labiales uo-
cantur.

Item alia partitione, iſtæ undecim
אֵלִיָּה שְׁמוֹ נִכְתַּב uocantur ſeruiles: &
aliæ undecim, nẽpe זַעַת קָצַר חָסֵר גֵּט
appellantur radicales.
Ex miniſterialibus, hæ quatuor אֶלְבַּשׁ
ſeruiunt duntaxat à capite dictionis.
Et aliæ ſeptem, ſcilicet ה ו י כ מ נ ת

ſeruiunt à capite & calce. Quare autem iſtæ radicales & iſtæ ſeruiles dicantur, infrà oſtendetur.

Rurſus quinque literæ ſunt perpetuo lenes & nunquam dageſſantur, ſcilicet quatuor gutturales & res ר litera: niſi quod ſemel aut ſecundo res ר inuenitur habere dages.

Iſtæ uero ſex בְּגַד כְּפַת ſemper habent aut uirgulam raphe in capite, per quã lenes & aſperæ fiunt, aut punctum dages in uentre per quod duplici modo fortificantur: ut paulo poſt dicemus. At hæ טַס שְׁעַץ גוֹזְלִים ſuſcipiunt quidem dages, per quod ueluti duplicantur quando proferuntur, ſed nunquam ſuſcipiunt raphe, per quod in ſua prolatione laxiores fiant: etiam ſi à Rabbinis, hoc eſt magiſtris, lenes ſeu raphatæ uocentur, quando carent puuctulo dages.

DE PVNCTORVM VOCALIUM DISTINCTIONE.

PVNCTA uocalia apud Hebræos numerantur decem: quorum quinque uocantur תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת motus seu uoces magnæ, & quinq; תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת uoces paruæ. Voces magnæ sunt ·· zere, ־ camez, וּ uau schurec, וֹ uau holem, uel holem absq; uau, & iod præcedente hirec, ut hic לִי Et harũ natura est, ut mox sequens scheua moueri faciãt, quod diligenter notabis: ut אוֹמְרִים omerim, & non omrim: סִיסְרָא Sisera, & non Sisra: nec facile patiuntur post se punctulum dages, nisi accẽtus millel, id est in penultima, ponatur iuxta eas, ut לָמָּה lamma.

Proinde uoces paruæ sunt, ‒ patha, ∴ sægol, · hirec sine iod, ⋱ kybuz

buz seu schurec paruum, ֳ hateph/ camez. Et hæ frequenter post se ha/ bent dages, & scheua mox illas sequēs quiescit, contrariam scilicet uocum ma gnarum tenentes legem: ut אִמּוֹת im/ moth, סִלָּם syllam, צַדִּיק zaddic, אֶסְתֵּר Esther.

NOtādum quoq; quod istæ qua/ tuor literæ יהוא quæ quiescen/ tes uocātur, expresse uel implicite sem/ per sequuntur uoces magnas, & nun/ quam ueniunt post uoces paruas, exce pto segol: nam dicitur אֱגֹלֵה & וְבֵרִיךְ

Est etiam natura literarum יהוא ut literis בִּגְּד בִּפַּת mox sequētibus, siue in una siue in duabus dictionibus im/ ponant uirgulam raphe: hoc est, non facile sustinent post se dages, sicut nec uoces magnæ, quarū habitacula sunt literæ י ה ו א

Dantur tamen quædam exceptio/ nes

nes,ſed quæ non ſemper necꝫ ubique conſtantes inueniuntur : præſertim ea quæ de relatiuis יחו dantur,niſi commodus acceſſerit accẽtus. Primo,quando capiuntur relatiue: ut שְׁמוֹ פַּרְעֹה nomen eius Parao,& שְׁמָהּ דִּינָה nomen eius Dina,& שְׁמִי בְּרַכְאֵל nomẽ meum Bæræchel. Secundo, quando ponũtur in pauſa. Sunt & aliæ quædam exceptiones, de quibus conſule Canticum noſtri Eliæ quartum.

DE DVPLICI DAGES

DVæ ſunt ſpecies dages, unũ uocatur קַל ideſt leue,& alterum כָּבֵד ideſt forte.

Leue, ſolum habet locum in literis בְּגַד כְּפַת Idcꝫ uel à principio dictionum, ut תַּלְמִיד בְּרֵאשִׁית Vel poſt ſcheua quieſcens,ut תִּזְכּוֹר Et illud nihil ſignificationis habet:ſed monet,li-

teram non aſpere, ſed duriuſcule, aut potius naturali expreſſione ſonãdam. Quãdo enim dico נוֹכָן nochan, caph aſpiratur: ſed ſi dixero נִכַּר nickar, caph duriter profertur, & ueluti duplicatur: at in כֵּן ken, naturalem obtinet ſonum.

Dages uero forte, locum habet nedum in memoratis ſex literis בגד כפת uerum & in טס שקץ נוזלים hoc eſt, omnes literæ ſunt capaces dages fortioris, præter has quinq; א ה ח ע ר Nec eſt unquam ſine peculiari ſignificatione. Primo enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אֶפּוֹל cadam, pro אֶנְפּוֹל Sic מִבַּיִת ex domo, pro מִן בַּיִת Et אֶפָּקֵר uiſitabor, pro אֶנְפָּקֵר Secundo, index eſt coniugationis piel & hithpael, quæ mediam radicalem ſemper habent dageſſatam: ut בִּלַּע deuorauit, & הִתְבַּלַּע deuo

deuoratus eſt. Tertio, quando duæ poſteriores radicales ſunt ſimiles, plerunque una tollitur, relicto dages in altera loco illius: ut à סָבַב circuiuit, dicitur in plurali סָבְבוּ uel per ſyncopam סַבּוּ circuierunt. Quarto, he litera emphatica, uel articularis, quam Hebræi uocant he הַיְדִיעָה ideſt cognitionis uel demonſtrationis, etiam dageſſat mox ſequentem literam, ſi modo illa capax ſit pũctuli dages: id quod in hoc exemplo aduertere potes, נָבִיא propheta, הַנָּבִיא propheta ille uel talis & tantus. Eadem etiam litera cum eiſdem punctis interdũ accipitur pro litera הַקְּרִיאָה ideſt uocationis: ut הַדּוֹר ó generatio. Quinto, uau הִפּוּךְ hippuch, quod ſcilicet uertit futurum in præteritum, imprimit literæ futuri temporis punctum dages: ut יֹאמַר dicet, וַיֹּאמֶר & dixit. Excipiuntur

tur futura coniugationis piel, ut וַיְדַבֵּר & loquutus est. Itē quando tau & teth in coniugatione hithpael conueniunt, absconditur tau per dages in teth: ut pro תִּתְטַמְּאוּ dicitur תִּטַּמְּאוּ polluemini: ubi tria sunt dages, primum est leue & nihil significat, sed duntaxat indicat tau non aspere proferendū: secundum repræsentat literam tau, quæ est de essentia cōiugationis: tertium quoq; est dages forte ut secundum, unde & scheua sub mem mouetur, quod coniugatio ipsa exigit, quæ semper habet mediam dagessatam. Simile iudicium est de tau quādo in uerbo est tertia radicalis litera, & accesserit in secunda aut prima persona præteriti aliud tau: ut à שָׁבַת quieuit, non dicitur שָׁבַתְתָּ quieuisti: sicut à פָּעַר dicimus פָּעַרְתָּ Sed per dages forte tollitur tau unū, & dicitur שָׁבַתָּ quieuisti, שָׁבַתִּי quieui. Sic à ברת

à כרת succidit, כָּרַתָּ succidisti: & cætera. Vitat enim hæc lingua, ubi fieri potest, geminationem unius literæ.

NOtabis postremo & hoc, quod dages quãdo defectum indicat, indicat literam defecisse, quæ mox literam illam in qua ipsum ponitur, præcedit. Sed literæ אֶהֱוִי quando quiescunt in uocalibus magnis, quod sæpe fit, præsertim iod & he, solet quies præcedere literam quiescentem: seu, quod idem est, quies indicat mox sequẽtem literam euanuisse. Exemplum primi, אֶטַּע plantabo, אֶגּוֹשׁ accedam: ubi dages in teth & gimel designat defectum literæ nun (quæ sola, à fronte dictionis deficit) Nam radices sunt נָטַע & נָגַשׁ Inueniuntur etiam quædam exẽpla, ubi dages, non in sequenti, sed in præcedẽti litera designat defectum sequentis literæ, ut וַיִּסַּב & conuersus

est

est, à radice סבב Verum usus iste ra-
rus est in Hebraismo. Exemplum
secundi: אֵשֵׁב sedebo, אֹמַר dicam,
עָשִׂיתָ fecisti: ubi zere sub primo aleph
complectitur iod primam radicalem li
teram: est enim יָשַׁב radix uerbi: &
holem supra secundum aleph indicat
aleph primam radicalem literam: nam
aleph ibi expresse scriptum, constituit
primam personam futuri temporis.
Porrò in tertio exemplo, hirec cum se-
quente iod, includit literam he. Nam
radix uerbi est עָשָׂה fecit. Sic hic קָם
surrexit, quiescit uau media radicalis li-
tera in camez uoce magna: est enim
קוּם uerbi radix. Hæc diffusius tra-
ctantur ab Elia Cantico quinto.

Hinc igitur est, ut literæ אֶהֱוִי uo-
centur literæ quietis, quia plerunque
quiescunt in uocibus magnis: & sicut
post literas illas non facile sequitur da-
ges

ges, ita nec post uocem magnam: ut אֲבַר non אַבַּר Sed post uocem paruam dicimus אִבֵּר cum dages.

Et omnia illa quæ hic scribimus de literis א ה ו י intelligas necesse est de uau & iod quiescentibus, non de mobilibus. Iod נָעָה idest mobile, aut uau mobile uocant Hebræi, quando pro consonantibus accipiuntur. Quando uero uocalia sunt, נָחוֹת idest quiescentia uocantur.

Appellantur deniq; eædem quatuor literæ, אוֹתִיוֹת מִתְחַלְּפוֹת idest literæ permutabiles: nam sæpe una commutatur in aliam, ut רִפָּה pro רִפָּא sanauit. In Ieremia, פִּי pro פֶּה os. Sic פְּרִי pro פְּרָה fructus: דְּבָרוֹ pro דְּבָרוֹ uerbum eius: בֵּוֹרִית pro בֵּוֹת locus proprius. Et similia multa licebit passim in sacris Biblijs inuenire.

Sciendum

SCiendum quod uoces magnæ sæ/pe commutantur in uoces paruas, sequente dages: & rursum quandoqꝫ fieri solet, ut uox parua cum dages mi/gret in uocem magnam. Nam est æ/quiualentia quædam inter uocem ma/gnam, & inter uocem paruã & dages.

Exempla, ubi uox magna mutatur in uocem paruam & dages: קְדֻשָּׁה pro קְדוּשָׁה sanctificata, uel sanctifica/tio: צִצִּים pro צִיצִים flores: יַסִּית pro יְסִית incitabit. Isaiæ trigesimo/sexto, הִסִּיתוּךָ incitauerunt te: pro הֵסִיתוּךָ Ieremiæ trigesimooctauo. Et hæc commutatio est in ordine du/plicatorũ frequentissima, ut à לֵב cor, fit plurale לְבּוֹת Sic à צֵל umbra, di/citur צִלָּם umbra eorum.

Subiungam nunc exempla, ubi uox parua & dages mutãtur in uocem ma/gnam, quod potissimum fit ante lite/

ras

ras gutturales & ante literam ר res.
Didicisti autem paulo superius, dages primò ostendere defectum literæ nun, tam essentialis quàm seruilis, & deinde occupare semper mediam radicalem in coniugatione piel & hithpael, tertiò per ipsum fieri syncopam, & quartò he emphaticam literã ferè semper post se exigere punctum dages. Didicisti etiam, literam res & quatuor gutturales non admittere punctulum dages. Quid igitur tunc agendum, quando dages signandum est, & litera in qua signari debet, non est illius capax? Commutandum est dages unà cum mox præcedenti uoce parua, in uocem magnam. Et si quæris, Quæ inquam? Respõdeo, Dages & pathah in camez, dages & hatephcamez in holem, dages & kybuz in uau schurec, dages & hirec in zere, similiter da-

ges & ſægol in zere. Exẽpla: à נִשְׁמַר custoditus eſt, fit in futuro אֶשָּׁמֵר cu/ſtodiar, נִשָּׁמֵר cuſtodiemur, abſcondita nun litera paſſiua per dages in שּׁ Alioqui fuerat ita dicendum נִנְשָׁמֵר אֶנְשָׁמֵר Accipiatur rurſum uerbum, cuius prima non eſt capax pũctuli dages, quale eſt אָמַר hinc fit paſſiuum נֶאֱמַר dictus eſt, à quo in futuro dicimus אֵאָמֵר dicar, נֵאָמֵר dicemur, cum zere: quia dages non habet locum in aleph. Ideo ipſum & ſægol uel hirec punctus paruus ſub aleph & nun ſcribendus, mutãtur in uocem magnam: fitq́ hinc, ut zere repræſentet defectũ nun, non per ſe, quum id ſit quietum, hoc eſt יֵהוּא ſed per accidens, quod ſcilicet dages non habeat locum in litera gutturali aleph: & neceſſitas cogat ipſum mutãdum cum præcedenti uoce parua in uocem magnam. Item

forma

forma uerborum de cõiugatione piel est ista: דִּבֵּר loquutus est, אִבֵּד perdidit: & in cõiugatione hithpael, הִתְאַבֵּד perdidit seipsum, הִתְפַּלֵּל instigauit se ad orandum. Et quãdo media non est capax pũctuli dages, tunc hæc erit forma memoratarum coniugationũ, בֵּרֵךְ benedixit, & בֵּאֵר explanauit, הִתְבָּרֵךְ benedixit se, הִתְבָּאֵשׁ fœtidum se fecit. Et sicut in infinitiuo dicimus דַּבֵּר loquendo, אַבֵּד perdendo: ita in non dagessabilibus dicimus, בָּרֵךְ benedicendo, בָּאֵר explanando: mutata scilicet uoce parua & dages in uocẽ magnã. Haud secus he emphatica litera, quando post se non potest habere dages, mutatur dages & pathah in camez: ut הָאָדָם homo ille, הָרָשָׁע ille impius: & similia multa. Fit tamen nonnũquam, ut ante literas gutturales, præsertim ante חהע ponatur uox parua: ut בִּעֵר

 depa

depaſtus eſt, נִחַם consolatus eſt, הֶחָכָם ſapiens ille, הָהָר mons ille: & cætera.

DE PVNCTO SCHEVA

Punctus ſcheua, omniũ punctorum miniſter eſt, & quidem quandoque mouetur, quandoq; omnino quieſcit. Mouetur ſeu legitur à principio dictionis, ſub litera dageſſata, ante literã gutturalem, poſt uocem magnã, & ſub litera quæ mox duplicatur. Exemplum primi, הַדַּבֵּר בְּרֹאשׁ Secundi, עִוְּרִים דִּבְּרוּ Tertij, מַרְעִית מַלְאָכֵי Quarti, חַסְדְּךָ Quinti, חִנְנִי הַלְלוּ שָׁמְרָה שׁוֹמְרִים

Scheua uero quieſcens eſt, quod duntaxat terminat ſyllabam: ut אַרְגָּו אַשְׁמוּר & cætera.

Et nota, quod nunquam ueniunt duo ſcheua à principio dictionis: nam

non

non possent simul legi, seu (ut Hebræi dicunt) moueri. sed primũ semper mutatur in hirec: ut à שְׁמוֹר custodi, in plurali dicendũ erat שְׁמְרוּ quod proferri nõ potest: ideo mutatur primum scheua in hirec, diciturq́ שִׁמְרוּ custodite. Quod si adieceris literã aliquam capiti dictiõis, puta iod, ut יִשְׁמְרוּ iam ex primo scheua, quod à principio dictionis semper est mobile, fit scheua quiescens, & alterum fit mobile. Nam quoties intra limites dictionis concurrerint duo scheuain, semper primum quiescit, & alterum mouetur. Quod si à principio dictionis duo scheuain simul uenerint, & alterum sub iod positum fuerit, utrunq; in unum hirec mutatur: ut à יְרוּשָׁלַם dicitur וִירוּשָׁלַם לִירוּשָׁלַם & non וִיְרוּשָׁלַם Sic à יְדַבֵּר idest loquetur, וִידַבֵּר & loquetur: & cętera. In fine dictionis scheua semper

quiescit, nec inuenitur nisi sub literis בגד כפת etiam duplicatum: ut וַיִּשְׁבְּ & captiuauit, וַיֵּבְךְּ & fleuit, וְאָמַרְתְּ & dixisti. Excipiuntur קוֹשְׁטְ יֵשְׁטְ וַיַּשְׁקְ in quibus etiam ט & ק in fine inueniuntur habere scheua.

NOtandum præterea, quod scheua componitur cum camez, pathah & sægol: uocaturq́ʒ hatephcamez, hatephpathah, & hatephsægol: non scheuacamez, scheuapathah, scheuasægol. Ex quibus hatephsægol & hatephpathah, solum sub literis gutturalibus locum habent: & raro sub alijs literis: indicantq́ʒ literam mouendam, non secus quàm si subscriberetur scheua mobile. Hatephcamez uero quum uox sit & syllabam constituere possit, sub omnibus literis inuenitur: licet à quibusdam illud camezhatuph uocetur: nam est o breue, correspondens

holem

holem uoci magnæ. Vbi hæc regu-
la in primis eſt notanda, quod literæ
gutturales hatephatæ punctuant ſe &
præcedentem literam: hoc eſt, ſi lite-
ra gutturalis habuerit hatephpathah,
mox præcedēs litera habebit pathah,
etiam ſi cum hirec uel ſægol fuerit pun
ctuanda. Excipiūtur tamen caſus qui-
dam, præſertim he חַיְרִיעָה quod ha-
bet plerunq; camez, ut הָאֲרָמָה hu-
mus ipſa. Sic ſi litera gutturalis, pro-
pter dages ſequenti literæ inſcriben-
dum, habuerit hatephſęgol, mox præ
cedens litera habet ſægol. Exempla: à
פָּקַר uiſitauit, ubi non eſt litera guttu-
ralis, dicimus in futuro אֶפְקוֹר uiſita-
bo, תִּפְקוֹר uiſitabis, יִפְקוֹר uiſitabit:
at ſi prima radicalis fuerit gutturalis
(quæ in hoc caſu raro habet ſcheua pu
rum) hirec literarū futuri temporis mu
tatur propter literam gutturalem uel
 in

in pathah uel in ſægol:ut ab עָלָה aſcē dit,dicimus אַעֲלֶה aſcendam, תַּעֲלֶה aſcendes, יַעֲלֶה aſcendet:non יְעֲלֶה תְּעֲלֶה Sic ab אָסַף collegit, אֶאֱסוֹף congregabo, תֶּאֱסוֹף congregabis, יֶאֱסוֹף congregabit:non יְאֱסֹף Et ab עָשָׂה fecit, אֶעֱשֶׂה faciam, תַּעֲשֶׂה fa/cies, יַעֲשֶׂה faciet.

SCiendum itaq; quod א ח ה ע li/teræ gutturales dictæ, à principio dictionis nunquā habent purum ſcheua,ſed eſt ſemper mixtū cum pathah aut ſægol:intra dictionē uero habent quandoq; purum ſcheua,& plerunq; quieſcēs,præſertim ſi eas præcedat ac/centus, ut שָׁלַחְנוּ יָדַעְנוּ aut hirec ſub litera ſeruili,ut יִחְיֶה Quod ſi hirec ſcriptum fuerit ſub litera radicali,ha/bet gutturalis punctum raptū ſeu mo/bile:ut בִּאֲצוּ blaſphemauerunt, כִּחֲשׁוּ negauerunt. Sic ſi dages leue uenerit

poſt

post literam gutturalem, habebit ipsa gutturalis purum & quiescens scheua: ut יַחְפּוֹץ desiderabit: imò si sequatur litera quæ nō recipit dages leue, adhuc in quibusdam uerbis litera gutturalis habet purum scheua: ut יַחְמוֹר concupiscet, יַחְסוֹר deficiet: in quibus tamen litera quæ gutturalem mox præcedit, habet pathah, perinde ac si gutturalis punctuaretur cum scheua mixto. Dixi paulo superius, scheua illud compositū etiam sub alijs quàm gutturalibus literis aliquando reperiri: & id quidem uerum est, quando duæ literæ in radice sunt similes, & prima fuerit scheuāda: ut גִּלְלֵי stercora, צִלֲלֵי umbræ. Idem sentiendum, quando mugitus, hoc est uirgula mæthæg, uocem retinens est sub he pathato, idq́ ante mem scheuatum, ut הַמְֽעַבְּרִים sepelientes: quod tamen non accidit singulari numero, sed
 plurali

plurali tantum. Sunt etiam quædam aliæ causæ, propter quas literæ non gutturales quãdoq; recipiunt hatephpathah: de quibus consulere poteris Eliam Cantico duodecimo.

DE OFFICIIS LITErarum seruilium.

INTER undecim seruiles literas, quæ sunt שְׁמוֹ נִבְתַּב אֵלָיוּ quædã ministrant uerbis, quædam nominibus, & quædam tam uerbis q̃ nominibus. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ constituunt personas, genera, & numeros: ut literæ אֵיתַן à capite uerborum efficiunt futurum tempus, & literæ בְּבַלַם infinitiuo inseruiunt: porrò istæ literæ תְּתִימוּן uerbis subiunctæ, præteritum constituunt: & cætera. Vide Tabulam coniugationum, & harum literarum officia

ex ea

ex ea facilius discere poteris, quàm si sigillatim eas tibi hic explicarem.

Cæterum literæ quæ à capite seruiunt uerbis & nominibus, sunt istæ, מֹשֶׁה וְכָלֵב quarum ministeria nunc declarabimus.

מ Hæc litera primo capitur pro præpositione, significãs partem ex multitudine, ut מִפְּרִי הָעֵץ de fructu ligni: ualet enim idem quod מִן à uel ab, de uel ex: habetq́ semper punctum dages sequentem, qui designat nun deficiens. Nam ubi dicẽdum fuerat מִן בַּיִת ex domo, dicimus breuius מִבַּיִת unica dictione. Sic pro מִן כֶּרֶם dicimus breuius מִכֶּרֶם ex uinea, con tractis scilicet duabus dictionibus in unam. Et quando litera est gutturalis, quæ punctuli dages non est capax, agendum est iuxta regulam suprà memoratam: nempe quod uox breuis & dages

dages sunt mutāda in uocem magnā: ut מֵאָדָם ab homine, מֵחַמָּה à sole: pro מִן אָדָם & מִן חַמָּה Circumloquuntur etiam Hebræi per hanc literam comparatiuum gradum: ueluti הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב desiderabilia præ auro & obrizo multo: hoc est, desiderabiliora auro: & cætera. Sic טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ bonus est fructus meus præ auro: hoc est, Melior est fructus meus, quàm aurum: dicit sapientia in Prouerbijs. Porrò ם finale ualet eorum, eis, eos: ut רוּחָם spiritus eorum, אֲבַקְשֵׁם inuestigabo eos: sicut ן finale facit earū, eas, ut בֵּיתָן domus earum. Præteritum, participium & infinitiuus recipiunt mem finale, præcedente camez: futurum autem & imperatiuus, præcedente zere.

ש Officium schin est, quod capitur pro dictione אֲשֶׁר Qui, quæ,

quod

quod: & punctuatur ferè semper cum sægol, etiam iuxta gutturales literas: ut שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ quod deus Iacob in auxilio eius: Psalmo CXLIIII שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ quod intuitus est, seu irradiauit me sol. Et dagessatur semper litera mox sequēs, nisi illa sit gutturalis: tunc enim nulla fit in punctis mutatio: ut שֶׁעָמַלְתִּי qui laboraui. Inuenitur etiam aliquando שׁ habere pathah, loco sægol, hoc est pathah magnum loco pathah parui. Vocatur enim ֶ, pathah paruū: ut שַׁקַּמְתִּי quod surrexi, שַׁלָּמָה אֶהְיֶה quæ cur ero? Canticorū primo. שַׁאַתָּה quod tu: Iudicum sexto. Apud magistros, usus huius seruilis literæ frequentior est quàm in libris sacris.

ה Hæc litera he, primo uocatur הֵא הַיְדִיעָה quod ueluti demonstret rem aliquam, & eam insignem reddat: & solet adijci omnibus speciebus nominum

minum, exceptis propriis nominibus: ut הַבַּיִת illa domus, הָאָדָם homo ille. Sed non dicitur הָאַבְרָהָם Abrahã ille, הַבֵּית־לָחֶם Bethlæhæm. Et nota, quod semper punctuatur hæc litera cum pathah sequente dages, nisi sequatur una ex literis אער tunc enim camezatur: ut הָרֶכֶשׁ currus ille: ubi camez uox magna ponitur loco uocis paruæ & punctuli dages. Iuxta heth uero & he, habet plerunque pathah: ut הַחֹרֶשׁ mẽsis ille, הַהִיא hæc ipsa. Item iuxta literas scheuatas aliquando habet litera scheuata post he illud dages punctum, ut הַיְּהוּדִים Iehudæi: aliquando non habet, ut הַיְאוֹר piscina, הַיְסוֹד fundamentum. Et quando litera gutturalis mox sequens habet camez, he ipsum non raro habet sægol, ut הֶחָכָם ille sapiens, הֶהָרִים illi montes: excipiuntur paruæ dictiones, qua-

les

les ſunt הָעָם הָהָר Inuenitur denique hæc litera iuxta uerba, loco relatiui אֲשֶׁר ut הַשּׁוֹמֵר qui cuſtodit: de quo in Grammatica, oratione prima, fundamento quinto.

Secundo uocatur iſta litera he, הֲא הַתֵּימָה ideſt, he admirationis: uel הֲא הַשְּׁאֵלָה he interrogationis: & tunc ſemper punctuatur cum hatephpathah, & additur tam uerbis quàm nominibus cōſignificatiuis: ut הֲבַת nunquid filia? הֲיֵשׁ nunquid eſt? הֲיִצְלַח nunquid proſperabitur? Quando autem uenit iuxta literam ſcheuatam, habet pathah purũ, quum duo ſcheua à capite dictionis ſimul ſtare nequeãt: ut הַכְזוֹנָה nunquid ut ſcortum? הַבְרָכָה אַחַת nunquid benedictio una? nec uenit poſt he illud pathatum dages, ſicut poſt he הַיְרִיעָה niſi in paucis locis, quãdo ſcilicet ipſum ſequitur litera ali

qua

qua miniſterialis:ut הַבְּמַחֲנִים num/
quid in caſtris? Numeri decimotertio.
הַכְּצַעֲקָתָהּ num ſecundum clamorem?
Geneſeos undecimo. הַכְּמוֹת נָבָל num
iuxta mortem Nabal? ſecundi Regum
quarto. Nec eſt quod hic facile im/
pingas, & agnoſcas he demonſtratio/
nis, pro he interrogationis: quia he de/
monſtrationis nunquã poſt ſe admit/
tit literam ſeruilem, quemadmodũ he
interrogationis. Notandum præ/
terea, quod he interrogatiua litera, an/
te literam gutturalem habet pathah
ſolum: ut הַאִישׁ nunquid uir? הַעֶבֶד
nunquid ſeruus? הַחִיִּיתֶם num uiuifi/
caſtis? Et quando litera gutturalis ca/
mezatur, he quæſitiua litera habet ſæ/
gol: ut הֶחָכָם nunquid ſapiens?
הֶהָשֵׁב אָשִׁיב num reducendo redu/
cam? Geneſeos uigeſimoquarto.

De ſeruitio literæ he in fine dictio/
nis

nis, dicetur paulo poſt in ſuo ordine.

ו Vocatur hæc litera אות הַמְּחַבֶּרֶת litera coniunctiua: eſt enim à principio dictionis coniunctio copulatiua, & punctuatur in hoc officio cum omnibus ſimplicibus uocalibus, prætérquàm cum holem & kybuz. Tamen punctum illi ferè proprium & naturale eſt ſcheua, ſed quod non raro ob certas cauſas in alia mutatur puncta.

Primo quidem in ſchurec, quando ſcilicet hæc litera uenit ad literam ſcheuatam, uel ad unam ex iſtis quatuor literis בומף Veluti, וּדְבַשׁ & mel, וּשְׁמַרְתֶּם & cuſtodietis, וּמֹשֶׁה & Moſes, וּבִנְיָמִין & Beniamin, וּפַרְעֹה & Pharao, וַשְׁתִּי & Vaſthi, וּמָלַכְתָּ & regnabis. Secundo habet uau camez, quando duo nomina copulantur, & alterum habet accentum מִלְּעֵיל uel uocem magnam:

ut שָׁמַיִם וָאָרֶץ cœlum & terra, תֹּהוּ וָבֹהוּ uacua & desolata: de quo latius in Grammatica Eliæ. Tertio habet uau hirec, quando uenit iuxta iod scheuatum, ut וִיהוּדָה & Iehudas: quiescente iod, וִימִינְךָ & dextera tua, וִידַעְתֶּם & cognoscetis, וִיהִי & erit: quæ absq; uau habent sub iod scheua: nempe sic, יְהוּדָה יְמִינְךָ יְדַעְתֶּם יְהִי Item quarto punctuatur uau coniunctio cum pathah quando accedit ad literam gutturalem punctuatam cum hateph pathah, ut וַעֲבָדִים & serui, וַחֲמֹרִים & asini, וַאֲמַרְתֶּם & dixistis: & cætera. Quod si litera gutturalis habuerit hateph sægol, uau coniunctio accedens quoq; obtinebit sægol, ut וֶאֱמֶת & ueritas, וֶאֱכוֹל & comede. Sed zere habet solum, iuxta nomen אֱלֹהִים ut וֵאלֹהִים & deus, וֵאלֹהָיו & deus eius. Idem obseruant hæ tres literæ ב ל כ

quando

quādo accedunt ad nomen אֱלֹהִים ut בֵּאלֹהִים in deo, לֵאלֹהִים deo:& cætera. Porrò quomodo uau uertat præteritum in futurum,& futurum in præteritum,explicat Elias in Grammatica, oratione prima,fundamento quarto.

כ Caph,quando eſt litera ſeruilis, uocatur primo כַּף דִּמְיוֹן caph ſimilitudinis:ut כָּעָם כַּכֹּהֵן ſicut populus ſic ſacerdos. Et alio modo uocatur כַּף שִׁעוּר caph menſuræ,uel coniecturæ:ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ quaſi duo milia uirorum : Iehoſuæ quarto.Et punctuatur ut literæ beth atque lamed:de quo paulo poſt.

ל Litera lamed uno modo articulus eſt datiui caſus, ut לָעָם populo, לָאָדָם homini:alio modo indicat genitiuum caſum,ſignificans קִנְיַן בַּיִת ideſt, rei poſſeſſionem : ut לַיהוָה הָאָרֶץ Domini eſt terra, מִזְמוֹר לְדָוִד Pſal-

imus Dauidis. Sic à pronominibus אֲנִי אַתָּה הוּא ego,tu,ipse:& à pluralibus eorũ אֲנַחְנוּ אַתֶּם הֵם dicimus לִי mihi uel mei, לְךָ tibi uel tui, לוֹ illi uel illius, לָנוּ nobis uel nostri, לָכֶם uobis uel uestri, לָהֶם illis uel illorum:&c.

ב Litera beth quando seruit à capite,accipitur uno modo pro præpositiõe עִם cum:uocaturq́ꝫ בֵּית הָעֵזֶר idest beth subsidij,ut בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי cum gladio meo & cum arcu meo: Genesis quadragesimonono.Sic בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל cum deo faciemus uirtutẽ: Psalmo sexagesimo. Alio modo capitur pro תּוֹךְ uel קֶרֶב intra uel medio:uocaturq́ꝫ בֵּית הַכְּלִי beth instrumenti,ut בַּבַּיִת in domo, בַּשָּׂדֶה in agro. Tertio consignificat דִּבּוּק adhæsionem,& נְגִיעָה approximationem:ut וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ & adhærebit in (uel cum) uxore sua: Genesis secundo.

הַנֹּגֵעַ בָּהָר accedens in montem: Exodi decimonono capite.

Porrò punctuatio harum trium literarum ב ל כ est talis. Punctus genuinus illis est scheua, sicut & literæ uau, ut בְּדָבָר in uerbo, לְדָבָר ad uerbum, כְּאִישׁ quasi uir. Quod si accesserint ad literam scheuatam, mutatur scheua earum in hirec, quum duo scheua à capite dictionis simul stare non possint: ut בִּשְׁמִי in nomine meo, & non בְּשְׁמִי Excipitur hic iod à capite scheuatũ, ut sunt יְרוּשָׁלַם יְהוּדָה & similia, in quibus utrunque scheua, tam literæ seruilis quàm ipsius iod, mutatur in unũ hirec, ut בִּיהוּדָה in Iehuda, בִּירוּשָׁלַם in Ierusalem. Quod si memoratæ tres literæ uenerint ad gutturalem hatephatã, fiunt & ipsæ illi conformes in puncto: quia littera gutturalis hatephata, punctuat se & præcedentem literam: ut בַּעֲבָרִים

in

in ſeruis:& non בְּעֲבָדִים Sic לַעֲבָדִים ſeruis ipſis, לֶאֱוִיל ſtulto, בֶּאֱוִיל cum ſtulto.Excipitur nomen אֱלֹהִים iuxta quod habent zere,quieſcente aleph:ut בֵּאלֹהִים in deo:& cætera. Idem fit in infinitiuo uerbi אמר ut לֵאמֹר pro לֶאֱמֹר ad dicendum.

Item quando dictæ tres literæ ad-iunctæ fuerint à capite dictionis literæ he הַיְדִיעָה excludunt ferè ſemper li-teram he,& uſurpant ſibi punctum il-lius: ut pro בְּהַבַּיִת in ipſa domo,dici-tur בַּבַּיִת Sic pro לְהָאָדָם ipſi homi-ni,dicitur לָאָדָם in eodem ſignificato: & nihil eſt quod ſuprà diximus de he הַיְדִיעָה quod hic locum non habeat.

Excipiuntur tamen quædam, in quibus הֵא הַיְדִיעָה manet, iuxta li-teram ſeruilem: ut ſunt בְּהַשָּׁמַיִם in ipſis cœlis, לְהַגָּרוֹר in ipſum cuneum: & cætera.

De literis

DE LITERIS A FINE dictionum seruilibus.

LIteræ quæ à fine seruiunt, computantur inter affixa. Affixa uocamus pronomina, quæ uerbis & nominibus affigun- tur & coeunt cum illis in unam dictionem: ut נַפְשְׁךָ anima tua, נַפְשִׁי anima mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם anima eorum, נַפְשֵׁנוּ anima nostra, נַפְשְׁכֶם anima uestra. Sic cum uerbis: שְׁמָרְךָ custodiuit te, שְׁמָרוֹ custodiuit eum, שְׁמָרָהּ custodiuit eam, שְׁמָרַנִי custodiuit me: & cætera.

Sed hoc interest, quod uerbis subiungi possunt affixa, uel pronomina absoluta: ut שְׁמָרַנִי uel שָׁמַר אוֹתִי custodiuit me, שְׁמָרָם uel שָׁמַר אוֹתָם custodiuit eos, אֲהֵבָן uel אָהֵב אוֹתָן dilexit eas: & cætera. Nominibus

 autem

autem adhærent ſola affixa, & non pronomina abſoluta.

AFFIXA SIMPLICIA.

IOD ualet Meus, mei, me, mea: & cætera: ut à מֶלֶךְ fit מַלְכִּי rex meus, מְלָכַי reges mei: רוֹדְפִי perſequens me, רוֹדְפַי & perſequentes me. Et in uerbis præteritis atque futuris & in imperatiuo utimur pro ſimplici iod ſyllaba נִי ueluti שְׁלָחַנִי miſit me, תִּשְׁאָלֵנִי interrogabis me, שְׁמֹרֵנִי cuſtodi me, & קְרָאֵנִי inuoca me. Porrò plurale eius eſt נוּ nos, noſtrum: ut מַלְכֵּנוּ rex noſter, מְלָכֵינוּ reges noſtri, עֲזָבָנוּ deſeruit nos, זְכַרְתָּנוּ recordatus es noſtri.

ו Vau in fine cum holem, aut ſine omni puncto, ualet Eius, ei, eum, uel illius, illi, illum: ut מַלְכּוֹ rex eius, דְּבָרוֹ uerbum illius, & דְּבָרָיו uerba illius

lius. Et cum uerbis, שְׁמָרוֹ custodiuit eum, uel שְׁמָרָהוּ addito scilicet he, & puncto holem mutato in schurec.

Præmittitur etiam sæpe ipsi uau litera nun dagessata: ut יִשְׁמְרֶנּוּ custodiet eum pro יִשְׁמְרֵהוּ

Plurale eius est mem finale, & sæpe syllaba הֶם ut דְּבָרָם uerbum eorum, דִּבְרֵיהֶם uerba eorum, שְׁלָחָם misit eos, יַלְבִּשֵׁם induet eos, יַהַרְגוּם occidet eos.

ה He cum puncto mappic est relatiuum fœminini generis. Et habet punctum illum quando præcedere potest camez: sin alius punctus pręcedat, puta zere uel sægol aut schurec, habet he punctum camez. Exempla, דְּבָרָהּ uerbum eius, scilicet mulieris, דְּבָרֶיהָ uerba illius, שְׁמָרָהּ custodiuit illam, אֶשְׂנָאֶהָ odiam eam. Habet quoq; he illud aliquando ante se nun dagessatũ,

ut תִּמְצָאֶנָּה inuenies eam. Eius plura- le est nun finale, & syllaba הֶן ut דְּבָרָן uerbum earum, דִּבְרֵיהֶן uerba earum, אֲהֵבָן dilexit eas, אֶשְׁמְרֵן custodiam eas, יַהַרְגוּן occident eas.

Constituit alioquin he radici super- addita, fœmininum genus: ut à מֶלֶךְ rex, מַלְכָּה regina, & קָדוֹשׁ sanctus, קְדוֹשָׁה sancta.

Capitur quoque in fine localiter, signi ficans scilicet motum ad locum: ut ab אֶרֶץ terra, בָּא אַרְצָה uenit in terram, הִבִּיט הַשָּׁמָיְמָה suspexit in cœlum.

ך Caph seruile à fine cum camez, ualet Tu, tuus, te, tibi: & cum sche ua, Tu, tua, in fœminino: ut דְּבָרְךָ uer- bum tuum, דְּבָרֶיךָ uerba tua, ó uir, אִשְׁתְּךָ uxor tua, פְּקָדְךָ uisitauit te, יִשְׁמְרוּךָ custodient te. Plurale eius est syllaba כֶם uos, uester: ut דְּבַרְכֶם uerbum uestrum, דִּבְרֵיכֶם uerba ue-

stra

ſtra, שְׁלַחְכֶם miſit uos, אֶשְׁמָרְכֶם cuſtodiam uos, תִּשְׁמְרוּכֶם cuſtodie-tis uos ipſos.

In fœminino uero dicitur, דְּבָרֵךְ uerbũ tuum, דְּבָרַיִךְ uerba tua, ó mu-lier, שְׁלָחֵךְ miſit te, שְׁלָחוּךְ miſerunt te, אֶשְׁמְרֵךְ cuſtodiam te, יִזְכְּרוּךְ recor-dabuntur tui. Et in plurali habet כֶן ut דְּבַרְכֶן uerbum ueſtrum, דִּבְרֵיכֶן uerba ueſtra, אֲהַבְכֶן dilexit uos, & יִשְׁמְרוּכֶן cuſtodient uos: & cætera.

DE NVMERIS

NVmerant Hebræi per literas alphabeti, haud ſecus quàm nos per ciphras. Nam uox ipſa Ciphra, uidetur ab Hebræis mutuata. Vocant enim illi numerationem, סְפִירָת ſphiram.

Vſus

Vſus literarum pro numeris hic eſt,

י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

יט	יח	יז	יו	טו	יד	יג	יב	יא
19	18	17	16	15	14	13	12	11

צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ
90	80	70	60	50	40	30	20

תתק	תת	תש	תר	תק	ת	ש	ר	ק
900	800	700	600	500	400	300	200	100

ה̈	ד̈	ג̈	ב̈	א̈	תתר
5000	4000	3000	2000	1000	.1000

Superſtitioſe enim יה pro numero 15 non ponunt:eo quod ſit pars diui/ni nominis יהוה Sed accipiũt literam ט quæ denotat nouem,cui iungunt fi/guram ו quæ ſex deſignat.

Quidam uſurpant etiam literas fi/nales pro numeris, ſcilicet

ץ	ף	ן	ם	ך
900	800	700	600	500

Nume

Numerum annorum mundi, hoc CHRISTI anno Millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, currente usque ad Septembrem, Hebræi scribunt hoc pacto,

ה״ ש ג

5 3 0 3

hoc est, quinquies millesimum tricentesimum tertium.

Vbi uides quòd literæ aleph, beth, & reliquæ: ante literas centenarium significantes positæ, tot millenaria important, quot unitates seorsum positæ significant.

Hebræi tamen pleruncq; omittunt millenarium numerum, & scribunt in hunc modum, מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם בִּשְׁנַת שׂג לפ״ק hoc est, anno à creatione mundi tricentesimo tertio, iuxta minorem numerũ. Facit enim לפ״ק idem quod לִפְרַט קָטוֹן

Numeri

NVmeri cardinales & ordinales masculini & fœminini generis, hic in promptu habes.

Cardinales masculini,

Vnus	Duo	Tres	Quatuor
אֶחָד	שְׁנַיִם	שְׁלֹשָׁה	אַרְבָּעָה
Quinque	Sex	Septem	Octo
חֲמִשָּׁה	שִׁשָּׁה	שִׁבְעָה	שְׁמֹנָה
Nouem	Decem.		
תִּשְׁעָה	עֲשָׂרָה		

Cardinales fœminini,

Vna	Duæ	Tres	Quatuor
אַחַת	שְׁתַּיִם	שָׁלֹשׁ	אַרְבַּע
Quinque	Sex	Septem	Octo
חָמֵשׁ	שֵׁשׁ	שֶׁבַע	שְׁמֹנֶה
Nouem	Decem.		
תֵּשַׁע	עֶשֶׂר		

Ordina

Ordinales maſculini,

Primus	Secundus	Tertius
רִאשׁוֹן	שֵׁנִי	שְׁלִישִׁי
Quartus	Quintus	Sextus
רְבִיעִי	חֲמִישִׁי	שִׁשִּׁי
Septimus	Octauus	Nonus
שְׁבִיעִי	שְׁמִינִי	תְּשִׁיעִי
Decimus.		
עֲשִׂירִי		

Ordinales fœminini,

Prima	Secunda	Tertia
רִאשׁוֹנַת	שֵׁנִית	שְׁלִישִׁית
Quarta	Quinta	Sexta
רְבִיעִית	חֲמִישִׁית	שִׁשִּׁית
Septima	Octaua	Nona
שְׁבִיעִית	שְׁמִינִית	תְּשִׁיעִית
Decima.		
עֲשִׂירִית		

Inuenitur etiam sæpe אַחַר pro אֶחָר & אַחַת pro אַחַת

Dicitur quoqꝫ in fœminino שְׁתַּיִם pro שְׁנְתַּיִם duæ.

Proinde masculina cardinalia in נסמוך idest subiunctione nominum, habent hanc formam,

שְׁנֵי שְׁלֹשֶׁת אַרְבַּעַת חֲמֵשֶׁת שֵׁשֶׁת
שִׁבְעַת שְׁמוֹנַת תִּשְׁעַת עֲשֶׂרֶת

Et in fœminino,

שְׁתֵּי שְׁלֹשׁ אַרְבַּע חֲמֵשׁ שֵׁשׁ שְׁבַע
שְׁמוֹנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה

POST decem, ordinalis numerus non differt à cardinali. Dicitur enim, אַחַר עָשָׂר undecim & undecimus: & עַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ undecimus mensis: & in fœminino, עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת undecim cortinæ: שְׁנֵים עָשָׂר duodecim & duodecimus, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר tredecim & tredecimus, אַרְבָּעָה עָשָׂר quatuordecim & decimusquartus.

עשרים

עֶשְׂרִים uiginti & uigeſimus, שְׁלֹשִׁים triginta & trigeſimus, אַרְבָּעִים qua- draginta & quadrageſimus, חֲמִשִּׁים quinquaginta & quinquageſimus, שִׁשִּׁים ſexaginta & ſexageſimus, שִׁבְעִים ſeptuaginta & ſeptuageſimus, שְׁמֹנִים octoginta & octogeſimus, תִּשְׁעִים nonaginta & nonageſimus, מֵאָה centum & centeſimus, מָאתַיִם ducenti & ducenteſimus, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת trecenti & trecenteſimus. אֶלֶף mille, milleſimus, אֲלָפִים millia, אַלְפַּיִם duo millia, רִבָּה & רִבֹּא atque רְבָבָה decem millia: idem רִבּוֹ aleph mutato in uau, רִבּוֹתַיִם uiginti millia, רִבּוֹ רִבְבָן decies decem millia, ideſt cen- tum millia.

In fœminino genere, poſt decem hoc pacto numeramus, אַחַת עֶשְׂרֵה & עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה undecim & undecima, שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה duodecim & duodecima.

שלש

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה tredecim & decimatertia, אַרְבַּע עֶשְׂרֵה quatuordecim & quarta/decima: עֶשְׂרִים uiginti & uigeſima, שְׁלֹשִׁים triginta & trigeſima. Et ſic de reliquis, ut in maſculino ge/nere.

PRIMÆ PARTIS INSTITVTIONIS HEBRAICÆ LINGVÆ FINIS

ELIANAE GRAMMATICÆ SVMMARIVM

& ueluti compendium quodam in pulchrum redactum ordinem.

NE simplici Lectori & mutis præceptoribus linguam sanctam discere instituenti, Hebraismi incōsuetus loquendi modus imponat, aut à studio eius absterreat: cōsultum nobis uisum fuit breuibus ostendere, quid Elias in nobili sua grāmatica & ex doctiorum rabbinorum commentarijs excerpta, summarie doceat, quas regulas prę scribat, quem ordinem sequatur: & sic ueluti semitam præparare in eandem, ut uel omnibus usui esse possit, etiā si iam bonam partem explicuerimus.

IGITVR in primis docet apud Hebræos tres esse orationis partes, Nomen, Verbum, & Consignificatiuas dictiones, per quas intelliguntur Aduerbia, Præpositiones, Coniũctiones & Interiectiones. In Verbis maior uis est. Porrò omne Nomen & Verbum tribus radicalibus constat literis. Vocãt enim uocabuli originem, שׁוֹרֶשׁ radicem. Et omnes aliæ literæ à capite uel calce adductæ, nuncupãtur שִׁימוּשִׁיוֹת ministeriales. Denominãt autẽ literas cuiuslibet radicis, à tribus literis huius uocabuli פָּעַל Primã scilicet cuiuslibet radicis literam uocãtes pe uel pepoal, secundam ain seu ainpoal, & tertiam lamed siue lamedpoal: ut in radice שָׁמַר schin est pepoal, mem ainpoal, & res lamedpoal.

Præterea secernunt totius linguæ radices, in octo classeis seu ordines.

Primum

Primum ordinem tenent פְּעָלִים שְׁלֵמִים uerba & nomina perfecta, quæ ſcilicet nunquam ob quamcunq; inflexionem amittunt unam ex radicalibus literis: ut ſunt שָׁמַר cuſtodiuit, בָּרַל diuiſit, הָרַג occidit. De his Aben Ezra ita ſcribit, אוֹתִיּוֹת הָעִיקָּר שֶׁהֵם רג״ו קט״ת ע״ץ חס״ר אֵינָם נִגְרָעִים לְעוֹלָם זוּלָתִי הַכְּפוּלִים הַמְּרוּמִים מֵהָעַיִן וְהַלָּמֶד:

Secundum ordinem conſtituũt defectiua in pe nun, hoc eſt quę primam radicalem literam habent nun: ut נָגַשׁ acceſſit, נָפַל cecidit: & alia multa, quæ ob id חֲסֵרִים defectiua uocitantur, quia haud raro amittitur nun prima litera radicalis, & loco eius dageſſatur ainpoal aut ſecunda radicalis: ut אֶפֹּל pro אֶנְפֹּל cadam, & תִּגַּשׁ accedes.

Tertium ordinem efficiunt omnia uerba & nomina, quorum prima litera radicis eſt iod, & ea uocantur נָחֵי פֵּא

יוּד quiescentia in pe iod: nam nõnun-
quam quiescit iod in uoce magna, præ-
sertim in zere, ut à יָשַׁב sedit, dicitur
in futuro אֵשֵׁב sedebo, תֵּשֵׁב sedebis.
Et ab eodem uerbo fit uerbum transi-
tiuum quod hiphil uocãt, hunc in mo-
dum הוֹשִׁיב fecit sedere, seu colloca-
uit: ubi iod litera quiescit in uoce ma-
gna, uau holem. In hunc quoq; ordi-
nem reijciuntur uerba quæ ab א inci-
piunt: nam & ea nonnunquam in fu-
turo permittunt quiescere א literam,
quemadmodum ab אָכַל comedit, di
citur אֹכַל comedam, quiescente aleph
essentiali in holem: aleph uero expres-
se scriptum cõstituit primã personam
futuri tẽporis. Et illa quies solum inue-
nitur in prima persona singulari: nam
in alijs personis dicitur תֹּאכַל come-
des, יֹאכַל comedet, א expresse scripto,
sed non lecto. Quartum ordinem
uen

uendicāt ſibi uerba,quorum media radicalis eſt uau quieſcens,quę plerunq; eliditur, & in uoce magna quieſcit : ut קָם pro קוּם ſurrexit, שָׂם pro שׂוּם poſuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expreſſe ſcribitur:de quo in grammatica. Huc etiā pertinent uerba quorum media radicalis eſt iod quieſcens: ut רִיק uacuus fuit, גִּית clauſit, טִיל tulit:& cętera. Dixi ſignanter,quando iod uel uau quieſcit:quia ſi mouerentur, iam radix illa alteri ordini adſcribenda erit:ut גָּוַע expirauit, quod eſt de primo ordine: חָיָה uixit,quod eſt de quinto ordine. Quintus ordo complectitur uerba,quæ habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiam ה uel א uocanturq; quieſcentia in lamed he:ut עָשָׂה fecit, קָרָא clamauit. Quæ deſinunt in he,mutant plerunque he in iod uel uau:ut עָשִׂיתָ

 feciſti

fecisti, עָשׂוּ fecerunt, עֲשׂוֹת facere: de quo habebis in Coniugatiõibus. Quę uero terminantur in literam aleph, in illis quiescit aleph: hoc est, non habet proprium punctum uocalem: ut קָרָאתָ uocasti, נִקְרֵאתָ uocatus es: & cætera.

Sextus ordo habet radices כְּפוּלִים quæ scilicet duplicant alteram radicalem, sed in hoc ordine una similium reijcitur, & relicta dagessatur: ut à תָּמַם quod est de primo ordine, fit תַּם perfecit, eiusdem scilicet significati cum תָּמַם Et illico ut aliam literam adieceris ei à fine, recipit mem litera pũctum dages, ut תַּמּוּ perfecerunt. Sic à גָּזַז fit גַּז totondit, absq; dages: quia ultima dictionis litera non dagessatur, nisi punctuetur: & si addideris literam, dagessatur zain: ut גַּזּוֹתָ totondisti, גַּזּוּ totonderunt. In septimo ordine sunt uerba, quæ primã radicalem literam

ram habent nun uel iod uel aleph,& tertiam he uel aleph:ut נָכָה נָטָה quæ ratione nun sunt defectiua,& ratione he quiescentia in tertia radicali:sunt igitur compositi ordinis. Hæc uero אָבָה יָרָה & similia, quiescunt in prima & tertia radicali. Octauus ordo habet uerba מְרֻבָּעִים quæ scilicet constant quatuor radicalibus literis,quēadmodum sunt כִּרְבֵּל שִׁעֲשַׁע גִּלְגֵּל & similia. Hæc de ordinibus dicta sufficiant. In Elia,copiosiora de illis inuenies:nos solum uiam in eundem sternimus.

DE CONIVGATIONIBVS

DOCET Elias in Coniugationibus duo obseruāda,formam & significationē.Et ut iam uerba discreuimus in octo ordines,ita notabis,quod in quolibet ordine,octauo excepto,inueniuntur quatuor coniugationes,iu-

xta quas quodcꝫ uerbum quadruplici ter coniugari poteſt, haud ſecus quàm apud Latinos unum uerbũ in duabus aut tribus coniugationibus inflectitur: ut eſt pario & parturio, edo edis, eſito eſitas, eſurio eſuris: &c. Sic enim in pri/ma cõiugatiõe Hebræa dicimus שָׁמַר In ſecunda שִׁמֵּר In tertia הִשְׁמִיר Et in quarta הִשְׁתַּמֵּר Et item ſi acceperis uerbum de ſecundo ordine, poteris il/lud per ſingulas quatuor inflectere cõ iugationes: ut נָגַשׁ in prima, נִגֵּשׁ in ſecunda, הִגִּישׁ in tertia, הִתְנַגֵּשׁ in quarta. Exemplũ in tertio ordine, יָשַׁב in prima, יִשֵּׁב in ſecunda, הוֹשִׁיב in tertia, הִתְיַשֵּׁב in quarta. Iſta autem multiplex coniugatio unius uerbi, ſo/lum propter tranſitiuam ſignificatio/nem habẽdam, apud Hebræos poni/tur. Eſt enim mirabile dei artificium in hac lingua, ut ex una uoce multa fluãt ſignifi

significata. Nam ubi Latinus dicit sedeo in neutro genere, & colloco in actiuo genere, Hebræus id explicat una uoce, sed in diuersis coniugationibus: nempe יָשַׁב in prima, & הוֹשִׁיב fecit sedere seu collocauit, in tertia. Sic יָצָא exiuit, הוֹצִיא eduxit, לָמַד didicit, לִמֵּד docuit, נָגַשׁ appropinquauit, נִגַּשׁ penetrauit, הִגִּישׁ applicauit, הִתְנַגֵּשׁ applicauit seipsum. Vides quàm breuis & quàm lata sit hæc lingua. Sed nunc coniugationes ipsas sermone succincto explicabo.

PRIMA coniugatio uocatur קַל idest leuis: quia non habet dages ut secunda coniugatio, nec he ut tertia, nec syllabam הִתְ ut quarta. Forma eius est triplex, scilicet שָׁמַר custodiuit, חָפֵץ desiderauit, & יָכֹל potuit. Prima forma habet camez & pathah, secũda camez & zere, tertia camez & holem.

Signifi

Significatio uero eius eſt plerũqꝫ neu-
tra, & ſolum propter uerba neutra po
nitur, ſicut aliæ propter uerba tranſiti-
ua: tametſi multa quoqꝫ in ea inueni-
untur tranſitiua uerba. Exempla: שָׁכַן
quieuit, manſit, in prima: שִׁכֵּן poſuit,
in ſecunda. *Sic* שָׁכַב iacuit, in prima:
הִשְׁכִּיב poſuit in lectum, in tertia. Item
שָׁמַע audiuit, שִׁמַּע in ſecunda: & in
tertia, הִשְׁמִיעַ diuulgauit: שָׁלַח mi-
ſit, in prima: שִׁלַּח ablegauit, in tertia.
Sic פָּתַח aperuit, puta oſtium uel ſimi
le quid, quod iterum clauditur: & פִּתַּח
aperuit cum uiolentia, uel quod nõ ite-
rum clauditur. *Sic* שָׁבַר fregit, שִׁבֵּר
contriuit: הִשְׁבִּיר fecit frangere, ſcili-
cet per alium: אָכַל comedit, אִכֵּל de-
uorauit, הֶאֱכִיל cibauit. Sunt etiam
multa, quæ in prima cõiugatione ſunt
neutra, & in ſecũda atqꝫ tertia ſunt ad
alterum trãſitiua: ut מֵת mortuus eſt,

in prima coniugatione: מוֹתֵת occidit, in ſecunda: & הֵמִית interfecit, in tertia. Sic חָכַם ſapiens fuit, חִכֵּם ſapientiam docuit: idem ferè הֶחֱכִים

Regulariter itaq; uerba quæ in prima coniugatione ſunt neutra, in ſecunda & tertia ex æquo fiunt tranſitiua: & quæ in prima ſunt tranſitiua ad alterum, in ſecunda addunt ſignificato uehemētiam quandam, & in tertia fiunt tranſitiua ad tertium. Nunc exempla ponemus in hac prima coniugatione pro ſingulis ordinibus, & ſecundum modos, ut ab Hebræis deſcribuntur.

CONIVGATIO ACTIVA uerborum kal, per omnes ordines, & primo in uerbis perfectis.

Præteritum, עָבַר

שָׁמַר חָפֵץ	custodiuit, masc. gen.
שָׁמַרְתָּ חָפַצְתָּ	custodiuisti, mascul.
שָׁמַרְתִּי חָפַצְתִּי	custodiui, cõmunis g.
שָׁמְרוּ	custodierunt, cõmu.
שָׁמַרְנוּ	custodiuimus, cõmu.
שְׁמַרְתֶּם	custodiuistis, mascu.
שָׁמְרָה חָפְצָה	custodiuit, fœminini
שָׁמַרְתְּ שבַחַתְּ	custodiuisti, fœmini.
שְׁמַרְתֶּן	custodiuistis, fœm.

Secunda singularis masculini sæpe recipit paragogen he: ut שָׁמַרְתָּה custodiuisti. Porrò sub accentibus pausantibus, dicimus שָׁמַר שָׁמָרוּ Et in fœminino, שָׁמָרָה חָפֵצָה

Inue

Inueniũtur quocꝫ quædam uerba ha/
bere duplex camez extra pauſam, ſed
non ubique: ut מָלַךְ regnauit, שָׁאַג
rugiuit. שָׁפַט iudicauit.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

שׁוֹמֵר חָפֵץ זֹרֵעַ custodiens, maſcul.
שׁוֹמְרִים cuſtodientes, maſc.
שׁוֹמֶרֶת שׁוֹמְרָה cuſtodiens, fœmin.
שׁוֹמְרוֹת cuſtodientes, fœm.

Forma חָפֵץ eſt communis præterito
& participio præſenti. Vtuntur autem
Hebræi hoc participio loco uerbi præ
ſentis temporis, præponuntꝗ prono/
mina primæ, ſecundæ & tertiæ perſo/
næ: ut אֲנִי שׁוֹמֵר cuſtodio, אַתָּה שׁוֹמֵר
cuſtodis, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים cuſtodimus.
Sic in fœminino, אַתְּ שׁוֹמֶרֶת cuſto/
dis: & cætera.

Participium præteritum, פָּעוּל

שָׁמוּר קָרוּעַ cuſtoditus, maſcul.
שְׁמוּרִים שְׁמוּרֵי cuſtoditi, maſculini

ש מורת

שְׁמוּרָה שְׁמוּרֶת	cuſtodita,fœminini
שְׁמוּרוֹת	cuſtoditæ, fœmini.

Et hoc participium recipit pronomina ſicut participium præſens. Porrò quæ ſunt neutra, uſurpant adiectiuum pro utroq; participio: ut à גָּבַר præualuit, fit גִּבּוֹר fortis. Sic רָחוֹק longe abſiſtens, pro רוֹחֵק & רָחוֹק Sunt tamen multa neutra quæ primũ habent participium pro utroque, ut עוֹמֵד ſtans, הוֹלֵךְ incedens.

Infinitiuus, מָקוֹר

שָׁמוֹר שְׁמֹעַ	cuſtodire, cuſtodiẽdo
לִשְׁמוֹר לִשְׁמֹעַ	ad cuſtodiendum:
בִּשְׁמוֹר בַּעֲמֹד	in cuſtodiendo:
כִּשְׁמוֹר	quum cuſtodiret:
מִשְּׁמֹר	à cuſtodiendo.

Infinitiuus ſine literis bachlam habet ſub prima camez, & cũ literis bachlã mutatur camez in ſcheua. Poſt mem autem bachlam ſequitur dages, quia

mem

mem illud eſt à præpoſitione מִן abſconditurq́ꝫ nun per dages in ſchin. Porrò quando prima radicalis eſt gutturalis, mem habet zere: ut מֵהֲרֹג ab occidendo. Cum uirgula macaph, mutatur holem in hatephcamez: ut שְׁמָר־ cuſtodiendo.

Imperatiuus, צִוּוּי

שְׁמֹר & שָׁמְרָה זְכֹרָה	cuſtodi, maſc.
שִׁמְרוּ שְׁמָר שָׁרְרוּ	cuſtodite, ma.
שִׁמְרִי מְלְכִי שְׁמְחִי	cuſtodi, fœm.
שְׁמֹרְנָה שְׁמַעְנָה	cuſtodite, fœ.

Abijcitur etiam nonnũquam litera he à plurali fœminino, ut שְׁמֹרְןָ Item neutra, & quæ deſinunt in literam gutturalem, habent plerunq́ꝫ pathah loco holem: ut שְׁמַע audi, שְׁכַב iace, & שְׂמַח lætare: & cum uirgula macaph זְכָר־ recordare. Sed de hoc uide Eliam, oratione ſecunda, fundamẽto primo, ſigno ſexto.

Futurum, עָתִיד

Formatur futurum ab imperatiuo, literis אִיתְן præpoſitis: recipitq́ prima utriuſq́ numeri perſona nonnunquam paragogen he. Punctuatur autem litera aleph cum ſægol, & reliquæ tres literæ יתן cum punctulo uocali hirec.

אֶשְׁמֹר אֶשְׁמְרָה אֶשְׁכַּב	cuſtodiam, c.
תִּשְׁמֹר תִּשְׁמַע תִּשְׁמָר־	cuſtodies, m.
יִשְׁמֹר יִשְׂמַח	cuſtodiet, m.
יִשְׁמְרוּ יִשְׁמְרוּן	cuſtodiēt, m.
תִּשְׁמְרוּ תִּפְקְרוּן	cuſtodietis, m
נִשְׁמֹר נִפְקְדָה	cuſtodiēus, c.
תִּשְׁמְרִי תִּפְקְדִין	cuſtodies, fœ.
תִּשְׁמֹר תִּשְׂמַח	cuſtodiet, fœ.
תִּשְׁמֹרְנָה תִּשְׂמַחְנָה	cuſtodietis, cuſtodient, fœminini generis.

Et cum abiectione literæ he, תִּשְׂמַחְןָ lætabimini: & quorum prima eſt gutturalis, אֶעֱמֹד ſtabo, תֶּחֱזַק præualebis

lebis, יֶאֶרְבוּ insidiabuntur, תְּחֻזַּקְנָה
præualebunt.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis in se/
cundo ordine.

נָגַשׁ נָפַל appropinquauit, masculini
נָגַשְׁתָּ appropinquasti, masculini
Totum præteritum coniugatur ut in perfectis.

Participium præsens,
נוֹגֵשׁ appropinquãs: ut in perfectis.
Participium præteritum,
נָטוּעַ plantatus: ut in perfectis.
Infinitiuus, מָקוֹר
גֶּשֶׁת appropinquare. Et cum literis bachlam, מִגֶּשֶׁת בְּגֶשֶׁת לָגֶשֶׁת
Quæ in infinitiuo abijciunt nun, assu/munt à fine literam ת Quæ uerò non abijciunt, tenent formam perfectorũ, sicut & purus infinitiuus est sine defe/ctu: ut בְּגוֹשׁ appropinquando, נְפוֹל

 caden

cadendo:& cum literis bachlam לִנְפּוֹל more perfectorum. Sic à נָטַע לִנְטֹעַ A נָגַע autem, לָגַעַת ad tangendum: mutato duplici ſægol in duplex pa/thah, propter literam gutturalem. Sic itaque quædam ueniunt more perfectorum,& quædam cum defectu primæ radicalis literæ.

Imperatiuus, צִוּוּי

גַּשׁ גֹּשׁ נְתֹץ	appropinqua, maſcul.
גְּשׁוּ נִפְלוּ	appropinquate, maſc.
גְּשִׁי נִתְצִי	appropinqua, fœmin.
גַּשְׁנָה נְפַלְנָה	appropinquate, fœm.

Dicitur etiam in ſingulari maſculino, גְּשָׁה Quædam itaque ueniunt integra, & quædam cum defectu literæ nun.

Futurum, עָתִיד

Omnia ferè uerba huius ordinis, in futuro abijciunt nun primam radica/lem literam, & dageſſant alteram.

אֶגַּשׁ אֶגְּשָׁה	appropinquabo, cómu.

חגש

תִּגַּשׁ תִּפֹּל appropinquabis, m.
יִגַּשׁ יִגְּרַת appropinquabit, m.
נִגַּשׁ נִגְּשַׁת appropinquabimus, c.
תִּגְּשׁוּ תִּדְּרוּן appropinquabitis, m
יִגְּשׁוּ יִנְּקְמוּ appropinquabũt, m.
תִּגְּשִׁי תִּפְּלִי appropinquabis, fœ.
תִּגַּשְׁנָה תִּפֹּלְנָה appropinquabitis, & appropinquabunt, fœminini generis.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in tertio ordine.

יָשַׁב יָרַע אָמַר habitauit, masculini:
יָשַׁבְתָּ יָטַבְתָּ habitasti, masculini.

Præteritum hoc nõ differt à perfectis.

Participium præsens,

יוֹשֵׁב יוֹרֵעַ אוֹמֵר habitans, masculi.

Participium præteritum,

יָשׁוּב יָרוּעַ habitatus, masculini gen.

Hęc duo participia fiũt ut in perfectis.

Infinitiuus, מָקוֹר

שֶׁבֶת רַעַת habitare, sedere.

לָלֶכֶת לָרַעַת ad eundum.
בְּלֶדֶת בֶּאֱמֹר quum pareret.

Abijcitur plerunqȝ prima iod & adnectitur litera tau, habentqȝ hi infinitiui formam nominum, quæ duplici constant sægol: nam ſicut à קֶרֶב dicimus קִרְבּוֹ interiora eius, ſic à שֶׁבֶת שִׁבְתּוֹ ſeſſio eius. Porrò in רַעַת utrunqȝ ſægol mutatur in pathah propter literã gutturalem.

Imperatiuus, צִוּוּי

שֵׁב שְׁבָה רַע ſede, habita, maſcul.
שְׁבוּ רְעוּ אִמְרוּ habitate, maſculini:
שְׁבִי רְעִי ſede, fœminini gen.
שֵׁבְנָה רַעְנָה ſedete, habitate, fœ.

In hoc modo iod abiectum, nullum poſt ſe relinquit ueſtigium.

Futurum, עָתִיד

אֵשֵׁב אֵשְׁבָה אֹמַר ſedebo, communi
תֵּשֵׁב תֵּרַע תֹּאמַר ſedebis, maſculini
יֵשֵׁב יִיטַב יֹשַׁר ſedebit, maſculini:

נֵשֵׁב נֵרֵעַת	habitabimus,com.
תֵּשְׁבוּ תֵּרְעוּן	habitabitis,maſcul.
יֵשְׁבוּ יֵרְרוּן	habitabunt,maſcu.
תֵּשְׁבִי תֵּינְקִי	habitabis, fœmini.
תֵּשֵׁב תֵּרֵר תֵּיסַךְ	habitabit, fœmini.
תֵּלַרְנָה	pariēt,parietis,fœ.

Hic facile licet uidere, quomodo iod prima radicalis ſub literis futuri tēpo/ris quieſcat in zere uoce magna, etiam ſi pauca quędam inueniantur quæ iod in futuro non abijciunt: ſicut indicaui per exempla יִיטַב & יִינְקִי Quod autem ſecunda quoque habet zere, ut יֵרֵר id aiunt eſſe propter conformita/tem, licet illa non ubiq; obſeruetur: ut וַיֵּלֶךְ & abijt.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in or/dine quarto.

Præteritum, עָבַר

קָם מֵת אוֹר גָּית	ſurrexit, maſculini:

קַמְתָּ מַתָּ אַרְתָּ	ſurrexiſti, maſculi.
קַמְתִּי מַתִּי גַּפְתִּי	ſurrexi, communis
קָמוּ מֵתוּ אוֹרוּ	ſurrexerunt, com.
קַמְתֶּם מַתֶּם	ſurrexiſtis, maſcul.
קַמְנוּ מַתְנוּ	ſurreximus, cõmu.
קָמָה מֵתָה	ſurrexit, fœminini:
קַמְתְּ מַתְּ	ſurrexiſti, fœmini.
קַמְתֶּן מַתֶּן	ſurrexiſtis, fœmin.

Quieſcit in hoc ordine media radicalis uau, in camez & zere: idq; ſolum in tertia perſona utriuſque numeri. In reliquis autẽ perſonis mutatur camez in pathah, ne ſequẽs ſcheua mobile fiat. Adiecimus exẽplum מֵת quod illud frequens ſit in Biblijs ſacris, etiam ſi aliud ſibi ſimile raro occurrat. Inueniuntur quoq; quatuor aut quinq;, in quibus zere mutatur in iod hirec aliã uocem magnã: ut צִית בִּין טִיל גִּיח Quod autem à מֵת fit in ſecunda מַתָּ & non מֵתְּ id commune eſt omnibus uer-

bis

bis in tau literam deſinentibus.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

קָם מֵת אוֹר ſurgens, maſculini ge.
קָמִים מֵתִים ſurgentes, maſculini g.
קָמָה מֵתָה ſurgens, fœminini ge.
קָמוֹת מֵתוֹת ſurgentes, fœminini g.

Fœmininum huius participij non differt à præterito fœminini generis, niſi in accentu: nam præteritum eſt מִלְּעֵיל millel, hoc eſt, habet accentum in penultima ſyllaba: participium uero eſt מִלְרַע milra, hoc eſt, habet accentum in ultima ſyllaba.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּל סוּר circumciſus, maſculini:
מוּלִים circumciſi, maſculini g.
מוּלָה סוּרָה circumciſa, fœminini g.
מוּלוֹת circumciſæ, fœminini.

Hæc participia ſunt rara in iſto ordine, & ſecundum quoſdam ſunt nomina תּוֹאַר ideſt formalia.

Infinitiuus, מָקוֹר

קוּם שׁוּב ſurgere.

לָקוּם בְּקוּם ad ſurgendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

קוּם קוּמָה שִׂים ſurge, maſculini: רֻץ

קוּמוּ גִּילוּ שֻׁבוּ ſurgite, maſculini:

קוּמִי סוּרִי שִׂישִׂי ſurge, fœminini g.

קוּמְנָה סֹרְנָה ſurgite, fœminini.

Mutatur ſæpe in imperatiuo uau litera in iod: ut שִׁירוּ cantate, שִׂישׂוּ lætamini.

Futurum, עָתִיד

אָקוּם אָמוּת יָסִית ſurgã, com. אָשִׁירָה

תָּקוּם תָּשׁוּב ſurges, maſculini:

יָקוּם יָקֻם יָבוֹא ſurget, maſculini:

נָקוּם נָקוּמָה ſurgemus, comm.

תָּקוּמוּ תְּקוּמוּן ſurgetis, maſculini:

יָקוּמוּ יְסִיתוּן ſurgent, maſculini:

תָּקוּמִי תָּשִׂישִׂי ſurges, fœminini:

תָּקוּם תָּבוֹא ſurget, fœminini:

תָּקוּמְנָה ſurgetis, ſurgent: f.

Quando

Quãdo uau hippuch (quod ſcilicet fu/turum mutat in præteritum)acceſſerit, mutatur plerunque uau in camez uel alium punctum : ut וַיָּקָם & ſurrexit, וַיָּשַׂר & dominatus eſt, וַיָּרָץ & cu/currit, וַיָּמֹת & mortuus eſt.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in or/dine quinto.

Præteritum, עָבַר

גָּלָה חָיָה קָרָא	reuelauit, maſculini:
גָּלִיתָ קָרָאתָ	reuelaſti, maſculini g.
גָּלִיתִי בָּרָאתִי	reuelaui, cõmunis ge.
גָּלִינוּ בָּרָאנוּ	reuelauimus, comm.
גְּלִיתֶם בְּרָאתֶם	reuelaſtis, maſculini:
גָּלוּ קָרְאוּ	reuelauerunt, comm.
גָּלְתָה חָיְתָה	reuelauit, fœmini ge.
גָּלִית גָּלִית	reuelaſti, fœminini:
גְּלִיתֶן חֲיִיתֶן	reuelaſtis, fœminini.

Mutatur hic litera he tertia radicalis in iod, & in tertia fœminini mutatur unũ

he

he in tau raphatum: excipiũtur tamen quatuor uerba, in quibus he tertia radicalis perpetuò ſtabilis manet : ut גָּבַהּ גָּבַהְתָּ exaltauit, exaltaſti : נָגַהּ נָגַהְתָּ ſplenduit, תָּמַהּ miratus eſt, כָּמַהּ concupiuit: & hæc numerantur inter perfecta, quantum attinet ad literam he: atque ob id non habent duo camez, ſed he ſignatur pũcto uentrali ad indicandum hanc ſtabilitatem.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

עֹשֶׂה גּוֹלֶה	faciens, maſculini gener.
עֹשִׂים	facientes, maſculini gen.
עֹשָׂה	faciens, fœminini gene.
עֹשׂוֹת	facientes, fœminini gen.

Habet hic fœmininum genus ſingulare diſcrimen à maſculino ſingulari in ſolo puncto finali, quia maſculinũ habet ſægol, & fœmininum camez. Maſculina in regimine mutãt ſægol in zere, ut עֹשֵׂה שָׁמַיִם factor cœlorum:

fœminina

fœminina autem mutant camez in pathah, & he in tau: ſed tũc proprie ſunt nomina, abſoluunturq̃ à tempore.

Participium præteritum, פָּעוּל

גָּלוּי reuelatus, maſculini generis:
גְּלוּיִים reuelati, maſculini generis:
גְּלוּיָה reuelata, fœminini generis:
גְּלוּיוֹת reuelatæ, fœminini generis.

Iſte modus in hoc ordine non differt à perfectorum ordine, niſi quod mutat he in iod quieſcens: hoc eſt, uocale in ſingulari maſculini, & mobile in reliquis formis.

Infinitiuus, מָקוֹר

גָּלֹה הָיוֹ reuelare, eſſe:
לִגְלוֹת ad reuelandum:
בִּגְלוֹת in reuelando.

Infinitiuus huius ordinis mutat aliquã do he in uau holem, ſed cum literis bachlam ſuperadditur litera ת ut ab חָיָה fit חֱיוֹת eſſe, & cum literis bachlam לחיות.

לִחְיוֹת ad essendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

גְּלֵה עֲשֵׂה reuela, masculini generis:
גְּלוּ reuelate, masculini gener.
גְּלִי עֲשִׂי reuela, fœminini generis:
גְּלֶינָה reuelate, fœminini gene.

Desinit iste imperatiuus in zere, futurum autem ab eo formatum desinit in sægol, & perditur he ubi accedit uau surec pluralem constituens numerum.

Futurum, עָתִיד

אֶגְלֶה אֶעֱשֶׂה reuelabo, cõmunis ge.
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה reuelabis, masculini g.
יִגְלֶה יַעֲשֶׂה reuelabit, masculini g.
נִגְלֶה נַעֲשֶׂה reuelabimus, cõmunis
תִּגְלוּ תַּעֲשׂוּ reuelabitis, masculini:
יִגְלוּ יַעֲשׂוּ reuelabunt, masculini:
תִּגְלִי תַּעֲשִׂי reuelabis, fœminini g.
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה reuelabit, fœminini g.
תִּגְלֶינָה reuelabitis, reuelabunt fœminini generis.

Futurum

Futurũ huius ordinis hoc proprium habet,ut quum à fronte accesserit uau conuersiuum,abijcitur he tertia radicalis:ut וַיַּרְא pro וַיִּרְאֶה & uidit, וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit, וַיִּפֶן pro וַיִּפְנֶה & respexit, וַנִּבֶן pro וַנִּבְנֶה & ædificauimus. Ab חָיָה uero dicitur וַיְחִי pro וַיִּחְיֶה & fuit: & cætera.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis uerborum duplicatorum,siue sexti ordinis.

Præteritum, עָבָר

תַּם גַּל	perfecit,masculini gene.
תַּמּוֹתָ גַּלּוֹתָ	perfecisti,masculini gen.
תַּמּוֹתִי	perfeci, communis gen.
תַּמּוּ סַבּוּ	perfecerunt, communis:
תַּמּוֹתֶם	perfecistis,masculini ge.
תַּמּוֹנוּ גַּזּוֹנוּ	perfecimus, communis:
תַּמָּת	perfecit,fœminini gene.
תַּמּוֹתְ	perfecisti, fœminini ge.

תַּמּוֹתֶן

תַּמּוֹתֶן perfeciſtis, fœminini generis.
Verba huius ordinis ſemper dageſſant alteram radicalem, quando poſt illam alia ſequitur litera: alioquin ſi illa fuerit ultima litera, non poteſt dageſſari, quum nunquam ultima dictionis litera dageſſetur, paucis exceptis. Habet autem preteritum pathah ad differentiam uerborum quarti ordinis quę habent camez.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

תַּם רַב perficiens, maſculini ge.
תַּמִּים רַבִּים perficientes, maſculini:
תַּמָּה רַבָּה perficiens, fœminini ge.
תַּמּוֹת רַבּוֹת perficientes, fœminini.

Participium præteritum, פָּעוּל

תּוּם perfectus, maſculini generis:
תּוּמִים perfecti, maſculini generis:
תּוּמָה perfecta, fœminini generis:
תּוּמוֹת perfectæ, fœminini generis.

Rarum eſt hoc participium, ſed loco eius

eius plerunque uenit paul integrum.

Infinitiuus, מָקוֹר

תּוֹם בּוֹ perficere:

לָתוֹם לְתוֹם ad perficiendum.

Non differt iste infinitiuus ab infinitiuo uerborum quarti ordinis, nisi quod quartus ordo plerunque facit infinitiuum desinere in kybuz: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

סוֹב תּוֹם circui, gyra, masculini gen.

סֹבּוּ תֹּמּוּ gyrate, masculini generis:

סֹבִּי gyra, fœminini generis:

סֻבֶּינָה gyrate, fœminini generis.

Differt hic imperatiuus ab imperatiuo uerborũ quarti ordinis per holem & dages, abiectam repræsentans literam, non obstante uoce magna.

Futurum, עָתִיד

אָתוֹם & אֶתּוֹם perficiam, commu.

תָּסוֹב תִּסּוֹב gyrabis, masculini:

יָתוֹם perficiet, masculini:

בתום

נָתּוֹם perficiemus,communis ge.
תָּסֹבּוּ gyrabitis,maſculini gener.
יָסֹבּוּ gyrabunt,maſculini gener.
תָּתֹּמִּי perficies,fœminini generis
תָּתּוֹם perficiet, fœminini generis
תְּתֹמֶּינָה perficietis,perficient,fœmi.

Habes in hoc futuro duplicẽ formã: una dageſſat alteram radicalem,quan/ do poſt illã ſequitur litera pluralis uel fœminini: Altera dageſſat primam ra dicalem, ut patet in exemplo אֶתּוֹם ubi dages in tau contra morem ſuum deſignat defectum literæ ſequentis, & non præcedentis. Idem ſolet uſu ueni/ re in hiphil , ut וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל קִיר & uertit Hizkijahu faciem ſuam ad parietem: ubi punctus dages in lite ra ſamech , repræſentat defectum ſe/ quentis literæ beth:quod mihi aliquã/ do magnum fecit negociũ,quum non uidere poſſem quid dages forte eo loci ſignifica

ſignificaret, ſed lectio Eliæ mihi hoc a/
demit dubium.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis uerborum
ſeptimi ordinis.

Sunt in hoc ordine triplicia uerba: quę
dam nanq; quieſcunt in utraq; extre/
mitate: unum deficit in utraq; extremi
tate, nempe נָתַן & quædam deficiunt
in prima & quieſcunt in tertia. Exẽpla,

נָטָה נָשָׂא	Diuertit, maſculini g.
יָפָה יָרֵא	pulcruit, maſculini ge.
נָתַן	dedit, maſculini gene.
נָטִיתָ נָשָׂאתָ	Diuertiſti, maſculini:
יָפִיתָ יָרֵאתָ	pulchruiſti, maſculini:
נָתַתָּ	dediſti, maſculini gen.
נָטִיתִי נָשָׂאתִי	Diuerti, communis g.
יָפִיתִי יָרֵאתִי	pulchrui, communis:
נָתַתִּי	dedi, communis gen.
נָטוּ נָשְׂאוּ	Diuerterunt, commu.
יָפוּ יָרְאוּ	pulchruerunt, comm.

נָתְנוּ	dederunt, commun.
נְטִיתֶם נְשָׂאתֶם	Diuertiſtis, maſculi.
יְפִיתֶם יְרֵאתֶם	pulchruiſtis, maſcu.
נְתַתֶּם	dediſtis, maſculini:
נָשָׂאנוּ נָטִינוּ	Tulimus, commun.
נָפִינוּ יָרֵאנוּ	pulchruimus, com.
נָתַנְנוּ נָתַנּוּ	dedimus, commun.
יָרְאָה יָפְתָה	Timuit, fœminini:
נָטְתָה נָשְׂאָה	diuertit, fœminini:
נָתְנָה	dedit, fœminini ge.
יָרֵאתְ יָפִיתְ	Timuiſti, fœminini:
נָשָׂאתְ נָטִיתְ	tuliſti, fœminini ge.
נָתַתְּ	dediſti, fœminini g.
יְפִיתֶן יְרֵאתֶן	Pulchruiſtis, fœmi.
נְתַתֶּן	dediſtis, fœminini:
נְטִיתֶן נְשָׂאתֶן	diuertiſtis, fœmini.

Hic uides hæc quatuor uerba יָפָה נָשָׂא נָטָה יָרֵא in præterito non differre à uerbis quinti ordinis. At נָתַן abijcit ultimum nun in ſecunda perſona utriuſque numeri & generis, atque in prima

prima persona singularis numeri.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

נוֹטֶה נוֹשֵׂא	diuertens, maſ.
יוֹפֶה יָרֵא	pulchreſcẽs, m.
נוֹתֵן	dans, maſculini
נוֹטִים נוֹשְׂאִים	diuertentes, m.
יוֹפִים יְרֵאִים	pulcreſcẽtes, m.
נוֹתְנִים	dantes, maſcul.
נוֹטָה נוֹשְׂאָה נוֹשֵׂאת	diuertens, fœ.
יוֹפָה יְרֵאָה	pulchreſcẽs, fœ
נוֹתְנָה & נוֹתֶנֶת	dans, fœminini
נוֹטוֹת נוֹשְׂאוֹת	diuertẽtes, fœ.
יוֹפוֹת יְרֵאוֹת	pulchreſcẽtes, f

Nec hoc participium differt à forma uerborum quinti ordinis.

Participium præteritum, פָּעוּל

בָּטוּי נָשׂוּא	extenſus, maſculini:
יָפוּי נָתוּן	pulchrefactus, maſ.
בְּטוּיִים נְשׂוּאִים	extenſi, leuati:
יְפוּיִים נְתוּנִים	pulchrefacti, dati:
בְּטוּיָה נְשׂוּאָה	extenſa, leuata:

יְפוּיָה נְתוּנָה	pulchrefacta, data:
יְפוּיוֹת נְטוּיוֹת	pulchrefactæ: & cæt.

Eſt & hæc forma ſimilis formæ uerborum quinti ordinis.

Infinitiuus, מָקוֹר

נְטוֹת נְשׂא	diuertere, leuare:
יְפֹת יְרוֹא	pulchreſcere, timere:
לִנְטוֹת לָשֵׂאת	ad diuertendum:
תֵּת לָתֵת	dare, ad dandum:
לִיפוֹת לִירוֹא	ad pulchreſcendum:
בְּתֵת בְּשֵׂאת	in dando, in ferendo:
מִתֵּת מִירוֹא	à dando, à timendo.

Hic uides quomodo abſolutus infinitiuus deſinit in holem, cum literis autẽ bachlã deſinit in oth, ſed ſine defectu literæ nun & quiete iod primæ radicalis literæ: præter uerbum, נשא quod cum literis bachlam, abijcit nun literam, & uerbum נתן quod utrunque nun abijcit, & aſſumit in fine literam tau.

Impera

Imperatiuus, צִוּוּי

נְטֵה שָׂא	diuerte,tolle, maſculini
יְרָא יְפֵה	time,pulcher ſis:
תֵּן	da,maſculini generis:
נְטוּ שְׂאוּ תְּנוּ	diuertite,tollite,date:
יְפוּ יְראוּ	pulchri ſitis,timete:
יְפִי תְּנִי יְרְאִי	pulchra ſis, da,time:fę.
נְטֶינָה תֵּנֶינָה	diuertite,date: fœmin.
שֶׂאנָה יְפֶינָה	tollite,pulchræ ſitis.

Futurum, עָתִיד

אֶטֶּה אֶשָּׂא	diuertam,tollam:
אִירָא אִיפֶה	timebo , pulchreſcam :
אֶתֵּן יִתֵּן תִּתֵּן	dabo,dabit,dabis:
תִּטֶּה תִּשָּׂא	declinabis,tolles:
תִּירָא תִּיפֶה	timebis,pulcher eris:
יִיפֶה יִירָא	pulchreſcet,timebit:
יִטֶּה יִשָּׂא	declinabit,leuabit:
נִיפֶה נִירָא	pulchreſcemus tiebius
נִטֶּה נִתֵּן	diuertemus, dabimus:
תִּיפוּ תִּירְאוּ	pulchreſcetis,timebitis
תִּתְּנוּ יִתְּנוּ	dabitis,dabunt:

תִּטּוּ תִּשְּׂאוּ	diuertetis,tolletis:
יִיפּוּ יִירְאוּ	pulchri erũt,tiebunt
יִטּוּ יִשְּׂאוּ	decliabũt, portabũt
תִּתְּנִי	dabis tu mulier:
תִּטִּי תִּשְּׂאִי	diuertes leuabis,fœ.
תִּיפִּי תִּירְאִי	pulcrefces tu mulier
תִּתֵּנָה תִּתֶּנְנָה	dabitis,dabunt,fœ.
תִּיפֶּינָה תִּירָאנָה	pulchrę eritis et erũt
תִּטֶּינָה	diuertetis, diuertent fœminini generis.

Hic licet uidere,ubiq; manere iod primam radicalem, fed ab incipientibus à nun abĳcitur nun & recipit fequens litera punctũ dages:tertia he uel aleph quiefcit more uerborũ quinti ordinis. Porrò cum uau hippuch abĳcitur he in fingulari,ut וַיֵּט & diuertit, וַיִּיף & pulcher fuit: & cætera.

Tantum de actiuis primæ coniugationis.

De paffiuo

DE PASSIVO PRImæ coniugationis.

PASSIVVM huius primæ coniugationis uocatur נִפְעַל habetq́ ſemper in præterito & participio præſenti augmentum nun à fronte: ut נִשְׁמַר cuſtoditus eſt, נִשְׁמַרְתָּ cuſtoditus es: & cætera. In participio נִשְׁמָר cuſtoditus, נִשְׁמָרִים cuſtoditi: & cætera. In imperatiuo uero, infinitiuo & futuro abſconditur nun per dages in pepoal: quod ut forte fiat, præmittimur illi in imperatiuo & in infinitiuo litera he, ut הִשָּׁמֵר cuſtodire uel ſis cuſtoditus: ſic in infinitiuo, לְהִשָּׁמֵר ut cuſtodiatur. In futuro non eſt opus he, quum literæ איתן radici præficiantur, & illæ dages fortificent: ut אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, תִּשָּׁמֵר cuſtodiaris: & cætera.

CONIVGATIO נִפְעַל PASſiua uerborum kal per omnes ordines,& primò in ordine perfectorum.

Præteritum, עָבַר

נִשְׁמַר נֶחְפַּץ	cuſtoditus eſt,
נִשְׁמַרְתָּ	cuſtoditus es,
נִשְׁמַרְתִּי נִבְרַתִּי	cuſtoditus ſum,
נִשְׁמְרוּ	cuſtoditi ſunt,
נִשְׁמַרְתֶּם	cuſtoditi eſtis,
נִשְׁמַרְנוּ	cuſtoditi ſumus,
נִשְׁמְרָה נִבְרְתָה	cuſtodita eſt,
נִשְׁמַרְתְּ	cuſtodita es,
נִשְׁמַרְתֶּן	cuſtoditæ eſtis.

Retinet præteritum in omnibus perſonis paſſiuam literam nun pũctuatam cum hirec,niſi quando prima eſſentialis litera eſt gutturalis,tunc punctus hirec mutatur in ſægol.In uerbo נִבְרַתִּי excìſus

excisus sum, absorbetur unum tau per dages, propter geminationem scilicet unius literæ, quæ plerunque in Hebraismo uitatur.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

נִשְׁמָר נֶחְפָּץ custoditus,
נִשְׁמָרִים custoditi,
נִשְׁמֶרֶת custodita,
נִשְׁמָרוֹת custoditæ.

Non differt hoc participium à præterito, nisi ubi ain in præterito habet pathah, hic habet camez. Nec inuenitur in hac passiua uoce paul.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִשָּׁמֵר custodiri,
לְהִשָּׁמֵר ut custodiatur,
בְּהִשָּׁמֵר dum custoditur,
בְּהֵהָרֵג quum occideretur.

Abijcit infinitiuus regulariter passiuã literã nun, & loco eius dagessatur prima radicalis: & ut dages illud fortifice-

tur

tur, præmittitur ei litera he cum hirec. Quando autem prima eſt gutturalis, quæ non eſt capax puncti dages, mutatur hirec in zere uocem magnam: ut patet in exemplo הֵהָרֵג occidi.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִשָּׁמֵר הֵהָרֵג custoditus ſis:
הִשָּׁמְרוּ cuſtodiamini:
הִשָּׁמְרִי ſis cuſtodita:
הִשָּׁמַרְנָה ſitis cuſtoditæ.

Futurum, עָתִיד

אֶשָּׁמֵר אֵהָרֵג cuſtodiar, communis:
תִּשָּׁמֵר תֵּהָרֵג cuſtodieris, maſculini:
יִשָּׁמֵר יֵהָרֵג cuſtodietur, maſculini:
נִשָּׁמֵר cuſtodiemur, commu.
תִּשָּׁמְרוּ cuſtodiemini, maſculi.
יִשָּׁמְרוּ cuſtodiētur, maſculini:
תִּשָּׁמְרִי cuſtodieris, fœminini:
תִּשָּׁמֵר cuſtodietur, fœminini:
תִּשָּׁמַרְנָה cuſtodiemini & cuſtodientur, fœminini generis.

Hic

Hic non eſt opus litera he quæ fortifi-cet dages, quũ hæ quatuor literæ אֵיתָן id exequi poſſint. Quãdo uero prima litera eſt gutturalis, mutatur punctus dages & hirec in zere uocem magnã, ut prius.

EXEMPLAR PASSIVAE uocis in ſecundo ordine.

Præteritum, עָבָר

נִדַּח	impulſus eſt,
נִדַּפְתָּ	impulſus es,
נִדַּפְתִּי	impulſus ſum,
נִדְּפוּ	impulſi ſunt,
נִדַּפְתֶּם	impulſi eſtis,
נִדַּפְנוּ	impulſi ſumus,
נִדְּפָת	impulſa eſt,
נִדַּפְתְּ	impulſa es,
נִדַּפְתֶּן	impulſæ eſtis.

Hic notandum, quod uerba incipien-tia à nun, in paſſiua uoce abijciunt nun primam radicalem, & loco eius dageſ-

ſant

ſant ſecundam radicalem, & aſſumunt nun paſſiuam literam.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נִדָּת impulſus,
נִדָּפִים impulſi,
נִדֶּפֶת impulſa,
נִדָּפוֹת impulſæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִנָּדֵת impelli,
בְּהִנָּדֵת dum impelleretur,
מֵהִנָּדֵת ne impelleretur.

In infinitiuo abijcitur nun paſſiua litera, & ob id prima radicalis nun dageſſatur, præponiturq́ʒ he cum hirec ad roborandum ipſam. Idem fit in imperatiuo & futuro.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִנָּדֵת ſis impulſus,
הִנָּדְפוּ ſitis impulſi,
הִנָּדְפִי ſis impulſa,
הִנָּדַפְנָה ſitis impulſæ.

Futurum

Futurum, אֵיתָן

אֶנָּרֵת	impellar, cõmunis generis:
תִּנָּרֵת	impelleris, masculini gener.
יִנָּרֵת	impelletur, masculini gene.
נִנָּרֵת	impellemur, communis ge.
תִּנָּרְפוּ	impellemini, masculini gen.
יִנָּרְפוּ	impellentur, masculini gen.
תִּנָּרֵת	impelletur, fœminini gene.
תִּנָּרְפִי	impelleris, fœminini gener.
תִּנָּרַפְנָת	impellemini, impellentur, f.

EXEMPLAR PASSIVAE uocis kal in tertio ordine.

Præteritum, עָבַר

נוֹרַע נוֹשַׁב	cognitus est,
נוֹרַעְתָּ נֶאֱמַרְתָּ	cognitus es,
נוֹרַעְתִּי	cognitus sum,
נוֹרְעוּ נֶאֶמְרוּ	cogniti sunt,
נוֹרַעְתֶּם	cogniti estis,
נוֹרַעְנוּ	cogniti sumus,
נוֹרְעַת נֶאֶמְרַת	cognita est,
נוֹרַעַתְּ	cognita est,

נוֹרַעְתֶּן cognitæ estis.

Hoc peculiare est huic ordini, ut in pręterito passiuo mutet iod in uau holem.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

נוֹרָע נֶאֱמָר cognitus,
נוֹרָעִים cogniti,
נוֹרָעַת cognita,
נוֹרָעוֹת cognitæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִוָּרֵעַ הֵאָמֵר cognosci,
לְהִוָּסֵר לְהֵאָמֵר ut fundaretur,
בְּהִוָּסֵר quum fundaretur.

Mutat infinitiuus, imperatiuus & futurum uau literam, quæ in præterito est quiescens, in uau mobilē, ut literæ passiuæ nun per dages sit locus. Præponitur etiam he cum hirec ad roborandū dages.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִוָּרַע sis cognitus,
הִוָּרְעוּ sitis cogniti,

תִוָּרְעִי	ſis cognita,
תִוָּרַעְנָה	ſitis cognitæ.
	Futurum, עָתִיד
אִוָּרַע	cognoſcar, communis gen.
תִוָּסֵר	fundaberis, maſculini gene.
יִוָּסֵר	fundabitur, maſculini gen.
נִוָּרַע	cognoſcemur, communis:
תִוָּרְעוּ	cognoſcemini, maſculini ge.
יִוָּרְעוּ	cognoſcentur, maſculini ge.
תִוָּרְעִי	cognoſceris, fœmini gener.
תִוָּרַעְנָה	cognoſcemini & cognoſcentur, fœminini generis.

EXEMPLAR VERBORVM paſſiuorum quarti ordinis.

	Præteritum, עָבָר
נָמוֹג	diſſolutus eſt,
נְמוּגוֹתָ	diſſolutus es,
נְמוּגוֹתִי	diſſolutus ſum,
נָמוֹגוּ	diſſoluti ſunt,
נְמוּגוֹנוּ	diſſoluti ſumus,
נְמוּגוֹתֶם	diſſoluti eſtis,

נָמוֹגָה diſſoluta eſt,
נְמוּגוֹת diſſoluta es,
נְמוּגוֹתֶן diſſolutæ eſtis.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נָמוֹג diſſolutus,
נְמוֹגִים diſſoluti,
נְמוֹלָה circumciſa,
נְמוֹלוֹת circumciſæ.

Habet paſſiuum huius ordinis nun camezatũ, & camez illud propter extenſionẽ uocabuli mutatur in ſcheua: idq́; tam in præterito, quàm in participio.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִמּוֹג diſſolui, liquefieri:
לְהִמּוֹג ut diſſoluatur,
בְּהִמּוֹג dum diſſolueretur,
מֵהִמּוֹג ne diſſolueretur.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִמּוֹל ſis circumciſus,
הִמּוֹלוּ ſitis circumciſi,
הִמּוֹלִי ſis circumciſa,

תְּמוּלְנָה sitis circumcisæ.

Futurum, עָתִיד

אָמוּל circumcidar, communis g.

תָּמוּל circumcideris, masculini g.

יָמוּל circumcidetur,

נָמוּל circumcidemur,

תָּמוּלוּ circumcidemini,

יָמוּלוּ circumcidentur,

תָּמוּלִי circumcideris, fœminini g.

תָּמוּל circumcidetur, fœminini:

תְּמוּלְנָה circumcidemini & circum/cidentur, fœminini generis.

Cæterum quæ primam radicalem habent gutturalem, mutant duo puncta hirec & dages in zere: ut ab עוּר excitauit, נֵעוֹר excitatus est, הֵעוֹר excitare, אֵעוֹר excitabor, תֵּעוֹר excitaberis: & cætera.

EXEMPLAR VERBORVM passiuorum in quinto ordine.

נִגְלָה נִקְרָא reuelatus est.

נִגְלֵיתָ נִקְרֵאתָ	reuelatus es,
נִגְלֵיתִי	reuelatus ſum,
נִגְלוּ נַעֲשׂוּ	reuelati ſunt,
נִקְלֵיתֶם	uilipenſi eſtis,
נִגְלֵינוּ	reuelati ſumus,
נִגְלְתָה נַעֲשְׂתָה	reuelata eſt,
נִגְלֵית	reuelata es,
נִגְלֵיתֶן נַעֲשֵׂיתֶן	reuelatæ eſtis.

Quæ in hoc ordine deſinũt in aleph, retinent ubiq; aleph, & in ſecũda atq; prima perſona habẽt zere ante aleph: quæ autem in he deſinunt, mutant in iam dictis perſonis he in iod, præcedente zere. Quæ à litera gutturali incipiunt, mutant hirec ſub nun paſſiuo in pathah.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נִגְלֶה נִקְרָא	reuelatus, uocatus:
נִגְלִים נִקְרָאִים	reuelati:
נִגְלָה נִקְרָאת	reuelata, uocata:
נִגְלוֹת נִקְרָאוֹת	reuelatæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִגָּלוֹת הֵעָשׂוֹת	reuelari,
בְּהִגָּלוֹת	dum reuelatur.
לְהִקָּרֵא	ut uocaretur,
מֵהֵעָשׂוֹת	ne fieret.

Desinit hic infinitiuus ut in actiua uoce in oth, absorbeturq́ nun passiua litera in dages: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִגָּלֵה הִקָּרֵא	reuelatus esto,
הֵעָשֵׂה	factus esto,
הִגָּלוּ הִקָּרְאוּ	reuelamini,
הִגָּלִי הִקָּרְאִי	reuelata esto,
הִגָּלֶינָה	reuelamini.

Futurum, עָתִיד

אֶגָּלֶה אֶקָּרֵא	reuelabor,
אֵעָשֶׂה יֵעָשֶׂה	fiam uel efficiar, (ris
יִגָּלֶה תִּגָּלֶה	reuelabitur, reuelabe-
נִגָּלֶה נִקָּרֵא	reuelabimur, (būtur,
תִּגָּלוּ יִגָּלוּ	reuelab mini, reuela-
תִּגָּלִי תִּגָּלֶה	reuelaberis, reuelabitur

תִּגָּלֶינָה reuelabimini, reuelabuntur.

Hic nihil duximus monendum, nisi quod prius monuimus, nempe passiuam literam absorberi per punctum dages, & quando dages propter gutturalem literam non habet locum, mutatur in zere uocem magnam: ut אֵרָאֶה uidebor, יֵרָאֶה uidebitur, וַיֵּרָאֶה & uisus est, seu apparuit.

EXEMPLAR PASSIUORUM uerborum in sexto ordine.

נָמַק נָתַם	liquefactus est, tabuit.
נְתַמּוֹתָ	consummatus es,
נְתַמּוֹתִי	consummatus sum,
נָתַמּוּ נָגֹלּוּ	consummati sunt,
נְמַקּוֹתֶם	tabuistis,
נְתַמּוֹנוּ	consummati sumus,
נְתַמָּה	consummata est,
נְתַמּוֹת	consummata es,
נְתַמּוֹתֶן	consummatæ estis.

Habet

Habet nun paſſiua litera punctum ca mez, niſi quando uerbum in prima & ſecunda perſona extenditur una ſylla/ba, tunc mutatur in ſcheua. Per dages diſtinguuntur uerba huius ordinis à uerbis quarti ordinis: & ſignatur per dages illud una duplicium literarum.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נָתָם נָקֵל נָבָר consummatus,
נְתַמִּים consummati,
נְתַמּוֹת נְבָרֹת consummata,
נְתַמּוֹת consummatæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִמַּק liquefieri, tabeſcere:
לְהִמַּק ut liquefieret.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִתַּם eſto conſummatus,
הִתַּמּוּ ſitis conſummati,
הִתַּמִּי ſis conſummata,
הִתַּמֶּינָה ſitis conſummatæ.

Hic primũ dages index eſt nun paſ/

ſiuæ literæ, alterum literæ duplicatæ.

Futurum, עָתִיד

אֶתַּם תִּתַּם יִתַּם consummabor,

נִתַּם תִּתַּמּוּ יִתַּמּוּ consummabimur.

Et quando prima non eſt capax punꝛ cti dages, mutatur punctus literarum איתן in zere uocem magnam: ut אֵחַת conterar, יֵרַךְ in teneritudinem rediꝛ getur. Inueniuntur etiam quædã quæ deſinunt in holem, ut יְשׁוֹם deuaſtaꝛ bitur, יְשֹׁמּוּ deuaſtabuntur.

EXEMPLAR VERBORVM paſſiuorum ſeptimi ordinis.

In his quæ incipiunt à iod & deſiꝛ nunt in he, nullũ inuenitur paſſiuum, præter unũ יָרָה iecit, quod in futuro paſſiuo iuenitur habere יִוָּרֶה proijcieꝛ tur, ſagittabitur: Exodi decimonono.

Poterit autem hoc pacto per omꝛ nes modos coniugari.

In præterito, נוֹרָה proiectus eſt.

In infiꝛ

In infinitiuo, חָוֺרוֹת
In imperatiuo, חֲוֺרֵת
In futuro, אֶוָּרֵת & cætera.
Inuenitur quoq; יָרֵא timuit, habere passiuam uocem: ut in præterito נוֹרָא formidatus est, נוֹרֵאתָ formidatus es.
In participio, נוֹרָא terribilis.
In infinitiuo & imperatiuo, הִוָּרֵא
In futuro, אִוָּרֵא uel תִוָּרֵא timebor: & cætera.
Porro quæ incipiũt à nun & desinunt in he, raro quoq; inueniuntur in uoce passiua, & inter multa hoc unum inueni, נִטָּה inclinatus est, נְטוּי inclinatus, יִנָּטוּ inclinabũtur: Ieremiæ sexto. Reliqui modi fiunt cõformiter uerbis secundi & quinti ordinis.

Hactenus explicuimus coniugationem primam siue kal per omnes ordines, iam idem agemus in secunda coniugatione, quæ est piel.

SECVNDA CONIVGATIO

Coniugatio ſecunda uocatur כָּבֵד idest grauis,quia media radica/lis ſemper grauatur puncto dages,unde & à quibuſdam uocatur בִּנְיָן דָּגוּשׁ coniugatio dageſſata : uocatur etiam à forma ipſa פִּעֵל piel:nam uerba eius conſtant his punctis : ut דִּבֵּר loquu/tus eſt, חִקֵּר inueſtigauit : & cætera. Et ponitur hæc cõiugatio propter uerba neutra primæ coniugationis,quæ fiunt hic tranſitiua:aut ſi ſint in prima coniugatione tranſitiua, ſunt etiam in iſta tranſitiua,ſed habent hic efficaciorem ſignificationem :ut פָּתַח aperuit, in prima coniugatione:& פִּתַּח impe/tu aperuit,uel aperiendo effregit,in ſe/cunda coniugatione. Sic שָׁלַח miſit, cuius ſcilicet reditus expectatur in kal, in piel uero שִׁלַּח emiſit,ablegauit.

Item

Item exempla quę hic fiunt ex neutris transitiua, שָׁכַן quieuit,mansit,in prima coniugatione. In piel uero שִׁכֵּן posuit,collocauit. Sic מָלֵא plenius fuit, & מִלֵּא impleuit: טָמֵא immundus fuit, טִמֵּא inquinauit:& cætera.

Habet tamen hæc coniugatio sicut & cæteræ,uerba quædā propria quæ non inueniuntur in kal,& sunt hic neutra:ut דִּבֵּר loquutus est:habet etiam quædā transitiua,quę in prima quoq; coniugatione non inueniuntur,ut חִקֵּר inuestigauit, תִּקֵּן ordinauit:& cætera.

Libuit & id hic annotare,quod omnium ordinum uerba in hac coniugatione sine ullo defectu & quiete coniugantur:idq; propter mediam literam dagessatā,quum defectus nun primæ radicalis literæ aut defectus tertiæ radicalis(quando secūdæ similis est)signari non possit per dages,quod prius ratione

tione coniugationis occupat mediam radicalem. Sic nec iod in tertio ordine aut aleph hic quiescere possunt in uoce magna, quandoquidem uox magna ante dages locum non habeat. Idem sentiendum quando media est guttu/ralis aut res litera: tunc enim plerunque dages & hirec mutantur in uocem ma/gnam: ut בֵּרֵךְ benedixit, אֲבָרֵךְ be/nedicam, בֵּאֵר declarauit, אֲבָאֵר de/clarabo: & cætera. In quarto uerò ordi/ne loco dages duplicatur tertia radica/lis: ut à קָם surrexit, fit קוֹמֵם erexit: de quibus multa habes in Grammati/ca. Huc etiam pertinent omnia uerba octaui ordinis, quæ quatuor con/stant radicalibus literis: ut בִּרְסֵם & cætera.

Nunc inspice exempla.

Coniuga/

CONIVGATIO PIEL in primo uerborum ordine.

Præteritum, עָבַר

דִּבֵּר רִבַּת	loquutus eſt,
דִּבַּרְתָּ	loquutus es,
דִּבַּרְתִּי סִפַּרְתִּי	loquutus ſum,
דִּבְּרוּ	loquuti ſunt,
דִּבַּרְתֶּם	loquuti eſtis,
דִּבַּרְנוּ	loquuti ſumus,
דִּבְּרָה	loquuta eſt,
דִּבַּרְתְּ	loquuta es,
דִּבַּרְתֶּן	loquutæ eſtis.

Habet hæc coniugatio duplicem formam : una habet hirec,zere:& altera, hirec,pathah:ut oſtendunt exempla à principio præteriti poſita. Quando litera media radicalis eſt res, mutantur dages & hirec in zere:ut בֵּרֵךְ benedixit, בֵּרַכְתָּ benedixiſti, בֵּרְכוּ benedixerunt

runt. Idem obſeruatur nonnunquam in his quæ mediam literā habent gutturalem:ut מֵאֵן renuit, מֵאַנְתָּ renuiſti, מֵאֲנוּ renuerunt. Dixi nonnunquam.quia in multis id non obſeruatur:quemadmodum in בִּעֵר eliminauit, בִּעַרְתָּ exterminaſti.Sic טִהֵר mundauit, טִהַרְתָּ mundaſti. רִחֵם miſertus eſt, רִחַמְתָּ miſertus es.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מְדַבֵּר מְבָרֵךְ	loquens, maſculi.
מְדַבְּרִים מְבָרְכִים	loquentes, maſcu.
מְדַבֶּרֶת מְדַבֶּרֶת	loquens, fœmini.
מְדַבְּרוֹת מְסַפְּרוֹת	loquentes, fœmi.

Participium hoc præſens haud differt à præterito,niſi quod habet mem literam à fronte ſuperadditam,& mutat punctum hirec in pathah, & quæ in præterito habent zere,ſubſtituunt in hoc participio pūctum uocale camez: ut מְבָאֵר explanans.

Parti

Participium præteritum, פָּעוּל

מְסֻפָּר מְבוֹאָר	numeratus,
מְסֻפָּרִים מְאֹרָמִים	numerati,
מְסֻפָּרָה מְסֻפֶּרֶת	numerata,
מְסֻפָּרוֹת	numeratæ.

In hoc participio ante mediam dageſſatam ponitur kybuz:quando autem media non eſt capax dages, mutatur dages unà cũ kybuz in holem uocem magnam: ut ab אֵרֵשׂ deſponſauit, מְאוֹרָשׂ deſpõſatus, מְאוֹרָשָׂה deſponſata, מְבוֹרָךְ benedictus, & cum uau ſurec מְבוּאָר declaratus. Inuenitur etiam(licet raro)hatephcamez poni loco kybuz,ut exemplum hic ſignatum monſtrat.

Infinitiuus, מָקוֹר

דַּבֵּר סַפֵּר	loqui,numerare:
בָּרֵךְ בָּאֵר	benedicere,explanare:
לְסַפֵּר	ad numerandum:
בְּדַבֵּר	in loquẽdo,dũ loqueretur

מספר

מְסַפֵּר à numerando.

Quæ desinunt in gutturalem, mutant interdum zere in pathah:ut à שִׁלַּח di misit, שַׁלַּח dimittere, בַּלַּע deuora/re: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

סַפֵּר דַּבֵּר	numera,loquere, mascu.
סַפְּרוּ דַּבְּרוּ	numerate, masculini ge.
סַפְּרִי	numera,fœminini gene.
סַפֵּרְנָה	numerate, fœminini ge.

Et quæ mediam non dagessant, בָּרֵךְ benedic, בָּאֲרוּ explanate, אָרְשִׂי de/sponsa tu mulier. Non itaque differt im peratiuus in forma ab infinitiuo.

Futurum, עָתִיד

אֲדַבֵּר אֲסַפֵּר	loquar,numerabo,
תְּדַבֵּר יְדַבֵּר	loqueris,loquetur,
אֲבָרֵךְ תְּבָרֵךְ	benedicam, benedices,
נְדַבֵּר נְבָאֵר	loquemur explanabius
תְּדַבְּרוּ יְדַבְּרוּ	loquemini, loquentur,
תְּסַפְּרִי	numerabis,fœminini:

תסםר

תְּסַפֵּר numerabit, fœminini gen.
תְּסַפֵּרְנָה numerabitis, numerabũt, f.

Hic duo sunt obseruanda: primum, quod in hac coniugatione, mem utriusque participij & literæ futuri temporis habent scheua: alterum, quod participium præsens, infinitiuus, imperatiuus, & futurũ habent unam formam, nisi quod participium huic communi formæ superaddit mem, infinitiuus literas בבלם & futurum literas איתן omnes cum scheua punctuatas.

EXEMPLAR VERBORVM secundi ordinis in coniugatione piel.

נִגַּח נִגֵּן cornupetijt, sonuit.
נִגַּחְתָּ cornupetijsti.

Coniugantur uerba huius ordinis in piel omnino ut uerba perfecta, sine ullo defectu primæ literæ nun, & ratio huius est, quod media ex ipsa coniu

gatione

gatione habet dages, & ob id nun nō poteſt abijci, quia defectus ille nō poſſet ſignari per dages, quum ſequens litera prius ex ipſa cōiugatione habeat dages, nec unum dages poſſit duo ſignare officia, neq; duo dages poſſint poni in una litera. Quę mediā habent gutturalem, pleruncq; ſeruāt formam communem: ut בֵּאֵץ execratus eſt, בֵּאֵר maledixit: à quo inuenitur quoq; בֵּאַרְתָּ maledixiſti: Pſalmo octogeſimonono. Sic dicitur נִהַל & נִהֵל duxit: & cætera.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי
מְנַגֵּן melodiam faciens.

Participium præteritum, פָּעוּל
מְנֻגָּח cornupetitus.

Infinitiuus, מָקוֹר
נַגֵּן melodiam facere.

Imperatiuus, צִוּוּי
נַגֵּן fac melodiam.

Futurum

Futurum, עָתִיד

אֲנַגֵּן תְּנַגֵּן faciam melodiam.

Omnes personæ omniũ modorũ for/mari debent ut in perfectorũ ordine.

EXEMPLAR VERBORVM tertij ordinis in coniu/gatione piel.

Coniugantur & huius ordinis uer/ba more perfectorum: nec poteſt pri/ma radicalis iod uel aleph quieſcere in uoce magna, propter mediam dageſſa tam: ut יִסֵּר caſtigauit, יִסֵּד funda/uit, מְיַסֵּר caſtigans, יַסֵּר caſtigare, יַסֵּר caſtiga, אֲיַסֵּר caſtigabo.

EXEMPLAR VERBORVM quarti ordinis in coniu/gatione piel.

Quartus ordo qui habet mediam radicalem uau literam quieſcentẽ, non poteſt formare piel per dages, ob id quod dages & quies ſimul ſtare ne/

queant:ſed quia dages forte eſt loco li/
teræ,& hic dages poni non poteſt,du
plicamus loco eius tertiam radicalem,
& habemus quoq; piel in hoc ordine:
ut ſi à קוּם ſurrexit, uolo facere piel,
non poſſum dicere קִוֵּם quia iam ex
uau quieſcente factum eſt uau mobi/
le,quod quidē dages recipere poteſt:
ſed manēte uau in ſua quiete,fieri non
poteſt ut per dages fortificetur:dupli/
co igitur loco dages literam mem,& di
co קוֹמֵם erexit. Vides hic primū ma/
nere quietem,dein de loco dages ſcribi
mem, & tertiò uerbum ipſum more
piel deſinere in zere,quartò ex kal neu
tro fieri piel trāſitiuum. Quin & mem
litera participij atq; אֵיתָן literæ futu/
ri,hic punctuantur cum ſcheua,ſicut in
præcedentibus ordinibus: de quo ui/
de diſputationem Eliæ in Grammati/
ca ſua.

Præte

Præteritum, עָבַר

קוֹמֵם שׁוֹבֵב erexit,conuertit, masc.
קוֹמַמְתָּ erexisti, masculini ge.
קוֹמַמְתִּי erexi,communis gen.
קוֹמְמוּ עוֹרְרוּ erexerunt,communis:
קוֹמַמְתֶּם erexistis,masculini ge.
קוֹמַמְנוּ ereximus, communis:
קוֹמְמָה erexit,fœminini gene.
קוֹמַמְתְּ erexisti, fœminini ge.
קוֹמַמְתֶּן erexistis,fœminini ge.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

מְקוֹמֵם erigens,masculini gener.
מְקוֹמְמִים erigentes,masculini gen.
מְקוֹמֶמֶת erigens,fœminini gener.
מְקוֹמְמוֹת erigentes,fœminini gen.

Participium præteritum, פָּעוּל

מְכוֹנָן מְחוֹלָל paratus,
מְכוֹנָנִים parati,
מְכוֹנֶנֶת parata,
מְכוֹנָנוֹת paratæ.

Differt hoc participium à participio

præſenti per camez,& raro inuenitur.

Infinitiuus, מָקוֹר

קוֹמֵם כּוֹנֵן	erigere,parare:
לְקוֹמֵם בְּקוֹמֵם	ad erigendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

קוֹמֵם כּוֹנֵן	erige,para:
מוֹתְתוּ קוֹמְמוּ	interficite:
מוֹתְתִי כּוֹנְנִי	interfice:
קוֹמַמְנָה	erigite.

Futurum, עָתִיד

אֲקוֹמֵם אֲמוֹתֵת	erigam, occidam:
תְּקוֹמֵם יְקוֹמֵם	eriges,eriget:
נְקוֹמֵם תְּקוֹמְמוּ	erigemus,erigetis
יְקוֹמְמוּ תְּקוֹמְמִי	erigent,eriges:
תְּקוֹמַמְנָה	erigetis,erigent.

EXEMPLAR VERBO rum quinti ordinis in coniugatione piel.

Non differunt uerba huius ordinis in cõiugatione piel à uerbis perfectis, niſi quod ratione literæ he recipiunt mutatio

mutationes illas quas habent in coniugatione kal:hoc eſt,mutant in præterito he literam in iod,in infinitiuo deſinunt in oth,& in futuro in he,præcedente ſægol.

Præteritum, עָבַר

חִבָּה גִּלָּה expectauit,reuelauit:
חִבִּיתָ גִּלִּיתִי expectaſti:& cætera.

Et quæ mediam dageſſare nequeunt, mutant hirec in zere:ut עָרָה עֵרִיתָ nudauit,nudaſti:ſic זֵרָה uentilauit, זֵרִיתִי uentilaui.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מְחַבֶּה מְעָרֶה expectans, maſculi.
מְחַבִּים מְעָרִים expectantes,comm.
מְחַבָּה מְחַבּוֹת expectans, fœmini.

Participium præteritum, פָּעוּל

מְחֻבֶּה מְגֻלֶּה expectatus,
מְחֻבָּה מְחֻבּוֹת expectata : & cætera.

Infinitiuus, מָקוֹר

חַבּוֹת גַּלּוֹת expectare,reuelare.

Imperatiuus, צִוּוּי

חַכֵּה גַּלֵּה expecta,reuela:

חַכּוּ חַכִּי expectate,expecta:

חַכֶּינָה expectate,fœminini gene.

Futurum, עָתִיד

אֲחַכֶּה תְּחַכֶּה expectabo,

יְחַכֶּה יְחַכּוּ expectabit, expectabũt

EXEMPLAR CONIV-
gationis piel,in sex-
to ordine.

Sextus ordo nonnunquam usurpat in piel uerbum primitiuũ,ut חִכָּה quod coniugatur haud secus quàm דִּבֵּר aut aliud uerbũ perfectũ. Sequitur etiam non raro formam piel quarti ordinis, ut est uerbum סוֹבֵב circũduxit, חוֹקֵק legẽ tulit:& sic de similibus,quæ haud secus quàm uerba de quarto ordine in piel coniugantur:ut חוֹקֵק חוֹקַקְתָּ & in participio מְחוֹקֵק legem statuens: & cætera. In septimo ordine nulla aut

pauca

pauca inueniũtur uerba, quæ ſub coniugatione piel inflectuntur.

EXEMPLAR CONIVGAtionis piel in octauo ordine.

Quum iſte ordo complectatur uerba quæ quatuor radicalibus conſtant literis, ea autem ſolum in coniugatione piel inueniantur, ut ſuprà memorauimus: conſtat illis potiſſimũ appropriatam iſtam coniugationem. Et licet non habeant dages, habẽt tamen formam dageſſatorum, & ſuppletur dages per literam tribus radicalibus ſuperadditam, & ueniunt plerũq; ex duplicatis: ut à גלל fit גִּלְגַּל rotauit, uolutauit: & à קלל dicitur קִלְקֵל rubiginem amouit. Sũt etiam aliqua quæ quatuor diſtinctis conſtant literis: ut כִּרְבֵּל inuoluit, כִּרְסֵם demolitus eſt. Et hæc omnia ſic coniugantur,

In præterito, כִּרְבֵּל כִּרְבַּלְתָּ

In participio præſentis temporis.

מְבַרְסְמִים מְבַרְסֵם

In participio præterito, מְקָלְקָל

In infinitiuo & imperatiuo, גַּמְגֵם

In futuro, אֲבַזְבֵּז תְּבַזְבֵּז

& cætera, ut in uerbis perfectis.

Sunt tamē hæc duo poſteriora exem/pla magiſtralia, quorum prius ſignifi/cat ſibilare, & poſterius diſpenſare.

FORMATIO PVAL SEV paſſiuæ uocis piel, per omnes ordines.

Non differt forma huius paſſiui à for/ma actiuę uocis, niſi quod mutat hirec in kybuz, & ubi media non eſt capax punctuli dages, mutatur kybuz in ho lem uel in uau ſurec. Et inuenitur hæc coniugatio tantum duos habere mo/dos, præteritum ſcilicet & futurum, im peratiuum nunquam, infinitiuū & par ticipiū præſens raro habet. Dico non habere

habere imperatiuũ,eo שֶׁלֹּא נִזְכַּר שֵׁם פּוֹעֲלוֹ quod non fiat mentio nominis sui agentis:id eſt,actio ab alio infertur paſſo,& nõ poteſt præcipi alicui,ut ab alio uel ametur uel beneficijs foueatur uel in numerum ciuium inſcribatur:& cætera. Coniugantur itaq; uerba hu/ius paſſiuæ uocis in hunc modum,

סֻפַּר אֻפַּל	numeratus eſt,
סֻפַּרְתָּ סֻפַּרְתִּי	numeratus es,ſum,
סֻפְּרוּ סֻפַּרְתֶּם	numerati ſunt,eſtis,
סֻפְּרָה סֻפַּרְתְּ	numerata eſt,es.

Et quando media non eſt capax pun/cti dages, בֹּרַךְ benedictus eſt, בֹּרַכְתָּ בֹּרַכְתִּי Et à בֵּאֵר fit בּוֹאַר declaratus eſt. In futuro ſuperadduntur præteri/to literæ איתן cũ ſcheua,ut אֲסֻפַּר nu/merabor, תְּבֹרַךְ benediceris, & יְסֻפַּר numerabitur. Idem ſentiẽdum de uer/bis pual in ſecundo & tertio ordine. In quarto ordine raro inueniuntur uerba huius

huius coniugationis,quale eſt חוֹלַלְתִּי formatus ſum. Quintus ordo non differt à primo,niſi quod ratione he tertiæ radicalis,aliam habet terminationem in futuro,& in ſecũda atq; prima perſona præteriti mutat more conſueto he in iod. Exemplis non eſt opus.

CONIVGATIO TERTIA

TErtia coniugatio uocatur à forma ipſa הִפְעִיל hiphil, & obtinet à fronte augmentum he, & iod ante lamedpoal:ut in primo ordine הִשְׁמִיר fecit cuſtodire. In ſecundo uerò ordine deficit nun prima radicalis,& loco eius dageſſatur altera radicalis:ut à נָגַשׁ appropinquauit, הִגִּישׁ obtulit, applicauit:ſic à נָפַל cecidit, הִפִּיל deiecit. In tertio ordine mutatur iod in uau holem, ut à יָשַׁב ſedit, הוֹשִׁיב

collocauit, à יָדַע cognouit, הוֹדִיעַ notificauit. Sunt tamen aliqua quæ retinent literam iod, ut à יָטַב bonus fuit, הֵיטִיב benefecit: sic à יָנַק suxit, הֵינִיק lactauit. In quarto ordine, hæc forma seruatur à קָם surrexit, הֵקִים erexit, & רָם eminuit, הֵרִים eleuauit, & מֵת mortuus est, הֵמִית interfecit, & אוֹר luxit, הֵאִיר illustrauit. In quinto ordine, propter tertiam radicalem literam, quæ est una ex אֶהֱוִי non interponitur iod litera inter ain & lamed: ut à גָּלָה fit הִגְלָה transtulit, הִגְלִיתָ transtulisti, litera he mutata in iod. A מָצָא uero, fit הִמְצִיא fecit inuenire. In sexto ordine, à סַב fit הֵסֵב reduxit, הֲסִבּוֹתָ reduxisti, הֲסִבּוֹתִי reduxi: & cætera. In septimo ordine, à נָטָה fit הִטָּה inclinauit uel extendit, הִטִּיתָ inclinasti, & הִטּוּ inclinauerunt.

CONIVGATIO HIPHIL per omnes ordines, & primò in perfectorum ordine.

Præteritum, עָבָר

הִבְדִּיל הֶעֱבִיר	ſeparauit, traiecit:
הִבְדַּלְתָּ הֶעֱבַרְתָּ	ſeparaſti:
הִבְדַּלְתִּי הֶחֱכַמְתִּי	ſeparaui, ſapui:
הִבְדִּילוּ הִבְדַּלְתֶּם	ſeparauerũt, raſtis
הִבְדַּלְנוּ	ſeparauimus,
הִבְדִּילָה הֶעֱבִירָה	ſeparauit, fœmini.
הִבְדַּלְתְּ הִבְדַּלְתֶּן	ſeparaſti, raſtis.

Hæc forma regulariter ſeruatur in omnibus uerbis hiphil, niſi quod prima radicalis litera quando eſt gutturalis, mutat hirec ſub he in ſægol.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מַפְקִיר מַעֲבִיר	conſtituens, maſ.
מַפְקִירִים	conſtituentes, m.
מַפְקִירַת מַעֲבִירַת	conſtituens, fœ.

מפק

מַפְסִירוֹת constituentes, fœminini.
Abijcitur in hoc participio litera he, & pro מְהַפְסִיר dicitur מַפְסִיר Notandum quoq; quale punctũ habet mem huius participij, tale habẽt literæ אֵיתָן in futuro, nempe pathah.

Participium præteritum, פָּעוּל
מוּבְדָל מוּבְדָלִים separatus,
מוּבְדָלָה מוּבְדָלוֹת separata.

Et hic quoq; abijcitur he, & dicitur מוּפְסָר pro מְהוּפְסָר ut scilicet uitetur multitudo seruilium literarum.

Infinitiuus, מָקוֹר
הַפְסִיר & הַפְסֵר constituere,
לְהַבְדִיל בְּהַבְדִיל ad distinguẽdum.
Et quando prima litera est gutturalis, לְהַחֲרִישׁ ad tacendum.

Imperatiuus, צִוּוּי
הַחֲרִישׁ הַבְדִיל tace, separa:
הַחֲרִישׁוּ הַבְדִילוּ tacete, separate:
הַחֲרִישִׁי הַבְדִילִי tace, fœminini ge.

החרש

תַּחֲרֵשְׁנָה תַּבְדֵּלְנָה	tacete, fœminini.

Futurum, עָתִיד

אַשְׁמִיעַ אַבְדִּיל	faciam audire,
תַּשְׁמִיעַ יַבְדִּיל	facies audire,
נַשְׁמִיעַ תַּבְדִּילוּ	diuulgabimus,
יַשְׁמִיעוּ יַבְדִּילוּן	diuulgabunt,
תַּשְׁמִיעִי תַּבְדִּיל	diuulgabis, fœmi.
תַּשְׁמַעְנָה	diuulgabitis, diuulgabunt.

Mutatur etiam nonnunquam iod hirec in zere, ut וַיַּבְדֵּל & distinxit.

EXEMPLAR CONIVgationis hiphil in secundo ordine.

Præteritum, עָבַר

הִגִּישׁ הִפִּיל	applicauit, deiecit:
הִגַּשְׁתָּ הִפַּלְתִּי	applicasti, deieci:
הִגִּישׁוּ הִפַּלְנוּ	applicauerunt:
הִגַּשְׁתֶּם	applicastis:
הִגִּישָׁה הִגַּשְׁתְּ	applicauit, fœminini:
הִגַּשְׁתֶּן הִפַּלְתֶּן	applicastis.

Non differt hoc præteritum à præteri
to perfectorum,nisi quod nun prima
radicalis per dages absorbetur. Quan
do autem media non est puncti dages
capax, nun minime abiicitur:ut à נָחַל
fit hiphil הִנְחִיל & in futuro אַנְחִיל
more perfectorum. In participio præ-
senti מַגִּישׁ & in fœminino מַגִּישָׁה
applicãs. In participio præterito מֻגָּשׁ
applicatus, מֻגָּשִׁים applicati. Vbi pro
pter dages mutatur uau surec in ky-
buz. In infinitiuo הַגִּישׁ uel הַגֵּשׁ Ean
dem formam habet imperatiuus, ut
הַפִּיל deiice. In futuro אַפִּיל deiiciam,
יַפִּיל deiiciet, יַפִּילוּ deiicient:&c. Item
נַפִּיל deiiciemus, נַגִּיעַ cõtingemus:&c.

EXEMPLAR CONIV-
gationis hiphil in ter-
tio ordine.

In tertio ordine mutatur iod prima ra
dicalis in uau holẽ,& præmittitur con-
sueta

ſueta litera he:ut à יָשַׁב ſedit, הוֹשִׁיב collocauit. Sunt tamen aliqua quæ iod non mutant, ut à יָנַס ſuxit, fit הֵינִיק lactauit: ſic à יָלַל in hiphil, הֵילִיל ululauit.

Præteritum, עָבַר

הוֹרִיעַ הוֹשִׁיב	notificauit, locauit
הוֹרַעְתָּ הֵינַקְתָּ	notificaſti, lactaſti
הוֹשַׁבְתִּי הֵילַלְתִּי	collocaui, ululaui,
הוֹרִיעוּ הוֹשִׁיבוּ	notum fecerunt,
הוֹשַׁבְתֶּם הֵילַלְתֶּם	collocaſtis,
הוֹרַעְנוּ הֵינַקְנוּ	notum fecimus,
הוֹרִיעָה הֵינִיקָה	notũ fecit, lactauit
הוֹרַעְתְּ הֵינַקְתְּ	notificaſti, lactaſti
הוֹרַעְתֶּן	notificaſtis.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מוֹבִיל מוֹרִיעַ	baiulans,
מוֹבִילִים מוֹלִירִים	baiulantes,
מֵינִיקָה מֵינִיקוֹת	lactans.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּשָׁב מוּשָׁבִים	collocatus, collocati,

מורעת

מוּדָעַת מוּדָעוֹת notificata, notificatæ.

Infinitiuus, מָקוֹר (cere.

הוֹשִׁיב הֵיטִיב collocare, benefa-

לְהוֹשִׁיב לְהֵינִיחַ ad ponendum,

בְּהוֹשִׁיב בְּהֵילִיל in ponendo,

בְּהוֹשִׁיב מֵהוֹשִׁיב quum collocaret.

Imperatiuus, צִוּוּי

הוֹשֵׁב הוֹדִיעַ colloca, notifica,

הוֹשִׁיבוּ הוֹדִיעוּ collocate,

הוֹדִיעִי הוֹדַעְנָה notifica, notificate, f.

Futurum, עָתִיד

אוֹדִיעַ אוֹשִׁיב notificabo, locabo;

תּוֹדִיעַ תֵּיטִיב notificabis,

יוֹדִיעַ נוֹדִיעַ notificabit, bimus.

תּוֹדִיעוּ יוֹדִיעוּ notificabitis, bunt.

תּוֹשִׁיבִי תּוֹשַׁבְנָה notificabis, fœmi.

EXEMPLAR CONIV-gationis hiphil in quarto ordine.

הֵבִין הֵבִיא הֵרַע parauit, introduxit,

הֵבַנְתָּ הֲבִינוֹתָ parasti,

הֲבִינוֹתִי הֲבֵאתִי paraui,adduxi:
הֵבִינוּ הֵרֵעוּ parauerunt:
הֲקִיצוֹתֶם הֲקֵמֹתֶם euigilastis:
הֲקֵמֹנוּ הֲרֵעֹנוּ ereximus:
הֵשִׁיבָה הֵקִימָה conuertit,erexit:
הֲשִׁיבוֹתָ הֵבֵאתָ reduxisti:
הֲשִׁיבוֹתֶן הֲשֵׁבֹתֶן reduxistis.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

מֵשִׁיב מֵבִין reducens,
מְעִירִים מְקִימִים excitantes,
מְשִׁיבָה מְשִׁיבוֹת reducens,

Et quando tertia est gutturalis מֵרַע malum inferens:quod tamen de heth & ain est accipiendum.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּקָם מוּמָת erectus,iterfectus;
מוּקָמִים מוּבָאִים erecti,adducti:
מוּקָמָה מוּקָמוֹת erecta,erectæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הָקֵם הָרַע erigere,malignare:
בְּהָקִים לְהָמִית in erigendo.

Impe

Imperatiuus, צִוּוּי

הָקֵם הָסִירָה erige,auſer:

הָקִימוּ הָסִירוּ erigite,auſerte:

הָקִימִי הָקֵמְנָה erige,erigite.

Futurum, עָתִיד

אָשִׂים אָקִם ponam,erigam:

תָּרִיעַ תָּאִיץ iubilabis,urgebis:

יָקִים יָרִיעַ eriget,clanget:

נָקִים יָקִימוּ erigemus,erigent:

תָּקִימוּ תָּקִימִי erigetis,eriges:

תָּקֵמְנָה erigetis, erigent, fœ.

Et quando nun eſt ultima,abſorbetur in hac ultima perſona unum nun per dages:ut à תָּבִין ſit תְּבִנֶּנָה uel תָּבֵנָּה intelligere facietis.

EXEMPLAR CONIV- gationis hiphil in or- dine quinto.

Præteritum, עָבַר

הִגְלָה הֻגְלָה הֶרְאָה tranſmigrauit,

הִגְלֵיתָ הֶרְאֵיתָ tranſmigraſti,

הִגְלוּ הִגְלִיתֶם tranſmigrauerunt,
הֶרְאֵינוּ demonſtrauimus,
הִגְלְתָה הֶרְאֲתָה trãſmigrauit, fœmi.
הִגְלֵית הִגְלֵיתֶן tranſmigraſti.

Inuenitur he aliquando habere ſægol pro puncto hirec: he uerò finalis litera more ſuo in prima & ſecunda perſona mutatur in iod.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מַרְאֶה מַגְלֶה oſtendens,
מַגְלִים מַרְאִים transferentes,
מַרְאָה מַרְאוֹת faciens uidere, fœmi.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּגְלֶה מוּגְלִים translatus,
מוּגְלָה מוּגְלוֹת translata.

Inuenitur etiam cum hatephcamez, ut מֳרְאֶה factus uidere.

Infinitiuus, מָקוֹר

הַגְלוֹת בְּהַגְלוֹת transferre.

Imperatiuus, צִוּוּי

הַרְאֵה הַרְאוּ oſtende, oſtendite.

הַרְאִי הַרְאֶינָה ostende, fœminini g.

Futurum, עָתִיד

אַעֲלֶה תַּגְלֶה faciam aſcendere,

יַעֲלֶה נַגְלֶה faciet aſcendere,

תַּעֲלוּ יַעֲלוּ facietis aſcendere,

תַּרְאִי תַּרְאֶינָה oſtēdes, fœminini ge.

Inuenitur etiam pro אַפְנֶה per apocopen אֶפֶן potiſſimum quando à fronte accedit copula uau.

EXEMPLAR VERBORUM hiphil in ſexto ordine.

הֵסֵב הֵתַם reduxit, perfecit:

הֲסִבּוֹתָ הֲחִלּוֹתִי reduxiſti, incœpi:

הֵסֵבּוּ הֲסִבּוֹתֶם reduxerunt, xiſtis.

הֲסִבּוֹנוּ הֲחִלּוֹנוּ reduximus:

הֵסֵבָּה הֲסִבּוֹתְ reduxit, fœminini:

הֲסִבּוֹתֶן הֲסִבּוֹתֶן reduxiſtis, fœmini.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מֵסֵב מֵתַם reducēs, perficiens:

מְסִבִּים מְתַמִּים reducentes:

מְסִבָּה מְסִבּוֹת reducens, fœminini.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּסָב מוּסַבִּים reductus, reducti:

מוּסַבָּה מוּסַבּוֹת reducta, reductæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הָסֵב לְהָסֵב בְּהָסֵל reducere.

Imperatiuus, צִוּוּי

הָסֵב הָסֵבּוּ reduc, reducite:

הָסֵבִּי הָסֵבֶּינָה reduc, fœminini gen.

Futurum, עָתִיד

אָסֵב אָסֵב reducam:

תָּסֵב יָסֵב reduces, reducet:

נָסֵב תָּסֵבּוּ reducemus, reducetis:

יָסֵבּוּ תָּסֵבִּי reducent, reduces:

תָּסֵב תְּסִבֶּינָה reducet, fœminini ge.

EXEMPLAR VERBO-
rum hiphil in septi-
mo ordine.

Pauca sunt in hoc ordine, quæ normã hiphil obseruant. Frequentiora sunt, הִשִּׁיא portauit, à נָשָׂא Et הִכָּה per-
cussit

cuſſit, à uerbo נָכָה Item הִטָּה inclinauit: & quæ à iod incipiunt, הוֹרָה docuit, cuius primaria radix eſt יָרָה iecit.

Hæc in præterito ſic coniugantur,

הִשֵּׁאתָ הוֹרֵיתָ הִטֵּיתָ הִכֵּיתָ

In plurali numero,

הִשִּׁיאוּ הוֹרוּ הִטּוּ הִכּוּ

In fœminino genere,

הִכְּתָה הִשִּׁיאָה הוֹרְתָה הִטְּתָה

In participio præſenti,

מוֹרֶה מַטֶּה מַכֶּה מַשִּׁיא

In participio præterito,

מוּרֶה מֻטֶּה מֻכֶּה מֻשָּׂא

In infinitiuo,

הוֹרוֹת הַטּוֹת הַכּוֹת הַשֵּׂאת

In imperatiuo,

הוֹרֵה הַטֵּה הַכֵּה הַשֵּׂא

In futuro,

אוֹרֶה אַטֶּה אַכֶּה אַשֵּׂא אַשִּׁיא

Reliquas perſonas efficies conformiter uerbis quinti ordinis.

EXEMPLAR PASSIVAE uocis hiphil, quæ ho-phal uocatur.

Paſſiuum huius coniugationis uocatur à forma ipſa הָפְעַל hophal: ut ab הִכְרִית ſuccidit, fit הָכְרַת ſucciſus eſt: & ab הוֹשִׁיב collocauit, fit הוּשַׁב collocatus eſt: & cætera. Et inuenitur rarius in aliis modis, quàm in præterito & futuro. Et quantum attinet ad ſignificationem, non differt à paſſiuo piel, quod eſt pual.

Præteritum, עָבָר

הָפְקַד הָשְׁמַר	conſtitutus eſt,
הָפְקַדְתָּ	conſtitutus es,
הָפְקַדְתִּי	conſtitutus ſum,
הָפְקְדוּ	conſtituti ſunt,
הָפְקַדְתֶּם	conſtituti eſtis,
הָפְקַדְנוּ הָפְקְדָה	conſtituti ſumus,
הָפְקַדְתְּ	conſtituta es,
הָפְקַדְתֶּן	conſtitutæ eſtis.

Futu-

Futurum, עָתִיד

אֶפָּסֵר תְּפָסֵר constituar: & cætera.

IN SECVNDO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הֻגַּשׁ adductus est,
הֻגַּשְׁתָּ adductus es,
הֻגַּשְׁתִּי adductus sum,
הֻגְּשׁוּ adducti sunt,
הֻגַּשְׁתֶּם adducti estis,
הֻגַּשְׁנוּ adducti sumus,
הֻגְּשָׁה adducta est,
הֻגַּשְׁתְּ adducta es,
הֻגַּשְׁתֶּן adductæ estis.

Futurum, עָתִיד

הֻגַּשׁ adducar,
תֻּגַּשׁ adduceris,
יֻגַּשׁ adducetur,
נֻגַּשׁ adducemur: & cætera.

IN TERTIO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הוּרַע notificatus est,

חוּרַעְתָּ notificatus es,
חוּרַעְתִּי חוּרְעוּ notificatus sum:&c.

Futurum, עָתִיד

אוּרַע תּוּרַע notificabor,
יוּרַע נוּרַע notificabitur:& cætera.

IN QVARTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חוּקָם erectus est,
חוּקַמְתָּ erectus es,
חוּקְמוּ erecti sunt.

Reliqua huius ordinis uerba non differunt à forma tertij ordinis.

IN QVINTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הָגְלָה translatus est,
הָגְלֵיתָ translatus es,
הָגְלֵיתִי translatus sum,
הָגְלוּ translati sunt,
הָגְלְתָה translata est:& cætera.

Futurum, עָתִיד

אָגְלֶה תָּגְלֶה transferar:& cætera.

In sexto

IN SEXTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חוּסַב circumdatus est,

חוּסַבּוֹתָ circumdatus fuisti,

חוּסַבּוֹתִי חוּסַבּוּ circūdatus sum: &c.

Futurum, עָתִיד

אוּסַב תּוּסַב circūdabor, circūdaberis

יוּסַב יוּסַבּוּ circumdabitur: & cætera

CONIVGATIO QVARTA

Quarta cōiugatio à forma ipsa uocatur הִתְפַּעֵל habetq; à fronte augmentum syllabæ הִתְ & mediam literam semper dagessatã: unde fit ut nũquam in ea uerbum aliquod, cuiuscunq; sit ordinis, possit pati defectum, Et nota q, augmentũ illud הִתְ omnibus uerbis adijcitur, nisi quãdo prima radicalis fuerit una ex literis שׁ ס ז צ tunc enim ת augmenti ponitur post li

teras

teras ש ס ז ץ & post צ mutatur in ט sed post ז mutatur in ד licet de hoc posteriori in Hebraiſmo ipſo nullum reperiatur exẽplum, ſed in Chaldaiſmo duntaxat & apud magiſtros. Exempla: הִשְׁתַּמֵּר pro הִתְשַׁמֵּר & הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל Sic הִצְטַדֵּק pro הִתְצַדֵּק Et apud magiſtros הִזְדַּמֵּן pro הִתְזַמֵּן Porrò ſignificatio huius coniugationis eſt retranſitiua ſeu reciproca, aut ſi malis actiuapaſſiua, redit enim actus in eum à quo profectus eſt: ut ab אָהֵב dilexit, dicis הִתְאַהֵב dilexit ſe: ſic à בֵּרֵךְ benedixit, fit in futuro יִתְבָּרְכוּ benedicent ſe: à קִדֵּשׁ ſanctificauit, הִתְקַדִּשְׁתֶּם ſanctificaſtis uos, הִתְגַּלּוּ reuelauerũt ſeu prodiderunt ſe. Habet tamen quædam uerba peculiaria ſibi, quæ non uidentur habere reciprocam illam ſignificationẽ: ut הִתְהַלֵּךְ deambulauit, הִתְפַּלֵּל orauit: & cætera.

Coniu

CONIVGATIO HITHPAEL in primo uerborum ordine.

Præteritum, עָבַר

הִתְגַּדֵּל הִשְׁתַּמֵּר	magnificauit se,
הִתְגַּדַּלְתָּ הִצְטַדַּקְתָּ	magnificaſti te,
הִתְגַּדַּלְתִּי	magnificaui me,
הִתְגַּדְּלוּ הִשְׁתַּמְּרוּ	magnificauerũt ſe
הִתְגַּדַּלְתֶּם	magnificaſtis uos
הִתְגַּדַּלְנוּ	magnificaui9 nos
הִתְגַּדְּלַת	magnificauit ſe, f.
הִתְגַּדַּלְתְּ	magnificaſti te, f.
הִתְגַּדַּלְתֶּן	magnificaſtis uos fœminini generis.

Media in hac coniugatione ſemper dageſſatur, niſi ea non ſit capax pun/ ctuli dages, tunc præcedens punctus paruus mutatur in uocem magnã: ut הִתְבָּרֵךְ benedixit ſe, הִתְטַהֵר purifica uit ſe. In quo exemplo, tau litera ple/ runq;

runcꝫ per punctum dages abſorbetur in teth: ut הִטַּהֵר purificauit ſe. Sunt enim tau & teth, literæ eiuſdem prola/tionis, atque ideo facile una abſcondi/tur in alia.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מִתְקַדֵּשׁ ſanctificans ſe,
מִתְקַדְּשִׁים ſanctificantes ſe,
מִשְׁתַּמֶּרֶת obſeruans ſe, fœminini:
מִשְׁתַּמְּרוֹת obſeruantes ſe, fœmini.

Paul non habet iſta coniugatio, ſed benoni actiuū paſſiuum ſatisfacit pro utroque participio.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִתְקַדֵּשׁ לְהִתְקַדֵּשׁ ſanctificare ſe,
בְּהִשְׁתַּמֵּר בְּהִשְׁתַּמֵּר in cuſtodiēdo ſe

Imperatiuus, צִוּוּי

הִצְטַדֵּק iuſtifica te,
הִשְׁתַּמְּרוּ cuſtodite uos,
הִתְבָּרְרִי purifica te, fœminini ge.
הִתְקַדֵּשְׁנָה ſanctificate uos.

Futurum

Futurum, עָתִיד

אֶתְהַלֵּךְ deambulabo,
תִּשְׁתַּמֵּר cuſtodies te,
יִתְקַדֵּשׁ ſanctificabit ſe,
נִתְקַדֵּשׁ ſanctificabimus nos,
תִּתְבָּרְרוּ purificabitis uos,
יִצְטַדְּקוּ iuſtificabunt ſe,
תִּתְקַדְּשִׁי ſanctificabis te, fœmini.
תִּתְקַדֵּשׁ ſanctificabit ſe, fœmini.
תִּתְקַדֵּשְׁנָה ſanctificabitis uos, fœm.

EXEMPLAR CONIVGAtionis hithpael in ſecundo ordine.

Non differunt uerba ſecundi ordinis in hac coniugatione à uerbis primi ordinis, quum nun prima radicalis non poſſit deficere propter mediam dageſſatam: ut

הִתְנַפֵּל deiecit ſe,
מִתְנַפֵּל deijciens ſe,
אֶתְנַפֵּל deijciam me: & cætera.

EXEMPLAR CONIVGA/ tionis hithpael in ter/ tio ordine.

Verba tertij ordinis in hac coniuga/ tione non differunt à uerbis primi or/ dinis, nisi quod quædam mutant lite/ ram iod primam radicalem in uau mo bilem,& alia non mutant: ut הִתְוַדַּע cognouit se, & הִתְוַדָּה confessus est, reum se prodidit: item הִתְיַצֵּב consti/ tuit se. In futuro; אֶתְיַצֵּב constituam me, אֶתְוַדַּע cognoscam me. Reliquæ personæ & modi conformiter fiant or dini primo.

EXEMPLAR CONIVGA/ tionis hithpael in or/ dine quarto.

Pendet coniugatio hithpael in quarto ordine à forma uerborum piel, præpo niturq́ꝫ duntaxat characteristica sylla/ ba הִתְ ut à קוֹמֵם erexit, dicitur in

hac

hac coniugatione, הִתְקוֹמֵם erexit ſe, הִתְקוֹמַמְתָּ erexiſti te, הִתְקוֹמְמָה ere/xit ſe mulier. In participio, מִתְקוֹמֵם In futuro אֶתְקוֹמֵם Duplicatur itaque hic ſicut & in piel tertia radicalis litera loco punctuli dages.

EXEMPLAR CONIV/
gationis hithpael in or/
dine quinto.

Non differunt uerba quinti ordinis in coniugatione hithpael à uerbis primi ordinis,niſi quod ratione he tertiæ ra/dicalis,in præterito mutant he in iod, & in infinitiuo terminantur in oth:ſi/cut in prima,ſecunda & tertia coniuga/tione. Exempla,

הִתְגַּלָּה reuelauit,ſeu prodidit ſe,
הִתְגַּלֵּיתָ prodidiſti te,
הִתְגַּלֵּיתִי prodidi me.

In infinitiuo,

הִתְגַּלּוֹת reuelare ſe.

In imperatiuo,

הִתְגַּלֵּה reuela te:cum zere.

In futuro,

אֶתְגַּלֶּה reuelabo me,

תִּתְגַּלֶּה prodes te:cum ſægol.

EXEMPLAR CONIV-
gationis hithpael in
ſexto ordine.

Non habet ſextus ordo in hac coniu-gatione propriam aliquā formam, ſed uſurpat uel formam ſui perfecti uerbi, uel formam quarti ordinis: ut à סַב circuiuit, fit in hithpael הִתְסַבֵּב uel הִתְסוֹבֵב gyrauit ſe. Poſterior tamen forma frequentior eſt, ut הִתְגּוֹלֵל uo-lutauit ſe, הִתְגוֹלַלְתָּ uolutaſti te: & cæ-tera, ut in quarto ordine.

In ſeptimo ordine pauca inueniun-tur uerba, quæ formam huius cōiuga-tionis imitentur: ut eſt הִתְוַדָּה confeſ-ſus eſt, הִתְנַכָּה percuſſit ſe.

In octauo

In octauo quoquè ordine, præter unum aut alterum uerbum non inuenitur.

HAEC de uerbis dicta sufficiant. Elias in quibusdam copiosior est, in multis destinat lectorem ad Tabulam coniugationum, multa tractat quæ & ego inter coniugationes tractaui & diligenter inculcaui, sciens quòd nihil satis dici & moneri potest in hac extranea lingua propaganda: & ob id nemo miretur, si quædam bis dicta in diuersis inueniat locis.

SECVNDAE PARTIS Institutionis Hebrææ linguæ, finis.

DE NOMINE altera orationis parte.

VOCANT Hebræi nomen propriũ שֵׁם עֶצֶם ut ſunt nomina hominum, mõtium, fluuiorum: & cætera.

Nomen uerò ſubſtantiuum uocant שֵׁם דָּבָר nomen rei.

Et nomen adiectiuum שֵׁם תּוֹאַר ideſt, nomen formæ.

Et omne nomen uel eſt maſculinum uel fœmininum, & pauca inueniuntur quæ utrunque habent genus.

Maſculina conſtant tribus duntaxat radicalibus literis, ut

לֶחֶם panis,
דָּבָר res, uel uerbum,
סֵפֶר liber.

nisi quòd adiectiua plerunq; habent literam iod uel uau interpositam,ut

חָסִיד pius,
צַדִּיק iustus,
גָּדוֹל magnus,
אָרוֹךְ longus: & cætera.

Fœminina uerò habent communiter à fine literam he uel tau adiectam, nedum adiectiua uerum & substantiua:ut

נְקֵבָה fœmina,
אִשָּׁה & אֵשֶׁת mulier,
מַלְכָּה regina,
חוֹמָה murus,
כְּנֶסֶת synagoga,
לְבָנָה luna,
גְּדוֹלָה magna,
צַדִּיקָה iusta:& cætera.

Sunt tamen plurima,quæ ab hac regula excidunt:nam

חֶרֶב gladius,
אֶבֶן lapis,

אֵם mater,

אֶרֶץ terra:& alia multa ſimilia.

Itemq́ nomina omniũ membrorum, quæ à natura dualitate quadam con/ ſtant,ſunt fœminina:ut

יַד manus,

רֶגֶל pes,

עַיִן oculus:& cætera.

quamuis à fine non habeant ſuperad/ ditam literam he uel tau.

Horum genus cognoſcitur uel ex ad/ iuncto uerbo uel adiectiuo,aut ex ſub/ iuncto affixo,aut ex plurali fœminini terminatione,etiam ſi & hæc termina/ tio nonnunquam fallat:quia ſunt non pauca maſculina,quæ habent in plu/ rali numero fœmininam terminatio/ nem,quemadmodum ſunt

אָב pater,

קוֹל uox,

מָקוֹם locus,

בּוֹר cisterna.

Sicut è diuerso multa fœminina habent terminationem in plurali numero masculinam, ut sunt

אֶבֶן

חֶרֶב

עִיר & cætera.

Desinunt autem masculina in plurali numero, in ים

& fœminina in ות ut

נַעַר נְעָרִים puer, pueri:

נַעֲרָה נְעָרוֹת puella, puellæ.

Quæ uerò dualitate constant, desinunt in יִם ut

רֶגֶל רַגְלַיִם pes, pedes:

עַיִן עֵינַיִם oculus, oculi:

בֶּרֶךְ בִּרְכַּיִם genu, genua: & cætera.

Iam ad ipsas Nominum inflexiones ueniendum est.

DE INFLEXIO-ne Nominum.

NEsciunt Hebræi aliam infle-xionem in nominibus quàm quæ fit de ſingulari numero in pluralem, aut de maſculino genere in fœmininum, aut de ſtatu abſoluto in ſtatum regiminis & affixionis: & hic nonnihil laboris & difficultatis eſt iuxta diuerſas Nominum formas.

Verum ut hic obiter commemorem quod Elias prolixe tractat, notabis, quatuor eſſe puncta uocalia in Nomi-nibus, quæ mutari ſolent, licet non ſem-per, nec ubique. Et ſunt iſta,

ָ Camez,
ֵ Zere,
ֶ Sægol,
ֹ Holem.

Exemplis rem ipſam ſecundum diuerſas formas, oſtendemus.

QVæ enim ſunt huius formæ, דָּבָר aut קָצִיר aut לֵבָב aut זָקֵן mutant in regimine ſingulari puncta in hunc modum,

דְּבַר יְהֹוָה uerbum Domini:
זְקַן בַּיִת ſenex domus,
לְבַב הָאָדָם cor hominis,
קְצִיר הַשָּׁנָה meſſis anni.

Et cum affixis,

לְבָבוֹ קְצִירוֹ זְקֵנוֹ דְּבָרוֹ

Et in plurali numero,

לְבָבוֹת קְצִירִים דְּבָרִים זְקֵנִים

Et in regimine plurali,

קְצִרֵי זִקְנֵי דִּבְרֵי לִבּוֹת

Et cum affixis,

קְצִירָיו דְּבָרָיו

Sed cum affixis הֶם חֶן & כֶּם כֶּן habent formam pluralis conſtructiui: ut דִּבְרֵיהֶם זִקְנֵיכֶם & cætera.

Hæc

Hæc autem forma,

אֵבוּס præſepe,

אֵפוֹר humerale,

nihil mutat: nam dicimus in plurali, אֵבוּסִים Et cum affixis, אֵפוֹרִי cinctorium meum,& cætera.

Hæc autem forma מֶלֶךְ quæ frequens eſt,nō mutatur in regimine ſingulari:ſed cum affixis quædam nomina mutant primum ſægol in pathah, & quædam in punctum hirec:ut

מַלְכִּי rex meus,

מַלְכָּה regina,

רַגְלוֹ pes eius,

בִּגְדוֹ ueſtis eius,

בִּתְרוֹ pars,ſeu membrum eius.

De quibus hæc datur regula,quòd ea quæ incipiunt à litera gutturali, mutant ſægol in pathah,quando eis ſubijcitur affixum: reliqua mutant ſægol in hirec:ut

חַסְדִּי pietas mea,
עַבְדִּי ſeruus meus. item
בִּגְדִּי ueſtis mea,
בִּתְרִי portio mea.

Sunt tamen multa quæ extra caſum literæ gutturalis, mutant ſægol in pathah: ut

זַרְעִי ſemen meum,
מַלְכִּי rex meus: & cætera.

In plurali & eius regimine, non differunt à forma nominis דָּבָר niſi quòd quædam habent pathah in regimine: ut מַלְכֵי אֶרֶץ reges terræ.

Et hæc eadem forma, quando media eſt gutturalis, mutat utrunque ſęgol in pathah: aut ſi tertia eſt gutturalis, migrat poſterius ſægol in pathah: ut

צֶמַח פֶּרַח שֶׁבַע
נַחַל נַעַר &

Et tenent in quatuor dictis mutationibus normam מֶלֶךְ & בֶּגֶד ut

פִּרְחִי flos meus,

נַעֲרִי puer meus,

Eſt deinde alia forma nominum, quæ habet zere & ſægol:ut

חֵלֶב עֵשֶׂב סֵפֶר

Et hæc in regimine ſingulari non mutantur: cum affixis uero mutant zere in punctum hirec:ut

סִפְרִי liber meus,

עִשְׂבּוֹ herba eius,

Sunt tamen quæ zere ſub litera gutturali mutant in ſægol:ut

עֶגְלִי uitulus meus,

חֶלְבְּךָ adeps tuus,

חֶלְקוֹ pars eius: & cætera.

De quibus ſolum guſtum hic præbemus, quandoquidem in Eliæ Grammatica omnia emunctiora inuenies.

Item forma iſta,

מָוֶת mors,

עָוֶל iniquitas,

eſt de quarto ordine:& mutat in regi-
mine uau mobile iu uau quieſcens,ut
מוֹת הָאָדָם mors hominis.

Nomina iſtius formæ

חֹרֶשׁ קֹדֶשׁ אֹזֶן

in regimine ſingulari non mutantur,
ſed cum affixis mutatur holem in ha-
tephcamez: ut

קָדְשׁוֹ ſanctitas eius.

& in plurali numero, אָזְנַיִם aures.

At hæc forma,

אוֹצָר theſaurus,
כּוֹכָב ſtella,
עוֹלֵל infans,

nunquam mutat punctulum holem.
In plurali numero, אוֹצָרוֹת כּוֹכָבִים
In regimine ſingulari, אוֹצַר יְהוָֹה
Sicut à מִקְדָשׁ dicitur מִקְדַשׁ יְהוָֹה
puncto camez mutato in pathah.
Et cum affixo, אוֹצָרוֹ theſaurus eius.
Habet tamen עוֹלֵל in plurali nume-
ro

ro עוֹלְלִים infantes: Psalmo octauo.

Porrò אוֹרַח בּוֹבַע & similia, non differunt à forma קֶרֶשׁ quum litera gutturalis mutet sægol in pathah: quẽ admodum etiam paulò superius diximus de נַעַר & פֶּרַח,

De nominibus uerò quæ mediam literam habent dagessatam est una regula, quòd nunquam mutantur: ut

גַּנָּב

סֻלָּם

צַדִּיק

Et quando media non est capax punctuli dages, mutatur uox parua in magnam, & illa uox magna non mutatur propter adiectionem affixorum, sicut nec dages mutatur: ut

פָּרָשׁ est eiusdem formæ cum גנב

גַּנָּב Et ut in plurali dicimus

גַּנָּבִים nullo mutato puncto: sic

פָּרָשִׁים dicimus פרשים

Sic

Sic סָרִיס & צַדִּיק sunt eiusdem formæ, habentes etiam in plurali סָרִיסִים eunuchi, & צַדִּיקִים iusti.

Item nomina quæ à principio habent scheua, nũquam mutant illud: ut

דְּבַשׁ mel:
זְאֵב lupus,
זְאֵבָה lupa:
חֲמוֹר asinus, hinc
חֲמוֹרִי asinus meus.

Excipiuntur ea quæ habent punctum camez post scheua. Illa enim in regimine plurali mutant camez in scheua, & tunc primum necessariò mutatur in hirec: ut à

יְקָר honor, יִקְרֵי
Sic à כְּתָב scripta, כִּתְבֵי

Hæc de masculinis, aut quæ formam habent masculinorum.

Nunc de fœmininis.

Nomina

NOmina fœminina quæ desinũt in literam he præcedẽte camez, habent unam regulam, nempe quòd in prædictis quatuor mutatiõibus mutant literam he in tau.

ut à צְדָקָה dices

צִדְקַת יְהֹוָה	iustitia Domini,
צִדְקָתוֹ	iustitia eius,
צְדָקוֹת	iustitiæ,
צִדְקוֹתֶיךָ	iustitiæ tuæ,
צִדְקוֹת יְהֹוָה	iustitiæ Domini.

Vbi scheua primum mutatur in hirec propter scheua secundum.

Item ab אֲכִילָה comestio, facies

אֲכִילַת אֲכִילָתוֹ אֲכִילוֹת & cætera.

Vide Eliam in oratione tertia, fundamentis octauo & nono.

Fœminina uerò quæ in statu absoluto desinunt in literam tau præcedente sægol, dagessant literam illam tau in affixorum subiunctione: ut

עטרת

עֲטָרֶת corona,
עֲטָרְתּוֹ corona eius: &
תִּפְאֶרֶת decor,
תִּפְאַרְתּוֹ decor eius.

Vbi tau primum eſt litera hæmanthica ſeu denominatiua.

Sunt enim ſex literæ, quæ dicuntur hæemanthicæ, uidelicet iſtæ

ה א מ נ ת י

quæ quum radicibus adiectæ ſunt, denominatiua conſtituũt: uulgus autem eas appellat הֶאֱמַנְתִּי Exempli cauſa,

מִשְׁקָל pondus,
תַּשְׁלוּם compenſatio.

De quibus uide Eliam in oratione tertia, fundamentis duodecimo & decimotertio.

NOMINA SECVNDI ORdinis, quæ ſcilicet deficiunt in pe nun.

NOmina quæ deficiunt in pepoal

nun aſſumunt à fronte literam hæe/manthicam mem cum pathah ſequente punctulo dages:ut

מַטָּע	plantatio,	à
נָטַע	plantauit:	&
מַטָּרָה	cuſtodia,	à
נָטַר	cuſtodiuit.	
מַסֵּכָה	conflatile:	&
מַכָּה	percuſſio,	à
נָכָה	uapulauit.	

In quibus, punctulus dages index eſt perditæ nun radicalis literæ.

NOMINA TERTII ORDI/nis, quorum prima radicalis litera eſt iod uel aleph.

QVæ ab aleph litera in hoc ordine incipiũt, minime differunt à perfectis, quando in formam nominum rediguntur: ut ab

אָמַר	dixit,	fit
מַאֲמָר	oratio.	

Quæ

QVAE uerò à litera iod incipiunt, multiplicem habent formam : & ea tibi trademus per familiaria quædam exempla.

Aſpice igitur ſequentia exempla.

מוֹצָא exitus, &
מוֹשָׁב ſeſſio,
à יָשַׁב יָצָא
מוֹעֵד tempus, &
מוֹקֵשׁ offenſio,
à יָקַשׁ יָעַד

In plurali numero,
מוֹצָאוֹת מוֹשָׁבִים & מוֹקְשִׁים
תּוֹלְדָה generatio,
תּוֹכַחַת correptio,
תּוֹדָה confeſſio,
תּוֹרָה lex, inſtructio,
תּוֹחֶלֶת ſpes,
תּוֹעֶלֶת utilitas,
מוּסָר diſciplina, &
מוּצָק infuſorium.

Vides in his exemplis quomodo iod mutetur in literam uau, accedatq; à fronte una ex literis hæemanthicis.

At in his,

שֵׁנָה ſomnus,

עֵצָה conſilium,

דֵּעָה ſcientia.

Iod omnino deficit, aſſumpta in fine litera he fœminina.

FORMAE NOMINVM quarti ordinis.

HAbet etiam is ordo quartus multas & uarias nominum formas, quas per exempla quoq; tibi ob oculos ponemus,

מָקוֹם locus,

מָלוֹן diuerſorium,

מְשׁוּבָה auerſio,

מְלוּנָה manſio,

תְּקוּמָה reſurrectio,

תְּלוּנָה murmuratio.

Quæ

Quæ ſub mem denominatiuo ha-
bent camez, mutant illud in ſcheua: ut

מְקוֹם יְהוָה	locus Domini.
זָר	alienus,
גֵּר	peregrinus,
סִיר	olla,
עִיר	ciuitas,
יוֹם	dies,
דּוּר	caldarium.
רָע	malus,
אֵר	pernicies,
קִיר	paries,
אוֹר	lux,
טוֹב	bonus,
שׁוּק	platea.

Ex his, quædam non mutantur, alia uero mutantur: ut ſunt,

יָמִים	dies,
עָרִים	ciuitates,
שְׁוָקִים	plateæ,
דְוָרִים	ollæ.

Sequitur alia forma, cum iod mobili.

בַּיִת domus,
עַיִן oculus,
לַיִל nox.

Hæc mutantur in punctum zere: ut
בֵּית יְהוָה domus Domini.
עֵינַי oculus meus,
לֵילוֹת noctes.

Dicitur tamen בָּתִּים pro בֵּיתִים domus, in numero plurali: iod litera quiescente in punctulo dages, præter morem suum.

FORMAE NOMINVM
quinti ordinis.

IS quoqꝫ ordo suas habet formas: ut
מִצְוָה præceptum,
תִּקְוָה spes,
תִּכְלָה consumptio.

Et cum literis gutturalibus,
מֶחֱצָה medietas,
תַּאֲוָה concupiscentia.

In quibus

In quibus nominibus he litera non radicalis est, sed fœminina litera. Quando autem est radicalis litera, ante se habet punctum sægol: ut

מִקְנֶה acquisitio,
מַחֲנֶה turma: & similia.

Et hæc nomina mutant in regimine punctum sægol in zere: ut

מַחֲנֵה דָן turma Dan,
מַעֲשֵׂהוּ opus eius: & cætera.

He uerò fœminina litera mutatur more suo in literam tau raphatam: ut

מִצְוַת יְהוָה præceptum Domini.

Item alia nominum forma: ut

תַּבְנִית similitudo,
תַּכְלִית consummatio.

Et hæc nomina non mutantur.

Item שָׂפָה labium,
מָנָה pars,
פֵּאָה angulus, &
שָׁנָה annus.

Quæ in regimine ſingulari habent,
פְּאַת שְׂפַת & cætera.

Item צְלִי coctio,
קְלִי pulmentum,
שְׁבִי captiuitas,
פְּרִי fructus,
חוֹלִי infirmitas,
עוֹנִי afflictio.

In quibus nominibus punctus camez more ſuo mutatur in ſcheua:ut צְלִי Et holem in hatephcamez,ut חֳלִי Scheua uero in פְּרִי & ſimili-bus, migrat in ſægol, quando in pauſa uenerint:ut בֶּלִי uas uel inſtrumētum.

Item aliæ formæ,
עֲמִית proximus,
אָחוֹת ſoror,
חֲנִית lancea,
שְׁבִית captiuitas,
גָּלוּת tranſmigratio,
חָזוּת uiſio,

שבות

שְׁבוּת captiuitas,
פְּדוּת redemptio,
רָצוֹן uoluntas,
קָלוֹן ignominia,
בִּנְיָן ædificatio,
קִנְיָן poſſeſſio.

Quæ habent camez ſub prima, mutant illud in ſtatu regiminis in ſcheua: quæ uero habent camez ſub ſecunda, mutant illud in pathah: ut

אָב pater,
אָח frater,
יַד manus,
דַּג piſcis,
קַו regula,
כִּי combuſtio.
נִי planctus,
רִי irrigatio,

Ex quibus אָב & אָח in regimine ſingulari mutant camez in hatephpathah, aſſumpto iod in fine loco he ter-

tiæ

tiæ radicalis literæ: ut iam hic uides,

אֲחִי עֵנֶר frater Aneri,

אֲבִי גוֹיִם pater gentium.

Sic in plurali numero,

אֲבוֹת הַמַּטּוֹת patres tribuum.

Sed abſolutè

אָבוֹת patres.

Sic cum affixo,

אָבִי pater meus,

אָבִינוּ pater noſter.

Sed cum affixis חֶם & כֶם mutatur punctus camez in hatephpathah: ut

אֲחִיכֶם frater ueſter.

Mutatur etiam in אָח camez in pathah magnum & paruum: ut

אַחִים fratres,

אַחַי & אֶחָי fratres mei.

FORMAE NOMINVM
sexti ordinis.

HVius ordinis ſexti tales ſunt formæ: ut

חַם calidus,
דַּל pauper,
טַל ros: &
עוֹז fortitudo,
חוֹם calor,
קוֹר frigus: &
חֵן gratia,
שֵׁן dens,
צֵל umbra.

Hæc & eis ſimilia quum mutantur in pluralem numerũ uel in fœmininum genus, aut ſuſcipiunt affixa, dageſſant alteram radicalem literam: & quæ habent uocem magnam commutant illam in paruam: ut

חַמָּה calida,
דַּלִּים pauperes,
עֻזִּי fortitudo mea,
שִׁנּוֹ dens eius.

De quibus uide in Eliæ Grammatica, in oratione quarta, fundamento unde

cimo

cimo & duodecimo, plura inuenies.

Sed & hoc notandum, quod in pausa, hoc est in fine sententiæ, quem Hebræi uocant סוֹת פָּסוּק item in membro quod uocant אַתְנַחְתָּא & sæpe in subdistinctione, quam appellant זָקֵף קָטֹן mutantur uoces paruæ in magnas: puta pathah & sægol in camez, & scheua in camez uel zere uel sægol.

Exempla hic habes,

חָבֶל׃	pro
חֶבֶל	uanitas,
זַרְעָךְ	pro
זַרְעֲךָ	semen tuum,
תְּכַחֵשׁוּן	pro
תְּכַחֲשׁוּן	negabitis,
לָחֶם	pro
לֶחֶם	panis: & cætera.

Vide sacros Biblicos libros, & ubique deprehendes quo pacto scheua,

uel

etiam puncta minora, mutētur in ma-
iora propter pausas.

HAEC in genere de Nominibus dicta sufficiant. In Grammatica Eliæ Leuitæ hæc omnia latius & copiosius describuntur.

FINIS

IAM expediti à duabus prioribus orationis partibus, transeundum est ad tertiam, quæ & ultima est: in qua inuenies ordine Consignificatiuas dictiones.

DE CONSIGNIFICA-tiuis dictionibus. & primò

DE PRONOMINIBVS

POSSVNT Pronomina quemadmodũ Aduerbia & Præpositiones, inter dictiões consignificatiuas numerari: etiam si genus & numerum, ut Nomina habeant.

ITaque Pronomina separata sunt tria: uidelicet,

אֲנִי &
אָנֹכִי ego,
אַתָּה tu,
הוּא ille.

Declina

DECLINATIO PRO/ nominis Ego.

EGo, communis generis eſt: & in ſingulari numero hoc pacto de/ clinatur,

אֲנִי	& in pauſa
אָנִי	Ego,
שֶׁלִּי	mei,
לִי	mihi,
אוֹתִי	me,
מִמֶּנִּי	à me.

In plurali numero,

אֲנַחְנוּ	& apud Rabinos
אָנוּ	& quandoque
נַחְנוּ	Nos,
שֶׁלָּנוּ	noſtrum,
לָנוּ	nobis,
אוֹתָנוּ	nos,
מִמֶּנּוּ	&
מִמֶּנּוּ	à nobis.

Infle

INFLEXIO PRO-
nominis Tu.

TV, ſecunda perſona, in maſculino genere, & numero ſingulari, hoc modo declinatur:

אַתָּה	Tu,
שֶׁלְּךָ	tui,
לְךָ	tibi,
אוֹתְךָ	te,
מִמְּךָ	à te.

In plurali numero, & maſculino genere,

אַתֶּם	uos,
שֶׁלָּכֶם	ueſtrum,
לָכֶם	uobis,
אֶתְכֶם	uos,
מִכֶּם & מִמְּכֶם	à uobis.

IN fœminino genere, & numero ſingulari,

אַתְּ	Tu,
שֶׁלָּךְ	tui,

לְךָ tibi,
אוֹתְךָ te,
מִמְּךָ à te.

In plurali nũero & fœminino genere,

אַתֶּן uos,
שֶׁלָּכֶן ueſtrum,
לָכֶן uobis,
אֶתְכֶן uos,
מִכֶּן &
מִמְּכֶן à uobis.

DECLINATIO PRO-
nominis Ille.

Ille, in maſculino genere, & numero ſingulari, declinatur hoc pacto,

הוּא Ille,
שֶׁלּוֹ illius,
לוֹ illi,
אוֹתוֹ eum,
מִמֶּנּוּ ab eo.

In masculino genere, & plurali numero,

הֵם & הֵמָּה illi,
שֶׁלָּהֶם illorum,
לָהֶם eis,
אֶתְהֶם & אוֹתָם eos,
מֵהֶם ab eis.

IN fœminino genere & numero singulari,

הִוא & הִיא Illa,
שֶׁלָּהּ illius,
לָהּ illi,
אוֹתָהּ eam,
מִמֶּנָּה ab ea.

In plurali nũero & fœminino genere,

הֵן & הֵנָּה illæ,
שֶׁלָּהֶן illarum,
לָהֶן illis,
אוֹתָן & אֶתְהֶן illas,
מֵהֶן ab illis.

Sic habes tria illa pronomina inflexa.

Varia

VARIA PRONOMINA

SVnt quocꝫ & alia quædam Pronõmina, ſed indeclinabilia apud Hebræos: nempe,

אֲשֶׁר	Qui, quæ, quod.
זֶה	Iſte: Et in fœm.
זֹאת & זוֹ atcꝫ זֹה ואת	iſta.
הַלָּזֶה & הַלָּז	Iſte.
אֵלֶּה & הָאֵל	Illi, Iſti:
עֶצֶם	Ipſemet.

DE Pronominibus affixis, iam ſuprà mentionem fecimus.

DE ALIIS CONSIGNIficatiuis dictionibus.

INter Præpoſitiones multæ inueniuntur quæ perinde atque Nomina recipiunt affixa. Idem iudicium eſt de quibuſdam Aduerbiis, quorum catalogum hic tibi ſubiungemus.

אֶל	AD,
אֵלַי	ad me,
אֵלֶיךָ	ad te,
אֲלֵיהֶם	ad eos.
עַל	Super,
עָלַי	ſuper me,
עָלָיו	ſuper eum,
עֲלֵיהֶם	ſuper eos.

Iſtæ duæ Præpoſitiones in affixorum ſuſceptione omnino inſequuntur formam nominum pluralis numeri maſculini generis: mutātq; cum omnibus affixis ſægol in zere, & pathah in camez: niſi cum affixis הֶן הֶם & בֶן בֶם ubi ſægol & pathah mutantur in hatephpathah.

עִם	Cum,
עִמִּי	mecum,
עִמָּנוּ	nobiſcum.

Cum omnibus affixis dageſſatur litera mem.

נֶגֶר	Coram,
נֶגְדִי	coram me,
נֶגְדָה	coram ea.
אֵצֶל	Iuxta,
אֲצְלִי	iuxta me,
אֲצְלְךָ	iuxta te.
בְּעַד	Per, pro,
בַּעֲדֵנוּ	pro nobis.
לְמַעַן	Propter,
לְמַעַנְכֶם	propter uos,
בַּעֲבוּר	ob,
בַּעֲבוּרָהּ	propter eam.
אַחַר	Poſt,
אַחֲרֵיהֶם	poſt eos,
Etiam abſolutè אַחֲרֵי	pòſt.
זוּלַת	Præter,
זוּלָתָם	præter eos,
זוּלָתִי	præter me.

Et quandoque iod non eſt affixum.

תַּחַת	Sub,
תַּחְתֵּיהֶם	ſub: pro eis.

לְבַד	Solum
לְבַדִּי	ſolum ego.
אֶת	Cum,
אִתּוֹ	ſecum,
אִתִּי	mecum,
אִתָּם	ſecum,
אִתְּךָ	tecum.
לִפְנֵי	Ante,
לְפָנָיו	ante eum,
לִפְנֵיהֶם	ante eos,
לִפְנֵיכֶם	ante uos,
לְפָנֶיךָ	ante te.
עוֹד	Adhuc,
עוֹדֶנּוּ	adhuc ipſe.
אֵין	Non,
אֵינִי	non ego,
אֵינָם	non ipſi,
אֵינֵינוּ	non nos.
אַיֵּה	Vbi,
אַיֶּכָּה	ubi tu:uel ſine paragoge he
אַיֶּךָ	ubi tu.

בֵּין	Inter
בֵּינִי	inter me,
בֵּינֵיהֶם	inter eos,
בֵּינֵיכֶם	inter uos.

ET in hunc modum tu ipſe poteris ſingulis his Præpoſitiōibus & Aduerbijs adijcere etiam alia affixa. Nos ſolum per hæc uoluimus formā quandam tibi præſcribere generalē, quam tu imitareris. Nihil enim eſt quod te prohibere poteſt, quin Præpoſitioni אֵצֶל facile adijcere poſſis mem finale, aut nun finale, aut he fœmininam literam, aut uau: & cætera. Idem de alijs ſentiendum eſt. Sunt & aliæ multæ Præpoſitiones & Aduerbia, quæ nullum recipiunt affixum, ſicut nec Coniunctiones.

TERTIAE PARTIS
Inſtitutionis linguæ
Hebrææ, finis.

DE ACCENTIBVS

VOCANT Hebræi accentum טַעַם Taam, quod ſonat rationem & guſtũ: habetq́ꝫ quælibet dictio proprium accentum, niſi per uirgulam מַקַּף macaph ſic pictam – cohæreat ad aliam dictionem: ut hic, כִּי־יִקַּח tunc enim reputantur duæ dictiones pro una, & habent unum accentum.

Accentus qui ultimam dictionis ſyllabam poſſidet, uocatur Chaldaica dictione מִלְּרַע milra, quod Hebraice ſic interpretari poſſet לְתַחַת

Qui uerò penultimam tenet ſyllabam, is Chaldaica uoce appellatur milel, מִלְּעֵיל Hebraice uero uocari poteſt לְמַעַל quod una ſyllaba aut duabus

bus ſuperiorem in dictione habeat lo-cum, quàm accentus milra.

PORrò figuræ accentuum ſunt multæ, diſtinguunturq́ omnes accentus in duos ordines.

Quidam uocantur Reges, & ſunt numero quindecim.

Alij uerò uocantur Miniſtri, & ſunt numero ſeptem.

Inter Reges, quatuor aut quinque ſunt, qui ceteris in oratione potentiores ſunt, diſtinguentes ſcilicet orationem in ſententias, membra, & alias ſubdiſtinctiones.

Qui tenet finem ſententiæ uocatur סוֹת פָּסוּק ſoph paſuc, ſignaturq́ his duobus punctis : præcedente perpendiculari uirgula | ſub finem literarum. Et qui ſententiam in membra diuidit, uocatur אַתְנָח ſeu אֶתְנַחְתָּא æthnachta.

Qui

Qui uerò ſubdiſtinctiones faciunt, ſunt זָקֵף קָטֹון &
רְבִיעַ & nonnunquam
טַרְחָא qui & טִפְחָא

Figuræ horum trium accentuum additæ ſunt nominibus ipſis: item figura æthnachta, poſita eſt quoq; iuxta nomen ſuum.

CAETERVM nolui hic copioſior eſſe De accentibus, quum hactenus ab Elia expectauerimus proprium libellum de illis, quem quidem Romæ iam diu incœpit & fermè abſoluit: ſed in illius proxima depopulatione amiſit, & mea ſollicitatione iam denuo ſub incudem reuocauit, & iam abſoluit, fecitq; per Typographos multiplicari: qui quũ perueniſſet ad manus meas, curaui ut Latinè quoq; uerſus, multis inſeruire poſſet. Is è Venetijs, anno Chriſti ſeſquimilleſimo trigeſimoſecũdo, mihi

do, mihi ita ſcripſit, ואחר כך אראה
להשלים גם כן ספר הטעמים: Dicit,
Poſtea uidebo ut reſarciam librũ Ac-
cẽtuum, abſoluto ſcilicet libro לשונות
המשונות qui eſt De uarijs & diffici-
libus uocabulis Rabbinorum, quem
tunc conſcribebat.

Promiſit ergo ſe daturum librum
Accentuum, promiſſioniq; ſuæ ſatiſ-
fecit: & nos pro fine huius noſtræ
Inſtitutionis elementalis, uo-
luimus breuiter indica-
re quid in eo libello
De accentibus
ſenſerit.

Compen

COMPENDIVM ACCENTVVM HEBRAIcorum, ex Eliæ Leuitæ
סֵפֶר טוּב טַעַם
per Seb. Munſterum excerptum.

NOn conuenit inter Hebræorũ grammaticos de numero accẽtuum. Quidam enim plures alij pauciores ponũt: præſertim ubi numerum regum ſignant. In figuris non admodum diſcrepant.

Ponuntur autem triginta figuræ accentuum, & hæ quidem diſtribuuntur in treis partes,

Nam

Nam quatuordecim uocātur מְלָכִים Reges, quod ſcilicet dominium quodam habent in oratione, retinentes ſcilicet lectorem & pauſam facientes, guſtumq́ʒ quendam afferentes lectori in ſubiecta materia & ſanum lectionis intellectum offerentes, quare & טְעָמִים ideſt guſtus, uocantur, tam hi quàm omnes alij accentus.

Sunt deinde undecim, qui מְשָׁרְתִים ideſt miniſtri uocātur: & hi obſequuntur regibus, faciuntq́ʒ lectorem feſtinare in oratione, donec perueniat ad Regem, cui illi miniſtrant.

Tertiò inueniuntur quinque accentus, qui neq́ʒ Reges ſunt, neque Miniſtri: de quibus infrà ſuo loco dicemus.

Regum accentuum figuræ,nomina, & situs hic habentur:qui numerari solent quatuordecim.

ʎ	אַתְנַח	infra literam
∽	זַרְקָא	ſupra literam
:	זָקֵף קָטֹן	ſupra literam
ı:	זָקֵף גָּדוֹל	ſupra literam
/	גֶּרֶשׁ	ſupra literam
ıı	גֵּרְשַׁיִם	ſupra literam
℘	תְּלִישַׁת	ſupra literam
ɔ	תְּבִיר	infra literam
\	טִפְּחָא	infra literam
•	רְבִיעַ	ſupra literam
<	יְתִיב	infra literam
/	פַּשְׁטָא	ſupra literam
|	לְגַרְמֵי	inter literas
ᵽ	פָּזֵר	ſupra literam

Miniſtro

Miniſtrorum nomina, figuræ, & ſi/tus: qui in numero ſunt undecim.

\	קַרְמָא	ſupra literam
s	דַּרְגָא	infra literam
ɔ	מוּנַח	infra literam
Y	יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ	infra literam
c	מַהְפַּךְ	infra literam
ɋ	תַּרְסָא	ſupra literam
/ /	מֵרְכָא פְּשׁוּטָה	infra literas
≠ ≠	מֵרְכָא כְּפוּלָה	infra literas
ɔ	מְכַרְבֵּל	infra literam
ɔ	עִלּוּי	infra literam
\	מְאַיְלָא	infra literam

Quinque poſtea accentus ſunt, qui necꝫ reges, necꝫ miniſtri appellantur. Eorũ nomina, figuræ & ſitus, hic ſunt,

ξ	שַׁלְשֶׁלֶת	ſupra literam
ɋ ρ	קַרְנֵי פָּרָה	ſupra literam
I	פְּסִיק	inter literas
∴	סָגוֹל	ſupra literam
I	סִלּוּק	infra literam

Iſti

Iſti quincp non cenſentur miniſtri, quod pauſas conſtituant inter literas יְחוּא & literas בְּגַד כְּפַת inſtar omnium Regum, necp tamen annumerantur regibus, quia שַׁלְשֶׁלֶת non inuenitur in Biblijs, niſi ſeptem uicibus: atque ob id non attribuitur ei regia dignitas. Eadem ratione קַרְנֵי פָרָה non uſurpat ſibi regnum, quum contractum habeat imperium, quia non inuenitur niſi decem & ſeptẽ uicibus.

Reges uero latiſſime imperant, quũ milleſies & ultrà inueniantur. Sic סֶגוֹל priuatur regio honore, quia non uenit niſi poſt zarca. Et ſi zarca non eſſet, nec ſægol unquam eſſet. Porrò פְּסִיק ob hoc non uocatur rex, quod nũquam ueniat, niſi unus ex miniſtris ſecum ſtatuatur: quemadmodum ſuo loco dicetur. Item סִילּוּק eijcitur è numero regũ, quod perpetuò ad unũ

arctetur

arctetur locum, nempe ad finem uer/ſus ſeu ſententiæ. Quòd ſi dixeris, אַתְנַח eadem ratione ſeparandum à regibus, quum nunquam ueniat niſi in medio ſententiæ: Reſpondeo, hunc accentum non inueniri in omnibus uerſibus: quũ plurimi ſint peſukim, in qui/bus athnah non inuenitur.

Sunt tamen multi Grammatici, qui hos quinque accentus numerauerunt inter Reges, ponentes ſcilicet decem & nouem Reges.

Sic Germani Iudæi ex undecim Miniſtris fecerũt tantum ſeptem, qui ante Reges duntaxat miniſtrant, & non poſt eos. Tres qui è numero Mini/ſtrorum ſemouentur, ſunt בְּאַיְלָא מַבַּרְבַּל & עִלּוּי Quartus uero מוּרְבָא בְּפוּלַת is comprehenditur ſub מֵרְבָא פְּשׁוּטַת

Notandum præterea, quod omnes

memorati triginta accentus inueniun/
tur duntaxat in uigintiuno libris Bi/
blicis. In his uero tribus libris, Iob,
Psalterio, & Prouerbijs, quidam accen
tus mutant nomina, figuras, & tonos:
idq; propter uersiculorũ breuitatem.

Quæstio,

QVid opus fuit, ut בַּעֲלֵי הַטְּעָמִים
idest magistri accentuum, posue/
rint tam multos accẽtus, tot & tam ua/
rios Reges & Ministros? Nónne satis
fuisset, si singulis dictiõibus unius spe/
ciei accentus suppositus fuisset: utpote
ubi pausa fuerat facienda, illic ordina/
tus fuisset unus rex, quicunq; tandem
ille fuisset, athnah, uel zakeph, aut re/
bia, aut pasta, & cætera? Quid opus
fuit tam multos & uarios Reges sub/
ordinare? Nónne ex tot Ministris
unus quoquè potuisset facere satis?
Quid opus fuit ponere nunc munah,
nunc

nunc mahpach, nũc darga, & cætera?

Responsio.

Accentus non ponũtur tantum ad ostendendam pausam aut cursum orationis, ut multi putant: sed extendit quoque sese officium illorum ad modulationem musicam, & orationis ornatum: quum manifestum sit, modulationem & sonorum concentum etiam excitare spiritum, & ipsum ingeniũ acuere. Hinc est quòd nulla inuenitur dictio, quæ non proprium habeat accentum. Vbi notandum, quod Hispani & Itali non sigillatim exprimũt cantu suo, nisi maiores reges: ministros uero fermè omnes sub una melodia cantant. At Iudæi Germani singulis accentibus, tam Regibus quàm Ministris, suas peculiares tribuũt melodias.

Et hic rursum alia oritur quæstio. An accentus simul inuenti sint cum

punctis uocalibus, uno scilicet & eodem tempore, & ab iisdem magistris.

Responsio. Mihi uidetur, quod tam puncta uocalia, quàm accentuum characteres simul accesserint ad literas, quodque ab eisdem inuẽti sint Rabbinis. Primum enim aduerterunt, ubi faciendus esset sentẽtiæ finis, & ibi signauerunt duo ista crassa puncta : subalternatim posita. Deinde diuiserunt sententiam in duas medietates commodiori modo quo id fieri potuit, & pausam illam signauerunt figura אַתְנָח Rursum alias fecerunt minores subdistinctiones à capite sententię usque ad athnah, & ab athnah usque ad finem sententiæ, adiicientes Reges & Ministros secundum quod illis commodum uisum fuit: ordinẽ scilicet seruantes in Regibus, ut unus maior & potentior esset altero: primum pausandi locum

di locum tribuentes Soph pasuch, secundum ipsi Athnah, tertium Zakeph caton: & cætera. Immo zakeph caton, pleruncq; æqualem fecerunt ipsi athnah: quum nõ raro propter ipsum puncta uocalia mutentur, parua scilicet in maiora: id quod in Grammatica quocq; ostendimus. Vbi uero non magnæ pausæ fuerant faciendæ, illuc ordinauerunt reges minores, respectũ semper habentes ad longiores & breuiores sententias. Quando enim uersus breuissimus fuit, non scripserunt in eo athnah, sed tiphcha tantum, & soph pasuc cum Ministris suis: ut

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

Vbi mercha primum, seruit accentui tiphcha: & alterum, soph pasuc. Virgula uerò makaph, quæ adhæret dictioni אֶל- non accensetur accentibus: ut suo loco dicetur.

Quòd ſi uerſus adhuc breuior fuerit, in eo inuenies ſcriptos mercha duntaxat & tiphcha atq; ſoph paſuc: ut

וּבְנֵי דָן חֻשִׁים׃

Porrò in prolixiori ſententia poſuerũt athnah & duo tiphchot: unum ante athnah, & alterũ ante finem ſententiæ : ut hic uides,

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת
הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃

Quòd ſi uerſus adhuc duabus aut tribus dictionibus longior fuit, poſuerunt in eo zakeph, aut paſta, aut thebir cum ipſorum miniſtris.

Et quando uerſus longiſſimus fuit, ſignauerunt in eo unum, duos aut tres maiores reges : puta pazer, zarka, theliſa gedola : & cætera. quoſdam ante athnah, & quoſdam poſt.

In ſumma, poſuerunt Accentus ſecundum beneplacitum ſuum : atq; ob

id non

id non eſt quærendum, quare aliquando uſi ſint zarka, aliquando pazer aut rebia, & ſimilibus. Et fortaſſis id non fecerunt ſine certa ratione, quum doctiſſimi fuerint, & longe ſuperauerint intelligentiam noſtram.

Notabis quoq; hic, quod in his uerſibus in quibus athnah non eſt ſignatum, rariſſime inuenitur unus ex regibus maioribus, ſed ſemper habent accentum tiphcha. Exemplum habes Geneſis capite ſeptimo,

כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו
מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ׃

ideſt, Quicquid habuit flatum & ſpiritum uitæ in naribus ſuis, quod fuit in arida, mortuum eſt.

De regibus, מִתְחַבְּרִים

SVnt ex regibus quidam, qui ſeſe peculiariter conſequuntur: ſunt alij quorum neuter alterũ unquam ſequitur

tur. Qui ſeſe conſequuntur ſunt pazer, paſta, zarka, zakeph utrunq;, thebir & legarme. Qui ſeſe non conſequuntur, ſunt gæres, geraſim, theliſa, tiphcha rebia, athnah & ſoph paſuc. Inter eos qui ſeſe conſequuntur, quidam ſæpius repetuntur in uno & eodem uerſu, præſertim pazer: ut primi Paralipomenon decimoquinto,

זְכַרְיָהוּ בֵּן וְיַעֲזִיאֵל וְגוֹמֵר

PORRO accentus qui neq; Reges neq; Miniſtri ſunt, nunquam ſeſe conſequuntur, præter unum peſic.

Idem eſt iudicium de Miniſtris, niſi quod munah & mercha non raro ſeſe conſequuntur.

NOTANDVM etiam hic, quod omnes figuræ Regum ſignãtur ſupra literas: præter quinque, quæ ſub litera pinguntur. Ratio hæc ſignatur: Athnah & ſoph paſuc plerunque mutant

puncta

puncta uocalia:atque ob id signantur & ipsi sub litera iuxta ipsa puncta uo/calia. Tiphcha uero quoniam est Rex, accedens ad athnah & ad soph pasuc, habet & ipse locum sub litera. Et the/bir, quandoquidem propinquus est ipsi tiphcha, nec unquam est sine eo, sortitus est quoquè sedem sub litera. Iethib autem quum semper præcedat puncta uocalia, designatus est ei locus iuxta ipsa infra literam.

Cæterum, Ministri omnes scribun tur sub literis : præter thalsa, cadma & pasta, quæ supra literam sibi uendicãt locum. Ratio hæc signatur: Thalsa, in figura nullum habet discrimen à the/lisa : & ideo sicut thelisa supra literam scribitur, sic quoquè thalsa, nisi quod Rex tenet initium dictionis, & Mini/ster finem. Cadma uero & pasta, quo/niam uirgulæ sunt à dextra ad sinistrã

ascen

ascendentes, conformitatem habentes cum tiphcha quæ infra literam scribitur, necessario supra literam ueniũt scribendæ: alioquin si infra scriberentur, nulla esset differentia inter eas & uirgulam tiphcha.

Restant adhuc duo accentus, pesic & legarme: & hi dicuntur fratres esse, scribunturq; neque supra neque infra literam, sed ponuntur inter duas dictiones.

De potestate regum.

Docetur in Grammatica, decem & nouem Reges unam & eandem habere pausandi rationem inter literas יַהוֹא & בְּגַד כְּפַת Sed quantum attinet ad rationem distinguendi sentẽtiam, differunt inter se: quum gradus inter eos sint, & summum locum teneat soph pasuc, secundum athnah, tertium zakeph, quartũ thebir, quintum

tum tiphcha:deinde zarka, pazer,karne para:& cætera.

Notabis etiam hic, nullum eſſe regem qui non habeat unum aut plures miniſtros:exceptis tribus regibus,qui nullum unquam habent Miniſtrũ: & hi ſunt,zakeph gadol,iethib,& ſchalſchælet. Alij quoq; Reges ueniunt aliquando abſq; Miniſtris,præſertim quando ſcribuntur ab initio ſententiæ aut poſt athnah: ſed in alijs locis non carent Miniſtris: ſicut rurſum nullus unquam inuenitur Miniſter ſine Rege: nec Rex ullus mutatur in Miniſtrum, & econtra: niſi quod munah quum uenerit ante legarme,tranſmutatur in Regem. Et ſchalſchælet aliquando eſt Rex,aliquando Miniſter: ſicut ſuis locis dicetur.

Notandum quoq;,quod interdum unus Rex bis uenit in una dictione:

præſer

præſertim zarka,paſta,& ſægol:idem iudicium eſt de thalſa miniſtro. Hi enim accentus quum ultimam dictio/nis exigant ſyllabam,dictio autē ipſa ſit millel:hoc eſt,requirat accentum in penultima:neceſſario uenit accentus in duobus ſignandus locis.

SVNT etiam quatuor Reges,qui ſemper exigunt poſt ſe quatuor alios Reges. Nam poſt zarka,uenit ſægol: poſt thebir,tiphcha: ſimiliter poſt za/keph gadol,tiphcha:& poſt tiphcha, athnah aut ſoph paſuc. Sic Miniſter theliſa, non patitur ſecum,niſi Mini/ſtrum unum: & mercha geminatum, nunquam miniſtrat,niſi ipſum præce/dat darga. Item,quidam Miniſtri non ſeruiunt, niſi uni Regi: ut mah/pach miniſtrat ipſi paſta,& iærah ben iomo miniſtrat karne para. Sunt deinde duo Miniſtri, quorum quili/

bet

bet non seruit, nisi duobus Regibus: nempe darga, qui seruit thebir & rebia, & mercha seruit tiphcha atque soph pasuc. Cadma uero seruit tribus Regibus & quatuor Ministris.

DE FIGVRIS accentuum.

HIC primum ostendam, quales figuras habeant Ministri, illi enim præcedunt Reges.

Figura מֻונַּח

Munah, est instar literæ nun: uocaturq; alio nomine שׁוֹפָר יָשָׁר cornu rectum, aut שׁוֹפָר הוֹלֵךְ cornu procedens: seruitq; frequentius, quàm omnes alij Ministri. Seruit autem omnibus Regibus, præterquàm his tribus, soph pasuc, tiphcha, schalschælet. Nec est ullus Minister, qui frequentius in una sententia repetatur, quàm iste munah. Seruit & omnibus alijs Ministris

ſtris, his exceptis cadma & mercha.

Figura עִלּוּי

Ilui, non differt à munah: uocaturq́; tunc ilui, quando præcedit accentum athnah, aut accentum zarka. Similiter quando uenit ante zakeph, & ſcribitur ſub litera ſecunda, uocatur ilui: ut
טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶם

Figura מְכַרְבֵּל

Mecharbel, eſt eadem cum munah: uocaturq́; tunc mecharbel, quando præcedit accentum zakeph, & ſcribitur ſub litera prima: ut מִי־גוֹי גָּדוֹל Deuteronomij quarto: & רֶגַע אֲדַבֵּר Ieremiæ decimooctauo.

Figura מַהְפַּךְ

Mahpach, eſt quaſi caph inuerſum: quidam tamen ſignant ipſum, ut nun inuerſum: uocantq́; eum שׁוֹפָר הָפוּךְ Et non ſeruit niſi accentui paſta: ut
וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה

Figura

Figura דַּרְגָּא

Darga, conformis eſt aſcenſui ſcalæ: uocaturq́ꝫ à quibuſdã שׁוֹפָר גַּלְגַּל Seruitq́ꝫ Regibus thebir & rebia, & Miniſtris cadma atque munah: ut בָּרָע שָׁכַב כַּאֲרִי & cætera.

Figura תְּלִישָׁא קְטַנָּה

Teliſcha ketanna, eſt inſtar clypei caudati: unde & à nonnullis uocatur תַּלְשָׁא atqꝫ תַּרְסָא Et non miniſtrat niſi accentui azla ſiue gæres, quando ſcilicet poſt ipſum uenit cadma. Veniunt autẽ in quatuor locis poſt ipſum cadma & azla in una dictione: ut וַיְחִי כָּל־הַנּוֹפְלִים Iehoſuah octauo. Veniunt quoquè duo theliſoth in dictione una: ut Geneſeos trigeſimoſeptimo, וַיָּקֻומוּ

Figura קַדְמָא

Cadma, eſt uirgula una in medio dictionis, à dextra ad ſiniſtram aſcendens

dens: quam quidam uocant (& rectè quidem) אַזְלָא quia pergit ut mini/ſtret. Germani uero Iudæi uocant azla regem, quem alij appellant גֶּרֶשׁ uel טֶרֶס׳ Seruit autẽ cadma, his quatuor Miniſtris, mahpah, darga, munah, mercha: & tribus his Regibus, zarka, azla, thebir.

Figura מֵירְכָא

Mercha, quæ magis מַאַרְכָא fue/rat appellanda, ſed quieſcit aleph lite/ra in zere: ab alijs uocatur מַאֲרִיךְ quæ uox communis eſt huic Miniſtro & uirgulæ מֶתֶג ſiue גַּעְיָא Et eſt mer/cha, uirgula ſub litera, deſcendens à dextra ad ſiniſtram: reſpondetq́ concentus eius nomini ſuo, quia uocem habet ſimplicem & extenſam. Miniſtrat autem duobus his Regibus, tiphcha & ſoph paſuc: ut

אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃

Miniſtrat

Miniſtrat & interdum regi zarka. Et quando miniſtrat regi tiphcha, duplicatur nonnũquam mercha: uocaturq́ tunc מֵירְכָא כְּפוּלָה ab aliȷs autem תְּרֵין חוּטְרִין ideſt, gemina uirgula.

Figura יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ

Iæra ben iomo, eſt ſimilis lunæ unius diei: hoc eſt, lunæ cornutæ: quam aliȷ uocant גַּלְגַּל & non miniſtrat niſi karne para.

Figura מְאַיְלָא

Meaiela, non differt à figura tiphcha: neque unquam uenit unica in dictione, niſi ſequatur athnah, ſoph paſuc aut tiphcha, intercedēte uoce una: ut וַיֵּצֵא נֹחַ Geneſeos octauo. Venit quoquè decem & octo uicibus inter cadma & zarca.

Hactenus de figuris Miniſtrorum.

 De figu

De figuris Regum accentuum.

Primò de figura זַרְקָא

FIgura זַרְקָא quam hic supra literam ק uides signatam, nunquam uenit sine Ministro, nisi quum obtinet principium uersus, aut mox sequitur accentum athnah uel rebia. Habet autem quatuor Ministros, munah, ilui, thelisa atque cadma. Inuenitur quoque (sed raro) ei seruire mercha: ut

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

Item quando ipsum præcesserint duo munah, alterum uocatur ilui. Venit quoque aliquoties meaiela inter azla & zarca: ut Geneseos trigesimo,

וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה

Item duo zarca super una dictione: ut בְּשָׂרָם primi Regum secundo.

Figura רְבִיעַ

Rebiha, est punctus unus supra

terræ

literæ medium. Holem uerò ſignatur in angulo literæ: deinde rebia quoquè debet eſſe craſſior punctus, quàm holem. Habet autem duos miniſtros, munah & darga. Miniſtrat etiam ei munah quinquies in eadem dictione: ut habes in quadrageſimoquinto capite Geneſeos תֵּעָצְבוּ

Figura פַּשְׁטָא

Paſta, eſt uirgula obliquè conſurgens in ultima dictiõis litera: habetq́ꝫ quinque miniſtros, inter quos præcipui ſunt mahpach & mercha. Reliqui ſunt munah, cadma, theliſa. Veniunt etiam aliquando duo paſta in una dictione, quãdo illa ſcilicet eſt millel: hoc eſt, quando exigit accentum in penultima: ut חֲבַסֶת

Figura יְתִיב

Iethib, eſt conformis figuræ mahpach, niſi quod eſt minor: & non ſcri-

bitur,niſi in initio paruarũ dictionum,
ideſt monoſyllabarum , aut quæ ſunt
millel : & ideo à quibuſdam uocatur
שׁוֹפָר מוּקְדָם ideſt,cornu præfixum.
Seruit autem accentui paſta. Venit ali/
quãdo etiam poſt ipſum rex zakeph.

Figura זָקֵף קָטֹן

Zakeph caton,duo punctula ſunt
ſupra literam:habetq́ peculiarem mi/
niſtrum munah,licèt non ſemper. Ve/
niunt etiam interdum duo zakeph ſi/
ne intermedio miniſtro:ſicut etiã poſt
paſta nullum habet miniſtrum. Non/
nunquam mediat munah inter duos
zakeph. Porrò quando munah ante
zakeph uocetur ilui uel mecharbel,ſu/
prà indicauimus,ubi Miniſtrorum fi/
guras & officia conſcripſimus. Item
quãdo regem zakeph præcedunt duo
munah , primum uocatur mecharbel,
& ſecundum ilui. Aliquando quum di

ctio

ctio aliqua habet tria uocalia, ſignatur in ea zakeph ſine miniſtro, & ad initium dictionis ponitur uirgula in hũc modum, וְתִּבְחַן וְחַבָּשָׂר

Idem fit, quando duæ dictiones per macaph cohærent: ut אַבְנֵי־שֹׁהַם

Et quidam uocant hanc uirgulam מֶתֶג aſſerẽtes illam poni loco מֶתֶג quæ in omni dictione ſignari debebat, quæ habet tres uoces coniunctas: ſicut & munah atque zakeph aliquando ueniunt in una & eadem dictione loco uirgulæ mæthæg: ut הָאֲנָשִׁים & בְּאָשָׁם & וְאַבְרָהָם & cætera.

Figura זָקֵף גָּדוֹל

Zakeph gadol, habet erectam uirgulam, & duo punctula ad dextram ſubalternatim adiuncta: nec habet miniſtrũ, ſed ſemper ſequitur poſt ipſum accentus tiphcha. Venit etiam quandoq; zakeph caton inter hunc accen

 tum

tum & tiphcha. Venit & iethib ali/quando poſt zakeph magnum. Item thebir quãdoq; ponitur inter zakeph magnum & tiphcha. Regula. Poſt zakeph magnum perpetuo ue/nit unus ex maioribus accentibus.

Figura תְּבִיר

Thebir, eſt uirgula curua habens in medio punctum paruum: miniſtratq́; ei darga, non tamen ubiq;, ſed quãdo interſunt duo uocalia: ut וַיָּלֶן הָעָם
Extra hunc caſum miniſtrat ei mer/cha: ut וַיָּבֹא מֹשֶׁה
Inueniuntur tamen quindecim loca, ubi inter darga & thebir ſolum unus inuenitur punctus uocalis.

Figura טִפְחָא

Tiphcha, quam alij טַרְחָא uocant, eſt uirgula una obliquè deſcendens uerſus dextram: habetq́; miniſtrum mercha, exceptis quatuordecim locis, ubi

ubi mercha geminatum ei miniſtrat. Inueniũtur etiam octo loca, in quibus mercha miniſtrat regi tiphcha in eadem dictione. Autores Maſoreth uocant ipſum מְאַיְלָא Quod ſi extra hos caſus inueneris hãc uirgulam, noueris eam eſſe מֶתֶג & non mercha.

Notabis etiam, nullum unquam inueniri paſuc, ſeu Biblicum uerſum, in quo non inuenitur tiphcha. Poſt tiphcha uenit athnah aut ſoph paſuc. Item in quocunq; uerſu inuenitur athnah, ibi inueniuntur duo tiphcha, unũ ante athnah & alterũ ante ſoph paſuc. Et ſi inter athnah & ſoph paſuc nullus uenerit accentus, ſatisfacit tiphcha quod athnah præcedit, pro utroq; : ut

בַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וְאִיקָץ׃

Geneſeos quadrageſimoprimo,

Figura אַתְנָח

Athnah, habet ferè ſimilitudinem

 literæ

literæ teth inuerſæ: miniſtratq́ ei ac/
centus minah ilui. In undecim locis mi
niſtrat ei מְאַיְּלָא Notandum etiam
hic, accentum athnah ſemper obtine/
re medium ſententiæ, ubi ſcilicet pauſa
fuerit facienda, ſiue id fuerit prope ſiue
longe à capite uerſus, immo aliquan/
do cadit in primam dictionem: ut

וַיִּסָּעוּ וַיְהִי חִתַּת הָאֱלֹהִים

Geneſis trigeſimoquarto. Et tunc uo/
catur סַתְפָּא uel חַסְפָּא Ratio nomi/
nis ignoratur. Porrò in breuioribus
uerſibus loco athnah ponitur accen/
tus tiphcha.

Figura פָּזֵר

Pazer, eſt fermè conformis zade fi/
nali: & non habet miniſtrum alium,
quàm munah ſimplex, aut geminatū,
aut implicatū. Sed quādo uenit ab ini/
tio ſententiæ, aut mox poſt athnach,
tunc nullum habet Miniſtrum. Scri/
buntur

buntur etiam nonnunquam duo,tria, quatuor aut quinq; pazer,unum mox poſt alterum, ſine alio intermedio ac/centu. Poſt pazer uero communiter ſe quitur thalſa,& poſt thalſa cadma.Se quitur quoquè nonnunquam theliſa magnum,& aliquando (etiam ſi raro) geraſim.

Figura תְּלִישָׁא גְּרוֹלָה

Teliſcha gedola,non differt à figu/ra theliſcha minoris, niſi quod Mini/ſter ſcribitur à fine dictionis, Rex au/tem ſcribitur ab initio:habetq; Mini/ſtrum munah, aliquando unum, ali/quando duos,tres, quatuor,quinque, aut ſex. Nunquam eſt ſine miniſtro, niſi quum ponitur à capite uerſus aut poſt athnah aut poſt pazer.Inuenitur etiam ſemel theliſa geminatum in dua bus dictionibus, quarti Regum deci/moquarto.

Figura

Figura טרס או גרש

Tæres siue gæres, est uirgula in medio dictionis ad dextrum latus consurgens, quam quidam uocant אזלא Suprà etiam ostendimus, quando ante גרש uenit minister, ille uocatur cadma: & accentum illum gæres, Germani Iudæi uocant azla: ut

ויאמר אלהים לנח

Quando uero accẽtum azla non prædit cadma, tunc azla uocatur gæres. Famulatur huic accentui aliquãdo munah: ut חן חנה Numeri trigesimoprimo: quando scilicet minister signatur in prima litera. Sin fuerit in secunda litera, erit cadma: ut ויקח תרח Porro quando duo Ministri præcedunt, primus semper est thalsa, & secundus cadma uel azla. Est etiam aliquãdo cadma & azla in dictione una: ut והסירותי & וסלחתי

Gemina

Geminatur quoq; interdum iste accẽ-
tus, & ex גֶּרֶשׁ fit גֵּרְשַׁיִם ut
וַיֹּאמְר֞וּ אִ֣ישׁ אֶל רֵעֵהוּ

Regula. Minister peculiaris ipsius azla, est cadma: & si accentum cadma præcesserit minister alius, hic erit munah simplex, geminatum uel etiam triplicatum. Exemplum habes Ieremiæ octauo capite.

Figura גֵּרְשַׁ֞יִם

Geraschim, quam alij uocant terasim טַרְסִ֞ים habet plerunq; pro ministro munah: ut חֵן גְּבִ֞יר Genesis uigesimoseptimo: & שָׁמָּה קָבְר֞וּ Genesis quinquagesimo.

Figura לְגַרְמֵיהּ

Legarme, est uirgula consurgens inter duas dictiones, instar הַפְסִיק non quod uirgula illa sit accentus, quũ non cadat supra aut infra literam: sed munah quod eam præcedit, illud mi-
nistrat

nistrat: & uirgula ipsa, signum est munah supplere regium officium: unde & לְגַרְמֵיהּ uocatur, quod interpretatur solus: quoniam omnia alia, munahim ministrant, & solum illud quod mox præcedit uirgulam legarme, regio fungitur honore. Sequitur etiam plerunque post legarme, munah aliud: & post munah, rebia: nisi quum legarme obtinet initium uersiculi, tunc illico sequitur rebia: ut Geneseos tertio,

וְאֵיבָה ׀ אָשִׁית

Inueniuntur præterea undecim loca, ubi post legarme sequitur azla cum cadma. In summa, non ueniunt post legarme, nisi hi quatuor accentus: rebia, azla, pasta, & pazer. Ei autem ministrant duo hi accentus, munah & mercha.

Hactenus De regibus.

Figuræ

Figuræ & officia quinque accentuum, qui necꝫ Reges sunt neque ministri.

Figura פְּסִיק ׀

PEsic, conformis est legarme: uenitq́ꝫ solum inter ministrum & regem, nempe inter mahpach & pasta, inter darga & thebir, inter mercha & tiphcha, inter munah & athnah, inter munah & pazer. Inuenitur etiam pesic post pesic: ut Iudicum duodecimo,

מַדּ֣וּעַ ׀ עֲבַרְתָּ֣ ׀ לְהִלָּחֵ֣ם

idest, Quare transisti ad pugnãdum?

Figura סְגּוֹל

Sægol, quam alij uocant סְגוֹלְתָּא conformis est puncto uocali sægol, nisi quod inuerse ponitur supra literam. Et uenit semper post accentum zarca, excepto uno loco Isaiæ quadragesimo quinto. Venit etiam plerunqꝫ absque ministro

miniſtro. Et quum habet miniſtrum, ſeruit ei munah.

Figura קַרְנֵי פָרָה

Figura חַקַּרְנֵי פָרָה eſt talis ut hic uides pictam ſupra literam ק Quidam tamen ſignant ipſam inſtar cornuum uaccæ, taliter ʔſ Significat enim carne para, cornua uaccæ. Inuenitur autem decem & ſeptem uicibus in ſacra Biblia, & miniſtrat ei יָרַח בֶּן יוֹמוֹ unà cum munah. Exempla habes Numeri trigeſimoquarto, & Eſther ſeptimo.

Figura שַׁלְשֶׁלֶת

Schalſchæleth, ſic pingitur § reſpondens uoci ſuæ, quia inſtar catenæ eſt: & non habet miniſtrum, propterea quod nunquam uenit niſi à capite uerſus: habetq́ꝫ ſemper poſt ſe peſic. In uniuerſa autem Biblia non inuenitur niſi ſepties: nempe Geneſis trigeſimonono, Leuitici quinto, & cætera.

Figura

Figura סִלּוּק

Siluc, est soph pasuc. Et hic multi errant, putantes duo puncta quæ in fine sententię subalternatim ponuntur, esse accentum soph pasuc: quum potius signum quoddam sint fini sententiæ adiectum. Accentus uero soph pasuc, qui etiam siluc uocatur, est uirgula recta, scripta sub litera: seruitq; ei mercha, & in quinq; locis uenit meaiela in eadem dictione. Exempla habes Leuitici uigesimoprimo, Isaiæ octauo, Hoseæ undecimo, & cætera.

NOTANDVM quoq; hic, quòd nullus uersus in scriptura inuenitur, in quo simul omnes duodecim Reges inueniantur: sed secūdi Paralipomenon uigesimoquarto, scribitur unus uersiculus, in quo decem signantur Reges in uno pasuc: & est iste,

וַיִּקְבּוֹץ אֶת הַכֹּהֲנִים וְגוֹמַר

In quo

Iu quo uersiculo hi duo Reges desunt יְתִיב & thebir: aliȷ omnes inueniuntur in eo. At secundum illos, qui nouem-decim ponunt Reges, deerunt adhuc aliȷ quidam, nempe schalschæleth, gæres, gerasim, zakeph gadol, thelisa gedola & pesic. Scribitur etiam quarti Regum primo uersus unus, in quo omnes nouemdecim reges signantur, præter pazer caton & pazer gadol, atque schalschæleth: nam complectitur sedecim reges & omnes ministros, præter istos duos, darga & galgal. Incipit autem sic,

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְבוּ שׁוּבוּ

Vide ibi si libet.

QVID PER VOCABVLA מִלְעֵיל & מִלְרַע in hoc opusculo intelligatur.

EXplicuimus hactenus omnium accentuum figuras, & discrimina

quæ

quæ inter reges & miniſtros ſunt, iam oſtendam quem locum ſibi uendicent in dictione, quando ponendi ſint à capite uel calce dictionis aut in medio.

Notandum ergo, quod omnes dictiones, quantum attinet ad accẽtuum rationem, diuiduntur in duas partes: quædam enim ſunt מִלְרַע hoc eſt, habent accẽtum in ultima: aliæ uero ſunt מִלְעֵיל hoc eſt, habent accẽtum in penultima aut antepenultima.

Item quædam ſunt milra, & tamen ob facilem mutationem fiunt millel. Sunt autem duæ ſpecies earum dictionum quæ ſunt millel. Prima eſt, quando accentus ſignatur in prima dictionis litera. Altera, quando ſignatur in medio dictionis. Quando uero accentus reſidet apud ultimum dictionis uocale, erit milra. In uerbis, facilis eſt mutatio ſedis accentus: idq; propter

tres causas: nempe, propter קירוב accessum dictionis, פיסוק pausam, & היפוך conuersionem.

Propter accessum dictionis: ut קָרָא uocauit, cum milra. At hic קָרָא לָיְלָה cogit millel in לָיְלָה uerbum קָרָא esse quoq; millel. Requiruntur tamen hic treis conditiones: nempe, quod dictio posterior sit millel, & accentus sit sub uel supra literã primam, & non secundam: id quod ex his exemplis aduertere potes, יָקוּם יָקוּם milra, יָקוּם אִישׁ millel, יָקוּם אוֹרְחוֹ milra: Iob uigesimo quinto. Secunda conditio, quod accentus qui est in dictione prima, sit minister, & non rex: ut שְׁמַע עֶבֶר Geneseos uigesimoquarto. Vbi licet עֶבֶר sit millel, tamen non cogit שְׁמַע esse millel. Tertia conditio, quod prima dictio non habeat dages forte: ut בְּפַר לֶחֶם Item in participio præsenti pluralis

ralis, אֶבְלֵי לֶחֶם Et in paul fœmini/ni generis, quum uenit in regimine, וַעֲזוּבַת רוּחַ

Secundo, פִּיסוּק uariat accentum. Grammatici uocant hunc modum, הֶפְסֵק Et habet potiſſimum locum in athnah & ſoph paſuc, atq; aliȷs pau/ſantibus accentibus: ut ſunt zakeph, rebia, thebir, & tiphcha: qui interdum mutant & uocalia & accentus, præſer/tim millel in milra. Vbi ſciendum, quod accentus nunquam uenit in lite/ra quæ ſignatur pũcto ſcheua: niſi ſub pauſa, ſcheua mutetur in camez, zere aut holem, & tunc accentus milra com mutatur in millel: ut שָׁמְרוּ & שָׁמָרוּ Sic רִבְרוּ & רִבֵּרוּ

Tertio, הִפּוּךְ mutat ſedem accen/tus, quando ſcilicet uau pathatum mu tat futurum in præteritum: tunc enim ex milra fit millel: quod intelligẽdum

eſt de uerbis tertij,quarti,quinti & ſex ti ordinis:in perfectis autem hæc regu la non habet locum. Regula,

Omnia futura,in quibus inueniuntur duo uocalia coniuncta in fine abſque ſcheua & abſque intermedio puncto dages,& poſt uocem ultimam ſequi/ tur quies explicitè uel implicitè,à fron/ te autem accedit uau hippuch, erit di/ ctio illa millel.

Ex qua regula patet,futura kal non mutari in millel:quia habēt ſcheua in/ ter uocalia, & in defectiuis in pe nun eſt dages : ideo non mutãtur in millel. In alijs uero ordinibus,ubi non eſt da ges uel ſcheua,fit mutatio milra in mil lel:exemplum, יֹאכַל & cum uau hip/ puch וַיֹּאכַל Sic à יֹאמַר dicimus וַיֹּאמֶר at in pauſa dicitur וַיֹּאמַר cum milra. Sic à יֵרֵד fit וַיֵּרֶד Excipitur וַיֵּצֵא quod eſt milra:idq́ꝫ propter quie tem

tem aleph. Itẽ à יָקוּם in futuro, cum uau hippuch וַיָּקָם & in hiphil וַיָּקֶם & in duplicatis וַיָּגֶל Item in quiescentibus in tertia he, וַיִּבֶן וַיְּצַר Et sine uau, יַעַשׂ תֶּפֶן Regula,

Omne futurum quod habet duo uocalia, quorum alterum est ſægol, aut pathah loco ſægol, est millel.

De uirgula גַּעְיָא idest mugitus, quæ & מֶתֶג idest retinaculum uocatur.

Est & alia uirgula, quæ rectè ſub litera ſcribitur: quæ non eſt accentus, ſed uocatur à quibuſdam מַאֲרִיךְ productionis nota: ab alijs רֶסֶן frenum, & ab alijs מֶתֶג retinaculum ſeu poſtomis, quæ ori equi imponitur, quaq; equus ducitur atq; dirigitur in ſuo greſſu: ſic iſta uirgula moderatur lectionem, ne tumultuariè ſed tardè & diſtinctè atq; cum gratia exprimatur.

Additur autem dictionibus ab initio ante accentũ,aut in medio dictionum, ſed nũquam iuxta ultimum uocale inuenitur. Diſtinguitur proinde uirgula iſta in ſex ſpecies.

Prima habet מִתְגֵי הַמְּלָכִים ideſt retinacula regalium uocalium, quãdo ſcilicet in dictione aliqua inueniuntur tria regalia uocalia ſine intermedio ſcheua aut dages,& accentus ſignatur iuxta ultimũ regium uocale,tunc uox prima habet retinaculũ:ut אֶנְבִּי אֱלִיָּה Vocalia regalia ſunt quinq; uoces magnæ,& duæ paruæ,ſægol ſcilicet & pathah. Iuxta alias uoces paruas non uenit retinaculum,quod plerunque poſt illas ueniat aut dages aut ſcheua: unde iſtæ & ſimiles dictiones, אַבְרָהָם יִשְׂרָאֵל זְבֻרוּן nunquam recipiunt retinaculum. Scheua tamen poſt ſecundum regem non impedit:ut יְחָרְדוּ

רשא

וְשַׁאֲלָתָ Idem eſt iudicium, quando uenit rex poſt accẽtum tertio regi ad/iectum: ut יַחַרְגוּנִי בְּרַבְתָּנִי חַרְסָיַע Aut ſi tribus regibus à fronte acceſſe/rint uocalia impertinentia retinaculo: ut וַחֲמִישִׁיתוֹ וְהִתְנַחַלְתֶּם Aut ſi à fronte acceſſerit rex alius ad tres reges, ut הָאֱנָבִי Quod ſi dages aut ſcheua uenerit poſt regem tertium, habet re/tinaculum locum ſub quarto rege: ut וְאָתֵר הָרִמּוֹנִים הַחַרְטֻמִּים Vertitur etiam aliquando retinaculum in accen tum miniſtrum,& tunc ueniunt mini/ſter & rex in una & eadem dictione: ſed quod nũquam fit,niſi quando rex fuerit zakeph paruum, tunc uertitur retinaculum in munah: ut בְּאַשְׁכֶּם וְחֶעָצִים Item quando cadma & azla ueniunt in una dictione, retinaculum mutatur in cadma:ut נִיצְאוּ וַחֲבִיאוֹתִים Hæc de prima ſpecie retinaculorum.

Secunda ſpecies habet retinacula חֲתְנוּעוֹת uocalium. Et hic notandum, quod ſcheua ſit mobile poſt uocalia magna, præceditq́ſ ſemper ſcheua il/lud retinaculum : ut אִמְרוּ יְמִינְךָ שׁוֹפְטִים וַיֵּשְׁבוּ Idem eſt iudicium quãdo mutatur uox illa magna in par/uam : ut גְּבֻלְךָ יִשְׁמְרֶךָ Mutatur au/tem & iſtud retinaculũ in munah ante zakeph paruum, ut יָדְךָ manus tua: & in cadma ante azla, ut יְבוֹרֶךָ Deu/teronomij decimoquinto.

Tertia ſpecies habet retinacula גְּרוֹנִיוֹת gutturalium. Conſtat autem gutturales literas execrari ſcheua pu/rum, ſed quum illud ſuſcipiunt, accedit ſimul uel pathah uel ſægol & ſæpe ca/mez: & uox quæ hatephatũ punctum præcedit, ferè ſemper habet retinacu/lum, ſiue uox illa fuerit magna ſiue par/ua: ut יַעֲמֹד יְאַסּוֹת תּוֹעֲבַת מֵאֲנוּ

יעבור

יַעֲבוֹר Idem iudicium eſt de hateph-pathah, quod ſcribitur ſub litera mox geminata: ut צִלְלוּ רְבָבוֹת בְּחַרְבָם Item in alia forma: ut וּזֲהַב הָאָרֶץ Geneſis ſecundo, וְקֶרֶב לִבּוֹ Pſalmo quinquageſimooctauo.

Quarta ſpecies habet retinacula הָרָאשִׁיִּים capitalia, ut וַיְשַׁלְּחוּ Geneſis trigeſimoſeptimo, וַיְבָרְכֵהוּ וַיְבָרְכוּ Et cum duplici ſcheua in medio dictionis, וַיְפַתְּחוּ וַיִּשְׁמְעוּ Item duplex retinaculum inuenies in hac forma, הַנַּעֲרָה וַיַּעֲמֹד וַיַּעֲבֹר Et cum mem præpoſitione מִמַּעֲשָׂיו מִיַּעֲקֹב In quibus exẽplis poſt initialem literam ſequitur litera dageſſata, deinde litera hatephpathah. Neceſſe eſt etiam ut dictio habeat accentum regalem. Item ſub uau initiali ſurecato ſequenti accentu regali, וּבְעַמְּךָ וְלַמּוֹעֲדִים Habet quoq; omne uerbũ hithpael

ante

ante ſcheua primū uirgulam mætheg, quando habet accentum regalem : ut, מִשְׁתַּחֲוִים וַיִּתְיַצְּבוּ Item quando dictio aliqua habet duo uocalia abſq; ſcheua & dages, exigens accētum milra, poniturq́; in regimine mediāte uirgula macaph, uenit mætheg ſub uocali priori: ut קְבֻרַת־רָחֵל ideſt, ſepultura Rahelis. מֵעַם־פַּרְעֹה

Præter memorata retinacula inueniuntur & alia quædam, quæ זָרִים ideſt aliena uocantur, qualia ſunt hæc, שִׁכְבַת זֶרַע & הַסְרֵי יְחֹנָה & תַּדְשֵׁא לְחַיּוֹת יְחַיֶּה Item omne וַיְחִי־ & הָאָרֶץ & יְחַיֶּה item omne mem ſcheuatum quod non eſt ſeruile, & accedit he haiedia aut he interrogationis, habet ante ſe retinaculum: ut הַמְּבַסֶּה & הַמְּלַמֵּד poſito retinaculo ad latus ſiniſtrum literæ he. Sed quando ſcribitur ad latus dextrum, eſt he interrogationis: ut,

הַמבסה

חֲמִכַּסֶּת Post he haiedia semper se/quitur dages, at uirgula mætheg eijcit illud. Huc quoq; pertinent ista exem/pla & similia, בְּזְרוֹעֲךָ לִצְבָאֲךָ

Item paruæ quædam dictiones exigunt ante se retinaculum : ut מֵעִם לְעָם בְּעָם Sic מֵעַל מֵאֵת & cætera.

De גַּעְיָא idest mugitu.

MVgitus, est uirgula męthegque uenit iuxta scheua: ubi lector aliquantulum retinet uocem suam. Vbi notandum lectionem talis scheua fie/ri tripliciter. Quando enim post sche/ua illud sequitur una gutturalium, prolatio eius declinat ad uocale quod ha/bet litera gutturalis: ut תְּחִי tihi, רְעוּ duu. Quando uero post scheua sequi/tur iod, migrat scheua in hirec: וַיֵּרְעוּ uijedeu, בְּיַד מֹשֶׁה bijad Mosche. Ante alias uero literas prolatio scheua uergit

uergit in pathah:ut שְׁלָמִים ſchale-
mim, לְבָב laſaſ. Regula,

Omne mugiens ſcheua quod in Bi-
blĳs inuenitur, profertur inſtar pa-
thah:niſi quũ uenerit poſt ipſum una
gutturalium uel litera iod, tunc tenet
normã illam, quam iam ſignauimus.

De uirgula macaph.

HAEC uirgula ſupernè connectit
duas dictiones, uocaturq; מַקָּף
quaſi סִיבּוּב quia ſic contrahit duas di
ctiones, ut ille legãtur quaſi una eſſent:
uude & à quibuſdam uocatur סְמִיךְ
ſubiunctio. Subiungitur autem ple-
runque dictionibus paruis: ut ſunt,

גַּם אַךְ רַק אִם עַל אֶל

& ſimiles, in hunc modum

גַּם־אִישָׁה עַל־הַשָּׁמַיִם עִם־אֱלֹהִים

אַךְ־הַפַּעַם Item dictio אֶת cum ſæ-
gol habet ſemper uirgulam macaph:
quando autem habet accentum, ſigna
tur

tur cum zere. Idem iudicium eſt de qui buſdam alijs dictionibus, ut ſunt בֵּן שֵׁם לֵב Dictio quoq; כֹּל quando habet accentum, punctatur cum holem: & ſine accentu, cum camez & macaph. Item omnes dictiones monoſyllabæ, quæ deſinunt in unam literarum יֵהוּא ut ſunt אוֹ מִי כִּי לֹא זֶה quando præcedunt dictionem millel, habent plerunq; macaph: ut מִי־זֶה לֹא־בָאָה כִּי־נֶפֶשׁ Ante rebia uero macaph non habet locum: ut אוֹ נֶפֶשׁ

Inuenitur quoq; non raro macaph inter nomen & uerbum, inter uerbum & nomen, itemq; inter duo nomina: at inter duo uerba nũquam inuenitur. Venit autem plerunque inter duas dictiones, quarum prior eſt milra & poſterior millel: ut מִשְׁפַּט־צֶדֶק iudicium iuſticiæ, לִמַּד־דַּעַת docuit ſcientiam. Item hic יִשְׁמָר־דַּעַת propter

pter macaph, holem mutatur in camez hatuph. Idem iudicium eſt de ſimilibus. Inuenitur etiam לַעֲשׂוֹת־לוֹ & לִבְנוֹת־לָהּ & בְּנוֹת־לוֹט in quibus exemplis, holem non mutatur in camez hatuph: cuius una ratio eſt, quòd tau litera non eſt radicalis: altera, quòd uau plenum in his exemplis ſcribitur. Sic poſt uau ſurec, quando non eſt ultima quieſcens, non ſequitur macaph, niſi ſurec mutetur in kybuz: ut נְאֻם־יְהוָֹה Sunt tamen ubiq; exceptiones, quas breuitatis gratia omittimus.

QVARTÆ PARTIS
Inſtitutionis ſacræ
linguæ, finis.

De abbre-

DE ABBREVIATVRIS HEBRAICIS, autore Seb. Munſtero.

ABBREVIANT HEbræi Dictiones ſuas duplici modo.

Vno, quòd tollunt unam uel duas literas à fine dictionis, & conſignant literam ultimam uirgula quadam erecta: ut,

נְקֵב'	pro	נְקֵבָה
יִשְׂרָ'	pro	יִשְׂרָאֵל
מְלָכִ'	pro	מְלָכִים

Alio modo, quòd accipiunt ſolum initiales dictionum literas, & illas ſignant duabus uirgulis: uocantq́ huiuſmodi literas (integras ſcilicet Dictiones repræſentantes) רָאשֵׁי תֵּיבוֹת idest, capita dictionum.

Et in

ET IN hunc modum generales quasdam abbreuiaturas habent, quæ omnibus Iudæis usque adeo sunt in usu, ut de his nemo facilè dubitet: quales sunt quæ sequuntur, fermè ordine literarum alphabeti Hebraici.

הקב״ה	pro	הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא idest Sanctus benedictus ipse.
אב״ה	pro	אָמַר בָּרוּךְ הוּא idest dixit benedictus ipse
אדע״ה	pro	אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם dixit Dauid, qui est in pace.
אה״	pro	אָמַר הַפָּסוּק idest dicit uersus Biblicus.
אעפ״י	pro	אַף עַל פִּי idest tametsi, licet.
א״ר	pro	אָמַר רַבִּי idest inquit Rabbi.

גל״ pro גַּן עֵדֶן ideſt
Paradiſus.

אח״כ pro אַחַר כַּךְ ideſt
poſtea.

רז״ל pro רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָת
Magiſtri noſtri quo
rum memoria ſit in
benedictione.

א״י pro אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ideſt
terra Iſrael.

א״ת pro אִם יַעֲזֹר יְהוָֹה ideſt
ſi iuuerit deus.

א״כ pro אִם כֵּן ideſt
ſi ſic, igitur.

א״ל pro אָמַר לוֹ ideſt
dixit ei.

אפ״ש pro אֶפְשַׁר ideſt
poſſibile eſt.

אש״עת pro אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשָּׁלוֹם
Dixit Salomo, pax
ſuper eum.

בגֿת pro בִּגְבוּרַת יְיָ idest cum dei fortitudine.

בד״ה pro בְּדִבְרֵי הַיָּמִים idest in Verbis dierum: hoc eſt,in Paralipo/menon libro.

בֿו pro בָּשָׂר וָדָם idest caro & ſanguis.

במ״ש pro בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת idest uarijs dictionibus. Hac abbreuiatura frequentiſsimè uti/tur Rabbi Dauid Kimhi.

בנֿלכ pro בָּרוּךְ נוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ Benedictus qui dat laſſo uirtutem.

בֿר pro בְּרֵאשִׁית רַבָּה idest Geneſis magna.Eſt liber quidam ſic uo/catus.

ואת

ו״את pro וְאִם תֹּאמַר idest
& ſi dicas.

ב״ד pro בֵּית דִּין idest
domus iudicij.

ב״ה pro בֵּית הַמִּקְדָּשׁ idest
domus ſancta: hoc
eſt, templum Hiero
ſolymitanum.
Capitur etiam pro
בְּעֶזְרַת הָאֵל idest
cum auxilio dei.

ג״ב pro גַּם בֵּן idest
etiam ſic.

ד״א pro דָּבָר אַחֵר idest
uerbum aliud.

ד״מ pro דֶּרֶךְ מָשָׁל idest
figuratiuè.

ד״ת pro דִּבְרֵי תוֹרָה idest
uerba legis.

ח״אע pro חָכָם אַבֶן עֶזְרָא idest
ſapiens Aben Ezra.

חנ״ל pro חַנִּזְכַּר לְמַעְלָה idest memoratum est supra.

עה״ pro עָלָיו הַשָּׁלוֹם idest Qui est in pace. Sic loquũtur de his qui piè mortui sunt.

וגו׳ pro וְגוֹמַר idest & cætera.

וי״ל pro וְיֵשׁ לוֹמַר idest & est dicendum.

וי״מ pro וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים idest sunt qui exponunt.

וי״ת pro וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם idest Et Ionathan interpretatus est.

ר״ל pro רוֹצֶה לוֹמַר idest uult dicere.

וכו׳ pro וְכֻלֵּיהּ idest, & reliqua.

ורצ״ע pro וְצָרִיךְ עִיּוּן idest
Opus est aduerten-
tia.

ז״ל pro זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה idest
eius memoria sit in
benedictione.
Capitur etiam pro
זֶה לְשׁוֹנוֹ idest
Hæc interpretatio
eius.

וצ״ל pro זֵכֶר צְדָקָה לוֹ idest
Memoria iusticiæ
sit ei.

חז״ל pro חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה
sapientes nostri bo-
næ memoriæ.

י״א pro יֵשׁ אוֹמְרִים idest
sunt qui dicunt.
Item pro
יְיָ אֱלֹהִים idest
Dominus deus.

י״ה pro יוֹם הַכִּפּוּרִים idest dies expiationum.

י״ט pro יוֹם טוֹב idest dies ſolennis.

י״מ pro יֵשׁ מְפָרְשִׁים idest ſunt qui exponunt.

י״צ pro יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ idest cuſtodiat eum creator noſter.

י״רה pro יָרוּם הוֹדוֹ idest exaltetur magnificentia eius.

י״ת pro יִתְעַלֶּה idest exaltetur.

Capitur quoq; pro יִתְבָּרֵךְ idest qui ſit benedictus.

Item capitur pro יוֹנָתָן תִּרְגֵּם idest Ionathan interpretatus eſt.

יי pro יְהוָה ideſt
Dominus.
כ״ב pro כַּל בַּךְ ideſt
à deo, tantum.
כ״א pro כִּי אִם ideſt
niſi, ſed.
כ״ג pro כֹּהֵן גָּדוֹל ideſt
ſacerdos magnus, ſeu
pontifex.
כה״א pro כֵּן הוּא אָמַר ideſt
ſic ipſe dixit.
כל׳ pro כְּלוֹמַר ideſt
quaſi diceret.
כמ״ש pro כְּמוֹ שֶׁאָמַר ideſt
ſecundum quod dixit.
כ״ש pro כָּל שֶׁכֵּן ideſt
quanto magis.
ל״א pro לָשׁוֹן אַחֵר ideſt
expoſitio alia.
לס״ת pro לְסֵפֶר תּוֹרָה ideſt
libro legis.

לעש pro לְעֶרֶב שַׁבָּת idest ad uesperam sabbati.

מכמ pro מִכָּל מָקוֹם idest nihilominus, omnino.

מא pro מִשְׁקָל אַחֵר idest forma alia.

מח pro מְאֹרַת הַגּוֹלָה idest lumen captiuitatis.

מרעה pro מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Moses magister noster, pax super eum.

מת pro מַתַּן תּוֹרָה idest datio legis.

נע pro נוּחוֹ עֵדֶן idest requies eius Paradisus.

נל pro נִרְאֶה לִי idest uidetur mihi.

סת pro סֵפֶר תּוֹרָה idest liber legis.

ע״א pro עִנְיָן אַחֵר ideſt res alia,uel negocium aliud, ſenſus alius.

ע״ד pro עַל דֶּרֶךְ ideſt per modum.

ע״ה pro עָלָיו הַשָּׁלוֹם ideſt ſuper eum pax. Capitur quocꝫ pro עִנְיָן הַזֶּה ideſt res iſta.

ע״ז pro עֲבוֹדָה זָרָה ideſt idololatria.

ע״כ pro עַד כָּאן ideſt hucuſque.

ע״י pro עַל יְדֵי ideſt per manus.

פ׳ pro פֵּירוּשׁ ideſt gloſſa,expoſitio.

עכ״ל pro עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ ideſt hucuſque expoſitio eius.

עמ׳ pro עַל מִשְׁקָל idest secundum formam.

עש׳ pro עִם שָׁלוֹם idest cum pace.

פא׳ pro פֵּירוּשׁ אַחֵר idest expositio alia.

צ״ל pro צָרִיךְ לוֹמַר idest necesse est dicere.

קק׳ pro קְהִלַּת קוֹדֶשׁ idest congregatio sancta.

קו׳ pro קַל וְחוֹמֶר idest facile & difficile. Capiturque pro argumento à minore ad maius.

ר׳ pro רַבִּי idest Rabbi, magister.

ר״ה pro רֹאשׁ הַשָּׁנָה idest initium anni.

ר״ל pro רוֹצֶה לוֹמַר idest uult dicere.

רז״ל pro רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Rabbini noſtri quorum memoria eſt in benedictione.

רעה pro רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם ideſt Doctor noſter, qui eſt in pace.

רש״י pro רַבִּי שְׁלֹמֹה יַרְחִיי ideſt rabbi Schlomo Iarhij.

ר״ת pro רָאשֵׁי תֵיבוֹת ideſt capita dictionum.

SVNT & aliæ abbreuiaturæ, ſed nos communiores duntaxat annotauimus.

ELEMENTALIS INSTITVTIONIS SEB. MVNSTERI FINIS

ספר הבחור

GRAMMATICA ELIAE LEVITAE

QVAM IPSE APpellat Librum electum, per SEBAST. MVNSTERVM ex Hebraiſmo in Latinum olim uerſa, nunc denuo recognita & Scholijs illuſtrata.

ELIAE LEVITAE GERMANI IN GRAMMATICAM Hebræam Præfatio.

Sebaſtiano Munſtero interprete.

ANNO A CREAione mundi, quinquies Milleſimo ducẽteſimo ſeptuageſimo, excitauit dominus ſpiritum cuiuſdam prudentis & in omni ſcientia periti uiri, cui perſpicax erat ingenium: nempe domini Georgij (gloria eius magnificetur

tur

tur) qui ſcrutatus uerba oblectatione plena, deſiderioq́ʒ flagrans ſingulari ad eam ſcripturam quæ rectiſſima in libris linguæ noſtræ ſanctæ habetur, me ſeruum ſuum, minimum quidem inter Grammaticos, ELIAM Leuiten natione Germanum, uocans dixit: Quid tu hic agis Elia? Surge obſecro, & æde librum aliquem, qui complectatur uerba elegantia, unde grammatica doceatur linguæ ſacræ: præſertim quum omnes Grammaticales libri, ſaltem quos me uidere cõtigit, non ſufficiant implere deſiderium meum, aut extinguere ſitim quam habeo ad huius linguæ דִקְדוּק Nam ſunt qui plus æquo prolixi inueniuntur, multiplicantes uerba quæ arti huic nihil conducunt. Et ſunt rurſus qui adeo ſuccinctè ſcripſerunt, ut etiam omittant ea quæ maximè in hac ſcientia tractari debue

ti debuerant. Quapropter accingẽ (quæſo) ut uir fortis lumbos tuos, & elige tibi inter hæc duo extrema medium iter, & profer nobis arcana artis Grammaticæ Hebrææ, præſertim ea quæ ab alijs ſunt neglecta, & tamen ueluti neceſſaria tradi debuerant, & compone ex his librum unde multi erudiantur, qui ſtet in ſignum populorum, quod gentes inquirant, inueniantq; refrigerium animæ ſuæ. Factum eſt autẽ quum aures arrexiſſem uerbis illius, illaq; placuiſſent, ſurrexi ſatisfacturus deſiderio eius, & excitatus iuſſu illius cœpi cõſcribere librum iſtum, paruum quidem mole, ſed magnum qualitate. Nam complectitur regulas quaſdam ſuccinctas, utiles atq; cuiuis neceſſarias, qui cupit proficere in ſemitis ſacræ linguæ. Nec prolixus ero in his quæ ſcripta ſunt à Gram-

maticis ante me, quum omnes libri Grammatici illis redundent: ſed principale propoſitum meum in iſta æditione erit, ſcribere regulas quaſdam & res huiuſcemodi, in quibus nullus hominum me hactenus anteuertit. Nec tamen intermittam uerba aliqua optima quæ ſcripſerunt ingenioſi Grammatici in uarijs librorum ſuorum locis, hic aliquid, modicum ibi & modicum ibi: ſed ea in unum congeram, & explicabo ea, redigens in Regulas & Fundamenta, quo ſcilicet facilius à ſtudioſis memoriæ commendentur.

Iſtud autem ubique locorum habebis pro certo ſigno, aliquid de corde meo explicatum aut innouatum, ſi ☞ inueneris figuram manus tangentis marginem exteriorem, digito oſtendentis & more ſuo loquentis: huc reſpice, & noui quippiam inuenies:

critꝗ

eritq; hoc ueluti libri indicium & au/
toris sui sententia. Cæterum, tem/
perabo mihi ab ijs, quæ minimè in/
sequuntur normam & proprietatem
Grammaticæ: uersaborq; in ijs, quæ
simplicem & cõmunem tenent usum,
quæq; iudicium certum præ se ferunt,
puta tale uel tale. Quòd si occur/
rerit dictio aliqua, aut aliquæ, quæ or/
dinem uarient consuetum, excipian/
turq; à communi regula, non occu/
pabor circa illas: potissimum si fue/
rint dictiones, quas Grammatici uo/
cant Extraneas, seu compositas. De
his enim iam cœpi cõponere librum
paruum, in quo suam habebunt ex/
positionem.

Hoc quoq; te scire uolo Lector,
me Biblicos uersus, quos in hoc libro
citaturus sum, signaturũ nomine illius
libri, in quo uersus ille inuenitur: nec

hoc contentus, annotabo etiam nume rum capitis in quo ſententia illa conti/ netur, idq́ iuxta ordinem quem Chri ſtiani obſeruant in uigintiquatuor Bi/ blicis libris, qui ſectiones illas lingua ſua, capitula uocant. Et certè uideo id neceſſarium eſſe, & ingentem hinc ha/ beri commoditatem, quum ſubito cer/ nere poſſis, in quo libro & capite certa quæque contineatur autoritas. Nam multoties id euenire uidemus, ut quiſ/ piam ſciat in quo Biblico libro certa quædam contineatur autoritas, & ta/ men aliquãdo per integrum diem, ali/ quando per duos dies illam quærit, fa tigatq́ ſe non modicum, donec inue/ niat ingreſſum portæ ſeu caput loci, ubi illa ſcribitur ſententia. Et uerum quidem eſt, autores הַמָּסוֹרֶת hoc eſt Traditionis (qui ſcilicet Annotationes ſcripſerunt, & Collationes fecerunt Bi

blicarum

blicarum dictionum) iam distinxisse singulos quosque libros in certas quasdam subdiuisiones, uocantes quamlibet earum סֵדֶר hoc est, ordinem: & præter id quod distinxerunt quinque libros legales in quinquagintaduas diuisiones, partiti quoquè sunt eos in quosdam ordines, asserentes librum Creationis habere duodecim diuisiones & ordines quadragintatres: librũ autem Exodi, undecim diuisiones & ordines uigintinouem. Idem sentiendum de aliis. In hunc quoque modum diuiserunt reliquos Bibliorum libros in ordines: utpote librum Iosue in trigintaquatuor ordines, librũ Ieremiæ in triginta & unum ordines: & sic de aliis, magnum taxantes iuxta magnitudinem suam, & paruum iuxta modulum suum. Hinc igitur robur uirile suscipiens, miratus sum quur non

consueuerint in Israel hoc modo signare in capite singulos ordines, per modum I II III IIII V VI VII & cætera, magistros imitantes Traditionis, qui hoc ordine libros signauerunt. Hoc quoque notandum, Christianos distinxisse tam librum Samuelis quàm librum Regum atque librum Paralipomenon, quenque horum in duas partes. Vnde ubicunque inueneris signatum, Samuelis secundo: uolo per id indicare quicquid scribitur ab eo loco, Et fuit post mortem Samuelis. & sic deinceps. Quando autem inueneris, Regum secundo: intelligas ab eo loco, Et peccauit Moab. & sic consequenter. Proinde per Paralipomenon secundum, uolo indicare id quod sequitur ab eo loco, Et roboratus est Salomon.

Id initiũ est 2 Regũ apud nos.

Initium 3 Regum

Porrò contextum huius libri diuisi in qua

in quatuor Orationes: quarum duæ explicant Verba, & aliæ duæ Nomina. Et rursus quamlibet Orationem subdistinxi in tredecim Radices, seu Fundamenta: idq; iuxta tredecim fundamenta legis fidei nostræ. Et ita consurgũt ex quatuor Orationibus, quinquaginta duo Fundamenta: quorum signum numerale est nomen meum, אֵלִיָּהו Subdistinxi insuper quodlibet Fundamentũ in minores sectiones, signaui'que illas per numerum 1 2 3 4 5 6 & cætera.

Cæterum, qualis utilitas hinc tibi sit accessura, haud puto opus fore ut id hic scribam, quod neminem latet.

Vocaui autem nomen libri istius, LIBRVM ELECTVM. Id'que ob triplicem rationem. Primò, quòd is liber sit electus atque bonus, & totus similagineus absque

ullo furfure. Deinde, quod cõſcriptus ſit in fauorem ſtudioſorum iuuenum, qui uiriliter in eo ſeſe exerceant in diebus iuuentutis ſuæ atque in electiori illa ætate, benecꝫ ſit in nouiſſimo cordi eorum. Tertio, ut habeat cognomen rarum & diuerſum, ideo nomine Electo, cognomino ipſum.

PRAEFATIONIS

FINIS

Gramma

GRAMMATICA
ELIÆ LEVITÆ GERMANI SEB. MVNSTERO INTERPRETE

Vnà cum Scholijs ipsius interpretis.

ELIAS

ORATIO prima explicat & declarat ordinem atque partem uerborum, diuiditurq́ in tredecim fundamenta.

MVNSTERI SCHOLION

VT nos uolumen aliquod secernimus in libros uel tractatus, & librum rursum distinguimus in capita, capita autem in paragraphos: ita Elias hanc Grammaticam taxauit in quatuor orationes, orationem in tredecim fundamenta, & fundamentum in certa signa.

Elias

QVOMODO OMNIVM VERborum radices in octo ſecernantur parteis ſeu ordines, Fundamentum primum.

Elias. 1

IN primis ſciẽdũ, multiplices illas radices linguę ſanctæ in duplicia ſecerni uerba: tota uerò uerborũ congeries diſtinguitur in ſex claſſeis ſeu ordines:& rurſus quilibet ordo habet ſeptem cõiugationes,& unaquæq; coniugatio ſex tempora: quodlibet uerò tempus duo genera, quodlibet genus duos numeros:quilibet numerus tres

personas, & quælibet persona habet proprium atque peculiarem loquendi modum: quæ omnia nunc sigillatim explicabo.

Seb. Munsterus.

Radicem uocant Hebræi primariam aliquam & nudam ipsam dictionem, à qua per adiectionem literarum fluunt personæ, numeri, genera, nomina, & reliqua id genus discrimina.

Elias. 2

Duplicia illa uerba quæ in Hebraismo inueniuntur, sunt, פָּעַל עוֹמֵד uerbum neutrum, & פָּעַל יוֹצֵא uerbum transitiuum. Neutrum, ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit: & alia his similia, quæ nos stantia uocamus: eo quòd operatio ipsa, seu significatio stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat. Transitiuum, ut פָּקַד uisitauit, שָׁמַר custodiuit, &

Verbum neutrum & transitiuum.

הָרַג occidit, & alia his ſimilia, quæ ob id tranſitiua uocantur, quòd operatio ſeu ſignificatio tranſeat extra perſonam agentis. Differunt autem in multis uerba neutra à tranſitiuis, quemadmodum infrà in hoc noſtro compendio declarabitur.

Sex ordines uerborum.

3 Verba quæ in ſex ordines ſeu claſſeis digeruntur, ſunt uerba perfecta, defectiua, duplicata, atque tres ſpecies quieſcentium nempe quieſcentia in prima radicali litera, quieſcentia in ſecunda litera, & quieſcentia in tertia litera. En hi ſunt ſex ordines. Sunt tamen & alij uerborũ ordines, ut quieſcentia in extremitatibus, deficientia in extremitatibus, & quadrata, hiſq; ſimilia. At omnes illi poſteriores ordines ſunt compoſiti, naſcũturq; ex iam commemoratis ſex ordinibus, ut iam infrà dicetur.

Seb. Munſterus.

In ſeptimum ordinem reijciuntur quieſcentia in extremitatibus, ut אפה ירה Aut deficientia in prima & quieſcentia in tertia,ut נשה נכה Aut deficientia in utraque extremitate,ut eſt נָתַן dedit. Octauus autem ordo habet uerba quatuor eſſentialium literarum,ut eſt ברכל

Elias 4

Coniugationes uerò ſunt ſeptem: tres actiuæ,quas parentes uocare poſſumus: & tres paſſiuæ,quas proles appellare placuit: & una actiuapaſſiua, ſeu parens & proles,nempe quæ partim eſt agens & partim patiens, hoc eſt, retranſitiua reciprocæq́ ſignificationis,ut ſuo loco declarabitur. Coniugationes actiuæ ſunt, קַל leuis, פִּעֵל ſeu כָּבֵד grauis, הִפְעִיל hiphil:Paſſiuæ uerò ſunt נִפְעַל פּוּעַל הָפְעַל niphal

phal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit & patitur, uocatur הִתְפַּעֵל hithpael.

Seb. Munsterus.

Nos commodiori uia omneis coniugationes Hebræorum redigere possumus in quaternarium: ut scilicet prima more Latinorum complectatur actiuam uocem atque passiuam: sic secunda atque tertia: quarta uerò sub una forma habet utranque significationē, actiuam scilicet & passiuam.

Elias. 5

Sed & hoc notandum, quòd inuenitur adhuc & alia coniugatio quæ uocatur מְרוּבָּע quadrata: ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, שׁוֹפַטְתָּ fuisti iudicans, & cætera: de qua dicemus infrà in ordine quiescentium in ain siue media radicali, oratione secunda, fundamento octauo, signo secundo. Vbi quoque ostendam claris rationibus & æquis, quòd hæc

hæc coniugatio non debet uocari coniugatio propria & per se.

Seb. Munsterus.

Docet Elias eo loco, hanc coniugationem propriè piel esse in quarto ordine: nam quum in eo ordine media litera sit uau quiescens, quæ non est capax puncti dages, dages autem sit inscribendum, duplicatur tertia radicalis loco dages. *Modi apud Hebræos, tempora.*

Elias. 6

Sex tempora, sunt sex operationes: nempe עָבַר præteritum: בֵּינוֹנִי intermedium, idest participiũ præsens: פָּעוּל participium præteritum: מָקוֹר infinitiuus: צִוּוּי imperatiuus: עָתִיד futurum. Duo uerò genera sunt: זָכָר masculinum, & נְקֵבָה fœmininum. Duo numeri sunt: יָחִיד singularis, & רִבּוּי pluralis. *Masculina & fœminina uerba.*

Tres personæ sunt: uidelicet, נֹכַח præsens:

præſens, נִסְתָּר absens,& מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ quæ loquitur pro ſeipſa. Loquēdi modus proprius & peculiaris cuiuſcꝫ perſonæ naſcitur ex additione unius aut duarum literarum ſuper tres literas eſſentiales:ut ſunt literæ תְּהִימוֹן in fine perſonarum præteriti, & literæ אֵיתָן in capite perſonarum futuri.

Seb. Munſterus.

Habent uerba apud Hebræos maſculinum & fœmininum genus,haud ſecus quàm nomina. Per loquendi modos,intellige diſtinctas formas perſonarum præteriti atque futuri.

FVNDAMENTVM SECVNdum, quomodo memoratæ octo diuiſiones inter ſe differant.

Elias 1

NOtabis quoquè & hoc, quòd quum dixerimus in ſingulis ordinibus

dinibus esse septem coniugationes:id solum uerũ est in parte illa quæ complectitur uerba transitiua. Nam alia pars quæ habet neutra,non habet nisi treis coniugationes, uidelicet actiuas, quum coniugationes passiuæ,illis non sint necessariæ. Nam uerba neutra in seipsis sunt passiua : ut iam indicauimus capite seu signo secundo.Sunt tamen pauca quædam quæ inueniuntur in coniugatione niphal & hithpael:ut ab הָלַךְ iuit, habes Psalmo centesimonono כַּצֵּל כִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי idest, Quasi umbra quum ipsa declinat,per transij. Sic קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ idest, Surge,ambula,uel fac te ire in terram: Genesis decimotertio.Et alia his similia,quæ significandi habent modum, iuxta accommodationem rei.

Seb.Munsterus.

Neutra quæ sub passiua uoce in-

 terdum

terdum inueniuntur,formam habent uerborum Latinorũ, quæ ſub eadem ſignificatione inueniuntur ſub actiua & paſſiua uoce: ut cœno, cœnaui,& cœnatus ſum. Sic נָצַל euaſit, נִצַּל ereptus eſt.

Elias. 2

Et quod dicimus,unamquanque coniugationem habere ſex tempora, ſeu modos: id non intelligi debet,niſi de tribus cõiugationibus actiuis:quia alijs quatuor non competit paul, hoc eſt, participium præteritum, quum in ſeipſis includant paſſionem:immo quibuſdam earum non competit imperatiuus, quemadmodum declarabimus in ſuis quibuſque locis.

3 Quod etiam dicimus,cuilibet modo eſſe duo genera: id quidem uerum eſt pro omnibus modis,ſolo infinitiuo excepto:cui regulariter nõ com-

petit

petit genus, quia ferè ſimilis eſt nomi-ni, & idcirco communis eſt omnibus: uocaturq́ꝫ מְקוֹר ideſt ſcaturigo ſeu fons quia ex ipſo ſcaturiũt omnes modi uerborum. Item quum dixerimus, unumquodq́ꝫ genus habere duos numeros: id competit omnibus modis, præterquàm infinitiuo. *Quur infinitiuus, macor.*

Seb. Munſterus.

Eſt apud Hebræos ut apud Latinos infinitiuus incertæ perſonæ, incerti numeri, atq́ꝫ incerti generis. Et dicitur eſſe fons aliorum modorum, non quod formæ aliorum modorum trahantur ab eo, quum in defectiuis & quieſcentibus infinitiuus ſæpe prima deſtituatur eſſentiali: ſed quod modus ſignificandi ab ea fluat, & in diuerſa diſcriminetur tempora.

Elias. 4

Et quum rurſus dixerimus utrunq́ꝫ

Perſonæ tantum in præterito & futuro

numerũ habere tres perſonas,id non habet locum niſi in præterito & futuro. Nam alij modi non habent niſi unam perſonam:id quod uidere licet in benoni & paul, ideſt utroque participio,quod habet duntaxat perſonam abſentem.Et ſi quiſpiã eam uelit uſurpare pro alijs perſonis, neceſſe eſt ut ſuperaddat dictionem connotatiuam: hoc eſt,pronomen præſens addat uerbo præſenti, & dictionem connotatiuam ſeu pronomen loquens pro ſeipſo copulet cum perſona loquente pro ſeipſa:ut אַתָּה פּוֹקֵד tu uiſitans ſeu uiſitas, אֲנִי פּוֹקֵד ego uiſitans ſeu uiſito, אַתֶּם פּוֹקְדִים uos uiſitantes ſeu uiſitatis, אֲנַחְנוּ פּוֹקְדִים nos uiſitantes ſeu uiſitamus, אַתְּ פּוֹקֶדֶת tu mulier uiſitas, אַתֶּן פּוֹקְדוֹת uos mulieres uiſitatis.Idem ſentiendum de paul. Imperatiuus uero non habet niſi perſonam

nam præſentem & in proſpectu con-
ſtitutam: nec poſſumus eo uti pro reli-
quis perſonis, quum non pręcipiamus
niſi præſenti.

Seb. Munſterus.

Habent ſolum præteritum & futu
rum tres diſtinctas formas perſona-
rum: utrunq; uero participium habet
duntaxat unam formam, ſed quæ per
pronomina diſtrahitur ad tres perſo-
nas. Circumloquuntur proinde He-
bræi tempus præſens per participium
præſens.

Elias. 5

Diximus prætcrea, quod quælibet *Prima*
perſona habeat propriã loquendi for *perſona*
mam: quod uniuerſaliter non eſt ue- *cõmunis*
rum, ſed duntaxat pro præſenti & ab- *generis.*
ſenti: at loquutio loquentis pro ſeipſo
eſt communis maſculo & fœminæ. Et
ſi dixeris, nonne loquutio abſentium,

hoc est,tertia pluralis, etiam commu-
nis est masculis & fœminis:ut est פָּקְדוּ
uisitauerunt,uiri uel mulieres? Respon
demus,id non inueniri,nisi in præteri-
to solum.

Seb.Munsterus.

Personæ singulares & plurales.

Pro eo quod nos dicimus,prima,se
cunda, & tertia persona: Hebræi di-
cunt, loquens pro se,loquens ad præ-
sentem, & loquens de absenti. Sic in
plurali,loquentes pro se,loquentes ad
præsentem,& loquentes de absenti.

Elias. 6

Regula. Omnis loquutio hominis
diuiditur in quatuor parteis, uidelicet
In singularem & pluralem masculini,
& in singularem & pluralem fœmini-
ni: habetq́ quælibet earum treis lo-
quutiones,præsentem,absentem,& lo
quentem pro seipsa. Et sic nascuntur
in quolibet modo, duodecim loquu-
tiones

tiones: tres ſcilicet pro maſculino ſin/gulari, & tres pro maſculino plurali, tres pro ſingulari fœminini, & tres pro plurali fœminini: ſed quia in præ/terito tres ſunt communes pro maſcu/lis & fœminis, ut iam explicuimus, re/linquuntur in eo nouem duntaxat lo/quutiones.

Seb.Munſterus.

Præteritum habet primam perſo/nam utriuſq; numeri, & item tertiam perſonam pluralis numeri in una for/ma atq; communi genere: & ſic rema/nent tãtum ſex diſtinctæ formæ, quæ cum prioribus tribus cõmunibus no/uenarium efficiunt.

Elias. 7

Sic quoquè in futuro debuerant eſſe duodecim loquutiones: ſed quia duæ perſonæ in eo communicant, nempe Loquentes pro ſeipſis, non

relinquuntur in eo nisi decem loquu-
Nota tiones. Præterea quum tertia per-
sona pluralis fœminini,& item secun-
da pluralis fœminini habeant unam
formam, ut dictio תִּפְקֹדְנָה uisita-
bunt & uisitabitis,ministrat pro utra-
que persona: illa tamen non uocatur
communis uel communicãs:idq; pro-
pter duas causas: Vna est, quod om-
nes personæ quæ æquales seu commu
nes inueniuntur,de quibus iam men-
tionem fecimus, communes sunt ma-
sculo & fœminæ: quod hic non est.
Altera,quod significatio eius non est
eadem: quia una est ad absentes, alte-
ra ad præsentes. Sic quoquè facie-
mus duas loquutiones de תִּפְקוֹד
Ideoq; non potest uocari communis,
quum una significatio sit ad præsen-
tem uirum, & altera de absente mu-
liere, nec interpretemur unam ut al-
teram

teram: & idcirco non uocatur communis.

FVNDAMENTVM TERTIVM, in quo explicantur tria nomina imposita tribus literis radicalibus: explanatur quoque definitio uerborum perfectorum & imperfectorum.

Elias. 1

HVcusque loquuti sumus de ordinibus, coniugationibus & modis earum in genere: nunc uero loquemur de eisdem in particulari. Ante omnia autem necesse est, ut scias quodlibet uerbum linguæ Hebraicæ, siue id sit de perfectis siue de imperfectis, habere tres literas radicales. Et iam quidem conuenit inter Grammaticos, ut exigant omnem radicem ad formam dictionis פָּעַל uocantque primam literam cuiusque radicis pe (quum prima litera

פָּעַל *Lydius lapis uerborum & nominum*

litera in בְּעַל sit pe) secundam ain, tertiam uero lamed. Vnde omnes radices, in quibus deficit uel quiescit una ex tribus radicalibus literis, uocant uel defectiua in pe, uel quiescentia in pe aut in ain aut in lamed. Porrò in Oratione secunda, fundamento sexto, capite sexto, declarabimus differentiã quæ est inter defectiua & quiescentia.

Seb. Munsterus.

Quia in lingua sancta omnes radices seu themata tribus constant radicalibus literis, facile fieri potuit apud grãmaticos, singulas singulorum thematum literas appellari literis huius radicis פעל ut in radice שמר secũdum analogiam istam uocamus Schin pe, mem ain, & res lamed: hoc est, ut in פעל pe habet primum locum, ita in שמר schin: & cætera.

Elias

Memineris igitur, in omni loco ubi inueneris scriptum pepoal uel ainpoal uel lamedpoal, tam in uerbis quàm in nominibus, intelligi literam dictionis primam, literam secundam, & literam tertiam. De qua re adhuc loquemur in Formis nominum, in principio Orationis tertiæ.

3 Nota, quod omne uerbum uocatur perfectum, seu est de ordine perfectorum, in quo non est una literarum אֱהֵוִי nec est nun prima radicis: quia tunc non deficit unquam una ex tribus essentialibus literis, & hæc est ratio quur uocetur perfectum. Verbum uero quod habet à principio literam radicalem nun, illud dicitur esse de ordine defectiuorũ. Nam deficit nun in imperatiuo & futuro: sicut à נָגַשׁ appropinquauit, dices גַּשׁ appropinqua *Verbum perfectũ*

qua

qua, אֶגּוֹשׁ appropinquabo, יִגּוֹשׁ appropinquabit: & cætera. Succedit autem dages in locum defectus nun: ut declarabitur in ordine suo. Proinde uerbum in quo est una ex literis אֱהֱוִי dicitur esse de ordine quiescentium: & nos quidẽ iam declarabimus modum quietis eorum.

Seb. Munsterus.

Quando una harum literarũ אהוי inuenitur in radice aliqua, uerbum illud non erit de perfectorum ordine, nisi aleph poneretur in medio radicis, & he poneretur primo aut secundo loco, & uau in medio esset consonãs, aut etiam iod in medio esset mobilis, idest consonans: ut iam Elias sigillatim de illis explicabit.

Elias. 4

Quiescit aleph Aleph, quiescit in capite uel in fine uerborum: sicut ab אָכַל comedit

dit,dices אֹכַל comedam, יֹאכַל comedet, & cætera: quieſcente aleph in holem. Et in fine: ut קָרָא uocauit, קָרָאתָ uocaſti, & cætera. In medio autem non quieſcit: ut שָׁאַג rugiuit, שָׁאַל interrogauit, & ſimilia. Litera he non quieſcit, niſi in fine uerbi: ut גָּלָה reuelauit, עָשָׂה fecit, & ſimilia. In capite autem & medio non quieſcit: ut הָרַג occidit, בָּהַל horruit, & ſimilia. *Quieſcit he litera*

Vau non quieſcit niſi in medio: ut קוּם ſurrexit, שׁוּב reuerſus eſt, & ſimilia. At in capite uel fine nunquam inuenitur uau eſſentiale. Iod non quieſcit niſi in capite: ut à יָדַע cognouit, יָשַׁב ſedit, dicimus אֵדַע ſciam, יֵדַע ſciet. In medio uero non inuenitur eſſentiale in uerbis, iuxta quorundam ſententiam: & in fine nunquam uenit eſſentiale, iuxta omnium opinionem. *Quieſcit uau* *Quieſcit iod*

Seb. Munsterus.

Quiescere dicitur litera quãdo non legitur, id quod propriũ est literarum אהוי quæ non leguntur quando non punctantur, etiam si expresse scribantur. Sæpe etiam dicuntur quiescere, quando non scribuntur, sed in uocem aliquam magnam cogũtur. Voces magnæ sunt holem, zere, camez, surec. Exempla habes in Elia.

Elias. 5

Duplicata Verbum in quo sunt duæ literæ essentiales similes in fine dictionis, dicitur esse de ordine duplicatorũ. Et pauca inueniuntur quæ duas primas literas habent simileis: & ea quidem imitantur normam perfectorũ: ut à דָּדָה dicimus אֶדַּדֶּה leniter incedam: Isaiæ trigesimooctauo. Et à שִׁשָּׁה Ezechielis trigesimonono, וְשִׁשֵּׁאתִיךָ & sextabo se, seu in sex parteis diuidam

te

te. & וְשִׁשִּׁיתֶם אֶת־הָאֵיפָה idest, & sextabitis ephi: Ezechielis quadragesimosexto. Et ferè nullum aliud inuenies in uerbis, quod geminet primam literam radicalem. In nominibus uero plura inueniuntur: ut דָּרַךְ כֹּכָב processit stella: Numeri uigesimoquarto. Et מָשׁוֹחַ בַּשָּׁשַׁר colorando cum minio: Ieremiæ uigesimosecundo. Et בָבַת עֵינוֹ pupilla oculi sui: Zachariæ primo. & similia pauca.

Seb. Munsterus.

Tantum ea uerba uocamus duplicata, quæ secundam & tertiam radicalem habent simileis. Quæ uero primã & tertiam, aut primam & secundam simileis habent, inter duplicata non ponimus. Exempla habes in Elia.

Elias. 6

Verba uerò in quibus pe & lamed sunt similia, in perfectis nec

unum

unum inuenies. Et dictio יְעַלְעוּ דָם absorbebunt sanguinem: Iob trigesimonono. non habet pro radice עָלַע quemadmodum id in libro Compositionis indicabo. Sed in radicibus imperfectis inuenitur הָיָה fuit, נָתַן dedit: & alia quædam pauca. In nominibus plura inueniuntur, præsertim cum schin: ut שֶׁמֶשׁ sol, שֹׁרֶשׁ radix, שָׁלֹשׁ tres: & alia quædam.

FVNDAMENTVM QVARTVM in quo incohatur declaratio sex modorum, qui operationes uocantur. Explicantur autem bini & bini, initio sumpto à præterito & futuro.

Elias. I

NOueris itaque præteritum & futurum esse fundamenta seu origines omnium modorum seu operationum, poteritque homo per hos duos modos

modos ſatisfacere & loqui uice omniũ aliorum modorum. Et is quoq; uſus eſt Bibliæ, quæ abutitur illis modis loco præſentis, infinitiui & imperatiui: quemadmodum poſtea dicemus.

Præteritum & futurũ, præcipui modi.

2 Proinde literæ, quæ ſeruiunt præterito, ſignificantes diſtinctas loquentium perſonas, ſunt hæ, תְּחִימוֹן ponunturq; ſemper in fine. Quæ autem miniſtrant futuro, ſunt illæ, אֵיתַן præficiunturq; capiti uerborum. Verum non opus eſt ut hic diu morer, indicando modum miniſterij earum, quum id uidere liceat in Tabula coniugationum, quam auxiliante Deo componam in fine libri.

Seb. Munſterus.

Iſtæ ſex literæ תחימון radicibus ſubiunctæ conſtituunt omnes perſonas præteriti: tau, ut שָׁמַרְתָּ cuſtodiuiſti: he, ut שָׁמְרָה cuſtodiuit mulier:

uau, ut שָׁמְרוּ custodiuerunt: Et per compositionem תִּי ut שָׁמַרְתִּי custodiui, תֶּם ut שְׁמַרְתֶּם custodiuistis, תֶּן ut שְׁמַרְתֶּן custodiuistis uos mulieres, נוּ ut שָׁמַרְנוּ custodiuimus.

Elias. 5

Scias quoq;, adhuc tres esse literas quæ seruiunt in capite præteritorum & futurorũ, & sunt ex numero earum literarum, quæ literæ עִנְיָן idest negocij uocantur, quarum signum seu memoriale est שְׁנַת De quibus amplius loquemur in tractatulo Officiorum. Inter has principalior est uau, cuius ministerium duas habet formas: Vnum uocatur uau חִבּוּר idest coniunctionis, cuius conditio explicabitur in memorato tractatu. Alterũ uocatur uau הִפּוּךְ idest conuersionis: nam præter id quod est copula, uertit præteritum in futurum, & futurum in præteritum, quem

quemadmodum declarabimus.

4 Vnde quum uolueris mutare præteritũ in futurum, pones uau in capite eius: ut à שָׁמַר custodiuit, וְשָׁמַר יְהוָה idest, Et custodiet Dominus: Deuteronomij septimo. quod idem est ac si diceres וְיִשְׁמוֹר & custodiet. Sic וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל idest, Et custodient filij Israel: Exodi trigesimoprimo. quod idem est perinde ac si diceretur וְיִשְׁמְרוּ & custodient. Punctatur autẽ uau illud semper cum scheua, nisi quum necessitas aliud exegerit punctum quàm scheua, tunc enim uertitur aut in surec aut in pathah aut in hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu Officiorum.

Seb. Munsterus.

Naturale punctum literæ uau coniunctiuæ, est scheua: at illud ante literas במה mutatur in surec, & ante li-

teras gutturales hatephatas in pathah uel ſægol,& ante iod ſcheuatum in hirec. Et quando mutat futurum in præteritum, habet pathah loco ſcheua ſequente dages. Ante aleph uerò literam futuri temporis, quæ non eſt capax dages, mutatur pathah illud in camez. De hoc uide infrà ſigno undecimo huius fundamenti.

Elias. 5

Quod ſi dixeris, In quo cognoſcam an uau ſit חִבּוּר ideſt coniunctiuum tantum, aut הִפּוּךְ ideſt conuerſiuum? In hoc cognoſces: quando non præcedit ipſum uerbum præteritum aliud, tunc eſt uau conuerſiuũ: ſin præcedat aliud uerbum præteritum, tunc eſt uau coniunctiuũ: ut מִי פָעַל וְעָשָׂה ideſt, Quis operatus eſt & fecit? Iſaiæ quadrageſimoprimo. Sic quãdo duo uau ſcribuntur וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר ideſt

ideſt, Et clamauit iſte ad iſtum,& di-
xit: Iſaiæ ſexto. En illa duo uau, ſunt
uau coniunctionis: eo quod ante illa
ſcriptum ſit, וָאֶרְאֶה אֶת יְהוָה ideſt,
Et uidi Dominum. quod eſt uerbum
præteritum: idq́ propter uau cameza-
tum, quod ſcribitur in capite eius, &
mutat futurum in præteritum.

Seb. Munſterus.

Senſus huius loci eſt, quod uau
ſcheua non ſemper mutat præteritum
in futurum, potiſſimum quando in ea-
dem ſententia præcedit uerbum abſo
lutum præteriti temporis, aut futurum
tempus conuerſum per uau pathah in
præteritum.

Elias. 6

Quod ſi quæras, Nunquid יְכַסֶּה
operiet, & וִיעוֹפֵף & uolabit: quæ
ſunt uerba futuri temporis, pręcedunt
iam commemorata uerba? Reſponde

mus,id moris esse scripturæ, ut ponat futurum loco præteriti,presertim in locis ubi loquens in loquendo consueuit esse continuus, ut sunt duo superius memorata exempla. Tale quoquè est עַל פִּי יְהוָה יַחֲנוּ hoc est, Secundum uerbum Domini castrametabantur: Numeri decimo. Sic per totum istud caput,futurũ usurpatur loco præteriti. Aliud, תַּהֲרוֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרוֹנְךָ conteres insurgẽtes contra te,mittes iram tuam:Exodi decimoquinto. Sic כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב idest,sic faciebat Iob: Iob primo capite.

7 Scias quoq; morem esse scripturæ,ut loquatur in præterito loco futuri:id quod frequẽs est in uerbis propheticis. Nam uerbum adeo clarum est corã deo,perinde ac si iam factum esset.Sed quum recenset rem gestam, id non obseruatur.

Noue

8 Noueris quoq; dictiones seu uerba secundæ & primæ personæ singularis numeri, habere & aliud signum per quod cognosci potest uau coniunctiuum à uau cõuersiuo. Nam quando illæ personæ habent uau coniunctiuum, habent plerunque accentum מִלְעֵיל idest suprà (qui scilicet penultimam occupat syllabam,) ut וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם idest, Et consumpsi peccatum hodie: Leuitici decimo. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים idest, Et loquutus sum per prophetas: Hoseæ duodecimo. Horum iudicium non aliud est, quàm si uau non esset additum. Quando uero habent uau cõuersiuum, tunc ferè semper habent accentum מִלְרַע subtus, idest in ultima: ut וְשָׁמַרְתָּ אֶת־ כָּל חֻקָּיו idest, Et custodies omnia legitima eius: Exodi decimoquinto. וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי Et loquar iudicium

meum:Ieremiæ primo. Et ita ſit per omnes coniugationes omnium ordinum,exceptis quieſcentibus in lamed aleph uel he,quæ ſemper habent accentum in penultima cum uau & ſine uau:ut וְקָרָאתָ & clamabis, וּמָצָאתָ & inuenies, וּבָנִיתָ & ædificabis, וְאָפִיתָ & coques:ſimiliaćq; eis. Dabimus autem tibi regulam unam pro omnibus nouem perſonis prǫteriti,ut ſcias utrum habeant accentum in penultima uel ultima.

Quintus ordo accentũ habet in penultima.

Seb.Munſterus.

Vocabula iſta,millel & milra,Chaldaica ſunt:ſignificatq; prius,locum penultimum dictionis quem accentus occupat:& poſterius,ſyllabam ultimam: id quod Hebræi per ſupra & infra explicant. Nec refert utrum accentus ſupra literã aut ſubtus ſcribatur. De hoc habes ſuprà in tractatu De accẽtibus.

Elias

Elias 9

Vnde ſcias, quinque ex illis perſo- nis ſemper habere accentum מלרע ideſt in ultima, cum uau & ſine uau. Sunt autem iſtæ, פָּקַד פָּקְדוּ פָּקְדָה פְּקַדְתֶּם פְּקַדְתֶּן Et duæ ex eis ſemper ſunt מלעיל ideſt habent accentum in penultima cum uau & ſine uau: & ſunt פָּקַדְנוּ פָּקַדְתָּ Sunt præterea duæ ex eis, quæ abſque uau ſunt ſemper millel, & cum uau interdum ſunt millel & aliquando milra: & ſunt hæ, פָּקַדְתָּ & פָּקַדְתִּי ut ſcripſimus. Et hæc regula eſt uniuerſalis per omnes coniugationes perfectorum uerborum. *Accentus in ultima*

10 Nota, quod tres ſunt perſonæ abſentes: nempe, פָּקְדוּ פָּקַד פָּקְדָה quæ proprium habẽt iudicium quando conſtruuntur cum dictione parua, uel quando coniungũtur cum dictione millel, tunc enim & ipſæ habẽt mil-

lel: ut

lel: ut קָרָא לָיְלָה idest, Vocauit noctem: Geneseos primo. וְשָׁאַל לוֹ id est, Et rogauit eum: Numeri trigesimo septimo. וְקָרְאוּ לוֹ idest, Et clamauerunt ei: Deuteronomij trigesimo quinto. בָּגְדוּ בָהּ idest, Praeuaricati sunt in eam: Threnorum primo. & רוּת דָּבְקָה בָּהּ idest, Ruth adhaesit ei: Ruth primo. & similia.

11 Nota etiam, quod in futuro est aliud signum, per quod cognoscas uau coniunctionis à uau conuersionis: nempe, quod uau coniũctionis habet punctum scheua, ut וְיִשְׁמוֹר וְתִשְׁמוֹר nisi iod fuerit scheuatum, tunc enim habet hirec: quẽadmodum declarabitur in tractatu Officiorum. Sed uau conuersionis semper habet pathah, ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquutus est: & similia. Nec excipitur ab hac regula nisi aleph, quae quũ

sit

ſit litera gutturalis, uenit uau coniun-ctionis iuxta eam cum pathah: ut, וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ idest, Et benedicam ei, atq; multiplicabo eum: Iſaiæ quinquageſimoprimo. Sed uau conuerſionis uenit iuxta eam cum camez: ut, וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה idest, Et benedixi ei, etiam erit benedictus: Geneſeos uigeſimoſeptimo.

Seb. Munſterus.

Vau coniunctio in prima coniugatione mutans futurum in præteritum habet pathah ſequente dages. Idem iudicium eſt in tertia & quarta coniugatione, hoc eſt, in hiphil & hithpael. In piel uero habet pathah tantum, & nõ ſequitur dages. At uau ſcheuatum non mutat futurum tempus: & illud ſcheua in piel, mutatur in hirec ante literam iod, in pathah ante aleph, & in ſurec ante tau & nun.

Elias

Elias. 12

Sed & hoc notabis, quod in linguis gentium tres ſunt ſpecies præteriti: uidelicet præteritum perfectum, præteritum imperfectum, & præteritum quod iam perfectum eſt: at in lingua ſancta ueniunt iſta tria præterita in una forma, & iuxta exigentiam rei interpretandum eſt unumquodq; illorum iuxta tres illas differentias.

Vnũ præteritũ apud Hebræos

15 Et ut id apertius uideas, dabimus tibi ſimilitudinem in dictione פָּקַר quæ inuenitur in Biblijs ſub memorata triplici forma: nempe, וְהוּא פָּקַר עָלַי ideſt, Et ipſe uiſitauerat me ad ædificandum ei domum: Ezræ primo: quod eſt præteritum perfectum. וַיְהוָה פָּקַר אֶת שָׂרָת ideſt, Et Dominus uiſitabat Saram: Geneſeos uigeſimoprimo: quod eſt præteritũ imperfectum. Nam idem eſt quod הָיָה פּוֹקֵר fuit

fuit uiſitans. כִּי פָקַד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ
ideſt,Quia uiſitauit Dominus popu-
lum ſuum:Ruth primo:quod eſt præ-
teritum iam trāſactum.Nam idem eſt
quod כְּבָר פָּקַד ideſt,iam uiſitauit.

14 Sic itaq; uau conuertens
futurum in præteritum,mutat ipſum
plerunq; in prȩteritum imperfectum:
ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquu-
tus eſt, וַיִּקַּח & accepit, וַיִּתֵּן & de-
dit:quæ ſunt exponenda ut הָיָה אוֹמֵר
fuit dicens,ſiue dicebat: הָיָה מְדַבֵּר fuit
loquens,ſiue loquebatur: הָיָה לוֹקֵחַ
fuit accipiens,ſiue accipiebat: הָיָה נוֹתֵן
fuit dans,ſiue dabat. Sunt tamen ex-
ceptiones in quibuſdam locis,quando
ſcilicet ipſum præcedit præteritum per
fectum, tunc enim & ipſum redden-
dum eſt in præterito. Exemplum: כִּי
מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרוֹץ לָרוֹב
וַיְבָרֶךְ יְהוָה אוֹתִי ideſt,quoniam mo-
dicum

dicum quod fuit tibi coram me & au/ctum est in multum, & benedixit Do/minus mihi: Geneseos trigesimo. En hæc sunt quasi פֶּרֶץ & בֵּרֵךְ propter uerbum חָיָה quod illa præcedit.

15 Verum scias, quod non est uis ulla in uau, ad mutandum futurum in preteritum quod iam transijt, nisi in paucis locis: ut וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם idest, Et misit Isaac Iacob & abijt in Mesopotamiam: Geneseos uigesimooctauo. quæ sunt, quasi iam misit, & iam abijt: quemadmodum exposuit Rabbi Schlomo Iarhij.

FVNDAMENTVM QVINTVM, in quo explicantur participia præsentis & præteriti temporis.

Elias. 1

SCias itaque, quod operatio seu a/ctio quæ fit in tempore præsenti, uocatur operatio intermedia, quia est media

media inter præteritum & futurum, hoc eſt בֵּינוֹנִי participium præſens componitur ex præterito & futuro. Exemplum. Quando dicis, רְאוּבֵן אוֹכֵל ideſt, Ruben comedit: ſenſus eſt, quod iam cœpit comedere, & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertendum, quod Hebraiſmus non habet uerbum proprium, quod ſignificet iſtud tempus præſens: quia id quod nos uocamus בֵּינוֹנִי intermedium, uocatur ſecundum ueritatem שֵׁם הַפּוֹעֵל nomen operans, & eſt uerius adiectiuum quàm uerbum.

2 Eſt tamen differentia inter illa, quia nomen poel, ſiue בֵּינוֹנִי non poteſt uerificari niſi de homine pro tempore quādo fit ipſa operatio. Nomen autem תּוֹאַר ideſt formale, ſeu adiectiuum, uerificatur etiam de homine habente illam formam, pro tempore,

quando

quando nullam perficit operationem. Exemplum: גּוֹנֵב furans,& גַּנָּב fur. Et quidē גּוֹנֵב dicitur de homine pro hora qua actu furatur: sed גַּנָּב est nomen formale denominans hominem qui consuetudinem habet furandi: qui etiam pro hora quando dormit uocatur fur. Et hoc est quod exposuit rabbi Schlomo Iarhij super hunc locum Exodi octauo, וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ idest, Et si renuis tu mittere: & cætera.

Seb. Munsterus.

Frequens est in Hebraismo, ut participia absoluātur à tempore & transeant in nomina absoluta, manente eadem forma: ut שׁוֹמֵר usurpatur pro custodiente & custode, & בּוֹרֵא capitur pro creante & creatore: & sic de similibus multis. Discrimen obseruari potest per adiectum nomen. Nam si illud ponitur in genitiuo, poel est nomen

men abſolutum. Sin accuſatiuus ſequã tur, poel erit participium præſens. Accuſatiuus deprehenditur ex interpoſito articulo את ſicut infrà ſigno ſexto & ſeptimo docetur.

Elias. 5

Sic quoquè paul, ideſt participium præteritum uocatur בֵּינוֹנִי intermediũ: quia operatio eius facta eſt in tempore præſenti, componiturq́ ex præterito & præſenti. Exemplum. Quando dicis הַבַּיִת בָּנוּי domus extructa: ſenſus eſt, quod iam extructa ſit, duretq́ adhuc. Et hæc eſt differẽtia quæ eſt inter ipſum & inter niphal, ideſt paſſiuum. Nam quum dicis, הַבַּיִת נִבְנָה domus extructa: poſſibile eſt domum illam iam eſſe dirutam aut combuſtam. Paul uero habet ſimilitudinem nominis formalis, & differentia quæ eſt inter ipſum & inter formale,

non eſt alia quàm ſit differentia quæ eſt inter benoni & nomen formale: de quo iam ſuprà ſcripſimus.

Seb. Munſterus.

Hoc participium præteritum ſicut & præſens, nonnunquam abſoluitur à tempore & fit purum adiectiuum: ut מֻכֶּה percuſſus, qui iam uel olim eſt percuſſus. Sic סֵפֶר כָּתוּב liber ſcriptus, qui ſcilicet non eſt impreſſus, ſed ante mille annos calamo exaratus, & adhuc exiſtens. At סֵפֶר נִכְתָּב liber ſcriptus, uerificatur etiam de libro iam olim abolito. Non tamen conſtanter obſeruatur iſta differentia.

Elias. 4

Adiectiua ſupplent participia.

Aliquando quoq; miniſtrant adiectiua ipſa loco benoni & paul, præſertim in uerbis neutris: nam illa ut plurimum non habent hæc duo participia. Exemplum de גָּבַר præualuit, non

dices

dices גּוֹבֵר ualens,aut גָּבוּר ualidus factus:ſed גִּבּוֹר ualidus,quod eſt nomen formale,loco utriuſq;. Sunt quoquè multa ex illis, quæ non habent paul,ſed benoni uenit loco utriuſque: ut à יוֹשֵׁב ſedens, & עוֹמֵד ſtans: non opus eſt ut dicas, יָשׁוּב ſeſſus; עָמוּד ſtatus:quum עוֹמֵד ſit idem qui עָמוּד ſedens & ſeſſus.

5 Et quoniam hæc duo participia benoni & paul,ſunt ſimilia nominibus,hinc eſt quod etiam ſeptem hæ literæ משה וכלב miniſtrant illis,perinde atq; nominibus: quēadmodum id explicabitur in tractatu Officiorū.

Seb. Munſterus.

Senſus eſt: hæc duo participia admittunt à fronte præpoſitiones à,ad, in,ſecundum,iuxta,inſtar,quòd,æque ut nomina: id quod exemplis clariſſimis demonſtratur in libello quem

Elias ædidit De literarum feruilium officijs.

Elias. 6

Et ecce dabimus tibi aliquas regulas, per quas cognoſcas quando participia capiantur loco benoni aut loco adiectiui. Igitur quando inueneris iuxta participia ſeu iuxta nomina formalia unã ex literis miniſterialibus בַּבְלָם tunc capiuntur adiectiue & non participialiter: ut אֲחִיתֹפֶל בַּקּוֹשְׁרִים ideſt, Ahitophel inter conſpiratores: ſecundi Regum decimoſexto. בַּנּוֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר נוֹשֶׁה בוֹ ideſt, Sicut fœnerator ſic mutuum accipiens: Iſaiæ uigeſimoquarto. לְעוֹשֵׂה אוֹרִים ideſt, Factori luminum: Pſalmo centeſimo trigeſimoquinto. מִשּׁוֹמְרִים לַבּוֹקֶר ideſt, Ab obſeruantibus auroram ſeu lucem matutinam: Pſalmo centeſimo trigeſimo. & ſimilia multa quæ omnia formaliter capiun

capiuntur, eo quod quatuor istæ literæ non seruiunt uerbis nisi in infinitiuo, qui etiã quodammodo gerit formam nominis: sicut explicuimus in Fundamento secundo, capite tertio: & ob id uocatur à quibusdam grammaticis nomen פּוֹעֵל idest uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ שוח ministrant participio benoni, solent etiam in hunc modum seruire præterito & futuro: ut declarauimus in Fundamento secundo, capite tertio: & tunc illa participia poterũt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoscenturq; per alia signa quæ nunc indicabimus tibi. Scias igitur, quod participia uerbaliter accepta non construuntur, nec ueniunt unquam in statu regiminis: & propterea quando inueneris benoni & paul in constructione (ut רוֹעֵה צאן idest, Pastor ouium:

Geneſeos quarto. זְעוּם יְהוָה ideſt, Iratus Domini: Prouerbiorum uigeſimoſecundo. Sic שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת ideſt, Cuſtodes cuſtodiæ: Numeri decimo. גְּאוּלֵי יְהוָה ideſt, Redempti Domini: Pſalmo centeſimoſeptimo. & alia his ſimilia.) ſunt adiectiua & non participia.

Seb. Munſterus.

Quia utrunque participium ſolet tranſire in nomen, diligenter eſt obſeruandum quod hic ſcribitur: nempe, quod participia participialiter capta non mutantur in punctis, ſed nominaliter capta in ſtatu regiminis, mutãt puncta more aliorum nominum, cum quibus in forma communicant: ut ſi dicas, רוֹעֶה צֹאן cum ſægol, erit ſenſus, Paſcens oues: qui ſcilicet actu paſcit. at tunc plerunqꝫ interponitur articulus אֶת Sin רוֹעֵה cum zere ſcribas

bas, id quod fit in regimine: erit sensus, Pastor ouium: etiam si actu non pascit oues. Siquidem omnia nomina quinti ordinis desinentia in sægol, mutant in regimine sægol in zere: participia autem quæ regũt accusatiuum, sicut uerba ipsa à quibus descendunt, sægol non mutant in zere, sed actum ipsum in subiectum transmittunt casum absq; ulla punctorum mutatione. Participia autem præterita participialiter accepta, formam habẽt adiectiuorum, & non mutantur in punctis: ut וְעוֹם יְהוָה idest, Iratus deus. Quando uero ponuntur in regimine, fiunt nomina absoluta: ut וְעוּם יְהוָה idest, Iratus Domini: hoc est, qui est in ira Domini, uel cui iratus est Dominus. De participio præsenti, Elias adhuc dilucidius in mox sequentibus signis.

Elias. 8

Eſt adhuc & aliud ſignum, nempe quòd omne benoni poſt quod uenit dictio אֶת eſt benoni, & non adiectiuum. Exemplum, כֹּה אָמַר יְהוָה עַל הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת־צֹאנִי ideſt, Sic dicit Dominus ſuper paſtores paſcentes gregem meum: Ieremiæ uigeſimotertio. ubi primum eſt formale, quia non conſtruitur: ſecundum uero eſt benoni, id quod arguit dictio אֶת Annumerantur etiam huic regulæ dictiones ſeu pronomina iſta אוֹתוֹ אוֹתְךָ אוֹתִי אוֹתָם eum, te, me, eos: & omnia affixa quæ conſtruuntur cum paul.

Seb. Munſterus.

Hoc uult, quod participia capiuntur participialiter, ſi poſt benoni ſequãtur hæc pronomina אותו אותך אותי אותם uel eorum nomina, aut participijs paul ſubiuncta fuerint affixa memoratis

moratis

moratis affixis correſpōdētia:ut יִלּוֹדְךָ natus tuus, אֲהוּבִי dilectus meus.

Elias. 9

Quinetiam quando conſtruuntur cum pronominibus ſecūdæ & primæ perſonæ:ut הֲשׁוֹמֵר אָחִי אָנֹכִי ideſt, Num cuſtos fratris mei ego? Geneſis quarto. אָנֹכִי הוֹלֵךְ ideſt,Ego ambulo: Geneſeos uigeſimooctauo. אַתָּה עוֹשֶׂה לָעָם ideſt,Quæ tu facis populo:Exodi decimooctauo. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים ideſt, Nos facimus: quarti Regum ſeptimo. אַתֶּם עוֹשִׂים ideſt, Vos facitis: Ieremiæ quadrageſimoquarto.omnia iſta ſunt formalia & non participia:quia ut dicere non potes אַתָּה פָּקַד tu uiſitauit , אָנֹכִי פָּקַד ego uiſitauit: & cætera . ſic non poteris dicere אַתָּה פּוֹקֵד tu uiſitans, אָנֹכִי פּוֹקֵד ego uiſitans, participialiter. immo bene uſurpabis has uoces pro nomine formali:

quem

quemadmodum ſcripſimus. Habe-mus & alia quædam optima ſigna, his quæ annotauimus haud diſſimilia: uerum quia hæc opus habent magnis præfationibus, conſultò illa hic omittimus, loquuturi oretenus de ijs ad diſcipulos.

FVNDAMENTVM SEXTVM, in quo explanatur infinitiuus & imperatiuus.

Elias. 1

NOta, quod literæ infinitiuo ſeruientes, ſunt בְּכְלַם Nec opus eſt, ut illis annumerem literam uau, quum illa indifferenter ſeruiat uerbis, nominibus, & dictionibus conſignificatiuis: præter dictionem אוֹ & præter uocabula quorum initialis litera eſt he admiratiuum: ut docebimus in libro Compoſitionis.

2 Scias quoq;, infinitiuum ut

plurimum non uenire absque literis בִּבְלָם nisi coniunctus fuerit alteri uerbo: ut שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן idest, Custodiendo custodietis: Deuteronomij undecimo. אַבֵּד תְּאַבְּדוּן idest, Perdendo perdetis: Deuteronomij duodecimo. & similia. Venit autem sic infinitiuus ad exaggerandum uerbi operationem, & plerunque præcedit uerbum ipsum cui coniungitur, paucis exceptis locis, ubi ipsum sequitur: ut, וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ idest, Et benedixit benedicendo: Iosue uigesimoquarto. & similia. Sed quãdo infinitiuus iungitur imperatiuo, semper sequitur ipsum: ut שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ idest, Audite audiendo: Isaie sexto. & similia. Et id quoquè fit ad augendam significationem imperatiui.

3 Notabis & hoc, quod litera frequentius seruiens infinitiuo est lamed

med: ut לִשְׁמוֹר ad custodiendum, לִזְכּוֹר ad recordandũ: & similia. Etiam quando uenit absq; literis bachlam, & non adhæret uerbis, significatio eius ut plurimum non alia est quàm si haberet expressam literam lamed adiunctam: ut הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹת idest, Stulte præsumpsisti facere: Geneseos trigesimoprimo. רְאֹת פָּנֶיךָ idest, Videre faciem tuam: Geneseos quadragesimooctauo. quæ sunt sicut לַעֲשׂוֹת לִרְאוֹת ad faciendum, ad uidendum. Sic quando infinitiuus uenit loco imperatiui, ut זָכוֹר אֶת־יוֹם idest, Recordando diei: Exodi uigesimo. שָׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ idest, Custodiendo neomeniam: Deuteronomij decimoquinto. & similia, quę sunt exponẽda perinde ac si scriberentur לִזְכּוֹר ad recordandum, לִשְׁמוֹר ad custodiendum: uel capiũtur simpliciter pro imperatiuis, ut זָכוֹר שָׁמוֹר

Porro

Porrò in omnibus coniugationibus, præterquàm in coniugatione kal, non eſt differẽtia ſiue ſcribendo ſiue legendo, inter infinitiuum quando caret literis בְּכְּלַם & inter imperatiuum ſingularem.

Seb. Munſterus.

Forma imperatiui & infinitiui eſt eadem in tribus his coniugationibus, piel, hiphil, & hithpael: ſolum in coniugatione prima kal, hi duo modi inueniuntur diſſimiles in forma: idq́ in actiua uoce tantũ: in paſſiua enim uoce ſimiles ſunt. In quarto ordine etiam in actiua uoce non differunt inter ſe.

Elias. 4

Et quum iam dixerimus, infinitiuum non habere tempus: notandum eſt etiam illud, quando uenit cum literis bachlam, eſt in eo quædam temporis ratio: nam beth & caph ut plurimũ

impor

importantę tempus præteritum : ut, בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן ideſt, Quum proficiſce-retur arca: Numeri decimo. בִּשְׁמוֹעַ עֵשָׂו ideſt, Quum audiret Eſau: Geneſeos uigeſimoſexto . quæ idem ſunt ac ſi diceretur, כַּאֲשֶׁר נָסַע ideſt. Quum profectus fuiſſet. כַּאֲשֶׁר שָׁמַע ideſt, Quum audiſſet. Cæterum cum lamed & mem, plerunq; ſignificat tempus futurum: ut לִשְׁמוֹר אֶת־דֶּרֶךְ ideſt, ad cuſtodiendũ uiam: Geneſis tertio. מִדַּבֵּר עִם יַעֲקֹב ideſt, à loquẽdo cum Iacob: Geneſeos trigeſimoprimo. quæ futuri habent rationem. Vbi hanc regulam tibi in manus trado: Omne mem infinitiuo miniſtrans, exponitur perinde ac ſi deficeret ab eo lamed: ut, מִדַּבֵּר מֵעֲבוֹר à loquendo, à tranſeũdo: quæ idem ualent ac מִלַּעֲבוֹר מִלְּדַבֵּר ab eo quod tranſibit, ab eo quod loquetur. & ſic de reliquis. Hactenus de infinitiuo

tiuo: nunc loquemur De imperatiuo.

Seb. Munsterus.

Regula ista est sic intelligēda, quod mem infinitiui plerunq; negationem importat, & infinitiuus ipse rationem habet futuri temporis: id quod commode per literam lamed explicatur: ut לדבר ad loquendum: מדבר pro מלדבר ne loquatur, uel ne loquaris, uel ne loquar.

Elias. 5

Scias nunquam usu uenire, ut litera seruilis capiti imperatiui præficiatur, solo uau excepto. Et quum iam dixerimus imperatiuum non habere nisi secundam personam: addimus nunc & hoc, absenti quoquè posse imperari, idq; per futurum tempus: ut, יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִידִים faciat Parao & cōstituat præpositos: Genesis quadragesimoprimo. & similia multa.

6 In hunc quocq; modum uenit imperatiuus ſecundæ perſonæ loco futuri, præſertim in præceptis affirmatiuis: ut תִּסְפָּר לָךְ ideſt, Numerabis tibi: Deuteronomij decimoſexto. תַּעֲשֶׂה לִּי ideſt, Facies mihi: Exodi uigeſimo: & ſimilia. Sic in forma præteriti cum uau conuerſiuo, ut וְאָהַבְתָּ אֵת־ יְהוָה ideſt, Et diliges Dominũ: Deuteronomij ſexto. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ ideſt, Et reſpondebis & dices: Deuteronomij uigeſimoſexto. & ſimilia. Quæ autem ueniunt in forma imperatiui ſimpliciter, pauca reperiũtur: ut כַּבֵּד אֶת־ אָבִיךָ ideſt, Honora patrem tuum: Exodi uigeſimo. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה ideſt, Audi Iſrael Dominum: Deuteronomij ſexto. & ſimilia. Præcepta uerò negatiua nunquam ueniunt niſi in forma futuri: ut לֹא תִּרְצַח לֹא תִּנְאָף לֹא תִּגְנֹב ideſt, Non occides, non

mœchaberis, non furaberis: Exodi ui/
gesimo. Nec poterimus dicere לֹא רְצַח
לֹא נְאַח לֹא גְנוֹב idest, Non occide,
non mœchare, non furare: quia nun/
quam uenit imperatiuus post unã ha/
rum dictionũ אַל לֹא פֶּן כִּי אִם אֲשֶׁר אֵת
לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his sunt similes.

7 Præterea illi qui loquitur pro seipso non competit imperatiuus uniuersaliter, quum nemo sibi ipsi imperare soleat. Venit quoq; interdum imperatiuus in forma deprecationis aut petitionis, præsertim respectu dei benedicti: quemadmodum id sæpe in libro Psalmorum inuenitur. Ponũtur etiam aliquando iuxta eum dictiones נָא uel אָנָּא idest, O, obsecro: ad indicandum præcandi formam: ut שְׁמַע נָא idest, audi quæso: Danielis nono. אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא idest, Obsecro Domine, salua quæso: Psalmo centesimo deci/

mooctauo. Inuenitur quoq; imperatiuus in forma hyperbolæ uel subsannationis, aut potius exprobrationis: ut שְׂמַח בָּחוּר idest, Lætare adolescens: Ecclesiastæ duodecimo. בֹּאוּ בֵית־אֵל idest, Venite in Bethel: Amos quarto. & similia pauca.

FVNDAMENTVM SEPTIMVM in quo explicatur significatio septem coniugationũ: & primo quidem explicatur modus significandi coniugationis קַל idest, leuis.

Elias. 1

COniugatio prima, est una ex parentibus: uocaturq; בִּנְיַן קַל idest, coniugatio leuis: & hoc ob alleuiationem suam. Nam non est in ea dages, neq; habet pro signo suo additionem literæ: sicut cæteræ coniugationes tam actiuæ quàm passiuæ habent signum

Coniugatio quur leuis.

gnum diſtinctiuum: nempe dages uel additionem literæ unius aut duarum cum dages: quẽadmodum uidebis in Tabula coniugationũ, quam ædemus in fine iſtius libri, auxiliante Domino.

Seb. Munſterus.

Coniugatio prima kal, non habet dages, ut piel: nec literam characteriſticam ut hiphil: nec ſyllabam à fronte adiectam, ut hithpael: ideo leuis appellatur. Habet tamen in paſſiua uoce ſuperadditam literam, uel dages loco eius.

Elias. 2

Significatio propria huius coniugationis kal, connotat eum qui operatur actionem in ſemetipſo. Et hinc eſt, quod nulla alia uerba quàm neutra, in hanc coniugationem reponi deberent: ut חָלַךְ iuit, עָמַד ſtetit, יָשַׁב ſedit: & his ſimilia. Id quod potiſſi-

mum locum habet in ordine quiescentium, quorum uerba ut plurimum in coniugatione kal sunt neutra: ut יָצָא exiuit, קָם surrexit, שָׁב reuersus est: & similia. Sic quoque aliæ duæ formæ, nempe פָּעֵל & פָּעוֹל sunt plerunque neutræ: quēadmodum declarabimus in Oratione secunda, fundamento primo, signo secundo.

Seb. Munsterus.

Habet coniugatio prima in suo themate triplicem formam: ea quæ frequentissima est, fit per camez & pathah: ut שָׁמַר Quæ rarior, fit per camez & zere: ut חָפֵץ Quæ rarissima, fit per camez & holem: ut יָכֹל potuit.

Elias. 5

In hunc modum, dignum fuerat ut coniugatio kal ubique haberet significationē neutram. Quod autem illi de-

cernuntur quædam uerba trāſitiua,id fit contra morem ſuum : facileq́ꝫ à nobis ratio afferri poſſet,quur id fiat : uerum quia delectamur breuitate,omittimus illam rationem,& ad alia ſcribenda accingimur. Porrò gignit hæc coniugatio ex ſe prolem,uocaturq́ꝫ נִפְעַל ideſt paſſiuum kal.

Seb. Munſterus.

Videtur hic eſſe mens Eliæ,quod in prima coniugatione kal,ſolum uerba neutra fuerant reponenda : in piel, tranſitiua : in hiphil, tranſitiua ad tertium : & in hithpael , retranſitiua. Vt, שָׁכַב iacuit, in kal : שִׁכֵּב poſuit, in piel : הִשְׁכִּיב fecit iacere, in hiphil:& הִשְׁתַּכֵּב poſuit ſeipſum , in hithpael. Sed hanc normam lingua ſancta non tenet : quum in kal plurima tranſitiua inueniantur:ut שָׁמַר cuſtodiuit, מָשַׁח unxit, הָרַג occidit, כָּרַת ſuccidit:&c.

Et ea in piel, nihil adiiciunt significa-tioni, nisi uehementiam quandam: ut שָׁלַח misit, שִׁלַּח ablegauit.

FVNDAMENTVM OCTAVVM de significatione coniuga-tionis passiuæ.

Elias. 1

Coniugatio secunda uocatur בִּנְיַן נִפְעַל coniugatio passiua, & est proles coniugationis kal: & hæc quidē habet quatuor species, idq́ iuxta quadruplicem eius distinctam significationem. Significatio primæ speciei est peculiaris huic coniugationi, connotatq́ eum qui actionem recipit de manu alterius. Exemplum. Quando dicis de parente seu actiua coniugatione, אָכַל comedit: dices de prole, נֶאֱכַל comestus est. Vbi uides quomodo filius, id est passiuum, recipit actionem comestionis à patre, qui est cōiugatio leuis.

Dignum igitur erat, quod non formaretur paſſiuum niſi à uerbis tranſitiuis: ſed accidit ei id quod accidit paréti ſuo, hoc eſt, quemadmodum recipiũtur in coniugationem leuem uerba trãſitiua, præter cõditionem ſuam: ut ſuprà ſcripſimus in Fundamento ſuo, ſic recipiuntur in hanc coniugationem paſſiuam uerba, quæ ex ſeipſis paſſionem quandam ſignificant: quod tamen eſt contra paſſiuorum naturam.

Seb. Munſterus.

Vt à uerbo הָלַךְ inceſſit, fit paſſiuum נֶהֱלַכְתִּי ambulaui: נָצַל euaſit, נִצַּל liberatus eſt: & ſimilia pauca inueniuntur more deponentalium in paſſiua uoce: ut ſuprà quoq; dictum eſt, & exemplum dedi de Cœnauit & cœnatus eſt.

Elias. 2

Species ſecunda habet uerba, quæ

carent parente:hoc eſt,quæ non inue/niuntur in coniugatione leui, ſed tan/tum in paſſiua:ut נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם præliatus eſt, נִשְׁעַן innixus eſt: & ſi/milia, quæ haud ſecus exponuntur, quàm ſi eſſent de coniugatione leui.

Seb.Munſterus.

Hæc tria uerba, & pauca alia(ſi mo do quædam ſint) coniugãtur ſub paſ/ſiua uoce:& tamen habent actiuam ſi/gnificationem,ſicut apud Latinos uer/ba deponentalia.

Elias. 5

Species tertia continet uerba,quæ habent parentem neutræ ſignificatio/nis:ut וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת ideſt,Et ap/proximabitur paterfamilias:Exodi ui geſimoſecundo. וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה ideſt,Et acceſſit Moſes: Exodi uigeſimoquar/to. אֶרֶץ נֹשֶׁבֶת ideſt,Terra habitans: Exodi decimoſexto. נִהְיָה הַדָּבָר id/

eſt

est, Fuit uerbum: tertij Regum primo. & similia. Dicunt tamen Grammatici, quod omnia ista uerba iam enumerata, & alia his similia, non ueniunt à uerbis kal: quũ uerba neutra non gignant ex se aliquod passiuum, sicut nec paul seu participium præteritum habent, ut scripsimus in Fundamento suo: sed habent pro actiua uoce coniugationem piel uel hiphil, & ab illis recipiunt passionem suam: sicut dictio נוֹשֶׁבֶת recipit lectionem suam à מְיַשֵּׁב quod est de coniugatione piel, & non ab יוֹשֵׁב quod est participiũ præsens kal. Idem sentiendum de alijs.

Seb. Munsterus.

Possumus hic dicere, quod hæc uerba & eis similia non differunt à uerbis illis, quorum mẽtionem suprà fecimus in prima specie uerborũ passiuorum: hoc est, inueniuntur in utraque coniuga

iugatione ſub eadem ſignificatione neutra.

Elias. 4

Species quarta continet uerba, quæ habent parentem, ſeu actiuam uocem, tranſitiuam quidem, ſed quæ interdum ex ſe gignit filium, ſeu paſſiuam uocem, quæ non recipit lectionem à parente ſed à ſeipſa: & eſt tunc ſignificatio eius ceu ſignificatio uerbi neutri ſimpliciter, uel exponitur perinde ac ſi eſſet de coniugatione hithpael: ut וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר ideſt, Et Amaſa non eſt cuſtoditus: ſecundi Regum uigeſimo. hoc eſt, לֹא הִשְׁתַּמֵּר non cuſtodiuit ſe: nam gloſſa eius eſt, quòd non cuſtodiuit ſeipſum. Sic וְנִמְכַּר לָךְ ideſt, Et uenditus tibi: Leuitici uigeſimoquinto. Vt dicunt ſapientes noſtri bonæ memoriæ, loquitur hic uerſus de uēdente ſeipſum neceſſitate cogente.

te. Sic וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל idest, Et apprehẽderit manus illius & redemptus fuerit: Leuitici uigesimoquinto: hoc est quòd redemerit seipsum. Sic וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת idest, Et expauit uir, & apprehensus est: Ruth tertio: uult dicere, quòd complexus fuerit seipsum. Sunt adhuc & alia non pauca loca, præter illa.

5 Scias etiam, quòd ab hac specie uenit imperatiuus in hac coniugatione: ut הִשָּׁמֶר לְךָ idest, Custoditus sis tibi: Geneseos trigesimoprimo. הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי idest, Separare nunc à me: Geneseos decimotertio capite. quæ exponuntur pro הִשְׁתַּמֵּר idest, Custodi te: & הִתְפָּרֵד idest, Separa te. Sic quoque uenit imperatiuus aliarum duarum specierum: ut, הִשָּׁעֵן innitere, הִנָּגֵשׁ accede: & similia. Sed à prima specie, quæ scilicet

recipit

recipit actionē de manu alterius, non uenit imperatiuus: ut à נִשְׁבַּר נִלְכַּד נִשְׂרַת & similibus, non dices הִשָּׁבֵר confractus sis, הִלָּכֵד captus sis, הִשָּׂרֵת combustus sis. Similiter non uenit paul uniuersaliter in niphal, neque in aliis passiuis uocibus, eo quod istæ cõiugationes ex seipsis includant passionem, & non opus habeant participio passiuo.

Seb. Munsterus.

Si illis quæ actionem ab alio recipiunt, nihil potest imperari, quomodo CHRISTVS in Euangelio dixit ad leprosum, הִטָּהֵר idest Mundare: & ad mutum הִפָּתַח quod nos corruptè legimus, effeta: idest Adaperire? Dicendum, quod imperiũ ipsum sequuta est uis & effectus, potuit enim ipse imperare, & simul imperatũ præstare.

Fun

FVNDAMENTVM NONVM, de ſignificatione coniugationis piel.

Elias. 1

COniugatio tertia, nẽpe piel, quæ & dageſſata uocatur, etiam ipſa eſt parens ſeu actiua, habens ſemper ainpoal, ſeu mediam radicalem dageſſatam. Habet autem quatuor ſpecies, quarum quælibet propriam habet ſignificãdi rationem. Prima ſpecies continet uerba, quæ huic cõiugationi ſunt propria, & nõ inuenitur in prima coniugatiõe kal. Et eſt ſignificatio eorum, ut ſignificatio coniugationis kal tranſeuntis in unum: ut אִזֵּן auribus percepit, uel aurem accommodauit: חִקֵּר inueſtigauit, תִּקֵּן aptauit: Eccleſiaſtes duodecimo: & his ſimilia, quæ ſignificant agentem, qui ſcilicet agit in alium.

Spe

2 Species ſecunda continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugationibus, ſed in coniugatione kal ſunt neutra:ut שָׁכַן quieuit, הָלַךְ ambulauit, & his ſimilia: & quando habent formam piel, tunc tranſeunt ad duo:ut אֹהֶל שִׁכֵּן tabernaculum conſtituit: Pſalmo ſeptuageſimooctauo, עָרוֹם הִלְּכוּ ideſt, Nudum fecerunt incedere: Iob uigeſimoquarto. Quorum ſignificatio eſt conformis ſignificationi coniugationis hiphil tranſeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in Fundamento ſuo.

3 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniugationibus, ſed ſunt in utraqꝫ coniugatione tranſitiuæ ſignificationis: & nō eſt ulla differētia inter ea, niſi quod in piel habent efficaciorem ſignificationem, quàm in coniugatione kal: ut,

שָׁבַר & שִׁבֵּר misit, שִׁלַּח & שָׁלַח confregit:& similia.

Seb. Munsterus.

Hæc uerba in piel addunt significationi primæ coniugationis quandam uehementiam & constantiam: ut אָכַל comedit, אִכֵּל immoderatè & more porcorum comedit, רָדַף persequutus est, רִדֵּף anhelanti animo insequutus est: פָּתַח aperuit ostium, uel simile quod iterũ claudatur, פִּתַּח effringendo & uiolenter aperuit.

Elias. 4

Species quarta complectitur uerba quæ inueniuntur tam in kal, quàm in hac coniugatione: sed sunt in utraq; neutra, nisi quòd in hac habent fortiorem significationem quàm in kal: ut, שְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ idest, Crinis tuus creuit, seu floruit: Ezechielis decimosexto. & פִּתַּח הַסְּמָדַר aperuit se uua acerba:

Can

Canticorum ſeptimo.quæ idem ſigni/
cant quod פָּתַח & צָמַח niſi quod
addunt aliquam conſtantiam. Porrò
uerbum quod in kal ſit tranſitiuum &
in piel neutrum, huiuſmodi nullum in
uenitur:nam iſta coniugatio non con/
ſtruitur, niſi propter uerba tranſitiua.

Seb.Munſterus.

Adducitur exemplum de uerbo
צִמֵּת quod Propheta eo loci ſub me/
taphora meretricis, quæ ante annos
pubertatis incipit meretricari,oſtendit
populum Iſraeliticũ mox poſtquàm
deo regeneratus fuerat,cultum dei re/
liquiſſe, & idololatriæ in ipſa iuuentu/
te operam dediſſe.

Elias. 5

Sed & hoc notandum, quod in hac
coniugatione inueniuntur uerba, qui/
bus in omnibus alijs coniugationibus
nulla ſimilia inueniuntur: & hæc qui/
dem

dem ſunt, quæ contrariam habent a/ ctionem:ut יְרַשְּׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ idest, Et cinerabunt altare: Numeri quarto: hoc eſt, amouebunt cinerem, ſeu exci/ nerabunt altare. Sic תְּבוּאָתִי תְשָׁרֵשׁ ideſt, Prouētum meum radicabit: Iob trigeſimoprimo: hoc eſt, eradicabit ra/ dices. Sic מְסַעֵף פּוּרָה ideſt, Ramifi/ cans ramum: Iſaiæ undecimo: hoc eſt, deramificans, ſeu auferens ramos: & his ſimilia.

Seb. Munſterus.

Multa paſſim apud Hebræos in/ ueniuntur uocabula, contrariam in di/ uerſis locis habentia ſignificationem: ut קָדוֹשׁ ſanctus, קָדֵשׁ ſcortum, חָטָא peccauit, חִטָּא à peccato expia uit, הִלֵּל laudauit, הוֹלֵל ſtultus, in/ gratus: & cætera.

Elias. 6

Verum ſcias, quod id non uenit niſi

in uerbis à nominibus deriuatis, ut illa sunt quæ iam commemorauimus: id quod latius declarabimus in tractatu Specierum, specie secunda. Tamen non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, sed in eo duntaxat quod Biblia sacra in hunc modum usurpat. Cæterum, parturit & hæc coniugatio prolem: hoc est, passiuam uocem, quæ pual uocatur: de qua nunc dicemus.

FVNDAMENTVM DECIMVM, in quo explicatur significatio coniugationis pual.

Elias. 1

Coniugatio quarta uocatur פֻּעַל nasciturq; à piel: nec habet nisi significationem unam, quæ semper est passiua de manu alterius, nempe à piel actiua uoce, à qua recipit lectionem suam & passionem: nam & ipsa dagessatur

tur ut parens eius. Exemplum. Quem admodum in parente ſeu actiua uoce dicis סִפֵּר כִּפֵּר numerauit, expiauit: ſic dices in prole ſeu paſſiua uoce סֻפַּר כֻּפַּר numeratus eſt, expiatus eſt. Vbi non fit mentio illius qui numerat aut qui expiat, nec uenit in recordationē: & idcirco uocant hanc cōiugationem, שֶׁלֹּא נִזְכַּר שֵׁם פֹּעֲלוֹ hoc eſt, quæ non recordatur nominis ſui agentis.

Seb. Munſterus.

Eſt igitur paſſiuum huius coniuga/tionis ſimile paſſiuo primæ coniuga/tionis, ſecūdum primam ſpeciem, quæ & ipſa in paſſiuo recipit actionem ab actiuo: atque ob id imperatiuus non competit ei, ſicut ſuprà Fundamento octauo, ſigno quinto, dictum eſt. Sin aūt talia occurrant in imperatiuo, expo nenda ſunt neutraliter uel retranſitiue: ut eodem Fundamento, ſigno quarto

 dictum

dictum eſt: ut ſi ad infirmum dicam, הֵרָפֵא in kal, uel רַפֵּא in piel, ideſt ſanare: non præcipio ei, ut abſolutè per alium ſanetur, quum id non ſit in eius poteſtate: ſed ut ſeipſum curet, uel apud alium medelam quærat qua curetur. Alij fortaſſis aliter explicabunt hunc nodum. Nam nullus Hebræus grammaticus hic mihi ſatisfacit.

Elias. 2

Idem intelligendum de coniugatione הָפְעַל quæ naſcitur ab hiphil: nam de utraque idem eſt iudicium, quũ & illa ſemper recipiat paſſionem ſuam de manu alterius. Et hinc eſt, quod in nulla earum eſt imperatiuus, neq; in ulla earum inuenitur unum ex participijs: non quidem in pual, niſi in paucis locis: ſed ubi participium capitur loco nominis formalis: ut וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל ideſt, Et rubus non conſumitur

mitur

mitur: Exodi tertio. לְנַעַר הַיִּלָּד idest Puero nato: Iudicum decimotertio: & similia. At in cõiugatione hophal uniuersaliter non inuenitur participium. Sed nec infinitiuus inuenitur in una harum coniugationum, nisi raro. Et cum literis בְּכְלַם nunquam inuenitur: id quod fusius declarabitur Oratione secunda, fundamẽtis secundo & tertio. Et ita nõ remanet in eis, nisi præteritum & futurum.

Seb. Munsterus.

In summa hoc uidetur uelle, nullum passiuum habere imperatiuum, quod formatur à uerbo purè transitiuo: hoc est, quod recipit passionẽ suam ab actiuo, nisi uolueris imperatiuum illum exponere retransitiue, ut idem sit agens & patiens. Sed illa retransitiua significatio potissimum habet locum in prima cõiugatione, & raro aut nun

quam in paſſiuo piel aut hiphil.

Elias. 5

Dicunt autem quidam Grammatici, quod etiam futurũ pual & hophal nõ ueniat in uſum niſi pro duabus perſonis: nam aiunt deficere ab eo primas perſonas: argumẽtum hinc ſumentes, quod in Biblicis libris non inueniãtur niſi uno in loco, nẽpe מִבֶּטֶן לַקֶּבֶר אוּבַל idest, De uẽtre ad ſepulchrum ducar: Iob decimo: quod eſt futurum primæ perſonæ de quieſcẽtibus in pe iod. Verum, nõ deeſſet mihi quod obijcerem illis, niſi præſens locus prohiberet ſermonis prolixitatem.

FVNDAMENTVM VNDECImum, in quo declaratur ſignificatio coniugationis hiphil.

Elias. 1

COniugatio quinta, quæ eſt hiphil, eſt etiam parens ſeu actiua:

habetꝗ

habetq́; quatuor ſpecies, quarum quælibet habet propriam ſignificationem. In ſpecie prima ſunt uerba, quæ in coniugatiõe kal ſunt neutra, in hac autem tranſeunt ad duo: & hæc potiſſima eſt ratio, quur hiphil deriuetur à kal: unde & frequentius hæc coniugatio inuenitur in ordine quieſcentium, quum illic ſit habitaculum uerborum abſolutorum: quemadmodum ſcripſimus in Fundamento ſeptimo, capitulo ſecundo. Exemplum. à קָם ſurrexit, שָׁב reuerſus eſt: dices הֵקִים fecit ſurgere ſeu erexit, הֵשִׁיב reduxit: & cætera. Idem accidit uerbis perfectis: quia à שָׁכַב iacuit, & רָכַב equitauit, dices הִשְׁכִּיב fecit iacere ſeu collocauit, הִרְכִּיב fecit equitare: quæ omnia tranſeunt ad duo.

Seb. Munſterus.

Ego non uideo diſcrimen aliquod

inter uerba hiphil & piel à uerbis neutris primæ cõiugationis deriuata, quãtum attinet ad ſignificationem: nam ex æquo à קָם ſurrexit, dicimus in piel קוֹמֵם erexit, & הֵקִים erexit: ſic à שָׁכַב iacuit, in piel שִׁכֵּב collocauit: & in hiphil הִשְׁכִּיב poſuit. Id tamen uerũ eſt, quod quædam neutra transferuntur à kal in piel, quæ ſignificationi neutræ ſolum quandam energiam in piel addunt: ut eſt צָמַח & צִמֵּחַ. Item, quædam ſunt in kal tranſitiua ad duo, quæ in piel quoq; tranſeunt ad duo, ſed cum efficaciori ſignificatione: at in hiphil, tranſeunt ad tria. Pro exemplo accipe אָכַל comedit, אִכֵּל uorauit, הֶאֱכִיל cibauit: uerum huiuſcemodi uerba, non multa inueniuntur.

Elias. 2

Species ſecunda continet uerba, quæ

quæ in coniugatione kal transeunt ad duo, in hac autem coniugatione trans/eunt ad tria: ut à radice אָכַל comedit, qui actus transit ad secundum, dices הֶאֱכִיל fecit comedere, quod transit ad tria. Exemplum, הַמַּאֲכִילְךָ מָן idest, Cibans te manna. וַיַּאֲכִלְךָ אֶת־הַמָּן idest, Et fecit te comedere manna: Deuteronomij octauo. Vides hic tres personas. Dominus sanctus & bene/dictus, est cibans: Israel, comedens: & manna, id quod comeditur.

3 Species tertia habet uerba, quæ non inueniuntur in coniugatione kal: ut הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane surrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit: & similia, quæ non inueniũtur in kal, sed habent modum significandi kal.

4 Species quarta complecti/tur uerba quæ sunt neutra, tam in kal, quàm in ista coniugatione: ut פַּרְעֹה

הקריב

הִקְרִיב idest, Pharao acceſſit: Exodi quartodecimo capite. וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם idest, Et mouit ſe inde: Geneſeos duo/decimo capite: quæ eiuſdem ſignifica/tionis ſunt cum קָרַב & עָתַק Et iſtorum ſunt pauca numero. Tamen quidam ingenioſi Grammatici aliter docuerunt: nempe, quod non ſint neu tra, ſed quod deficiat ab eis res in quã tranſit actio: ut ſit ita ſenſus, וּפַרְעֹה הִקְרִיב מַחֲנֵהוּ idest, Et Pharao fecit accedere exercitum ſuum. Sic ab וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם deficit אָהֳלוֹ ut ſenſus ſit ita, Et mouit inde tabernaculum ſuum. Sic intelligendum de reli/quis locis. Gignit autem & hæc con/iugatio prolem, hoc eſt, paſſiuam uocem: & uocatur nomen eius hophal.

FVNDAMENTVM DVODECIMUM, in quo explanatur significatio coniugationis hophal.

Elias. 1

COniugatio sexta, hophal uocatur: & est proles, hoc est, passiua uox ipsius hiphil: unde & additionem habet literæ he, sicut parens eius. Habet autem duas species. Vna est, quando coniugatio kal est neutra: ut à קָם surrexit, dices הֵקִים erexit: & in hophal, הוּקַם erectus est. En significatio eius est, ut significatio coniugationis pual, quum הוּקַם sit ille qui erigitur per manus alterius.

2 Species secunda est, quando uerbum in coniugatione kal est transitiuum, tunc hophal recipit passionem per aliquod intermedium, sicut & parens eius (hoc est, hiphil) agit operationem suam per intermedium. Exemplum

plum, חָֽבְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ idest, Exterminatum est sacrificium & libamen: Iohelis primo. Ecce hic inueniuntur tres personæ: (ut ita dicam) Locusta, uitis, & sacrificium. Nam locusta, est quę exterminat: uitis, quæ exterminatur: & ea exterminata, exterminatur consequenter & sacrificium. Proinde omnes aliæ proprietates ipsius hophal, æstimādæ sunt iuxta cōditiones comparis sui pual: quemadmodum id iam declarauimus in Fundamento suo.

FVNDAMENTVM DECIMVM-tertium, in quo declaratur significatio coniugationis hithpael.

Elias. I.

Coniugatio septima uocatur coniugatio הִתְפַּעֵל de qua iam diximus, quòd sit parens & proles: hoc est, actiua & passiua. Nam tota actio eius

eius eſt retranſitiua, quum recipiatur ab ipſo agente: ut וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים ideſt, Et ſanctificabimini, & eritis ſancti: Leuitici uigeſimo: hoc eſt, ſanctificabitis uos ipſos: & hæc ſignificatio eſt ei propria.

Seb. Munſterus.

Rabbini in Commentarijs utuntur plerũq; hac coniugatione pro paſſiuo kal & piel, niſi quòd à fronte adijciunt literam nun: ut נִתְקַיֵּם confirmatus eſt, נִתְקַדֵּשׁ ſanctificatus eſt.

Elias. 2

Habet autem & aliam ſignificationem, nempe quòd aliquando ſimilis eſt recipienti paſſionem, quum tamen non recipiat. Exemplum, וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ ideſt, Et benedicet ſe in corde ſuo: Deuteronomij uigeſimonono: hoc eſt, Cogitabit in corde ſuo, quòd ſit benedictus, quum tamen non ſit.

Sic

Sic, יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב idest, Est qui diuitem se facit & non omnia, est qui depauperat se & habet substantiam multam: Prouerbiorum decimotertio. Est autem sensus, Ostēdit se diuitem uel pauperem, & non est sic. Et similia multa.

5 Id tamen non accidit nisi uerbis absolutis. Licebit quoque tibi ut idē facias in quibusdam, etiam si non inueniantur in Biblicis libris. Sed caue, ne id facias in uerbis transitiuis. Et ut in summa dicam, cōiugatio ista non egreditur unquam extra seipsam. Nec attendas uerba illorum, qui falsò aiunt inueniri quædam loca ubi sit trāsitiua: ut, כָּל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ idest, Omnia uasa lignea expiabitis: Numeri trigesimoprimo. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ idest, Et sorte diuidetis terram: Numeri trigesimoquarto: & similia. Hæc quidem

Hithpael nunquam trāsitiua.

dem bene possemus exponere in forma retransitiuorum, sed non est hic locus immorandi.

4 Præterea sunt quædam uerba, quæ in nulla alia coniugatione quam in hithpael inueniuntur: quale est, הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן deprecatus est: & similia. & illa quidem exponuntur, perinde ac si essent de coniugatione kal. Vnde est regula notabilis, quod omne uerbum quod in aliqua (præter quàm in kal) coniugationum inuenitur, est exponendum ac si esset de kal: ut in niphal, נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם pugnauit: & in hiphil, הִשְׁכִּים mane surrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit: de quibus scripsimus etiam in suis coniugationibus. *Regula*

Orationis primæ finis.

SECVNDA ORATIO.

Elias.

ORATIO ſecunda explicat differentias, quas inter ſe habent coniugationes in punctis & literis ſuperadditis, & per quæ ſigna unam ab alia diſcernere queas, ſiue in perfectis ſiue in imperfectis uerbis. Diſtinximus autem & illam Orationem in tredecim Fundamenta.

Seb. Munſterus.

VT ex priori oratione didiciſti diſtinctos modos ſignificādi coniugationum, ita in hac Oratione debito ordine ſeruato, tibi proponũtur formulæ ſingularum coniugationũ: quomodo uerba in unaquacꝫ coniugatione à præterito per omnes modos uſcꝫ ad futurum ſint mutanda in punctis

uel

uel ratione personarum uel ratione numeri, uel etiam ratione generis. Item, quid potentiores accentus nonnunquam efficiant in punctis.

FVNDAMENTVM PRIMVM, in quo explicatur punctuatio coniugationum kal & item niphal, idque in perfectis, & signa earum.

Elias. 1

COniugatio kal aliud signum non habet, nisi quòd super tres literas radicales nullam extraneam recipit literã, nec unquam habet dages. In præterito habet camez, idque in omnibus personis, excepta secunda pluralis utriusque generis, in qua camez uertitur in scheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut פְּקַדְתֶּם & פְּקַדְתֶּן uisitastis.

Ainpoal uero habet pathah per om-
nes personas, excepta tertia pluralis &
tertia singularis fœminini, quæ habēt
scheua mobile: ut פָּקְדוּ uisitauerunt,
פָּקְדָה uisitauit.

Seb. Munsterus.

Hic tibi incipienti necessaria est Ta
bula Hebraicarum coniugationum,
quam inspicias: si hæc quæ hic tractan
tur, uelis cum fructu legere, & sanè in-
telligere.

Elias. 2

Scias etiam, quod tertia singularis
masculini uenit in triplici forma: nem-
pe, פָּעַל פָּעֵל פָּעֹל quæ omnes inue-
niuntur in una sententia Biblica: Exo-
di quadragesimo capite, וְלֹא יָכוֹל
מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן
עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־
הַמִּשְׁכָּן, cuius hæc interpretatio est,
Et non potuit Moses uenire ad taber-
nacu

naculum, eo quod quiesceret super ipsum nubes, & gloria Domini impleuit tabernaculum.

Seb. Munsterus.

Vbi שָׁכֵן יָכֹל & מָלֵא sunt tres illæ formæ, quæ in prima inueniuntur coniugatione.

Elias. 5

At in reliquis personis præteriti, ueniunt ea quæ desinunt in zere, iuxta illorum formam quæ desinunt in pathah. Exemplum. Sicut à שָׁמַר dicis שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי & cætera: sic à חָפֵץ desiderauit, dices חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי desiderasti, desideraui: & cætera. Porrò tertia pluralis & tertia singularis fœminini, quando ueniunt in pausa, redeunt ad priorem punctum zere: ut, חָפֵצָה חָפֵצוּ Ea uero quæ habent pathah in pausa, migrant in camez: ut, פָּקָדָה פָּקָדוּ Et quæ sunt de forma פָּעוֹל

ea retinēt holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona pluralis & tertia singularis fœminini. Nam illæ habent scheua: ut יָכְלוּ potuerūt, יָכְלָה potuit. In pausa uero redeunt ad pristinum punctum holem: ut לְהוֹצִיא אֶת־הַכִּנִּים וְלֹא יָכֹלוּ idest, Vt educerent pediculos, & non potuerunt: Exodi septimo capite.

Seb. Munsterus.

Hæc sunt diligenter obseruanda, quia ubiq; in Biblicis libris occurrunt huiuscemodi exempla, præsertim sub his tribus accentibus, soph pasuc, athnahtha, zakeph katon, & nonnunquam sub rebia & tarha.

Elias. 4

Scias quoq;, quod formæ פָּעֵל & פָּעוֹל ut plurimum non ueniunt nisi in uerbis neutris: ut זָקֵן senuit, מָלֵא impleuit, seu plenus fuit, דָּבֵק adhæ-

sit

ſit, שָׁכֵן quieuit, חָדֵל ceſſauit, קָמֵל emarcuit: & pauca inueniuntur tranſitiua, qualia ſunt חָפֵץ deſiderauit, & אָהֵב dilexit. Sed forma פָּעוֹל ſemper inuenitur in uerbis neutris: ut יָכוֹל potuit, יָגוֹר timuit, & קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים ideſt, Minor fui omnibus miſericordijs: Geneſeos trigeſimoſecũdo. Ideo non habent benoni neque paul, quemadmodum ſcripſimus Oratione prima, fundamẽto quinto, ſigno quarto: ſed uenit nomen formale loco utriuſque, idq́ in forma præteriti: ut, וְאַבְרָהָם זָקֵן ideſt, Et Abraham ſenex ſeu ſeneſcens: Geneſeos uigeſimoquarto: quod eſt nomen formale. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק ideſt, Et fuit quum ſenuiſſet Iſaac: Geneſis uigeſimoſeptimo: quod eſt præteritum. Sic וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה id eſt, Et non potuit Moſes: Exodi quadrageſimo: quod eſt præteritum. Et

non inuenitur ab eo nomen formale in aliquo uersu Biblico: sed magistri nostri bonæ memoriæ utuntur eo pro adiectiuo, quum dicũt אֵינוֹ יָכוֹל non est potens, אֵינָם יְכוֹלִים non sunt potentes. Proinde reliqui modi horũ uerborum incedunt pariter uno ritu, nec est differentia inter tres formas.

Seb. Munsterus.

Inuenitur tamen nonnunquam à uerbo שָׂנֵא odiuit, participium שׂוֹנֵא odiens: sicut & ab אָהֵב dicitur אוֹהֵב amans. Sed Elias diceret hæc esse nomina pura.

Elias. 5

Benoni, seu participium præsens, habet pe punctatum cum holem per omnes personas, & ain cum zere, sed hoc solum in singulari: ut פּוֹקֵד uisitans. Sed in reliquis personis uertitur in scheua, ut fieri solet. Exemplum,

פּוֹקְרִים uisitantes, פּוֹקֶרֶת uisitans seu uisitatrix, פּוֹקְרוֹת uisitantes. Scias etiam, quod fœmininum pleruncp ue-nit cum tau finali litera, ut פּוֹקֶרֶת & raro cum he, ut הוֹלְכָה ambulans: Ie-remiæ tertio. De quo amplius loque-mur in Oratione sequenti.

6 Paul, seu participium præte-ritum habet pe camezatum in singula ri: ut פָּקוּר uisitatus: sed in reliquis per sonis uertitur camez more suo in sche-ua: & in omnibus personis habet ain schurec: ut, פְּקוּרִים uisitati, פְּקוּרָה uisitata, פְּקוּרוֹת uisitatæ.

Seb. Munsterus.

Notandum, quod ferè omnia no-mina quæ incipiunt à puncto camez, quando ponuntur in regimine, uel au-gentur una syllaba, mutant camez il-lud in scheua: ut דָּבָר uerbum, דְּבָרִי uerbum meum, item פָּקוּר פְּקוּרָה

de quo infrà in Nominibus, latius.

Elias. 7

Forma infinitiui Infinitiuus habet ſub pe camez, ut פָּקוֹר Sed cum literis בכלם uertitur in ſcheua. Aliquãdo etiam habet ſcheua ſine literis bachlam: ut עֵת סְפוֹר עֵת רְקוֹר idest, Tempus plangendi, tempus ſaltandi: Eccleſiaſtes tertio: & ſimilia. Omnia autẽ utriuſq; formæ exempla habent holem in ain: & literæ bachlam punctantur cum hirec, habetq; litera mox ſequens uirgulã raphe: hoc eſt, manet lenis: ut, לִפְקוֹר בִּפְקוֹר כִּפְקוֹר Excipitur litera mem, poſt quã ſemper uenit dages, ut מִפְּקוֹר Quod fit ad deſignandum defectum literæ nun: id qnod in tractatu Cantici uberius declarabitur.

Seb. Munſterus.

Litera mem quando eſt præpoſitio habet hirec & ſequitur dages, quod repræ

repræſentat defectum nun literæ. Abſoluta enim præpoſitio eſt מִן & pro מִפְּקוֹר fuerat dicēdum מִן פְּקוֹר ſed contrahuntur duæ dictiones in unam per eliſionem literæ nun. Ante gutturalem uero literā, in qua dages locum non habet, mutantur dages & hirec in zere uocem magnam: ut מֵהֲרֹג ab occidendo.

Elias. 8

Imperatiuus ſingularis habet pe ſcheuatū & ain cum holem ſignatum, iuxta modum infinitiui, quādo habet literas bachlam. In plurali uerò maſculini, & in ſingulari fœminini, pe habet hirec: eo quod in litera ain ſit iam ſcheua: quod latius declarabitur in Oratione tertia, fundamento decimo, capite ſecundo. Sic quoq; quando ſingularis maſculini habet in fine additionem literæ he, punctatur pe litera cum hirec: *Forma imperatiui.*

ut

ut שְׁכְבָה עִמִּי idest, Dormi mecum: Genesis trigesimonono. שְׁלְחָה הַנַּעַר idest, Mitte puerum: Genesis quadragesimotertio. Et hoc intellige de ijs uerbis, quorũ ain habet pathah: ut שְׁלַח שְׁכַב & similia. Sed quando ain habet holem, punctuatur pe cum hatephcamez: ut à זְכוֹר dices זָכְרָה לִּי idest, Memento mei: Nehemiæ decimotertio. Sunt tamen quæ ab hac regula excidunt, de quibus nobis hic non est negocium.

9 Futuri rationem iam didicisti. Nam signum eius est אֵיתָן idq; in capite uerbi: & punctuatur non secus quàm imperatiuus. Commendabis itaq; hanc regulam memoriæ tuæ, quod in omnium ordinum cõiugationibus, addendæ sunt imperatiuo literæ אֵיתָן & emerget futurum. In hac uero cõiugatione, literæ איתן semper

pun

punctuãtur cum hirec,excepto aleph quod habet ſægol, eo quod ſit gutturalis litera. Sunt qui etiam aliam afferunt rationem, ſed prior magis mihi probatur. Et nota,quod ſcheua ſemper quieſcit poſt איתן

10 Præterea ſciendum, quod prima perſona utriuſque numeri uenit aliquãdo cum additione he in fine:ut אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים ideſt, Recordabor dei: Pſalmo quadrageſimoſecũdo. נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים ideſt,Mittemus uiros:Deuteronomij primo. Secunda uero & tertia perſona pluralis maſculini habent interdum additionem nun in fine: ut לְמַעַן יִלְמְדוּן ideſt,Propterea diſcent: Deuteronomij quarto. שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן cuſtodiendo cuſtodietis: Deuteronomij ſecundo. Et conditio illa tam nun quam he,eſt uniuerſalis per omnes coniugationes omniũ ordinum,exceptis his

quæ

quæ quieſcunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: quum alioquin in eis quieſcat he, litera radicalis: ut יִגְלֶה אֶגְלֶה reuelabo, reuelabit. Sed & hoc notandum, quod additio literæ he in fine nunquam inuenitur, quando litera futuri temporis eſt iod uel tau, niſi in duobus aut tribus duntaxat locis: ſed quæ ob eorum paucitatem hic omittimus.

11 Notandum quòd inueniuntur quædam uerba quæ in futuro aliquando habent holem in fine, & aliquādo pathah: ut וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן ideſt, Et ceſſauit manna: Ioſue quinto. לָמָּה תִשְׁבַּת הַמְּלָאכָה ideſt, Quur quieſcit opus? Nehemiæ ſexto: & ſimilia. Sunt alia quæ ſemper ueniunt cum pathah, & ſunt plerunq; neutra: ut יִשְׁכַּב dormiet, יִרְכַּב aſcendet equum, וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעַט ideſt, Et impinguatus eſt

Iſrael

Iſrael & recalcitrauit: Deuteronomij trigeſimoſecundo:& ſimilia. Sed ea quæ habent holem ſunt plerũq; tranſitiua,exceptis illis quorum lamedpoal eſt ain uel heth: illa enim ſemper deſinunt in pathah: ut יִשְׁמַע audiet, & יִשְׁלַח mittet.Idem ſentiendum,quando ainpoal eſt ain uel heth:ut תִּשְׂחַק לָהֶם תִּלְעַג לְכָל הַגּוֹיִם ideſt, Deridebis eos, ſubſannabis omneis gentes: Pſalmo quinquageſimonono. Excipiuntur ab hac regula, וְיִנְהוֹם עָלָיו ideſt,Et fremet ſuper eum: Iſaiæ octauo. מַה אֶזְעוֹם ideſt,Quare indignabor? Numeri uigeſimotertio. Et nota, quod omnes iſtæ formæ ſunt communes imperatiuo: nam imperatiuus & futurum habent eandem formam in punctatione,ſicut ſcripſimus ſuprà in nono ſigno.

12 Coniugatio paſſiua habet

pro

pro ſigno ſuo additionem nun in capite, & eſt leuis ut parẽs eius: nam dages non habet. Præteritum habet per omnes perſonas literam nun, pũcto hirec ſignatam à capite, & ſcheua quieſcens poſt illud nun. Ainpoal uero pathatur, & retinet in pũctuatione formam & modum parentis ſui.

13 Benoni, ſeu participium præſens, habet etiam nun ſuperadditum, ſicut præteritum: niſi quod ain camezatur per omnes perſonas: ut נִפְקָר נִפְקָרִים נִפְקָרָה Exemplum aliud, רוּחַ נִשְׁבָּרָה ideſt, Spiritus confractus: Pſalmo quinquageſimo. Et habet ſem per accẽtum מִלְרַע hoc eſt, in ultima, etiam extra pauſam. & אַחַת מֵהֵן לֹא נִשְׁבָּרָה ideſt, Vnum ex his nõ eſt confractum: Pſalmo trigeſimoquarto: ubi habet accentum מִלְעֵיל ideſt, in penultima: quia eſt præteritum fœmininum

num. Non autē ita uenit præter quàm in pausa: extra pausam uero, habet semper scheua: ut, בִּשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹּהוּ idest, Cōtrita est ciuitas uanitatis: Isaię uigesimoquarto. Paul non est hic, ut iam suprà docuimus.

14 Infinitiuus uenit cum defectu nun, passiuæ literæ: & ob id dagessatur pe, ad repræsentandum illius literæ defectum. Et ut dages illud forte fiat, necesse est, ut literam he ponamus ante pepoal: ut הִפָּקֵד uisitari. Sic enim dages fortiorem habet prolationem, quum dages nunquam sit forte à principio dictionis, nisi alia pręcedat litera: quemadmodum declarabitur in tractatulo Cantici.

Seb. Munsterus.

Forma infinitiui & imperatiui passiuæ uocis, est diligenter aduertenda, ne adiectam he ה literam suspiceris esse

esse he hiphil. Sed non facile poteris hic errare, si radicem ipsam intuearis. Quando enim tres radicales literæ expresse manent, & prima habuerit dages forte, signum est illic deficere nun passiuam literam.

Elias. 15

Quinetiam cum literis bachlam solet he illud uenire, exceptis paucis locis ubi deficit he litera: ut, בֶּעָטֵת עוֹלֵל idest, In deficiendo paruulum: Threnorum secundo. לְעָנוֹת מִפָּנַי idest, Vt humilietur à facie mea: Exodi decimo. וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ idest, Et quum lapsus fuerit ipse, nō lætetur cor tuum: Prouerbiorum decimo.

16 Imperatiuus semper habet literam he, sed futurum ea litera opus non habet, quum literæ איתן quæ præficiuntur futuro, fortificent dages. Regula. In hac coniugatione, literæ nun

nun נ he ה & hæ quatuor literæ איתן semper hirecantur:& imperatiuus atque futurum semper habent pepoal dagessatum atque camezatum, nisi quando est pepoal una ex quinque istis literis אחעהר tunc enim he & איתן habent punctum uocalem zere: quemadmodum in tractatulo Cantici latius declarabitur.

Seb. Munsterus.

Habent hæ quatuor literæ איתן & litera he ה ante literas gutturales punctum zere, propter dages quod in literis gutturalibus signari non potest, & tamen est signandum, quum teneat locum literæ nun: ut ubi à נִפְקַר fit אֶפָּקֵר יִפָּקֵר Ab נֶאֱהַב fit אֵאָהֵב diligar, יֵאָהֵב diligetur. hoc est, dages ponitur ad hirec, & fit zere: & repræsentat iam zere uox magna, defectum literæ nun.

FVNDAMENTVM SECVNDVM in quo docetur quomodo punctuanda sit coniugatio piel & pual in perfectorum ordine, & item quæ illius sunt signa.

Elias. 1

COniugatio piel habet in ain pro signo punctum dages, idq; per omnes modos. Totum præteritũ habet sub pe hirec, & sub ain pathah, præter quàm in tertia singulari masculini, in qua ain habet plerunq; zere: ut פִּקֵּד numerauit. Inuenitur quoq; cum pathah: ut אִבַּד perdidit, שִׁבַּר confregit: Threnorum secundo: & similia pauca. Tertia uero persona pluralis & tertia singularis fœminini habet scheua mobile (ut est mos eius) sub litera dagessata: ut פִּקְּדוּ & פִּקְּדָה numerauit.

Seb.

Seb. Munſterus.

Integram formam præteriti habes ſuprà in noſtra Grammaticali Inſtitutione, unà cum reliquorum modorum formis: uide ibi, & nihil erit tibi hic alienum aut difficile.

Elias. 2

Participium præſens & præteritum ſemper habent à fronte additionem literæ mem ſcheuatæ: ſed in participio præſenti ſequitur poſt illud ſcheua pathah, ut מְסַפֵּר numerans: & in participio præterito, ſequuntur tria puncta, ut מְסֻפָּר numeratus. Horum modorum ſigna, ſunt מְסַ מְסֻ Habet autem benoni ſub ainpoal in ſingulari maſculino zere, ſed in reliquis perſonis habet ſcheua: ut מְסַפֵּר מְסַפְּרִים & cætera. Porrò in paul ſeu participio præterito habet per omnes perſonas ainpoal, camez: ut מְסֻפָּר

מְפַקְּדִים & cætera horum ſimilia.

3 Infinitiuus habet ſub ſe pathah, & ſub ain zere: ut פַּקֵּד Literæ uero בכלם habent ſcheua, excepto מ quod ſemper habet hirec: ut, בְּפַקֵּד כְּפַקֵּד לְפַקֵּד מִפַּקֵּד Cæterum, imperatiuus ſingularis conformis eſt infinitiuo: ut פַּקֵּד Sed pluralis & fœminini habet ſcheua mobile, ut פַּקְּדוּ פַּקְּדִי & in plurali fœminini migrat ſcheua in zere, ut פַּקֵּדְנָה In futuro addendæ ſunt literæ איתן imperatiuo, ut אֲפַקֵּד יְפַקֵּד & cætera: ſignanturq́ puncto ſcheua, ut mem benoni.

4 Regula generalis. In omni coniugatione quæ habet in participio præſenti mem ſuperadditum, imitantur literæ איתן punctuationem mem participij: idq́ in omnibus ordinibus, præter quàm in hiphil quieſcẽtium in ain, cuius rationem illic tibi aſſignabo.

Seb.

Seb. Munſterus.

In tribus poſterioribus coniugationibus, ideſt in piel, hiphil & hithpael, literæ futuri temporis, habent regulariter punctum quem habet mem litera participij: nempe in piel habent punctum ſcheua, in hiphil pathah, & in hithpael hirec: id quod coniugationum formulæ tibi clare oſtendunt. In quarto tamē ordine fallit regula: nam illic mem litera habet punctum zere, & literæ איתן habent camez.

Elias. 5

Quòd ſi ainpoal fuerit una ex literis אחע migrat plerunque dages ad punctum qui eſt ſub litera præcedenti: & is punctus ſi fuerit hirec, mutatur propter aduentum dages in zere: ſi autem ſit pathah, uertitur in punctum camez: quemadmodum declarabitur in tractatu Cantici.

Seb. Munſterus.

Exempla. Pro בִּאֵר dicitur בֵּאֵר declarauit: & in imperatiuo בָּאֵר declara, pro בַּאֵר Sic in futuro אֲבָאֵר declarabo, pro אֲבַאֵר Simile eſt בֵּרֵךְ pro בִּרֵךְ benedixit, & in imperatiuo בָּרֵךְ pro בַּרֵךְ benedixit. Hic uides, quomodo dages in mediam radicalem ſcribendum, ponitur ad punctum primæ radicalis literæ, & ex puncto hirec facit zere, atque ex pathah facit camez.

Elias. 6

Proinde licet he & heth non recipiant punctum dages, tamen plerũq; debiliores ſunt quàm ut dages ante ſe propellant, & mutent punctum paruum in magnum: ut טִהֵר mundauit, בִּחַר ſelegit, מִהֵר accelerauit. Sic in cõiugatione hithpael, ut מִתְיַחֲרִים appropriantes, מִתְלַחֲשִׁים muſſitantes.

Con

7 Coniugatio pual habet pro signo suo literam ain dagessatam, idq; per omnes modos, ut parens eius. Præteritum, in omnibus personis habet pe tribus affectum punctis: in reliquis uero punctis, non differt à forma parentis sui. Passiuum piel

Seb. Munsterus.

Hoc est, tam in præterito quàm in futuro, prima radicalis habet kybuz, secunda pathah, & literæ futuri temporis scheua.

Elias. 8

Participium præsens singularis simile est præterito, nisi quod ain camezatur: ut בֻּקָּר בֻּקָּרִים & cætera. Participium præteritum & imperatiuus hic non habent locum, quin & imperatiuus raro in hac coniugatione inuenitur: habet autem pe tria puncta, idest kybuz, & ain holem: ut גֻּנַּב גֻּנַּבְתִּי

furando furto ſublatus ſum: Geneſeos quadrageſimo. Cum bachlam uero regulariter non inuenitur. In futuro, literæ איתן habent ſcheua, ut parens eius: & pe habet tria puncta, ut præteritum. Exemplum, אֲפַסֵּר יְפַסֵּר & cætera. Et quando ainpoal fuerit gutturalis, qualem tunc habeat formam declarabitur in tractatu Cantici.

Seb. Munſterus.

Quando media eſt gutturalis, quæ dages non recipit, mutatur kybuz in punctum æquiualentem kybuz & dages: utputa in uau holem, uel uau ſurec: ut à בֵּרֵךְ ideſt benedixit, non fit paſſiuum בֻּרַךְ quia deeſt dages in litera media radicali: illud igitur poſitum ad kybuz, mutat ipſum in uau holem, & dicitur בּוֹרַךְ ideſt, benedictus eſt: item בּוֹאַר ideſt, declaratus eſt.

Fun

FVNDAMENTVM TERTIVM, in quo declaratur modus punctuandi coniugationem hiphil & hophal in perfectis, & quæ habeant ſigna.

Elias. 1

COniugatio hiphil, habet pro ſigno he in capite, & hirec magnũ ſub ainpoal. Pręteritum habet per omnes perſonas he hirecatum in capite, & hirec ſub ain: ſed quod ſolũ inuenitur in utraq; tertia perſona & in tertia ſingularis fœminini: ut הִפְקִיד הִפְקִידוּ הִפְקִידָה In reliquis autem perſonis uenit loco eius pathah, idq; ad alleuiationem punctorum. Alioquin enim multiplicarentur uocalia & ſyllabæ: ut הִפְקִיד הִפְקַדְתִּי הִפְקַדְתָּ & cætera.

Seb. Munſterus.

In prima & ſecunda perſona utriuſque numeri abijcitur litera iod ad uitãdum ſyllabarum multiplicationem: nam

nam ſi diceremus הִמְסִירָה haberemus quatuor ſyllabas: muſſitat enim ſcheua poſt hirec & iod uocem magnam: ſed in הִמְצָרָה ſunt tantum tres ſyllabæ.

Elias. 2

Participium præſens habet additionem literæ mem à fronte, punctuaturq́ cum pathah. Participium uero præteritum habet literam mem cum ſchurec radici ſuperadditum: & poſt utriuſq participij mem, ſequitur ſcheua quieſcens, ut מַמְסִיר & מוּמְסָר Horum ſignum eſt מַמְמוּם Proinde omnes perſonæ benoni habent hirec magnum ſub ainpoal, & in paul camez magnum.

Seb. Munſterus.

Hirec magnum uocatur, iod litera, ſi eam præcedat hirec. Camez uero magnum eſt, poſt quod non uenit

punctus

punctus dages: item, camez paruum est, post quod uenit punctus dages: ut in dictione לָמָּה nam primum camez est paruum, alterum uero magnum.

Elias. 5

Nota etiam, quod in utroqꝫ participio scribi debuerat litera he cum pathah, legendumqꝫ מְהַפְסִיר & in edjn מְהוּפְסָר sed propter alleuiationem uocalium abijcitur he, & ponitur uocale eius, nempe pathah sub mem, dicimusqꝫ in benoni מַפְסִיר & cætera: & in paul, מוּפְסָר & sic de alijs.

4 Infinitiuus habet etiam à fronte literam he, sed pathatam, ut scilicet discrimē habeatur inter ipsum & inter præteritum. Ain uero habet zere, ut וְהַכְבֵּר לִבּוֹ idest, Et aggrauādo cor suum: Exodi octauo: & similia. sed cum blachlam nunquam uenit sine hirec, ut לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל ad

minoran

minorandum menſuram & ad maio/randum pondus: Amos octauo capi/te:& ſimilia.

5 Imperatiuus ſingularis ma/ſculini ſemper habet ſub ain zere:ut, הַפְקֵד אֶת-הַלְוִיִּם ideſt, Conſtitue Le/uitas: Numeri undecimo. Quando ue ro in fine habet additionem literæ he, ain punctuatur cum hirec:ut הַקְשִׁיבָה aduerte, הַאֲזִינָה auribus percipe. Plu rale uero maſculini & ſingularis fœmi nini ſemper habent hirec: ut הַפְקִידוּ הַפְקִידִי & pluralis fœminini habet ze re, ut הַפְקֵדְנָה Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inue nitur aliquod exemplum Biblicum in hac perſona.

6 Formam futuri iam didiciſti, nempe quòd literæ איתן ponendæ ſunt ad imperatiuum, ut אַפְקִיד יַפְקִיד ubi tamen dicendum fuerat אֲהַפְקִיד יהפקיד

יְחַפְּסִיר & cætera cum he: sed abijcitur he, cuius ratione̅ iam suprà scripsimus in benoni. Habet autem ain plerunque hirec, paucis exceptis, quæ habent zere iuxta formam imperatiui: ut יַכְרֵת יְהוָה idest, Exterminabit Dominus: Psalmo duodecimo. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים id est, Et diuisit deus: Geneseos primo.

7 Coniugatio hophal habet pro signo additionem literæ he in capite, ut parens eius. Præteritum in omnibus personis habet literam he cum hatephcamez, ut הָפְסַר uel cum tribus punctis, ut וְהֻשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ idest, Et proiectum est habitaculum sanctuarij eius: Deuteronomij decimo. Potest quoque tempore necessitatis uenire cum uau schurec, ut הוּפְסַר formam scilicet tenendo quiescentium, ut הוּרַד depositus est, הוּקַם erectus est. Nam hæc tria puncta pro fratribus

bus computantur, & uenit ſæpe unum loco alterius, potiſſimum in coniugatione pual & hophal.

Seb. Munſterus.

Vnde in Commentarijs, Hebræi loco kybuz & hatephcamez ſemper ſcribunt literam uau: pro uau autem mobili, ſcribunt plerunque & in rarioribus dictionibus duo uau: ſicut & pro iod mobili, ideſt conſonante, ſcribunt duo iod: ut עניין pro עִנְיָן & לווח pro לֻוח

Elias. 8

Non eſt in hac coniugatione benoni, nec paul, neque imperatiuus. Infinitiuum quoque raro habet, & is quidem punctuatur cum hatephcamez, & ain poal cum puncto zere: ut חָמֵלַח לא חֻמְלַחְתְּ ideſt, Vaſtando non es uaſtata: Ezechielis decimoſexto capite. Cum literis בכלם regulariter non inue

inuenitur. Literæ uerò איתן in futuro habent hatephcamez, idq́ ad exprimendum coniugationis ſignum. Debuerat autem futurum ſic formari, אֶתְפַּעַר Verum de hoc iam ſuperius mentionem fecimus in participio præſenti hiphil.

FVNDAMENTVM QVARTVM in quo explicatur punctuatio coniugationis הִתְפַּעֵל

Elias. 1

SIgna coniugationis hithpael ſunt he & tau atq́ dages in ain. En habes tria ſigna. Præteritum in omnibus perſonis habet he à fronte hirecatum, & poſt illud ſequitur tau cum ſcheua quieſcente: & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet dages per totam coniugationem: ſed & pe habet dages, at illud eſt dages leue, quum

quum ueniat poſt ſcheua:de quo in li/
bello Cantici.

Seb.Munſterus.

Habet pepoal dages,quando ſci/
licet eſt una ex literis בגר בפת ſolet
enim ſcheua illud leue poni cum me/
moratis literis, quando ſcribuntur à
principio dictionis, aut ueniunt poſt
ſcheua quieſcens,ſicut in hoc loco.

Elias. 2

Præterea in præterito, pe ſemper
pathatur : reſiduum uero coniugatio/
nis,tam quo ad lectionem quàm quo
ad punctuationem non differt à con/
iugatione piel.

Seb.Munſterus.

Vt הִתְּטַבֵּל tinxit ſe : hæc forma
punctorum in nullo modo mutatur,
ubiq; enim manet תְּטַבֵּל In præteri/
to adijcitur à fronte litera he,& in par
ticipio mem hirec, & in futuro איתן
Hirec

Hirec infinitiuus & hirec imperatiuus non differunt à forma præteriti.

Elias. 5

Participium præſens habet additionem literæ mem in capite cum puncto hirec, & ipſum ſequitur tau cum ſcheua quieſcente. Et hic quoq; abijcitur litera he. Nam ſic formari debuerat מִתְהַתְפַּקֵּר quemadmodum ſcripſimus in benoni hiphil, ſed dicimus מִתְפַּקֵּר Paul, ſeu participium præteritum non eſt in hac coniugatione.

4 Infinitiuus non differt à præterito, nec abijcitur litera he, etiam ſi acceſſerint literæ bachlam. Sic imperatiuus ſemper retinet he: ſed in futuro cadit he, ut in participio præſenti: & punctuantur literæ איתן cum hirec, ut in coniugatione kal & niphal. Habet etiam plerunq; ainpoal zere, ut אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה idest, Ambulabo coram

 Domino

Domino: Psalmo centesimo decimo/ sexto. & raro uenit cum pathah: ut, אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ idest, Ne glo/ rieris coram rege: Prouerbiorum uige/ simoquinto. & alia similia. Quando autem ainpoal fuerit gutturalis, expli/ cabitur tibi forma illius in tractatulo Cantici.

Seb. Munsterus.

Forma ista est, quod dages pathah in uerbis habentibus mediam guttura lem, aut res literam, mutātur in camez uocem magnam: ut תִּתְפָּאֵר אֶתְפָּאֵר מִתְפָּאֵר idest, decorauit sc.

Elias. 5

Sed & hoc diligenter notabis, quod per totam coniugationem tau hithpaal semper præcedit pepoal, seu primam radicalem literam: quemad/ modum suprà quoq; scripsimus: nisi quando pepoal fuerit una ex literis זסשץ

וסשץ tunc enim alia erit illius forma.
Si tau uenerit ad literas ſamech uel
ſchin, ponitur tau ipſum poſt pepoal:
ut וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי ideſt, Et ob/
ſeruabit leges Amri : Micheæ ſepti/
mo. וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב ideſt, Et impin/
guabit ſe locuſta : Eccleſiaſtici duode/
cimo. Cum zade uerò, uertitur ת in
ט ut מַה נִּצְטַדָּק ideſt, Quomodo
iuſtificabimur: Geneſeos quadrageſi/
moquarto. Et cum zain uertitur in da/
leth, ut חִזְדַּמִּנְתּוּן לְמֵימַר ideſt, Pro/
ducitis tempus ad loquendum: Danie
lis ſecundo capite.

6 Videtur tamen nobis, non
ſubeſſe ratione͂, ut deriuemus hoc po/
ſterius uerbum ab חִזְדַּמִּנְתּוּן idq́ ob
duas cauſas. Vna eſt, quòd illa ſit di/
ctio Syriaca : altera, quòd in מַסּוֹרֶת
inuenitur ita ſcriptum: הַזְּמִנְתּוּן qui/
dem ſcribitur, & legitur חִזְדַּמִּנְתּוּן

 Et eſt

Et eſt una de duabus dictionibus quę leguntur cum daleth & ſcribuntur ſine eo. Sed eſt adhuc dubium apud illos, num ſcribi debeat cum daleth aut abſque eo, etiam ſi inueniamus magiſtros in Thalmud ſic conſueuiſſe facere, dum dicunt נִזְרַמֵּן לוֹ צְבִי paratus ei hinnulus, נִזְרַקֵּן הַדִּין obnoxius factus iuri: uerum non eſt cõueniens, ut ſic agamus in lingua Hebraica: nam ĳdem Magiſtri dicere conſueuerunt, Phraſis ſeu lingua Biblica ſeorſum, phraſis Thalmud ſeorſum.

Seb. Munſterus.

Hoc eſt, habet purus Hebraiſmus in ſacris Biblĳs ſuum regulatum modum loquendi, habet & Thalmud ſuum confuſiſſimum chaos & irregularem loquendi formam, ut qui uerum Hebraiſmum callet, in Thalmud nihil ferè ſine præceptore intelligat.

Insuper quum scrutati fuerimus totam Bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal sit zain, quæ opus habuerit pro sua inflexione coniugatione hithpaal, sed satisfacit illis coniugatio niphal in quarta sua significatione: quemadmodum dictum est Oratione prima, fundamento octauo, signo quarto. Porrò dictionem רַחֲצוּ הִזַּכּוּ idest lauamini, mundamini: Isaiæ primo capite: inuenies in libro Compositionis. Sic dictionem, וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת idest, Circuite per sepes: Ieremiæ quadragesimonono: inuenies quoque in eodem Compositionis libro. Verum nunc uertam faciem meam ad explicandum defectiua, & deinde quiescentia, atque tandem duplicata, compendiosius quo potero.

FVNDAMENTVM QVINTVM in quo declaratur ordo deficien/tium in pe nun, quale est נָגַשׁ appropinquauit.

Elias. 1

COniugatio kal seu leuis, in hunc modum formatur. Præteritum & utrunq; participium formantur sicut in perfectis. Sic infinitiuus plerũq; integre uenit, ut נָפוֹל תִּפּוֹל idest, Cadendo cades: Esther quarto. Sic הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ idest, Eundo & proficiscendo: Genesis duodecimo. Sunt etiam quæ ueniunt cum defectu nun, & cum additione tau in fine loco nun pepoal: ut גֶּשֶׁת appropinquare. Sed & imperatiuus plerunq; uenit integre: ut נְצוֹר בְּנִי idest, Custodi fili mi: Prouerbiorum sexto. Venit quoq; cum defectu literæ nun, ut גַּשׁ uel גּוֹשׁ uel גֶּשׁ appropinqua. Sic שַׁל נַעֲלֶךָ idest, Solue

Solue calciamentum tuum: Exodi tertio. Et in plurali, גְּשׁוּ uel גּוֹשׁוּ accedite. Et in fœminino singulari, גּוֹשִׁי הֲלוֹם idest, Accede huc: Ruth undecimo. & in plurali גְּשְׁנָה uel גַּשְׁנָה accedite. Hoc autem dicimus ex certa coniectura, quia non inueniuntur in sacris Biblijs.

Seb. Munsterus.

Verba huius ordinis plerunq; abijciunt in infinitiuo, imperatiuo & futuro nun primam radicalem literam: in multis etiã manet, præsertim in his quorum media radicalis est gutturalis, ubi scilicet defectus nun nequit signari. In infinitiuo loco nun abiectæ literæ adijcitur uerbo in fine litera tau. Idem fit in tertio ordine.

Elias. 2

Futurum plerunq; uenit cum defectu nun, & loco eius ponitur dages in

ainpoal: ut אֶגַּשׁ accedam, יִגַּשׁ accedet: & cætera: cum puncto pathah, uel cum holem, ut אֶפּוֹל cadam, יִפּוֹל cadet. Inueniuntur quoq; pauca quæ ueniunt integre: ut וְתוֹרֹתָו יִנְצוֹרוּ id est, Et legem eius custodiant: Psalmo centesimo quarto. Quando uero ainpoal est gutturalis, uenit radix illa ut plurimum integre. Exemplum. לֹא תִנְאַת idest, Non mœchaberis: Exodi uigesimo. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם idest, Et panis absconditus dulcescit: Prouerbiorum nono. הֲיִנְהַק פֶּרֶא idest, Num rugiet onager? Iob sexto: & similia. Excipiuntur tamen pauca, in quibus literæ איתן ueniunt cum puncto zere loco literæ nun: ut מִי יֵחַת עָלֵינוּ idest, Quis opprimet nos? Ieremiæ decimo. וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר idest, Et uociferata est tota ciuitas: Ruth primo capite. & similia.

Coniu

3 Coniugatio piel & pual in defectiuis nun, quãdoquidem utraq; semper habeat mediam radicalem literam dageſſatã, ut iam didiciſti: in hoc ordine ſemper uenit integre, quũ non ſit uia qua defectus nun ſignari poſſit. Siquidem non poteris ponere dages in ainpoal, quod ſuppleat defectum literæ nun, quum iam ex ipſa coniugatione litera illa habeat dages: nec competũt duo dages in unam literam, nec unum dages ſignare poteſt duas res. Hinc igitur eſt, quod ea uerba ſemper integra ueniunt.

In piel nullus defectus

Seb. Munſterus.

Habeto pro regula generali, quod omne uerbum de ſecundo & tertio ordine eſt uerbũ perfectum in hac ſecunda coniugatione, hoc eſt, talia uerba nunquam abijciũt nun aut iod in hac coniugatione, ſicut nec in hithpael.

Elias

Et nota, quod non est differentia in isto ordine inter personas præteriti niphal, & personas præteriti piel: quia tam illa quàm ista habent ainpoal dagessatum, licet diuersa ratione. In niphal quidem dagessatur, ad repræsentãdum defectum nun radicalis literæ. In piel uerò est signum coniugationis: ut, לֹא נִכַּר שׁוֹעַ לִפְנֵי דָל idest, Non cognoscitur diues ante pauperem: Iob trigesimoquarto: quod est præteritum in niphal. item, נִכַּר אֱלֹהִים אוֹתוֹ idest, Agnouit eum deus: primi Regum uigesimotertio: quod est præteritum in piel. Et in hunc modum, cognosces in omni loco, iuxta rei congruentiam & tenorem sententiæ, num oblatum uerbum sit niphal uel piel. Sunt & alia signa, per quæ discrimen notari potest: uerum, non est hic locus ubi

diu

diutius immorandum nobis ſit.

Seb. Munſterus.

Habetur in uigeſimoquarto capite Exodi, וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ quod ego ſæpe ſic legi, Et penetrabat Moſes ſolus: quaſi eſſet uerbum piel. At multi Hebræorum exponunt paſſiuè, nempe in hunc modum, Et adductus eſt Moſes ſolus. Idem ſentiendum Exodi capite trigeſimoquarto, ubi ſcriptum eſt, נִגְּשׁוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ideſt, Adducti ſunt omnes filij Iſrael.

Elias. 5

Coniugatio hiphil & hophal in defectiuis literæ nun non differt, quantum attinet ad puncta à perfectis, niſi quod deficit nun radicale, & loco eius ponitur dages in ainpoal. Coniugatio uerò hithpaal uenit integra, ſicut in perfectorum ordine: & huius rei ratio-

nem

nem ſignauimus ſuprà in coniugatione piel.

Seb. Munſterus.

Non omnia, ſed maior pars uerborum in hoc ordine abijciunt in hiphil primam radicalem nun: nam à נָחַל fit הִנְחִיל ideſt, Fecit hæreditare. In hithpael nullum uerbum huius ordinis poteſt uenire cum defectu nun, eo quod defectus non poſſit ſignari, quũ media radicalis litera ratione coniugationis habeat dages.

Elias. 6

Defectiua in pe iod

Præterea ſciendum, quod ſunt quædam radices, quarum pepoal eſt iod: & hæ quóquè inſequuntur normam defectiuorum in pe nun, uocanturq́ defectiua in pe iod. Sunt autem omnes radices, quæ pro ainpoal habent zade: ut יָצַב ſtetit, יָצָא poſuit, יָצַע ſtrauit, יָצַק fudit, יָצַר formauit

uit, יָצַת accendit. Hinc enim dices, יַצֵּב גְבוּלוֹת עַמִּים idest, Constituet terminos populorum: Deuteronomij trigesimosecundo. אַצִּיגָה נָּא idest, Constituam nunc: Genesis trigesimo-tertio. וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל idest, Et sternam infernum: Psalmo cẽtesimo trigesimo-nono. וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ idest, Et fudit oleum super caput eius: Genesis uigesimooctauo. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ idest, Prius quàm formarem te: Ieremiæ primo. וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן idest, Et succendit ignem in Sion: Threnorum undecimo. In quibus omnibus, zade dagessatur loco iod pepoal.

Seb. Munsterus.

Hec uerba non mutant in hiphil iod primam radicalem literam, in uau holem: sed abiecto iod, dagessant zade mediam radicalem: & in kal non faciunt in futuro tempore more uerbo-

rum

rum tertij ordinis,iod quiescere in ze-
re uoce magna,sed abiecta iod litera
dagessant zade,more uerborum secũ-
di ordinis: unde uocantur defectiua
in pe iod.

Elias. 7

Cæterum radix יָצָא exiuit,exci-
pitur à memorata regula. Est etiam
alia radix, nempe יָקַח idest gyrauit:
cuius ainpoal non est zade,& tamen
dicimus ab ea. וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ idest,
Et fuit quum gyrassent: Iob capite pri-
mo. ubi punctus dages in litera kuph
ponitur loco iod pepoal: de quo ad-
huc aliquid loquemur in quiescenti-
bus pe iod.

8 Est quoq; & alia quædam
radix,cuius pepoal est lamed,uenitq;
iuxta modum defectiuorũ in pe nun:
& est radix illa לָקַח idest accepit, tu-
lit: à quo dices, אֶקַּח idest accipiam,

יִקַּח accipiet,ſupplente dages literam lamed pepoal. Nec inuenitur lamed aliud præter iſtud,quod ullo modo deficiat. Deficit autem illud, quod tam frequenter hac radice utamur. Abijcitur etiam interdum dages ipſum: ut, וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ. ideſt, Et accipient ad te: Numeri decimonono capite. וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם ideſt, Et accipiam fruſtum panis: Geneſeos capite decimooctauo. In quibus exemplis, kuph eſt lene,& non dageſſatum,ſicut & in radice נָסַע De qua וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ ideſt,Et profecti ſunt atque caſtrametati: Numeri trigeſimotertio: & ſimilia. Vbi litera ſamech dageſſari debuerat,ſed raphatur propter frequentem uſum radicis נסע

Seb.Munſterus.

Omnis litera, præter gutturales literas,dicitur raphari quando non da

gessatur, etiam si non sit una ex literis בגד כפת non quod omnibus imponatur raphe, quod solum est sex iam memoratarum literarum, sed hæc uirgula raphe denotat hic laxationem. Laxari autem litera dicitur, quando non fortiter per punctum dages, sed leniter absq; dages profertur.

Elias. 9

Sunt tamen qui dicunt, uocabulum לקח duas habere radices, nempe לָקַח & נָקַח A לקח formantur præterita & participia, à נקח uerò futura: sicut & uocabulum הלך inuenitur habere duas radices, uidelicet הָלַךְ & יָלַךְ Ab הלך formantur præterita & participia, & à יָלַךְ futura, ut אֵלֵךְ uadam, יֵלֵךְ uadet: & cætera. Sed prima opinio conueniẽtior apparet propter multas rationes, quas hic breuitatis causa omittimus.

FVNDAMENTVM SEXTVM, in quo declaratur ordo quieſcentium in pe aleph & iod, ut ſunt אָמַר & יָשַׁב

Elias. I

COniugatio quieſcentium in pe aleph, uenit integra uſque ad futurum. In futuro enim quieſcit aleph radicale: ut אוֹמַר dicam, יֹאמַר dicet: & cætera: ubi dici debuerat יֶאֱמוֹר אֶאֱמוֹר & cætera.

Seb. Munſterus.

Quieſcunt hæc uerba in futuro dupliciter: in prima enim perſona ſic quieſcit aleph in holem, ut expreſſe non ſcribatur: in reliquis uero perſonis litera aleph ſcribitur, ſed non legitur, quũ non habeat proprium punctum. Omnis autem litera quæ non legitur, quieſcit quantumlibet ſcribatur. Vnde in propoſitis exemplis, holem ſcribi de-

bet ſupra literas איתן & non ſuper aleph quieſcente.

Elias. 2

Et nota, quando יאמַר & אאמַר ueniunt cum uau conuerſiuo, mutatur pathah in ſægol: ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַתֹּאמֶר & dixiſti. Quãdo uerò ueniũt in pauſa, redeunt ad priſtinã formam uidelicet deſinentia in pathah: ut וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר ideſt, Et reſpondit Iob & dixit: Iob tertio. הֵעֵזָה פָנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ ideſt, Indurauit faciem ſuam, & dixit ei: Prouerbiorum ſeptimo. Et quia dictio לוֹ eſt dictio parua, perinde eſt ac ſi finis ſententiæ terminaretur in dictionem ותאמר

Seb. Munſterus.

Eſt etiam alia regula in tractatu Accentuum, quod ויאמר deſinit in ſægol, quando habet accentum in penultima, & in pathah quando accentus

ſcribi

ſcribitur in ultima dictionis ſyllaba.

Elias. 5

Sciendum quoq;,quod reſidui huius coniugationis modi ueniunt ut in perfectis,nec unquam quieſcit in eis litera aleph:niſi quod in quibuſdam eorum mutantur puncta,idq; propter literam gutturalem aleph.Sic in cæteris gutturalibus literis,nempe אחעה migrat punctus hirec ſub nun paſſiua litera:& item hirec ſub he hiphil,in ſægol:& litera gutturalis quæ uenit poſt nun & he,punctuatur cum hatephſægol uel cum hatephpathah : quemadmodum declarabo in libello Cantici.

Seb.Munſterus.

Senſus eſt,ubi reliquæ literæ habent purum ſcheua, literæ gutturales ſcheuandæ habent ſcheua mixtũ cum pathah uel ſægol:& litera mox præcedens habet ſægol uel pathah : ut ubi

à גָּדַל dico, in futuro יִגְדַּל Ab עָמַר dico אֶעֱמֹר & יַעֲמֹר Idem iudicium eſt de ſimilibus.

Elias. 4

Inueniuntur denique aliquæ radices ex quieſcentibus in pe aleph, quæ integræ ueniunt, etiam in coniugatione kal: ut ab אָסַף & אָסַר dicitur אֶאֱסוֹף colligam, יֶאֱסוֹף colliget, אֶאֱסוֹר uinciam, יֶאֱסוֹר uinciet. Ratio autẽ huius eſt, quod rarius illis utimur, ideo non reſcindimus ab eis primam literam.

5 Coniugatio kal ordinis quieſcentium in pe iod (ut eſt יָשַׁב ſedit) formatur iuxta normam perfectorum uerborum, à præterito uſqꝫ ad infinitiuum. Quin & infinitiuum aliquãdo ut in perfectis formamus, præſertim quando alteri uerbo coniungitur: ut, יָרוֹד יָרַדְנוּ idest, Deſcẽdendo deſcendimus

dimus: Geneſis quadrageſimotertio, ſed frequẽtius uenit cum defectu iod, & tunc loco eius ſcribitur in fine uerbi litera tau: ut שֶׁבֶת בָּהָר ideſt, Sedendo in monte: Deuteronomij duodecimo capite.

Seb. Munſterus.

Infinitiuus in hoc ordine quando abijcit literam iod & recipit tau, punctuatur duobus ſægol, niſi quando ultima eſt gutturalis, tunc migrat utrunque ſægol in pathah: ut à יָדַע fit in infinitiuo דַּעַת pro דֶּעֶת ſcire. Sic à יָנַח permiſit, fit infinitiuus נַחַת

Elias. 6

Imperatiuus etiam patitur defectum iod: ut שֵׁב ſede, שְׁבוּ ſedete: & cætera. Et meminiſſe te oportet nullum eſſe in forma ipſa diſcrimen inter infinitiuum & imperatiuum huius ordinis & infinitiuum & imperatiuũ ordinis

dinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi eſt, ne erres in illis aut ſimilibus.

Seb. Munſterus.

Vt à יֵדַע dicitur דַע cognoſce, & דַּעַת cognoſcere: ſic à נִגַּשׁ fit גַּשׁ pro-pinqua, & גֶּשֶׁת propinquare. Coin-cidunt igitur hæc duplicia uerba in im peratiuo & infinitiuo.

Elias. 7

At literæ איתן patenter diſtin-guunt inter hos ordines. Nam in de-fectiuis nun, איתן punctuantur cum hirec ſequente dages, ut תִּגַּשׁ יִגַּשׁ & cætera. In iſto autem ordine habent zere, quod eſt uox magna, repræſen-tans uidelicet iod in ipſa quieſcens. Il-lud enim iod expreſſe non ſcribitur, niſi in paucis locis: ut אֵילְכָה שׁוֹלֵל id eſt, Incedam diſpoliatus: Micheæ pri-mo. & ſimilia.

Ple-

8 Plerunque etiam dum iod ſcribitur, habet איתן hirec & ain pathah: ut אִינַק ſugam, יִינַק ſuget, אִירַשׁ poſſidebo, יִירַשׁ poſſidebit, אִיטַב bonus ero, יִיטַב bonus erit: & ſimilia. Quando uerò iod non ſcribitur, tunc איתן & ain poal ſignantur cum zere: ut אֵשֵׁב ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit: & cætera. Inueniuntur quoq; aliqua quæ ueniunt cum dages loco iod literæ quieſcētis, ut à יָצַק dicitur אֶצּוֹק רוּחִי ideſt, Effundam ſpiritū meum: Iſaiæ quadrageſimoquarto. & וַיִּצּוֹק שֶׁמֶן ideſt, Effudit oleum: Geneſis uigeſimooctauo. Sic à יָצַר dicitur בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ ideſt, Prius quàm formarem te: Ieremiæ primo. & ſimilia.

Seb. Munſterus.

Sunt igitur uerba incipientia à litera iod in triplici differētia: quædam & maior quidem pars faciunt in futuro

 iod

iod literam quieſcere in zere uoce magna ſub literis אֵיתָן Alia retinent iod & punctuant literas אֵיתָן more primæ coniugationi conſueto: ut אִירַשׁ יִירַשׁ Tertia abſcondunt iod per dages in ſecunda radicali litera, quæ ſcilicet ſecũdam radicalem literam habent zade: de quibus paulo ſuperius mentio fit, nempe Fundamento quinto, ſigno ſexto. Eſt etiam unum, quod iod mutat in uau ſurec, nempe יָכֹל potuit, אוּכַל potero.

Elias. 9

Hæc autem uerba uocantur defectiua in iod, & non quieſcentia in iod: quia imitantur in futuro, modum defectiuorum in pe nun. Et hæc eſt regula notabilis in Grammatica. Quando uenit dages loco literæ deficientis, tunc uocatur dictio illa, dictio defectiua: ſin uenerit unum ex uocabulis magnis

gnis loco literæ, uocatur dictio illa, Dictio quieſcens, ſeu ex ordine quieſcentium.

10 De his autem prius uidiſti, quum in præcedenti Fundamento, ſigno ſexto, ſcripſerimus multa eſſe uerba defectiua in pe iod, habentia pro ainpoal literam zade: & quum huius rationem indagaremus per omnes libros Grãmaticos, nullam inuenimus. Vnde uiſum eſt nobis promptam reddere rationem, nempe hanc: quandoquidem zade & ſamech magnam habeant affinitatẽ in prolatione, & præſertim quando zade non eſt dageſſatum. Et multi ſint homines, qui penitus nullam faciunt differentiam inter has duas literas dum proferunt eas, præſertim Galli: ut ſi ab illis ſit proferendum futurum uerborum, יָצַּב יָצַּג יָצַּע & ſimilium: utpote אֶצַּב ſtabo,

יֵצֵא locabit, iuxta normam quiescentium in pe iod, audies eos literam zade proferre in hunc modum, אֵסֵב יִסֵּא Et hinc mihi uidetur, quod zade labente iod dagessatur, quo fortiorem & duriorem habeat expressionē. Scripsimus tamen iam in præcedenti Fundamento, quod pauca sunt quæ excipiuntur à memorata regula, nec opus est ea hic repetere.

Seb. Munsterus.

Non est dubium, quin in hac lingua institutor eius uoluerit cauere omnem ambiguitatem quæ ex consimili nasci posset dictionum prolatione: id quod in multis aduerti potest exemplis: atq; ideo non pauca contra communem normam uidentur peccare, quum tamen necessitas distinctæ prolationis illam exegerit diuersitatem: id quod in uerbis ראה & ירא uidere licet

cet. Itē in coniugatione hithpael, quando prima radicalis litera eſt ſchin, ut in חשתמר Poteſt & id notari in dictionibus אִשָּׁה & אִישָּׁה & multis ſimilibus: ut taceam de iſtis uerbis quæ primam literam habent iod & ſecundam zade: & cætera.

Elias. 11

Coniugatio paſſiua habet per totum præteritum literam nun cum uau in holem quieſcente: poniturq́; uau illud loco iod radicalis. Idem fit in participio præſenti. In reliquis uerò modis, uau fit mobile: & punctuatur coniugatio ut in perfectis. Exemplum. A יָדַע cognouit, dices תִּוָּדַע cognoſci & cognitus ſis, אִוָּדַע cognoſcar, יִוָּדַע cognoſcetur: & cætera. Mutatur autē iod in uau, quo dages ipſum perceptibilius fiat, & melius in uau quàm in iod cognoſcatur.

Munſte

Seb. Munſterus.

Regulariter tertius ordo in paſſiua uoce, mutat iod in uau: uau autem illud in præterito & participio eſt quieſcens: in infinitiuo & imperatiuo atque futuro eſt mobile, propter punctum dages ſignandum.

Elias. 12

Coniugatio piel & pual in hoc ordine ſine defectu ueniunt. Non eſt enim poſſibile, ut quieſcat litera iod & ponas dages poſt ipſum, quod eſt ſignum huius coniugationis: quum dages nunquam uenire ſoleat poſt literam quieſcentem.

13 Coniugatio hiphil per totum præteritũ habet he ſequente holem loco iod radicalis literæ: ut הוֹשִׁיב collocauit, הוֹשַׁבְתָּ collocaſti: & cætera. Sic per totam coniugationem literæ in capite ſuperadditæ habent holem

lem, ut in benoni: מוֹשִׁיב collocans, in infinitiuo & imperatiuo הוֹשִׁיב collocare & colloca, ut in præterito. In futuro, אוֹשִׁיב collocabo, יוֹשִׁיב collocabit: & cætera. Excipitur participium præteritum, in quo post literam mem semper sequitur schurec, idq́ per totũ hiphil, non tam in perfectis quàm in imperfectis uerbis. Punctuatur autem ainpoal per totam istam coniugationem, sicut in perfectis.

Seb. Munsterus.

Solum initium in ista coniugatione & ordine differt ab initio hiphil uerborum perfectorum, nempe quod iod prima radicalis litera mutatur in uau, holem: reliqua non differunt à uerbis perfectis.

Elias. 14

Id quoq́ hic aduertendum, quod illa uerba quæ in futuro kal interdum

retinent iod radicalem literam expreſſe ſcriptam, quorum ſuprà mẽtionem fecimus: hic quoq; in coniugatione hiphil, iod non abĳciunt: ſed habent ante iod, zere uocem magnam, quæ iod ipſum explicet: ut à יָטַב bonus fuit, dices הֵטֵב אֵטֵב idest, Benefaciendo benefaciam: Geneſeos trigeſimoſecundo capite. Et à יָמַן dicitur אִם תַּשְׂמֹאל וְאֵימִינָה idest, Si ſiniſtram tenueris, ego dextrã eligam: Geneſeos decimotertio. Sic ab יָלַל ululauit, אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה idest, Plangam & ululabo: Micheæ primo. In hunc quoq; modum he præteriti, infinitiui & imperatiui, & mem participĳ præſentis habent zere: ut הֵטִיב מֵטִיב benefaciendo benefaciens, הֵטִיבוּ דַרְכֵיכֶם idest, Benefacite uias ueſtras: Ieremiæ ſeptimo. & ſimilia.

15 Coniugatio hophal in hoc

ordine habet he punctuatũ cum schurec: ut וְיוֹסֵף הוּרַד idest, Et Ioseph demissus est: Genesis trigesimo. Eadem forma est in quiescẽtibus ain: ut הוּקַם erectus est: & in duplicatis, הוּסַב circundatus est. In tribus his, he habet schurec, nec est differentia inter ea quo ad punctuationẽ: in reliquis uero personis præteriti, est discrimen inter duplicata & inter quiescentia in pe & ain: quemadmodum declarabitur in hac Oratione, fũdamento duodecimo, signo octauo.

16 Coniugatio hithpael per omnes modos uenit integra: ut à יָלַד genuit, וַיִּתְיַלְדוּ idest, Et geniti sunt: Numeri primo capite. Et à יָעַץ consuluit, וַיִּתְיָעֲצוּ idest, Et consilium inierunt: Psalmo octogesimo. & similia. Tamen sæpe uertitur litera iod in uau mobile, iuxta rationem quam signauimus

ſuprà in niphal: ut à יָדַע cognouit, בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף ideſt, Quum cognitus eſſet Ioſeph: Geneſeos quadrageſimo quinto. & à יָרָה iecit, וְהִתְוַדָּה עָלָיו ideſt, Et proijciet ſuper eum: Leuitici decimoſexto. & ſimilia.

Seb. Munſterus.

Ratio quam ſuprà in niphal ſignauit, non poteſt ſatisfacere huic loco: illic enim fit uau mobile, ut punctus dages habet in eo locum: hic autem non eſt opus punctulo dages in litera uau, quum nulla litera poſt ſcheua recipiat dages, præter בגד כפת

FVNDAMENTVM SEPTIMVM in quo declaratur punctuatio coniugationis kal & niphal uerborum quieſcientium in ain uau, quale eſt קוּם

Elias. 1

PRæteritum ſingulare in hoc ordine, habet

ne habet ſub pe camez ad deſignan/
dum quietem literæ uau,etiam ſi non
ſit mos,quòd camez repræſentet lite/
ram uau, ſed potius aleph. Nam ſolet
holem repræſentare uau, & illud ho/
lem hic uertitur in camez,quo præteri/
tum kal in ordine conforme fiat reli/
quis ordinibus,qui omnes in præteri/
to kal habent camez ſub pe,exceptis
duplicatis:id quod fuſius declarabitur
in Fundamēto duodecimo huius ora/
tionis,ſigno ſecundo.

Seb.Munſterus.

Quæ ueniunt ex duplicatis,faciunt
præteritum in pathah, ut differant à
præterito uerborum quarti ordinis:ut
hic dicis קָם ſurrexit,illic uerò סַב cir
cuiuit:& in ſecunda perſona קַמְתָּ ſur
rexiſti, סַבּוֹתָ circuiuiſti:& cætera.

Elias.

Inuenitur etiam aleph ſcriptū poſt

camez in dictione וְקָאם שָׁאוֹן idest, Et surrexit uastitas: Hoseæ undecimo. ubi quiescit. Inuenitur quoque mobile, nempe in dictione וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה id est, Et alta erit atque sedebit: Zachariæ decimoquarto. Et ista duo aleph sunt loco uau. Sic quoquè in tertia pluralis masculini, & tertia fœminini singularis, pe camezatur. Et quando habet accentum in penultima, indicium est uau quiescere: ut קָמוּ surrexerunt, קָמָה surrexit: sed in reliquis personis pe pathatur, ut קַמְתָּ surrexisti, קַמְתִּי surrexi: & cætera. Et hoc fit propter scheua quod quiescere solet per totum præteritũ kal: alioquin si pe camezaretur, non posset scheua quiescere, sed moueretur: quemadmodum id fusius declarabo in tractatu Cantici.

Accentus modum mutat

Seb. Munsterus.

Nunquam enim uenit post scheua

mobile dages siue leue siue forte: mutatur igitur hic camez in pathah, ne scheua post camez mobile fiat, atq; tau litera primæ & secundæ personæ post scheua mobile priuetur dages.

Elias. 3

Venit quoq; præteritum cum zere iuxta formam פָּעֵל ut כַּאֲשֶׁר מֵת אַהֲרֹן idest, Vt mortuus est Aharon: Deuteronomij trigesimosecundo. כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים idest, Quoniã mortui sunt omnes uiri: Exodi tertio. Et in forma פָּעוֹל habes Geneseos quadragesimoquarto: הַבֹּקֶר אוֹר idest, Mane illuxit. Item כִּי־אֹרוּ עֵינַי idest, Quoniam illuxerunt oculi mei: primi Regũ decimoquarto. & similia pauca.

4 Participium præsens per totum habet sub pe camez: nec est differentia inter hoc participium singularis masculini, & tertiam personam singularis

laris maſculini præteriti: ut בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה ideſt, Venit frater tuus cum dolo: Geneſeos uigeſimoſeptimo.ubi ponitur in præterito. Item אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן ideſt, Ego uenio ad te in denſitate nubis: Exodi decimonono. quod eſt benoni. In fœminino uerò genere eſt diſcrimen aliquod: nam præteritum eſt מִלְעֵיל hoc eſt, habet accentum in penultima: ut רָחֵל בָּאָה ideſt, Rahel uenit: Geneſeos uigeſimo nono. Sed participium eſt מִלְרַע hoc eſt, habet accentum in ultima: ut בִּתּוֹ בָּאָה ideſt, Filia eius ueniẽs: Geneſeos uigeſimono. Venit etiam benoni cum zere quando eſt de forma פָּעֵל ut כִּי מֵת אַתָּה ideſt, Quoniam mortuus tu: Iſaiæ trigeſimoſeptimo. Et in forma פָּעוֹל ut טוֹב טוֹבִים bonus, boni.

Seb. Munſterus.

Vt in uerbis primi, ſecundi & tertij

ordinis

ordinis, inueniuntur hæ tres formæ in præterito kal בָּשַׂר cum camez & pathah, חָפֵץ cum zere, יָכֹל cum holem: ita in quarto ordine, ubi thema eſt monoſyllabum, inuenitur hæc triplex forma, ut קָם ſurrexit, אוֹר luxit, מֵת mortuus eſt: in ſecunda perſona מַתָּ אֹרְתָּ קַמְוֹתָּ

Elias. 5

Participium præteritum, infinitiuus & imperatiuus, omnes iſti modi ueniunt cũ ſchurec, præſertim infinitiuus: ut לֹא אוּכַל קוּם ideſt, Non potero ſurgere: Threnorũ primo. Item in imperatiuo, קוּם קְרָא ideſt, Surge, inuoca: Ionæ primo. Eandem formam habet פָּעוּל licet à uerbo קוּם formari nõ poſſit, quum ſit uerbum neutrum: ſed à uerbo שׂוּם licebit formare participium prӕteritum, quum ſit uerbum tranſitiuum: nam dicimus שׂוּם poſi-

tus, שׁוּמִים positi, שׁוּמָה posita: ut מִן אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׁוּמָה idest, De Absalom fuit posita: secundi Regum decimotertio. Inuenitur quocp infinitiuus & imperatiuus cum holem: ut, קוֹם יָקוּמוּ idest, Surgendo surgent: Ieremiæ quinquagesimonono. פּוֹר הִתְפּוֹרַרְתְּ idest, Dissipando, dissipa: & cætera: Isaiæ uigesimoquarto. Imperatiuus, ut וְשׁוּב אֵלַי idest, Et reuertere ad me: Ieremiæ tertio. מוֹל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל idest, Circumcide filios Israel: Iosue quinto capite.

6 In futuro, literæ איתן camezantur ad repræsentandū ainpoal, nempe literam uau: ut אָקוּם surgam, יָקוּם surget: & cætera. Vau uero surecatum & expresse positum, non est ain poal, sed uau protractióis: sicut est uau in אֶפְקוֹר & יִפְקוֹר & cætera. Sunt tamen qui dicunt, uau illud esse radicale

le:demonſtrantq́; id per hęc exempla יָקוּמוּ תָּקוּמוּ in quibus remanet uau. Si enim non eſſet radicale, dicendum eſſet יָקֻמוּ תָּקֻמוּ iuxta formã יִפְקְדוּ ubi uau extruditur.

7 Sunt etiam quæ inueniun/tur cum holem, ut אַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ ideſt, Ne faſtidium habeas in corre/ptione eius: Prouerbiorum tertio. Sic quoq; in מַסּוֹרֶת hoc eſt, in Biblicis Annotationibus & collationibus, ubi/cunq; inueneris יָחוֹס & תָּחוֹס ſem/per habẽt holem, præter unum quod habet ſchurec: ut לֹא תָחוּס עֵינָם id/eſt, Non parcet oculus eorũ: Ezechie/lis nono. Sic ubicunque inueneris ſcri/ptum אָחוּס ſemper habet ſchurec. Porrò in pauſa uenit futurum ſemper cum holem: ut, יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוֹת ideſt, Viuat Ruben & non moriatur: Deuteronomij capite uigeſimoſecun/do

do. שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמֹת idest, Trigin ta annorum & mortuus est: Geneseos octauo. Sed extra pausam redit holem in camezhateph, idq́ potissimum cum uau conuersiuo: ut וַיָּקָם אַבְרָהָם idest, Et surrexit Abraham: Geneseos uigesimoquarto. וַיָּקָץ מוֹאָב idest, Et abominatus est Moab: Numeri uigesimosecundo. Sic quoq; sine uau hippuch seu conuersiuo quando subiungitur dictioni paruæ: ut יָשָׁב נָא אַפְּךָ idest, Auertatur quæso ira tua: Isaiæ duodecimo. תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד idest, Reuertarur obsecro anima pueri: tertij Regum decimoseptimo. In quibus exemplis alterum camez uocatur hatephcamez, non obstante quod nullum pūctum camez iuxta ipsum scheua scribitur: de quo clarius & perspicacius aliquid inuenies in nostro Cantici tractatulo.

Seb.

Seb. Munſterus.

In libro Cantici facit Elias diſcri/men inter hatephcamez & camezha/teph. Hatephcamez expreſſe ſcribitur cum ſcheua: ſed camezhateph nõ ſcri/bitur cum ſcheua, & tamen poteſt ip/ſum ſequi dages, unde & camez par/uum uocari poteſt.

Elias. 8

Coniugatio paſſiua habet in præte rito nun camezatum pro tribus perſo/nis abſentibus: ut נָבוֹן paratus eſt, נָבוֹנוּ parati ſunt, נָבוֹנָה parata eſt. In reliquis uero perſonis uertitur camez more ſuo in ſcheua, & holem migrat in ſchurec: ut כִּי־נְבוּנוֹתִי ideſt, Quo/niam paratus fui: Iſaiæ decimo capite. נְפוּגוֹתִי וְנִדְכֵּאתִי ideſt, Diſſolutus & contritus ſum: Pſalmo trigeſimoocta/uo. ne ſcilicet ſint duo holem pariter.

9 Participium præſens in ſin/gulari

gulari non differt à præterito: at in reliquis personis migrat camez in scheua: ut נָבוֹן נְבוֹנִים rectus, recti: & cætera. Infinitiuus & imperatiuus ueniũt cum he hirecato à capite sequente dages, haud secus quàm in perfectis: ut הִכּוֹן paratus esto. Et in futuro אֶכּוֹן יִכּוֹן parabor, parabitur: & cætera.

Seb. Munsterus.

Dages illud succedit in locum nun passiuæ literæ, præponiturq́ in imperatiuo & infinitiuo litera he, ut dages illud forte fiat.

FUNDAMENTUM OCTAVUM in quo probabiliter ostenditur coniugationem piel, quæ est in isto ordine, esse coniugationẽ illam quam aliqui grammatici uocant quadratam.

Elias. 1

NVnc de Coniugatione piel & pual

pual, præſertim quum perueneri̇mus ad eum locũ, cuius meminimus à principio Orationis primæ, in quo probabimus, coniugationem quadratam regulariter non inueniri, aut certe in paucis uerbis. Sciendum igitur, quod quidam Grammatici dixerunt ſuper his uerbis תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ ideſt, Deuorabit eum ignis: Iob undecimo. & לְלָשְׁנִי בַּסֵּתֶר ideſt, Detrahentẽ mihi in ſecreto: Pſalmo centeſimoprimo. לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן ideſt, Iudicantem me deprecabor: Iob nono. hæc exempla eſſe de coniugatione quadrata, idq; propter hatephcamez quod eſt ſub pepoal eorum: ſcheua uero aiũt eſſe loco holem ad repræſentandum uau quieſcentem literam poſt pepoal: ut ſint radices eorum אוֹבֵל לוֹשֵׁן שׁוֹפֵט quarum quælibet conſtare uidetur quatuor eſſentialibus literis.

Attamen

2 Attamen ingeniosiores Grammatici confutant illorum opinionem, qui taliter sentiunt: aiuntq́ꝫ, non adducẽdam rationem ex memoratis tribus exemplis, quum alia præter illa non inueniãtur. Nam uolunt illa omnino esse irregularia, aut certe cõposita, quemadmodum id declarabimus in libello Compositionis, de singulis mẽtionem facturus in suo loco. Et quòd ultra dicunt, in isto ordine inueniri uera quadrata: ut à בּוֹן dicitur בּוֹנֵן Intellectum præstitit, ubi uau quiescens est ainpoal, & hinc sequuntur duo nun, quæ sunt duo lamedpoal: ut sic constet uerbum illud quatuor radicalibus literis: & in hunc modum, huiusmodi uerba iuxta illorum interpretationem, uera quadrata uocari possunt. Solent ingeniosiores Grammatici ad hoc respondere, quòd uerum quidem sit in

שׁוֹבֵב קוֹמֵם כּוֹנֵן & ſimilibus, dupli-
cari lamedpoal: ſed ea ſunt de coniuga
tione piel dageſſata & non quadrata,
ut ipſi dicunt. Et quoniam uau in illis
eſt litera quieſcens, non poteſt fieri ut
more coniugationis piel dageſſetur,
quum dages nunquam ponatur in li-
tera quieſcēte, ſed loco eius duplicatur
lamedpoal, diciturq́; כּוֹנֵן pro כִּוֵּן pa
rauit, ſeu direxit.

Seb. Munſterus.

Hæc diligentiſſime ſunt obſeruan-
da, nempe quod loco dages duplica-
tur tertia radicalis, præſertim quum li-
tera dageſſata ualeat literam duplica-
tam, & uau quieſcēs non ſit capax pun
ctuli dages. Quod autem hæc uerba
ſint de cōiugatione piel, probant mem
litera participij atq; literæ futuri tem-
poris איתן quæ punctuātur cum ſche
ua, ſicut omnia uerba piel. Probatur id
quoq;

quoq; ex hithpael,ut Elias iam declarabit:& ex tranſitiua ſignificatione huius coniugationis.

Elias.

Et huius ratio colligi poteſt ex hithpael uerborum huius ordinis,in quibus etiam duplicatur lamedpoal loco pũcti dages:dicimusq; הִתְכּוֹנֵן pro הִתְכַּנֵּן parauit ſe Eadem ratione in pual, quod dageſſari debuerat, dicimus בְּאֵין תְּהוֹמוֹת חוֹלָלְתִּי ideſt,Dum non eſſent abyſſi concepta ſum:Prouerbiorum octauo.ubi dicẽdum alioquin fuerat חֻלַּלְתִּי Sic מֵיְהוָה מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ ideſt, A Domino greſſus uiri diſponuntur: Pſalmo trigeſimoſexto.quod eſt de coniugatione pual, & ſcribitur loco כּוֹנְנוּ Idem ſentiendum in futuro, ut כְּמוֹץ יְסוֹעֵר מִגּוֹרֶן ideſt,Sicut palea deturbabitur ex horreo : Hoſeæ decimotertio. Item יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ ideſt

eſt,Excidetur & areſcet:Pſalmo nona-geſimo. Quæ ſunt de coniugatione pual huius ordinis. Qui autem dicunt ea eſſe de coniugatione quadrata, neceſſe eſt ut dicant ea eſſe uerba neutra. Sed nos longè aliter ſentimus, quum inueniamus multa uerba de coniugatione iſta tranſitiua. Præterea & id nobis poteſt eſſe ſuffragio, quod memorata coniugatio quam illi quadratam uocant, habẽda ſit pro piel, quod eam æque ſæpenumero inueniamus tranſitiuam ut cõiugationem piel, quæ fermè ſemper eſt tranſitiua: ut ſcripſimus in Fundamento ſuo. Proinde licebit & alia ratione oſtendere hanc coniugationẽ uſurpari loco piel. Nam ſi aduerteris participium præſens & præteritum, uidebis utrunq; à fronte habere literam mem ſcheuatam, ut in piel: quin & hæ quatuor literæ בְּכָלָם

atq;

atque אִיתָן habent ſcheua iuxta mo/
rem ipſius coniugationis piel. Eſt ta/
men differentia aliqua inter benoni &
paul: quia benoni deſinit in zere: ut,
מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת ideſt, Reducens ſemi/
tas: Iſaiæ quinquageſimooctauo. Paul
uero deſinit in camez: ut וְהוּא מְחוֹלָל
מִפְּשָׁעֵינוּ ideſt, Et ipſe uulneratus pro
pter iniquitates noſtras: Iſaiæ quinqua
geſimotertio capite.

4 Regula. Coniugatio piel in iſto ordine habet pe punctuatum cum holem, ad repræſentandum lite/ram uau quieſcentem, quæ radicis ain/poal eſt, & duplicatur in ea lamedpoal loco dages. Punctum uero literis à ca/pite addendis ſubſternẽdum eſt ſche/ua, iuxta formam coniugationis piel. Eandem formam ſeruat coniugatio pual, nec eſt inter hanc & illam diffe/rentia ulla, niſi in ipſo ſignificato: ut,

כּוֹנְנוּ חִצָּם idest, Parauerunt sagittam suam: Psalmo decimosexto. quod est de coniugatione quam nos piel uocamus. & וּמֵיְיָ מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ idest Et à Domino gressus uiri diriguntur. quod est de coniugatione pual. Item, חוֹלְלַת יָדָיו idest, Et formauit manus eius: Psalmo octuagesimonono. de cõiugatione piel. Sic לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי idest, Ante colles formata sum: Prouerbiorum octauo capite. quod est de coniugatione pual, quemadmodũ suprà scripsimus.

Seb. Munsterus.

Omnia itaq; uerba quarti ordinis, quæ in prima coniugatione sunt neutra, fiunt in hac coniugatione quadrata, siue piel transitiua: ut à קָם surrexit, קוֹמֵם erexit, רָם eminuit, רוֹמֵם exaltauit, שָׁב reuersus est, שׁוֹבֵב reduxit: & cætera.

Elias. 5

Coniugatio hiphil habet per totum præteritũ à capite literam he cum zere, & in tribus tertijs personis habet literam pe hirecatam: ut הֵקִים הֵקִימוּ הֵקִימָה In reliquis uero personis eadem litera habet pathah, ut הֲקַמֹתָ הֲקַמֹתִי & cætera. tametsi in illis personis litera pe aliquando retineat hirec, sed tunc he habet hatephpathah uel hatephsægol. Exemplum, הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹתִי erexisti, erexi: & הֱקִיצוֹתָ הֱקִיצוֹתִי exuscitasti, exuscitaui uel euigilaui: unde הֱקִיצוֹתִי כִּי יְהֹוָה יִסְמְכֵנִי idest, Euigilaui quoniam Dominus sustentabit me: Psalmo tertio.

Seb. Munsterus.

Coniugantur uerba hiphil in ordine quarto in præterito duplici modo: nempe sic, הֵקִים הֲקַמֹתָ הֲקַמֹתִי uel הֵקִים הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹתִי Et habent

ple

plerunq; eandem cum uerbis piel si/ gnificationẽ:ut קוֹמֵם uel הֵקִים ere/ xit, שׁבֵב uel הֵשִׁיב reduxit.

Elias. 6

Participium præsens habet mem cum zere,ut he præteriti. In reliquis ue ro personis uertitur zere more suo in scheua:ut מֵקִים erigens, מְקִימִים eri/ gentes:& cætera. Participium præteri/ tum habet mem schureccatũ,ut ubique habere solet in coniugatione hiphil. Exemplum, מוּקָם erectus, מוּקָמִים erecti:& cætera. Infinitiuus & impera/ tiuus ambo habent he camezatũ,quo scilicet discrimen aliquod sit inter ipsos & inter præteritũ. Pepoal uero habet zere:ut הָקֵם erige,erigere. At cum li/ teris bachlam pe habet hirec:ut בְּהָקִים לְהָקִים מֵהָקִים &c.Sic quoq; imperati uus pluralis masculini & singularis fœ minini habet hirec:ut הָקִימוּ erigite,

תַּקִּימִי erige:& cætera.ut iam in perfe
ctorum ordine etiam scripsimus.

7 Futurum habet sub literis איתן camez, quum potius habere de/
beret zere, sicut habet mem participij
præsentis:de quo iam scripsimus regu
lam,nempe in cõiugatione piel uerbo/
rum perfecti ordinis,Oratione secun/
da,fundamento quarto.

Seb.Munsterus.

Ibi dictum est, literas איתן in
punctis semper conformes esse pun/
cto, quem habet mem participij præ/
sentis:sed fallit hic regula,ubi mem ha
bet zere,& literæ futuri temporis ha/
bent camez.

Elias. 8

Habet autem futurum sub literis
איתן camez, quo discrimen aliquod
sit inter ipsum & futurum kal,quod in
quiescentibus iod sub איתן habet ze

re

te: ut אֵשֵׁב ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit:& cætera. Et hæc eſt ratio, quur literæ איתן hic punctuantur cum camez ſicut & in kal eiuſdem ordinis, niſi quod uerba in kal habent pe cum ſchurec: ut אָקוּם ſurgam, יָקוּם ſurget:& cætera. hic autem in hiphil pe habet hirec: ut אָקִים faciam ſurgere, ſeu erigam, יָקִים eriget:& cætera.

9 Coniugatio hophal iam à nobis eſt deſcripta in quieſcentibus pe iod, in Oratione iſta, fundamento ſexto, ſigno duodecimo. Coniugatio etiã hithpael iam deſcripta eſt ſuperius in coniugatione piel, Fundamento iſto, ſigno ſecundo: nempe quod ſoleat uenire cum duplicato lamedpoal, & id loco dages: ut הִתְבּוֹנֵן הִתְבּוֹנַנְתָּ intellexit, intellexiſti: & cætera. Participium præſens, מִתְבּוֹנֵן intelligens. In infinitiuo הִתְבּוֹנֵן intelligere: quæ forma

non dissimilis est præterito. Futurum, אֶתְבּוֹנֵן intelligam, יִתְבּוֹנֵן intelliget: & cætera.

FVNDAMENTVM NONVM, in quo declaratur ordo quiescentium in lamed aleph, ut est קָרָא idest, clamauit.

Elias. 1

Coniugatio kal habet per totum præteritum literam aleph quiescentem præcedente eam camez, excepta tertia persona pluralis, & tertia singularis fœminini, ubi aleph mouetur, ut קָרְאוּ clamauerũt, קָרְאָה clamauit.

Seb. Munsterus.

Mouetur in his duobus exemplis aleph, eo quod proprium habet punctum uocale. Reputatur autem uau surec pro puncto ipso aleph supposito.

Elias. 2

Porrò in participio præsenti & præ

terito

terito quiescit aleph, sed tantum in sin/
gulari masculino, in reliquis autẽ perso
nis mouetur: ut קוֹרֵא uocans, קוֹרְאִים
clamantes: &c. קָרוּא uocatus, קְרוּאִים
uocati: &c. In infinitiuo קָרֹא uel קְרֹא
Et cum literis bachlam בִּקְרָא בִּקְרֹא
Venit quoq; interdum cum tau super/
addito, more quiescentiũ in lamed he:
de quibus in sequenti Fundamento di
cemus. Exemplum, לְבִלְתִּי קְרֹאת לָנוּ
idest, Non uocando nos: Iudicũ octa/
uo. לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל idest, Ad implen
dum Babylonem: Ieremiæ uigesimo/
nono. & his similia.

5 Sic igitur est in multis locis
permutatio quædã huius ordinis cum
quiescẽtibus in lamed he, in qua re nos
hic non prolixi erimus, quandoquidẽ
nihil negocij nobis sit cum his quæ ex
cipiuntur à regula. Imperatiuus, קְרָא
uoca, quiescente aleph: in reliquis au/

 tem

tem personis mouetur:ut קִרְאוּ uoca te, קִרְאִי uoca, קְרֶאנָה uocate:quod etiam uenire solet cum defectu literæ he:ut קִרְאֶן לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם idest, Vocate eum & comedat panem: Exodi undecimo. Accidit quoq;, quod tam litera aleph quàm nun quiescunt, nempe in dictione hac, קְרֶאןָ לִי מָרָה idest, Vocate me amaram: Ruth primo.

4 Proinde hæ quatuor literæ איתן haud secus punctuantur quàm in perfectorum ordine, quiescitq; litera aleph quando claudit ipsam dictionem: ut אֶקְרָא יִקְרָא & cætera. Sed quando post literam aleph sequitur alia litera, mouebitur ipsum aleph: ut יִקְרְאוּ clamabunt, תִּקְרְאוּ clamabitis, תִּקְרְאִי clamabis. In plurali tamen fœminino quiescit, ut Exodi primo, כִּי־ תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה idest, Quoniam uocabunt prælium.

Omnes

5 Omnes autem residuæ coniugationes insequuntur istam normã, nisi quod in eis uenit zere ante aleph literam quiescentem in personis præteriti: ut נִקְרָא uocatus est, נִקְרֵאתָ uocatus es: & cætera: הִמְצִיא fecit inuenire, הִמְצֵאתָ fecisti inuenire.

FVNDAMENTVM DECIMVM, in quo declaratur punctuatio ordinis quiescentium in lamed he, ut est גָּלָה reuelauit.

Elias. 1

Coniugatio kal habet in præterito quadruplicem formã. Prima est, quod he litera quiescit in fine uerbi: ut גָּלָה reuelauit. Secunda, quod absconditur: ut גָּלוּ reuelauerunt. Tertia, uertitur in tau raphatum: ut גָּלְתָה reuelauit mulier. Quarta, in reliquis personis uertitur in iod quiescens: ut, גָּלִיתָ reuelasti, גָּלִיתִי reuelaui: & cæ-

tera. Et in omnibus his perſonis, pe ha bet punctum camez, ut in perfectis.

Seb. Munſterus.

Differunt uerba huius ordinis à reliquorum ordinum uerbis, propter he tertiam radicalem, quæ in præterito ſecundum diuerſas perſonas habet multiplicem uarietatē: in imperatiuo quoquè & infinitiuo & futuro, diſcrepat in ipſa terminatione à reliquis uerbis kal. Punctuatio autē primæ literæ non uariat à communi forma kal.

Elias. 2

Scias quoqꝫ, quod in tertia pluralis & in tertia ſingularis fœminini, uertitur he aliquando in iod literam mobilem: ut ab חָסָה ſperauit, צוּר חָסָיוּ בוֹ id eſt, Creator, ſperauerunt in eo: Deuteronomij trigeſimoſecundo. Item בְּךָ חָסָיָה נַפְשִׁי ideſt, In te ſperauit anima mea: Pſalmo quinquageſimoſeptimo: exiſten

existente camez semper ante iod mobile, quo latius ipsum proferas. Nam debuerāt sic scribi, חָסְיוּ sperauerunt, חָסְיָה sperauit: iuxta formam פָּקְדוּ פָּקְדָה ut dixi.

5 In participio præsenti, he quiescit, habens plerunque ante se sægol: ut גֹּולֶה reuelans: quod fit ad distinguendum ipsum à quiescentibus in lamed aleph, quod habet zere: ut קוֹרֵא De quo iam scripsimus in pręcedenti Fundamento. Quando uerò subiungitur dictioni paruæ uel dictioni habenti accētum in penultima, habebit & ipsum zere, signabiturq; accentus in penultima eius: ut וַיְהִי בֹּנֶה עִיר idest, Et fuit ædificans ciuitatem: Geneseos quarto. עֹשֵׂה פֶלֶא idest, Faciens miraculum: Exodi decimoquinto. & similia multa, quæ enumerantur per Magistros Traditionis, qui מסורת Masoreth scripserunt

pferunt,id eſt Concordantias uocabu
lorum ſcripturæ. Porrò ſingulare fœ/
minini habet camez ante literam he:
ut אֶסְתֵּר עֹשָׂה ideſt, Eſther faciens:
Eſther undecimo. In utroq; autẽ plu/
rali,ideſt maſculini & fœminini,occul/
tatur litera he:ut גּוֹלִים reuelantes,ſeu
reuelatores, גּוֹלוֹת reuelatrices.Et ha/
bet pepoal in omnibus iſtis holem,ſi/
cut in perfectis.

4 In paul uertitur litera he in
iod mobile per omnes perſonas,pun/
ctuaturq; ut in perfectis. Exemplum.
גָּלוּי reuelatus, גְּלוּיִים reuelati:&c.

Seb.Munſterus.

Hic litera iod non eſt mobilis,
quũ non ſit conſonans,ſed eſt nudum
uocale:in plurali uerò & fœminino,fit
mobilis litera.

Elias. 5

Infinitiuus ut plurimum habet he

in

in fine quiescens, præsertim si sit sine li-
teris בכלם ut רָאֹה רָאִינוּ idest, Vi-
dendo uidimus: Geneseos uigesimo-
sexto. עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לוֹ idest, Faciendo
faciet ei: Prouerbiorum uigesimoter-
tio. Quando uerò infinitiuus alteri uer
bo non iungitur, habet scheua: ut רְאֹה
פָנֶיךָ idest, Videndo faciem tuam: Ge
neseos quadragesimooctauo. הִסְכַּלְתָּ
עֲשׂוֹ idest, Stulte fecisti agendo: Ge-
neseos trigesimo. Quando uero habet
annexam unam ex literis בכלם uerti
tur he litera in uau quiescens, acceditq́
in fine litera tau. Exemplum, בְּגָלוֹת
in reuelando, בִּגְלוֹת quum reuelaret:
& cætera. quin & absque literis בכלם
retinet nonnũquam hanc formam: ut
גְּלוֹת הָאָרֶץ idest, Reuelare terram: Iu-
dicũ decimoseptimo: & similia pauca.
Seb. Munsterus.
Habet igitur iste infinitiuus tripli-
cem

rem formam, purus, qui scilicet est sine literis bachlam, desinit in holem, manente litera he: & is habet sub pepoal uno modo camez, & alio modo scheua. Qui uero est cum literis bachlam, desinit in וֹת oth.

Elias. 6

Imperatiuus singularis habet in fine he quiescēs, præceditq́ue ipsum punctus zere: ut גַּלֵּה reuela. In plurali masculini & singularis fœminini, absconditur he, ut גַּלִּי גַּלּוּ In plurali uero fœminini uertitur he litera in iod quiescens, præceditq́ue ipsum sægol: ut עַל שָׁאוּל בְּכֶינָה idest, Super Saul flete: secundi Regum primo. uel absque litera iod, ut צְאֶנָה וּרְאֶנָה idest, Egredimini & uidete: Canticorum tertio. In futuro ponas literas אית״ן super imperatiuum, & habebis propositū. Punctuātur autem hic ut in perfectis. Et nota, quod

quod omnes iam memoratæ regulæ, quas præscripsimus tibi in hac coniugatione de cõuersione literæ he in iod uel in tau, & item de defectu eius, sunt intelligendę de omnibus uerbis huius ordinis, tam in kal quàm in alijs coniugationibus. Nam sunt communes omnibus septem istius ordinis cõiugationibus: punctuaturq́ pepoal, & literæ superadditæ (ut sunt, litera mem in utroque participio, literæ bachlam in infinitiuo, literæ futuri איתן) in singulis coniugationibus sicut in perfectis. Nec operæpretium esse puto, ut hic singula repetam: & alijs exemplis rem semel demonstratam, denuo inculcem. Pergamus ad cætera.

Seb. Munsterus.

Sensus est, ut in kal he in secunda & prima persona præteriti mutatur in iod, & in infinitiuo in oth: sic in piel

& hi

& hiphil hæ mutationes accidunt ei: ut גָּלָה גָּלִיתָ reuelasti, גַּלּוֹת reuelare. Et in hiphil, הִגְלָה הִגְלִיתָ Et in infinitiuo, הַגְלוֹת Idem fit in hithpael.

Elias. 7

Sed hoc necesse est ut scias, multa esse futura in hoc ordine, quæ interdũ ueniunt in kal cum defectu literæ he: ut אֶגֶל reuelabo, יִגֶל reuelabit, תִּגֶל reuelabis, punctuanturq́ꝫ cum hirec & sægol: sed & cum literis איתן inueniuntur habere zere: ut אַל תֵּפֶן idest Ne respicias: Numeri decimosexto. וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע idest, Et abijt atqꝫ errauit: Geneseos decimosexto. Sic in passiuo, אִגָּל reuelabor, תִּגָּל reuelaberis, יִגָּל reuelabitur, cum hirec & camez. Et in piel, אֲגַל reuelabo, יְגַל reuelabit, תְּגַל reuelabis, cum scheua & pathah. In coniugatione uerò pual & hophal cum defectu literæ he non inueniũtur

hæc

hæc uerba. In hiphil, אֶגַּל faciam re/
uelare, יַגֶּל faciet reuelare, תַּגֶּל facies
reuelare:cum sex punctis. In hithpael
אֶתְגַּל prodam me, יִתְגַּל prodet se,
תִּתְגַּל prodes te.

8 Nota etiam, quod raro is de/
fectus cõtingit, nisi quando uerbo ad/
iunctum fuerit uau conuersiuũ. Exem/
plum in kal, וַיִּבֶן אֱלֹהִים idest, Et ædi
ficauit deus: Geneseos undecimo. In
passiuo, וַיִּקָּר אֱלֹהִים idest, Et obuiam
factus deus: Numeri uigesimotertio.
In piel, וַיְצַו אֱלֹהִים idest, Et præcepit
deus: Geneseos undecimo. In hiphil,
וַיֶּפֶן זָנָב idest, Et fecit respicere cau/
dam: Iudicum decimoquarto. In hith/
pael, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלוֹ idest, Et dis/
cooperuit se in medio tabernacnli sui:
Geneseos nono.

Seb. Munsterus.

Hæc frequentissima sunt in libris

Hebræorum ſacris, ut ſcilicet accedente uau hippuch, à fine corruat tertia radicalis he, ut וַיִּבֶן pro וַיִּבְנֶה & ædificauit: וַיְצַו pro וַיְצַוֶּה & præcepit: וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit: & cætera.

Elias. 9

Aduerte quoq; & illud הֲנִסָּה דָבָר אֵלֶיךָ תִּלְאֶה idest, Nunquid ſi tentauerimus loqui tecum moleſtus eris? & poſtea ſcribitur, תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא idest, Veniet ad te & moleſtus eris: Iob quarto. Pauca autem inueniuntur abſque uau conuerſiuo: ut אַל־תֵּפֶן אֶל־מִנְחָתָם idest, Ne reſpicias ad munus eorum: Numeri decimoſexto. וְסוֹד אַחֵר אַל־תְּגַל idest, Et ſecretũ alterius ne reueles: Prouerbiorũ uigeſimoquinto. יַעַשׂ יְהוָה עִמָּכֶם idest, Faciat Dominus uobiſcum: Ruth capite primo. & ſimilia.

10 Sic quoq; imperatiuus ſingu-

laris

laris uenit interdum cum defectu he: ut in piel, צַו אֶת־בְּנֵי idest, Præcipe filijs: Leuitici sexto. Item, גַּל עֵינַי idest, Reuela oculos meos: Psalmo centesimo decimonono. Et in hiphil, ut הֶרֶב כַּבְּסֵנִי idest, Multiplica, laua me: Psalmo quinquagesimoprimo. חֶרֶת מִמֶּנִּי idest, Desine à me: Deuteronomij nono. Et in hithpael, ut שְׁכַב עַל־מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל idest, Iace super lectum tuum & fac te infirmum: secundi Regum decimotertio. In kal uero & niphal non uenit imperatiuus unquam cum defectu literæ he.

11 Nota etiam, quod quatuor inueniuntur radices, quarum lamedpoal he nũquam quiescit, sed perfectorum more semper expresse scribitur in eis: & sunt istæ, גָּבַהּ בָּמַהּ נָגַהּ תָּמַהּ Hinc etiam est, quod punctuantur cum camez & pathah ut uerba perfecta,

 & non

& non ut quiescentia in he, quæ semper habent duplex camez: ut בָּנָה קָנָה עָשָׂה גָּלָה & his similia. Punctuantur autem priora quatuor uerba cum pathah sequēte punctulo mappic, quod literā he semper stabilem demonstrat & quæ nunquam reijciatur. Nam à גָּבַהּ dices כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן idest, Quoniā superbierunt filiæ Sion: Isaiæ tertio. וַיִּגְבַּהּ יְהוָה צְבָאוֹת idest, Et eleuatus est Dominus exercituū: Isaiæ quinto. cum mappic. Sic de isto כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי idest, Concupiuit ad te caro mea: Psalmo sexagesimotertio. poteris dicere, כָּמַהְתָּ כָּמַהְתִּי & cætera. tametsi non inueniatur. Sic de נָגַהּ Iob decimooctauo. לֹא יִגַּהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ id est, Non splēdebit flamma ignis eius. ubi litera he habet punctum mappic. Item de תָּמַהּ habes Psalmo quadragesimooctauo. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ id

est,Ipsi uiderunt sic admirati sunt. אַל תִּתְמַהּ עַל הַחֵפֶץ idest, Non mireris super desiderio illo: Ecclesiastici quinto.cum mappic.Porrò וַיִּתְמַהְמָהּ Genesis decimonono. הִתְמַהְמְהוּ וּתְמָהוּ Isaiæ uigesimonono.& his similia, habent pro radice uerbum מַהְמַהּ quod est ex quadratis,ideoq; non comprehenditur inter memorata quatuor uerba.Est proinde cõtrouersia de isto uerbo, וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם idest, Et defecit terra Aegypti:Geneseos quadragesimoseptimo. utrum sit à radice לָאָה uel à לָהַהּ Et hinc dicitur כְּמִתְלַהְלֵהַּ idest,Sicut fatigans se:Prouerbiorum uigesimosexto capite. Verum,nihil ad nos de ista concertatione. Non enim est nobis negocium de retrusis.

FVNDAMENTVM VNDECI-mum, in quo explicatur modus punctuandi coniugationem kal & niphal in ordine duplicatorum.

Elias. 1

VOcamus duplicata uerba, ea quæ habēt duas posteriores literas similes: ut est סָבַב circuiuit, שָׁלַל spoliauit, גָּזַז totondit: & alia his similia. De reliquis uero speciebus duplicatorum, iam diximus in Fundamento tertio, oratione prima, capite undecimo. Iam uero notabis, quædam ex illis esse duplicata uerba, quæ interdum ueniunt iuxta morem uerborum perfectorum: ut à סָבַב שָׁלַל גָּזַז dicimus סָבַבְתָּ שָׁלַלְתָּ גָּזַזְתָּ & similia. nec opus est ut illa declarem, quum perfectorum seruēt normam. Sed ueniunt plerunque cum defectu unius literæ dupli-

catæ

catæ, & tunc altera dageſſatur ad repræſentandum defectum amiſſæ literæ: ut סַבּוֹתָ circuiſti, pro סַבַבְתָּ & סַבּוֹתִי circuiui, pro סַבַבְתִּי Et ſi quæras, quæ duplicatarum literarum deficiat: Reſpondeo, Cogimur dicere, literam ainpoal deficere, lamedpoal uero dageſſari. alioquin ſi contrarium fieret, non eſſet uirtus in dages ad repræſentādum amiſſam literam, quum punctus dages non in præcedenti ſed ſequenti litera oſtendat defectū. quod bene notabis & memoriæ commēdabis, quum ſit notabiliſſima regula in Grammatica.

Officium dages

Seb. Munſterus.

Inueniuntur tamen quædam uocabula, in quibus dages oſtendit defectum ſequentis & non præcedentis literæ: ut eſt וַיַּסֵּב & reduxit: & alia quædam, quorum Elias meminit in libro

compoſitionis ſeu irregularium uoca-bulorum.

Elias. 2

Per totum præteritum pepoal pa-thatur, quo diſcrimen ſit inter iſta uer-ba & inter quieſcentia in ain, in qui-bus pe camezatur: & præterea pe hic pathatur propter dages, quod uenit in reliquis præteriti perſonis poſt pa-thah: ut סַבּוֹתָ סַבּוֹתִי & cætera. In qui bus exemplis, ſi ſamech camezaretur, non poſſet ſequi dages, quandoquidẽ dages non ſoleat uenire poſt camez uocem magnam.

3 Ob eandem rationem par-ticipiũ præſens habet quoq; pathah: ut סַב סַבִּים & cætera. Etiam illa quæ iuxta magiſtros מסורת ſunt cameza ta: ut eſt תָּם וְיָשָׁר ideſt, Integer & re ctus: Iob primo. à quo dicimus in plu-rali, וַחֲבֵרָיו יִהְיוּ תַמִּים ideſt, Et pari-

ter

ter erunt immaculati: Leuitici ſecundo. ubi dageſſatur. At hic צַדִּיק תָּמִים id eſt, Iuſtus, integer: Geneſeos ſexto. תמים ſcribitur cum camez, quia eſt ſingulare maſculini, à quo dicimus in plurali תְּמִימִים iuxta formam חָסִיד חֲסִידִים Et nota, quod non eſt differentia inter præteritum & participium ſingulare maſculini, niſi in modo ſignificandi: ut תַּם הַכֶּסֶף ideſt, Conſumpta eſt pecunia: Geneſeos quadrageſimoſeptimo. quod eſt præteritũ. Item וּבַר לֵבָב ideſt, Et mundum cor: Pſalmo decimoquinto. quod eſt participiũ formale. At in fœminino genere eſt differentia inter præteritum & participium, quia præteritũ habet accentum in penultima: ut הַמִּשְׂגָּב וָחָתָּה ideſt, Confugium & formidauit: Ieremiæ quadrageſimooctauo. Participium uero habet accentum in ultima: ut וְלָשׁוֹן

רבת

רַכַּת idest, Et lingua tenera: Prouerbiorum uigesimoquinto. Participium uero præteritum nunquam uenit nisi integrũ: ut וְאַתְּ שָׁדוּד idest, Et tu deuastatus: Ieremiæ secundo. Sic וְשַׁלַּח רְצוּצִים idest, Et dimitte oppressos: Isaiæ quinquagesimooctauo. & cætera. Infinitiuus & imperatiuus habent holem, quatenus scilicet differentia sit inter ipsos & inter præteritũ atq; participium præsens. Exemplum de infinitiuo, סוֹב אֶת־הָהָר הַזֶּה idest, Circum eundo montem istum: Deuteronomij secũdo. Item de imperatiuo, סוֹב דְּמֵה לְךָ idest, Reuertere, similis esto tibi: Canticorum secundo. סֹבּוּ צִיּוֹן idest, Circuite Sion: Psalmo quadragesimooctauo. סֹבִּי עִיר idest, Circui ciuitatem: Isaiæ uigesimotertio. Vbi post holem uenit dages, tametsi non sit consuetudo eius ut ueniat post uocẽ magnã.

Venit

Venit autem hic poſt holem propter accentum millel, hoc eſt propter accentum in penultima ſyllaba poſitum: id quod tibi clarius explicabitur in tractatu noſtro Cantici.

Seb. Munſterus.

Quando poſt uoces magnas ſequitur punctus dages, tunc accentus non ponitur in ultima, ſed in penultima: ut לָמָּה ideſt, quare.

Elias. 4

Futurum habet ſub literis איתן camez, haud ſecus quàm in ordine quieſcentium in ain. Eſt tamen differentia inter hoc & illud futurũ. Nam in iſtis pe plerunque habet holem: ut וְחַנּוֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחוֹן ideſt, Et miſerebor cui miſerturus ſum: Exodi trigeſimoſecundo capite. Sic in plurali, שׁוֹל תָּשׁוֹלּוּ לָהּ ideſt, Dimittendo dimittetis ei: Ruth ſecũdo capite. יָרוֹנּוּ יוֹשְׁבֵי סֶלַע ideſt

ideſt, Laudabunt habitatores petræ: Iſaiæ quadrageſimoſecundo. Sic יָסֹבּוּ תָּסֹבִּי תָּסֹבּוּ ut תְּסֻבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם id/eſt, Circũdabunt manipuli ueſtri: Geneſeos trigeſimoſeptimo. Quieſcentia uero in ain habent plerunq; ſchurec, ut ſuo loco ſcripſimus. Sunt etiam qui dicunt, literas איתן habere dages poſt ſe, ut אֶתּוֹם perficiam, יִתּוֹם perficiet: & cætera. De quibus loquemur in coniugatione paſſiua, quæ mox ſequitur iſtam.

5 Coniugatio paſſiua habet in tribus tertijs perſonis præteriti literam nun camezatam, & pepoal pũctuatur uel cum zere uel cum pathah uel cum holem, una ſcilicet ex tribus formis, iuxta quas coniugatio kal in perfectorum ordine punctuari conſueuit, nempe פַּעַל פָּעֵל פָּעוֹל de quibus ſuo loco ſuprà diximus. Exemplum de illis

quæ

quæ habẽt pathah, נָקַל זאת idest, Vi lefactum est hoc: quarti Regum ter tio. וְנָסַב הַגְּבוּל idest, Et circumdatus est terminus: Numeri trigesimoquar to. וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס idest, Et inca luit sol & dissolutum est: Exodi deci mosexto. ubi נמס habet duplex ca mez, idq; propter pausam. Proinde reliquæ personæ dagessantur, ut נָסַבּוּ עַל־הַבַּיִת idest, Circumdati sunt su per domum: Geneseos decimonono. נְסַבּוֹתֶם נְסַבּוֹנוּ & cætera. Exemplum de his quæ habent zere, נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי idest, Dissolutum est in medio ui scerum meorum: Psalmo uigesimose cundo. נָסֵבָּה אֵלַי idest, Conuersa est ad me: Ezechielis uigesimosexto. Quę uero habent formam holem, ea dun taxat in plurali inueniuntur: ut וְנָגוֹלּוּ בַסֵּפֶר idest, Et conuoluentur seu plica buntur sicut liber: Isaiæ trigesimoquar

to

to. בָּגוֹזוּ וְעָבָר idest, Tondētur & pertransibit: Nahum primo. Possumus quocꝫ in singulari dicere בָּגוֹל בָּגוֹז iuxta formam נָמוֹךְ idest, Oppressus est. cuius radix in sermonibus Magistrorum nostrorũ hæc esse deprehenditur, מָכַךְ Hinc est illud Psalmo centesimosexto, וַיָּמֹכּוּ בַּעֲוֹנָם idest, Et humiliati sunt ob iniquitatẽ suam. Cæterũ omnes tres formæ in reliquis personis præteriti ueniũt iuxta unum modum, ut נְסַבּוֹתָ circundatus es, נְקַלּוֹתָ uilipensus es, נְגַלּוֹתָ conuolutus es: in quibus omnibus, ainpoal dagessatur ad indicãdam literam duplicatam. Inueniũtur tamen pauca quæ leuia sunt, hoc est, quæ carent puncto dages: ut, נָבְקָה רוּחַ מִצְרַיִם idest, Euacuatus est spiritus Aegypti: Isaiæ decimonono. וְרָחֲבָה וְנָסְבָה idest, Et dilatabitur atcꝫ circundabitur: Zachariæ decimoquarto

to

to. נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי idest, Attædiata est anima mea in uita mea : Iob quartodecimo. quæ regulariter sic scribi debuerant נָבַקָּה נָסַבָּה נָקַטָּה & cætera.

6 Participium præsens singulare per totum habet camez: ut, עִם נָבָר תִּתַּבָּר idest, Cum purificato purificabis te: secundi Regum uigesimosecundo. Et cum zere: ut, לֵב נָמֵס idest, Cor liquefactum : Nahum secundo. Item נִקַל מִהְיוֹתְךָ לִי עֶבֶד idest, Vilipensus es ut non possis esse mihi seruus: Isaiæ quadragesimonono. Reliquæ uero duæ formæ habent dages: ut, אֲנַחְנוּ נְמַקִּים idest, Nos liquefacti sumus: Ezechielis trigesimotertio. Sic quoque debuerat dici נְמַסִּים cum punctulo dages: & cætera. Infinitiuus uenit cum puncto holem per modum quiescentium in ain: ut, הִבּוֹק תִּבּוֹק idest, Dissipando dissipabitur: Isaiæ uigesi

trigeſimoquarto.uel cum zere,ut הָמֵס יִמַּס idest,Diſſoluendo diſſoluetur:ſecundi Regum decimoſexto.Sic imperatiuus habet uel holem uel zere iuxta formam infinitiui. Poterit quoq; habere pathah ſicut & futurum, ut indicabimus. Nam ſolet imperatiuus imitari formam futuri, quemadmodum id iam ſemel aut bis annotauimus. Aliæ uero perſonæ imperatiui dageſſant ainpoal,ut תִּבֹּסוּ תִּבֹּסִי & cætera: uel תִּמֵּסוּ תִּמֵּסִי & cætera. Futurum tenet formam quieſcentium in ain:ut, אֵשֹׁם וְאֶשְׁאַף idest,Deuaſtabo & abſorbebo: Iſaiæ quadrageſimoſecũdo. יִתּוֹם פִּרְיוֹ idest,Conſummabitur fructus eius:Ezechielis quadrageſimoſeptimo. וַיִּדּוֹם אַהֲרוֹן idest, Et tacuit Aharon: Leuitici decimo. Et nota, quod haud parua controuerſia eſt inter Grammaticos de iſtis dageſſatis,

nam quidam uolunt ea esse de coniu/
gatione kal : id quod hinc probant,
וָאֶכֹּת אוֹתוֹ טָחוֹן idest,Et comminui
eum commolendo: Deuteronomij no
no. ubi absq; dubio אכות est de con
iugatione kal, id quod ex sequenti pro
nomine אותו aduerti potest. Alij ue/
ro dicunt, ea uerba esse de coniugatio/
ne niphal, sumentes argumentum ex
puncto dages, quòd literam passiuam
nun repræsentat. Nos uero dicimus,
quædam eorũ esse de kal, & quædam
de niphal seu passiua uoce, cognosciq;
poterunt ex ipsa significatione & teno
re sententiæ. Nec est nobis hic diutius
immorandum. Id tamen certò scias,
quod futurũ huius coniugationis sem
per terminari debet in pathah: ut, לא
יִמַּד idest, Non mensurabitur: Hoseæ
secundo. יִדַּל כְּבוֹד יַעֲקֹב idest, Atte/
nuabitur gloria Iacob: Isaiæ decimose/

ptimo. Et quando ainpoal habet pun-
ctum, & si sequitur uau schurec, tunc
dagessabitur: ut, יִתַּמּוּ חַטָּאִים idest,
Consummabũtur peccatores: Psalmo
centesimooctauo. Sic יְשַׁסּוּ הַבָּתִּים id
est, Diripientur domus: Zachariæ
decimoquarto. Quando uerò pepoal
est una ex gutturalibus, habent literæ
איתן zere: ut וְאַל־תֵּחַת idest, Et non
pauebis: Deuteronomij primo. יֵחַתּוּ
הֵמָּה וְאַל־אֵחַתָּה אָנִי idest, Et paue-
bunt ipsi & non pauebo ego: Ieremiæ
decimo. Et aliquãdo seruatur hæc ipsa
forma in alijs quàm gutturalibus lite-
ris: ut וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ idest, Et uilis facta
sum in oculis eius: Genesεos decimo-
sexto. וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ idest, Et amotus
est neruus fœmoris: Geneseos trigesi-
mosecundo. Inueniuntur etiam quæ-
dam sine puncto dages, ut יִדְמוּ כָּאָבֶן
idest, Similes erunt lapidi: Exodi deci-

mo

moquinto. וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי idest, Et finiti sunt dies luctus: Deuteronomij trigesimotertio. Quæ regulariter hoc pacto scribi debuerant, יִתַּמּוּ וַיִּתַּמּוּ Sunt tamen qui dicunt, ea esse ex kal, de hac scilicet forma וַיָּרוֹם וַיִּתּוֹם De quibus suprà quoq; abunde scripsimus in signo tertio.

FVNDAMENTVM DVODEcimum, in quo declarantur aliæ coniugationes uerborũ duplicatorum.

Elias. 1

COniugatio piel in hoc ordine uenit plerunque more uerborum perfectorum, ut קִלֵּל קִלַּלְתָּ uilipendit, uilipendisti: & cætera. Sic הִלֵּל הִלַּלְתָּ laudauit, laudasti: & cætera. & de his non opus est ut aliquid hic dicamus. Sed hic idem ordo insequitur interdum normam piel uerborum quie-

ſcentium in ain, nam duplicatur loco dages lamedpoal: de quo iam ſuprà ſcripſimus Fundamēto octauo huius orationis: dicimusq́ȝ à רָמַם Pſalmo nonageſimonono. רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ideſt, Exaltate Dominum deum noſtrum. ſic אֲרוֹמֵם יְרוֹמֵם exaltabo, exaltabit: ſicut in quieſcentibus in ain, à בּוֹן dicimus בּוֹנֵן בּוֹנְנוּ & cætera.

Seb. Munſterus.

Fieri etiam poteſt, ut רוֹמֵם hic ſit piel de quarto ordine: nam inuenitur רָם & רָמַם in eadem ſignificatione: tametſi poſterius rarius occurrat.

Elias. 2

Ratio autem iſtius conformitatis eſt hæc. Quum uerba duplicata habeant duas poſteriores literas ſimiles, haud facile potuerunt maiores noſtri pro coniugatione piel mediam radicalem dageſſare: quum ex illa dageſſatione

tione,una litera in eadem radice quo/dammodo triplicaretur, Nam ipſa ra/dix in hoc ordine duplicat ſecundam literam: & præterea ſi media dageſſa/retur,illa quoq; ratione dages ualeret duplicem literam, & ita eadem litera continuò triplicaretur. Hinc igitur eſt, quod interdum reiecto dages ponitur pro eo litera uau quieſcens: & per hoc ſoluitur dubium de multis uerbis, u/trum ſint de quieſcentibus in ain,aut ex duplicatis.

Seb. Munſterus.

Soluitur quidem dubium,ſed non tollitur ambiguitas, quæ naſcitur ex conformitate huius & quarti ordinis: nam ſi à שָׁמַם formes piel שׁוֹמֵם omnino habebit formam piel quarti ordinis: ſic enim à קָם fit קוֹמֵם id/eſt,erexit. Opus eſt igitur in hac con/formitate,radicum cognitione.

Porrò participium præſens & præteritum, non ueniunt unquam niſi integra: ut מְסַבֵּב מְסַבְּבִים circumdans, circumdantes: מְהַלֵּל מְהַלְּלִים laudatus, laudati: & cætera. Vnde omnia quæ inueneris in forma מְפוֹעֵל participij præſentis, aut in forma מְפוֹעָל participij præteriti, ut eſt apud Iſaiam uigeſimooctauo, מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת ideſt Conuertens ſemitas. & מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ ideſt, Augurans & incantans: Deuteronomij decimooctauo. וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ ideſt, Et ipſe uulneratus propter peccata noſtra: Iſaiæ quinquageſimotertio. מְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה ideſt, Eleuatus ſuper omnem benedictionē: Nehemiæ nono. Hæc inquam omnia ſunt ex quieſcentibus in ain, & non ex duplicatis. Et hæc eſt opinio Rabbi Aben Ezræ in libro Elegantiarum.

Sunt

Sunt tamen qui ab illo dissentiunt. In/
uenitur enim מְחוֹנֵן עֲנָוִים idest, Mise
rator mansuetorũ: in Prouerbijs. quod
est ex duplicatis. Rabbi Dauid Kimhi
adducit quoq; multa huiusmodi uer/
ba, quæ quiescunt in ain, & duplicant
ainpoal: idq; in libro Radicũ suarum.

Proinde hithpael uenit plerunque
cum integra radice, ut הִתְפַּלֵּל orauit,
הִתְחַנֵּן misertus est: & similia. Venit
etiam hæc coniugatio interdum in for
ma quiescentium in ain, ut à מָדַד ue/
nit וַיִּתְמֹדֵד עַל הַיֶּלֶד idest, Et mensu
rauit se super puerum: tertij Regũ deci
moseptimo. Et à גָּלַל dicitur מִתְגּוֹלֵל
בְּדָם idest, Volutans se in sanguine: se/
cundi Regum uigesimo. & similia.

4 Coniugatio hiphil habet in
præterito duplicẽ modũ: & in utroq;
habet litera he, zere. In primo quoq;
modo habet pepoal, zere: ut וְהֵסֵב לֵב

 idest

idest, Et conuertit cor: Ezræ sexto. הֵחֵל הַנֶּגֶת idest, Incœpit plaga: Numeri decimoseptimo. הֵעֵז אִישׁ idest, Impudenter egit uir: Prouerbiorũ decimo. Alter modus habet sub pepoal punctum pathah, ut הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד id est, Amaram me fecit omnipotẽs ualde: Ruth primo. Sic quoq; utraq; tertia persona uenit iuxta hos duos modos. Exemplum cum zere, הֵסֵבּוּ אֵלַי אֶת־אֲרוֹן idest, Reduxerunt ad me arcam: primi Regum sexto. וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה idest, Et eleuatio flammæ cœpit: Iudicũ uigesimo. Exemplum cum pathah, הֵמַסּוּ liquefecerunt, הֵמַסָּה liquefecit. Reliquæ uero personæ præteriti omnes, insequuntur normã quiescentium in ain, nisi quod huius ordinis uerba dagessantur: ut, הֲסִבֹּתָ אֶת־לִבָּם idest, Cõuertisti cor eorum: tertij Regum decimooctauo. וַהֲזִבּוֹתִי בְּבוֹר

בבפי

כַּפָּי idest, Purificaui in mundicia manus meas: Iob nono. Quiescentia uero in ain raphantur, seu carent punctulo dages: ut הֲשִׁיבוֹתָ הֲשִׁיבוֹתִי reduxisti, reduxi: & cætera.

5 Participium præsens habet mem cum zere, ut quiescentia in ain. Est tamen discrimẽ aliquod inter hæc & illa uerba: quoniam quiescentia in ain habent hirec sub pe, ut מֵקִים erigens, מֵשִׁיב reducens. Illa uero habent zere, ut מֵסֵב כֵּלֵי idest, Reducens uasa: Ieremiæ uigesimoprimo. מֵחֵל לְהָרֵעַ idest, Incipiens malignari: Ieremiæ uigesimoquinto. Porrò reliquæ personæ habẽt dages, ut מְסִבִּים reducentes, מְסִבָּה reducens. Quiescentia autem in ain habent raphe seu carent dages, ut מְשִׁיבָה מְשִׁיבִים reducens, reducentes. Paul habet mem cum schurec, ut semper solitus est habere

bere. Exemplum, מוּסַב reductus, seu gyratus. & in aliȷs personis habet dages, ut מְסַבַּת מְסַבִּים Numeri trigesimosecundo מְסַבּוֹת שֵׁם idest, Conuersas nomine. Quiescētia uero in ain carent dages: ut, מוּשָׁבִים reducti, מוּשָׁבָת reducta: & cætera.

6 Infinitiuus habet literam he camezatā sequente zere, ut הָמֵק בְּשָׂרוֹ defluēdo carnem illius. Zachariæ decimoquarto. Venit quoq; cum literis בכלם in illa forma: hoc est, cum zere: ut לְהָחֵל ad incipiendum, לְהָדֵק ad attenuandum. Verum hic, בִּתַּת לְהָדֵק idest, Contriuit ad attenuādum: secundi Paralipomenon trigesimosecundo. est infinitiuus de cōiugatione niphal, iuxta mentem Rabbi Iacob filȷ Eleazari. At rabbi Dauid Kimhi putat esse de hac coniugatione, ut sit idem quod לְהָדֵק habente pepoal pūctum zere, licet

licet quieſcẽtia in ain hãc formam non habeant,ſed cum hirec punctuãtur,ut לְהָקִים ad erigendum, לְהָשִׁיב ad reducendum. Sic imperatiuus quoq; habet zere,ut הָחֵל רָשׁ idest, Incipe hæreditare: Deuteronomij ſecundo. Reliquæ uero perſonæ habent dages: ut, הָסֵבּוּ reducite. הָסֵבִּי עֵינַיִךְ idest, Reduc oculos tuos: Canticorum ſexto. & הָסֵבֶּנָה reducite. & hæc omnia habent accentum in penultima,alioquin non poſſet ſequi dages.

7 Futurũ habet ſub literis אִיתָן camez, non ſecus quàm in ordine quieſcentium in ain. Diſtinguuntur tamen illa ab iſtis: quia hæc habent in fine zere,ut אָחֵל גַּדֶּלְךָ idest, Incipiã magnificare te: Deuteronomij undecimo. יָקֵל יָדוֹ idest, Leuis erit manus eius: primi Regum ſexto. Quieſcentia uero in ain habent hirec: ut אָקִים erigam, יָקִים eriget

eriget. Et quando habent uau conuersiuum, mutāt punctum zere in ſægol: ut, וַיָּגֶל אֶת־הָאֶבֶן idest, Et uoluit lapidem: Geneſeos uigeſimonono. וַיָּדֶק לְעָפָר idest, Et contudit in puluerem: quarti Regū uigeſimotertio. Et in hoc non differunt à quieſcentibus in ain, quemadmodum ſuo loco ſcripſimus.

8 Inuenitur quoq; alia forma, in qua literæ איתן habent pathah ſequente dages: ut וַיַּסֵּב אֱלֹהִים idest, Et reduxit deus: Exodi decimotertio. כִּי־תַתֵּם דְּרָכֶיךָ idest, Quia perficies uias tuas: Iob trigeſimoquinto. Inuenitur etiam וַיַּסֵּבּוּ פְּנֵיהֶם idest, Et uerterunt facies ſuas: Iudicum decimooctauo. וַיַּסֵּבּוּ אֶת־אֲרוֹן idest, Et reduxerunt arcam: primi Regum quinto. ubi literæ ſamech & beth habēt punctum dages præter morem ſuum, quum nō ſit conſuetudo ut ueniant duæ dageſſatæ

ſatæ

ſatæ literæ ad deuorandum unam literam:unde regulariter ſic dici debuerat וַיִּסֵבּוּ Porrò fœmininum plurale habet ſcheua: ut, וַתְּחִלֶּנָה שֶׁבַע שְׁנֵי ideſt,Et cœperunt ſeptem anni: Geneſeos quadrageſimoſecundo capite. & cætera illi ſimilia.

Seb.Munſterus.

Frequens eſt in Hebraiſmo,ut ſine ulla neceſſitate uox magna mutetur in uocem paruam atq; dages: quod potiſſimum fieri ſolet in his duabus radicibus כית & חתל Habes & hic exemplum commodum.

Elias. 9

Coniugatio hophal habet in præterito literam he punctuatã cum ſchurec,ut הוּסַב reductus eſt: de quibus iam mentionem fecimus in ain. Aliæ uero perſonæ à tertia ſingularis maſculini, habent dages: ut הוּסַבּוֹתָ redu

ctus

ctus es, הוּסַבּוֹתִי reductus sum: & cætera. Quiescentia autem in ain non habent punctum dages: ut הוּשַׁבְתָּ idest, conuersus es, הוּשַׁבְתִּי conuersus sum: & cætera. Futurum formatur duplici modo. In uno modo, hæ quatuor literæ איתן habent uau schurec: ut לֶחֶם יוּדַק idest, Panis comminuetur: Isaiæ uigesimooctauo. יוּחַן רָשָׁע idest, Misericordia fiet impio: Isaiæ uigesimosexto. Attamen frequentius habent tria puncta sequente punctulo dages: ut, יֻכַּת שָׁעַר idest, Contere-tur porta: Isaiæ uigesimoquarto capite. & לָעֶרֶב יֻכַּתּוּ idest, Ad uesperam succidentur: Iob capite quarto. Coniugationem hithpael iam summarie perstrinximus in coniugatione piel, ideo minime est opus ut denuo illam repetam. Veniamus igitur ad cætera, quæ erunt de compositis.

FVNDAMENTVM DECIMVM/ tertium, in quo declarantur ali/ quæ regulæ uerborum quæ ſunt de ordine compoſitorum.

Elias. I

SCripſimus iam à principio oratio/ nis primæ, fundamenta ordinum eſſe ſex, quæ hucuſque explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui cōponuntur ex memoratis ſex or/ dinibus, tametſi non ſit opus ut tem/ pus teram in illis, quum quiſque illo/ rum obſeruet formam duplicis ordi/ nis unde cōponitur. Exemplum: hæc radix נָטָה inclinauit, ut componitur ex defectiuis in pe nun, & ex quieſcen/ tibus in lamed he: ita ratione nun ſer/ uat formam huius uerbi נָגַשׁ appro pinquauit, & ratiōe he inſequitur nor/ mam uerbi גָּלָה hoc eſt, ubicūq; ſolet

defi

deficere litera nun in uerbo נָגַשׁ uel ubi ſolet quieſcere litera he in uerbo גָּלָה ibi quoquè deficit litera nun,& quieſcit he litera in uerbo נָטָה Excipitur imperatiuus: nam ubi à uerbo נָגַשׁ dicis גַּשׁ appropinqua, גְּשׁוּ appropinquate,nun reiecto,non poteris dicere à נָטָה in imperatiuo טֶה טוּ ſed נְטֵה inclina, נְטוּ inclinate.Pariformiter à uerbo גָּלָה formatur imperatiuus in coniugatione piel גַּל reuela, צַו impera, cum defectu literæ he:ſed non poterimus ſic dicere,à נָטָה in imperatiuo נַט inclina.

2 Porrò ordo quieſcentium in extremitatibus habet treis ſpecies. Prima habet uerba, quorum pepoal eſt aleph,& lamedpoal he: ut אָבָה uoluit, אָפָה coxit:in quibus uerbis,litera aleph ſeruat normam quieſcentium in pe aleph:he uero inſequitur formã

quie

quieſcentiũ in lamed he. Secunda ſpe-
cies complectitur uerba, quorum pe-
poal eſt iod, & lamedpoal aleph: ut,
יָרֵא timuit, יָרֵאתָ timuiſti: & cætera.
deſinit autem hæc ſpecies in zere, iux-
ta formam פָּעֵל Porrò in tertia ſpe-
cie ſunt uerba, quorum pepoal eſt iod
& lamedpoal he: ut יָרָה iecit, יָרִיתָ
iecisti: & cætera. ubi iod in utraq; ſpe-
cie ſequitur formam quieſcẽtium in pe
iod, more uerbi יָשַׁב ideſt, ſedit: lite-
ra uerò aleph imitatur formam quie-
ſcẽtium in lamed aleph, iuxta formam
uerbi קָרָא clamauit. Sic litera he te-
net formam quieſcẽtium in lamed he:
hoc eſt, imitatur formam uerbi גָּלָה
reuelauit: exceptis infinitiuo & impera
tiuo, qui integri ueniũt, literam pepoal
retinentes: ut in infinitiuo, à יָרֵא ti-
muit, dices יְרֹא uel יְרָא time: & cum
literis בִּכְלָם primi Regum decimoo-

ctauo. לירוא מִפְּנֵי דָוִד idest, Ad timendum à facie Dauid. In imperatiuo, יְרָא אֶת־יְהוָה idest, Time Dominum: Prouerbiorum uigesimoquarto. יִרְאוּ מֵיְהוָה idest, Timete à domino: Psalmo trigesimotertio. אַךְ יְראוּ אֶת־יְהוָה קְדוֹשָׁיו idest, Attamen timete Dominum sancti eius: Psalmo trigesimoquarto. ubi aleph quiescit (nam uox schurec hæret ad literam res) quo discrimen sit inter istam uocem & inter uerbum רָאָה uidit: de quo dicitur, כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי idest, Quoniã non uidebit me homo & uiuet: Exodi trigesimosecundo. Sic à יָרָה dicitur, יָרֹה יִיָּרֶה idest, Sagittando sagittabitur, seu Lapidando lapidabitur: Exodi decimonono Et cum literis בַּבְּלַם Psalmo undecimo. לִירוֹת בְּמוֹ אֹפֶל idest, Ad sagittandum, seu iaciendum in eos obscuritatem.

Seb.

Seb. Munſterus.

In memoratis tribus ſpeciebus non inueniuntur multa uerba. Prima non habet ultra tria aut quatuor. Secunda habet tãtum unum, ſcilicet יָרֵא Quarta quoqꝫ non inuenitur habere ultra quatuor.

Elias. 5

Regula. Omnes ſpecies ordinum compoſitorũ quos hactenus commemorauimus, nunquã ueniunt cum defectu pe, etiam in infinitiuo & in imperatiuo: exceptis his duabus radicibus, יָצָא egreſſus eſt, נָשָׂא tulit ſeu leuauit, quæ ueniũt cum defectu pe. Exemplum de primo, צֵאת exire, בְּצֵאת in exeundo, & cætera. In imperatiuo, צֵא egredere, צְאוּ exite: & cætera. Sic de altero dicitur שְׂאֵת ideſt, tollendo ſeu leuando: בִּשְׂאֵת in tollendo, ſeu dum tolleret: & cætera. In imperatiuo

tiuo, שָׂא tolle, שְׂאוּ tollite: & cæte-
ra. Futura in his uerbis sic formantur: à יָרֵא timuit, dicitur אִירָא timebo, יִירָא timebit: & cætera. Et à יָצָא exiuit, אֵצֵא egrediar, יֵצֵא egredietur: & cætera. Item à יָרָה iecit, אִירֶה iaciã, יִירֶה iaciet: & cætera. Et cum defectu literæ he, אִיר iaciam, יִיר iaciet: & cætera. iuxta formam וַיִּיף בְּגָדְלוֹ idest, Et pulchrefactus est in magnificentia sua: Ezechielis trigesimoprimo.

4 Porrò ordo deficientium in extremitatibus non inuenitur, nisi in radice נָתַן dedit, quæ in præterito defectum patitur posterioris nun: ut נָתַתָּ נָתַתִּי dedisti, dedi: in imperatiuo uerò & futuro deficit nun primum, ut תֵּן da, אֶתֵּן dabo, יִתֵּן dabit: & cætera. Proinde in infinitiuo nonnunquã deficit utraq; extremitas: ut אָחֵל תֵּת idest, Incipiam dare: Deuteronomij secundo

Coniugatio uerbi נָתַן

cundo. בְּתֵת יְהוָה idest, In dando do
minum, siue Quum daret Dominus:
Numeri uigesimosecundo. Quod qui
dem sic scribi debuerat בְּתֵנֵת iuxta
hanc formam בְּגֶשֶׁת idest. in appro-
pinquando. Inuenitur quoqꝫ præteri-
tum eiusdem uerbi deficere in utraque
extremitate, nempe in dictione וְאוֹיְבַי
תַּתָּה לִּי idest, Et inimicos meos dedi-
sti mihi: secundi Regum uigesimose-
cundo capite.

5 Ordo autem quadratorum uerborum, hoc est, quæ quatuor constant radicalibus literis: ut est וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק idest, Et oblectabit se infans: Isaiæ undecimo. componitur ex quiescentibus in lamed & ex duplicatis, caditqꝫ he lamed poal, & duplicatur pe & ain. Sic quoqꝫ inuenitur, תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי idest, Lege tua oblectaui me: Psalmo cētesimodecimonono. Vtrūqꝫ *Verba quadrata*

exemplum eſt de coniugatione piel. In coniugatione uerò pual, עַל בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ ideſt, ſuper genua oblectabi mini: Iſaię ſexageſimoſexto. Et in hith pael, בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע ideſt, In præ ceptis tuis oblectabo me: Pſalmo cen/ teſimo decimonono. Inueniũtur etiam duæ radices quatuor diſtinctarum ra/ dicalium literarum: hoc eſt, in quibus nulla litera duplicatur: hæ autem ſunt, כִּרְבֵּל & כִּרְסֵם Exemplum, יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיַּעַר ideſt, Demolietur eam a/ per de ſilua: Pſalmo octuageſimo. & וְדָוִיד מְכֻרְבָּל ideſt, Et Dauid indu/ tus: primi Paralipomenon capite deci/ moquinto.

6 Inueniuntur etiam multa de ordine duplicatorum, quæ in hac for/ ma ueniunt: duplicaturq́ in eis pepo/ al poſt lamedpoal: ut à גָּלַל dicitur וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים ideſt, Et uoluam

te de

te de petris: Ieremiæ uigeſimoprimo. Sic à קָלַל Eccleſiaſtici decimo, וְהוּא לֹא פָנִים קִלְקַל idest, Et ipſum non leue fecit, ſeu limauit facies. Et item à uerbo סָלַל habes Prouerbiorum quarto, סַלְסְלֶהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ idest, Exalta eam, & eleuabit te: Prouerbiorũ quarto. & alia his ſimilia. Omnia autem huiuſmodi uerba non inueniuntur, niſi in coniugatione piel. Exemplum de quieſcentibus in ain, הִנֵּה יְהֹוָה מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר idest, Ecce Dominus mutabit, ſeu transferet te tranſlatione uiri: Iſaiæ uigeſimoſecundo. cuius prima radix eſt טִיל Hinc eſt illud וַיָּטִילוּ אֶת-הַכֵּלִים idest, Et proiecerunt uaſa: Ionæ primo. Hinc quoq; naſcitur illa coniugatio, quam grãmatici uocant quadratam, nempe quæ duplicat lamedpoal, ut à שׁוּב fit מְשׁוֹבֵב conuertens, & à קוּם ſurrexit, מְקוֹמֵם

erigens. Verum, iam probauimus ea uerba esse de cõiugatione piel, nec diutius hic sistendum censemus.

7 Verbum quinq; literarum essentialium non inuenitur, nisi unum: nempe חֲמַרְמַר ut חֳמַרְמְרוּ מֵעַי id/est, Turbata sunt uiscera mea: Threnorum secũdo. Et in pausa, פָּנַי חֳמַרְמָרוּ idest, Facies meæ conturbatæ sunt, seu fletu sordidæ factæ sunt: Iob decimo/sexto. Duplicatur autem in hoc uerbo ain & lamed post tres radicales literas. Nam radix eius est, חָמַר idest, luto/sum, sordidum seu turbatũ fuit. Hæc uerò לִבִּי סְחַרְחַר idest, Cor meũ flu/ctuat, seu instabile uagatur: Psalmo trigesimooctauo. Item חֲפַכְפַּךְ דֶּרֶךְ idest, Peruersa est uia: Prouerbiorum decimoquinto. sunt nomina adiectiua sicut & illa, יְרַקְרַק flauus, אֲדַמְדָּם rufus: Leuitici decimotertio.

8 Inuenitur quoq; uerbum unum ex quieſcẽtibus in lamed he, conſtans quinque radicalibus literibus: nempe, יְפֵיפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם ideſt, Pulchrior factus es præ filijs hominum: Pſalmo quadrageſimoquinto. cuius radix eſt יָפָה duplicãturq; in ea pe & ain, & eſt de coniugatione kal: ſed חֲמַרְמַר eſt de coniugatione pual: tametſi nihil referret, ſi ipſum coniugaremus iuxta parentis ſui formam, hoc eſt, in piel: dicẽdo, חֲמַרְמַר חֲמַרְמַרְתָּ Sic enim aiunt Grammatici, quod omnis radix quæ in parente ſeu actiua uoce inuenitur coniugari, poteſt quoq; & in paſſiua uoce inflecti: & econuerſo, ut יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם ideſt, Accipiatur queſo pauxillum aquæ: Geneſeos decimooctauo. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע ideſt, Et quoniam dabitur aqua ſuper ſemen: Leuitici undecimo. quæ ambo ſunt de coniugatione

[con]iugatione hophal: ergo poterimus ea quoqꝫ cõiugare iuxta normam parentis ſui, ideſt hiphil, & dicere הִלְקִיחַ tulit, הִנְתִּין contulit.

9 In hunc itaqꝫ modum ſi inueneris uerbũ unum in aliqua certa coniugatione, poteris ipſum conſequenter inflectere per totam illam coniugationem: ut à הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו ideſt, Lætificaſti omnes inimicos eius: Pſalmo octuageſimonono, poteris in hiphil formare participium pręſens, uidelicet מַשְׂמִיחַ lætificans: & participium præteritum, מוּשְׂמָח lætificatus: & infinitiuum atqꝫ imperatiuum הַשְׂמַח lætificare, uel הַשְׂמִיחַ exhilara & exhilarare: & futurũ, אַשְׂמִיחַ lætificabo, יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ אוֹתָנוּ יַשְׂמִיחַ עַל־יַד עַבְדוֹ מָשִׁיחַ אָמֵן ideſt, Dominus deus noſter lætificet nos per manum ſerui ſui Maſchiæ, Amen.

Ora

ORATIO TERTIA

DECLARAT Oratio tertia uarias formas & מִשְׁקָלִים idest Ponderationes Nominum perfectorum: diuiditurq́ instar priorum orationum, in tredecim Fundamenta.

Seb. Munsterus.

POnderationes Nominum uocantur uariæ formæ nominum, ubi quæ eiusdem sunt formæ & eorūdem punctorum, seruant communem normam in sui inflexione: ut sicut à מֶלֶךְ fit מְלָכִים Sic חָבֶן חֶבֶל צֶרֶק & similia, eandem seruant formam, quum de singulari in pluralem numerū mutātur. Sed Elias ipse iam declarat hanc ponderationem.

FVNDAMENTVM PRIMVM, in quo explicatur quid significe/tur per dictionem מִשְׁקָל & quomodo nomina soleant ponderari.

Elias. 1

SCRIPSIMVS iam in oratione prima funda mento tertio, quòd ra/dicem unamquanque consueuerint gramma tici ponderare iuxta pondus seu for/mam huius dictionis פעל Quemad modum aũt agunt in uerbis, sic quoqꝫ faciunt in Nominibus. Exemplum. Hoc nomen אֶרֶץ terra, ponderãt seu exigunt iuxta formam פֶּעֶל Et חָכָם idest sapiens, ponderatur iuxta formã פָּעָל Similiter ea nomina quæ habent à fronte uel à calce additionem literæ habent similem ponderationem: ut,

מִשְׁמָר idest custodia, exigitur ad formam מִפְעָל & זִכְרוֹן idest memoria, ad formam פִּעָלוֹן Sic תִּפְאֶרֶת ponderatur per תִּפְעֶלֶת & cætera.

Seb. Munsterus.

Summa huius capitis est, quod à radice פעל fiunt diuersæ Nominum formæ per uaria pũcta & per adiectionem literarum à fronte & calce, item per subtractionẽ primæ aut tertiæ radicalis literæ: ut פֹּעַל פָּעִיל פּוֹעֵל פָּעָל תִּפְעָל תִּפְעָלָה & aliæ multæ id genus formæ, ad quas reducuntur omnia nomina quæ sub diuersis istis inueniuntur formis.

Elias. 2

Idem sentiendum de nominibus quæ deriuantur ab ordinibus defectiuorum & quiescẽtium. Nam & illa exiguntur ad formã dictionis פעל hoc est (ut me intelligas) quãdo deficit aut

quiescit

quiescit litera à nomine, tunc quoque iuxta formam illam deficit uel quiescit litera una à dictione פעל Exéplum, מַטַּע plantatio, מַשָּׂא onus: ut in his dictionibus deficit litera una radicalis, scilicet nun, & additur à capite mem litera, sic pondus illarũ ad quod exigun tur: nempe מַעַל caret prima radicali, uidelicet פ & suscipit additionem literæ מ Idem obseruandum in מַטָּרָה idest obseruatio, & מַתָּנָה donatio: quæ pro suo pondere habent dictionem מַעָלָה In his enim omnibus deficit pepoal, additurq́ à fronte litera mem, & à fine accedit he fœminina litera, saltem in duobus posterioribus exemplis.

Seb. Munsterus.

Hæc omnia non sunt admodum necessaria: sed ad hoc seruiunt, ut scias in nomine defectiuo, quæ litera essentialis

tialis deficiat, prima, secunda aut ter/tia: ut in nomine מַתָּנָה deficit prima radicalis litera nun, & accedit à fronte litera hæemanthica mem, & à calce li/tera fœminina he.

Elias. 5

Idem quoque fit in quiescentibus in pe iod: ut שֵׁנָה somnus, דֵּעָה sci/entia, עֵצָה consilium: in quibus om/nibus deficit iod pepoal, & accedit in fine he litera fœminini, iuxta formam עֵלָה Sic in ordine quiescetium in ain: ut אוֹר lux, יוֹם dies: quorum מִשְׁקָל seu forma est פּוֹל Idem iudicium est de סִיר olla, קִיר paries: quæ habent פִּיל pro suo pondere: & זָר alienus, צָר tribulator, habent פָּל pro suo miscal: ut uidebis.

4 Haud dissimilis ratio est in illis quiescentibus, quando habent literam aliquam superadditam: ut מָקוֹם lo/cus

cus, מָלוֹן diuerſorium, quæ ſunt de forma מָפּוֹל Et תַּבְנִית ſimilitudo, & תַּרְמִית deceptio, habent formam פַּעֲלִית Sic de omnibus Nominibus omnium ordinum agitur. Verum, hic diligenter aduertendũ eſt, quando huiuſcemodi formas conſtituis: ut ſcias, quæ litera ſit radicalis, & quæ miniſterialis: ne fortè impingas, & præſertim in uerbis. Exempli gratia: מוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת ideſt, Inuenio ego amariorem morte: Eccleſiaſtici ſeptimo. cuius miſcal eſt פּוֹעֵל Nam eſt participium præſens de coniugatione kal, à radice מָצָא inuenit: at מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו ideſt, Educens uentum de theſauris ſuis: Pſalmo centeſimo trigeſimoquinto. illius radix eſt יָצָא exiuit: & eſt in hoc loco participium præſens de coniugatione hiphil, iuxta formam & miſcal מוֹעֵל & cætera.

Idem

5 Idem nunc obſeruandum in nominibus:ut, מַפַּל בַּר ideſt, Quiſquiliæ frumenti: Amos octauo. quod habet formam huius מַקֵּל יָד ideſt, Baculus manus: Ezechielis trigeſimo nono. Eſt autem מַפַּל ex defectiuis in pe nun, habetqꝫ ſuperadditam literam mem: ſed מַקֵּל eſt ex integris: eſtqꝫ mem litera eſſentialis: ſicut & in ſimili caſu מָקוֹם ideſt locus, habet formam שָׁלוֹם ideſt pax: ſed מקום eſt ex quieſcentibus in ain, & שלום ex perfectis. Et hæc quidem tam in regimine quàm in plurali numero inter ſe, quãtum ad formam attinet, nullam habent differentiã, ſed ut horum puncta ſic quoqꝫ illorum mutantur. quemadmodum id latius explicabimus, de ſingulis in ſuis quibuſqꝫ locis & fundamentis loquuturi.

FVNDAMENTVM SECVNdum, in quo declarantur causæ ob quas puncta in Nominibus mutãtur: & quæ sint puncta mutabilia, atq; in quæ mutentur.

Elias. 1

SCiendum itaq; causas, quæ nomina in punctis mutãt, esse quatuor: harum autem signum est סַרְנַךְ idest סְמִיכוּת regimen, רִבּוּי pluralis numerus, נְקֵבִיוֹת fœmininus casus, & בִּנוּיוֹת affixorum subiunctio. Puncta uero, seu uoces quæ in nominibus mutationem admittunt, sunt quatuor: uidelicet Camez, Zere, Sægol, & Holem. Quin & Scheua, est quasi unum ex illis: non tamen annumeratur illis, quia non continetur in summa uocalium: quemadmodum declarabitur in ·atu Cantici.

Seb.

Seb. Munsterus.

Sensus huius distinctionis est: quando nomen aliquod constat punctis Camez, Zere, Sægol & Holem, & est mutandum de singulari in pluralem, aut de masculino genere in fœmininum, aut de statu absoluto in statum regiminis uel affixionis, sunt puncta illa mutanda secundum Regulas subscriptas.

Elias. 2

Mutatur autem zere & camez ferè semper in scheua, & præsertim quando ponuntur sub prima litera. Quando uero scribuntur sub secunda litera, migrant in pathah. Exemplum: à דָּבָר in regimine dicis, דְּבַר יְהֹוָה idest, Verbum Domini: Geneseos decimoquinto. Et à זָקֵן in constructione dicis, זְקַן בֵּיתוֹ idest, Senex domus suæ: Geneseos uigesimoquarto. Sic cum

quibusdam affixis singularis numeri. Mutantur quoq; in scheua cum aliquibus affixis pluralis, & in constructione, ut singula hæc infrà cõspicies Fundamento septimo.

Seb. Munsterus.

Regimen seu constructionem, Hebræi uocant coniunctionem nominatiui & genitiui: ut est, Præfectus urbis, Dominus terræ, Creator cœli. Et in talibus loquutionibus nominatiuus ferè semper mutat puncta, quando in statu absoluto habet unum ex memoratis punctis. Exempla suppeditat hic noster Elias.

Elias. 5

Regula. Omne nomen perfectum, cuius uocale primũ est camez, migrat in omnibus memoratis mutationibus in scheua. Idem iudicium est de nominibus, quorum primũ uocale est zere.

Est

Eſt tamen diſcrimen aliquod inter camez & zere, quia camez mutatur in omni nomine in ſcheua, quæcunque fuerit uox ſecunda:ſed zere non mutatur,niſi quando uocale ſecundum fuerit camez.

Seb.Munſterus.

Inueniuntur pauca quæ hanc regulam non ſeruant:ut à פָּרָשׁ fit plurale פָּרָשִׁים equites. Sic חָרָשׁ & in plurali חָרָשִׁים artifices.Tamen rabbi Kimhi dicit hæc eſſe ex drageſſatis, nempe quod חָרָשׁ primam debuit habere per pathah & res dageſſatam, ſi illius eſſet capax.

Elias. 4

Exemplum.Quando uocale primum eſt camez: ut, זָקֵן קָצִיר גָּדוֹל דָּבָר ab his dices in conſtructione ſingulari, דְּבַר uerbum, גְּדוֹל magnus, קְצִיר meſſis, זְקַן ſenex. Et cum affi

xis, זְקֵנוֹ קְצִירוֹ גְּדוֹלוֹ דְּבָרוֹ Et in plu-rali, דְּבָרִים גְּדוֹלִים קְצִירִים זְקֵנִים Et cum affixo, דְּבָרָיו גְּדוֹלָיו קְצִירָיו זְקֵנָיו Sed in regimine plurali habēt sub prima litera hirec: ut דִּבְרֵי גִּדְלֵי קִצְרֵי זִקְנֵי Cuius rationem tibi aperiam in Fundamento sexto,

Seb. Munsterus:

Quod hic Elias à pluralibus absolutis קְצִירִים & גְּדוֹלִים deducit ista pluralia cōstructiua קִצְרֵי & גִּדְלֵי nulla potest probari autoritate, quum קָצָר in plurali faciat קְצָרִים Et in regimine קִצְרֵי Sed quæ alia forma est, quàm קָצִיר Idem sentiendum de גִּדְלֵי quod nullo pacto deriuari potest à גָּדוֹל Nam גָּדוֹל facit in plurali constructiuo גְּדוֹלֵי & non גִּדְלֵי Patet id quarti Regum decimo, ubi sic habetur גְּדוֹלֵי הָעִיר idest, Maiores uitatis.

Elias

Ea uero quorum uox prima eſt zere:ut eſt לֵבָב ideſt cor, עֵנָב bonus, שֵׂעָר crinis:& his ſimilia: zere quoque mutant in ſcheua, ſcilicet hoc pacto: לְבַב עֲנַב שְׂעַר Et cum affixis, לְבָבוֹ cor eius, עֲנָבוֹ uua eius, שְׂעָרוֹ pilus eius:& in plurali, לְבָבִים עֲנָבִים & cætera. At quando uocale ſecũdum non eſt camez, zere quod eſt in capitis nomine non mutatur:ut אֵפוֹר humerale, אֵבוּס præſepe:& in regimine, אֵפוֹר בַּר ideſt, Humerale lini: ſecundi Regũ ſexto. אֵבוּס בַּר ideſt, Præſepe uacuitatis: Prouerbiorum decimoquarto. & אֵפוֹרוֹ humerale eius, אֵבוּסוֹ præſepe eius. Idem ſentiendum eſt de ſingulis quatuor memoratis mutationibus, in quibus iſta forma, quantum ad puncta uocalia attinet, nullam habet mutationem.

6 De his uero nominibus quorum ſecundum uocale eſt ſægol, iam non dicam, ut eſt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba: & ſimilia. ſed explicabuntur Fundamēto ſequenti. Inueniuntur quoqꝫ pauca cum quatuor punctis: hoc eſt, cum duplici zere: ut, הֵילֵל בֶּן שַׁחַר ideſt, Lucifer filius auroræ: Iſaiæ decimoquarto. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ ideſt, Orbis & qui habitant in eo: Pſalmo uigeſimoquarto. Et hæc non inueniuntur in plurali, necꝫ cum affixis. Sed תֶּבֶל הוּא ideſt, Scelus eſt: Leuitici decimooctauo. quod ſignificat תּוֹעֵבָה abominationē, habet ſex puncta: & pro ſigno utriuſqꝫ ſint tibi iſta, אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי אָרֶץ ideſt, Quatuor ſunt parua terræ: Prouerbiorum trigeſimo. שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא יְהוָה ideſt, Sex iſta odit dominus: Prouerbiorū ſexto. Prudens intelligit quid per hæc uelim.

Seb.

Seb. Munſterus.

Senſus huius loci eſt, quod pauca ſunt quæ inueniuntur cum quatuor punctis, quæ autem habent formam duplicis ſægol: ut eſt אֶרֶץ illa ſunt in magno numero. Trahit autem ſcripturam ad propoſitũ ſuum, ut intelligas per parua terræ, ea quæ pauca numero ſunt, illa (inquit) quatuor conſtant punctis. Alia autoritas non tam commode quadrat propoſito ſuo.

Elias. 7

Proinde pauca inueniuntur quorum punctum uocale eſt camez, & ſecundum ſægol: ut אָוֶן uanitas, עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors: & ſimilia: & in illis omnibus eſt ainpoal uau, & idcirco æquum eſt ut talia ponantur in numero quieſcentium in ain uau: ut declarabimus Oratione quarta, fundamento quarto, ſigno quarto.

Nota

8 Nota etiam, quod uocale ſecundum nunquam mutatur, niſi quando fuerit camez uel zere: talia enim nomina in regimine ſingulari mutant zere uel camez in pathah, & in regimine plurali in ſcheua, ſicut & cum quibuſdam affixis pluralis: quemadmodum id declaraturi ſumus Fundamento ſeptimo huius orationis.

Seb. Munſterus.

Exempla huius loci ſunt דָבָר & זָקֵן In regimine, דְבַר & זְקַן Et in plurali conſtructiuo, זִקְנֵי דִבְרֵי & cætera his ſimilia.

Elias. 9

Sed in reliquis mutationibus non regulariter mutantur: ſicut ſuprà ſatis monſtrauimus.

Seb. Munſterus.

In plurali enim abſoluto manet camez & zere: ut דְבָרִים & זְקֵנִים Sic in

in fœminino genere חֲדָשָׁה ideſt noua, יְשָׁנָה uetula.

FVNDAMENTVM TERTIVM, in quo declarantur nomina quæ habent punctum ſægol.

Elias. I

NOueris nunquam inueniri aliquod nomen, cuius uocale primum ſit ſægol, quin & ſecundum uocale ſit ſægol: ut ſunt בֶּגֶד ueſtis, קֶבֶר ſepulchrum, חֶסֶד pietas: & ſimilia. Et forma illa nominum excedit in numero reliquas formas nominum: uocanturque nomina ſex punctorũ, & habent ſemper accentum millel (hoc eſt, in penultima ſyllaba) nec mutantur in regimine ſingulari uniuerſaliter: ut eſt, בֶּגֶד פִּשְׁתִּים ideſt, Veſtis linorum: Leuitici decimotertio. חֶסֶד אֵל ideſt, Miſericordia dei: Pſalmo quinquageſimoſecundo. Sed cum affixo ſingularis uer-

titur

titur ſægol primum in hirec,& ſecundum in ſcheua: ut בִּגְדוֹ ideſt, ueſtis eius, קִבְרוֹ ſepulchrum eius: & alia iſtis ſimilia.

Seb. Munſterus.

Sunt tamen multo plura, quæ ſægol primum mutant in pathah: quemadmodum ſequenti oſtenditur ſigno.

Elias. 2

Hic etiam aduertendum, quando litera prima eſt una ex gutturalibus, tunc migrat ſęgol primum in pathah: ut חַסְדּוֹ ideſt, miſericordia eius, עַבְדּוֹ ſeruus eius: & cætera. Inueniuntur tamen & alia multa, quæ in hoc caſu habent pathah, etiã quando prima non eſt gutturalis: ut à רֶגֶל dicitur רַגְלוֹ pes eius, & à גֶּפֶן fit גַּפְנוֹ uitis eius: & his ſimilia.

Seb. Munſterus.

Multa ſunt quæ cum affixis in ſingulari

gulari & in plurali constructiuo mutant sægol primum in pathah: & sunt דֶּלֶת נֶפֶשׁ מֶלֶךְ כֶּלֶב כֶּרֶם & alia multa. Idem intelligendum est de adiectiuis, quæ de masculino in fœmininum mutantur genus: ut מֶלֶךְ rex, מַלְכָּה regina, כֶּלֶב canis, כַּלְבָּה canicula, עֶבֶד seruus, עַבְדָּה famula.

Elias. 5

In reliquis autem mutationibus, omnia ista nomina insequuntur normam nominum camezatorum: nam ut à דָּבָר dicis דְּבָרִים דִּבְרֵי דְּבָרָיו Sic à בֶּגֶד dices, בְּגָדִים uestes, בִּגְדֵי uestes, בְּגָדָיו uestes eius: & cætera. Et ab חֶסֶד fit חֲסָדִים חַסְדֵי חֲסָדָיו

4 Scias etiam, quædam nomina inueniri cum sex punctulis, quæ interdum habent tantum quinque puncta, quale est נֵרְד notum, quod quinquies inuenitur habere quinque puncta, &

extra illa loca ſemper habet ſex pun-
cta. Sic שֶׂכֶל intellectus ſeu ingeniũ,
in quinque locis inuenitur habere ſex
puncta, & extra illa loca ſemper ha-
bet quinq; puncta in hunc ſcilicet mo-
dum שֵׂכֶל Sunt deniq; & alia multa,
quæ hic exceptionem habent, & illa
poſſunt cognoſci ex Annotatione ma
ſoreth מַסוֹרֶת Et nos citabimus in
æditione noſtra magna, quam ſecun-
dò incœpimus, occaſione ſumpta ex
illo מסורת

Seb. Munſterus.

Liber ille iam æditus eſt, & à nobis
poſt Venetianam euulgationẽ denuo
publicatus. Nomen operis eſt, Maſo-
reth hammaſoreth.

Elias. 5

Inueniuntur etiam nomina, quæ
ſemper ueniunt cum quinq; punctis:
ut ſunt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב
herba

herba:& ſimilia.Sed nunquam inuenitur aliquod nomen,cuius primum uocale ſit ſægol & ſecundum zere.

Seb.Munſterus.

De his nominibus quæ conſtant quinq; punctis,hoc eſt zere & ſægol, paulopoſt dicetur, quomodo eorum puncta mutentur.

Elias. 6

Sed & hoc notandum,quod nomina illa quæ habent ſex puncta ſiue duplex ſægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando(uel quæ ſemper)quinq; conſtant punctis:uno modo quando ueniunt in pauſa,hoc eſt,ſub athnah aut fine ſententię:tunc enim ea quæ ſex habent puncta,mutant ſægol primum in camez:ut, הוּא יִהְיֶה לִי עָבֶד ideſt, Ipſe erit mihi ſeruus: Geneſeos quadrageſimoquarto. Sic וְעָרוֹם יְכַסֶּה בָּגֶד ideſt,Et nudum operiet

operiet ueſtimento: Ezechielis decimo octauo. & alia his ſimilia. Sunt præ-terea, quæ etiam cum accentu zakeph ſic mutantur: ut, מְתַחֲרֶה בָּאָרֶז idest, Aemularis cedrum: Ieremiæ uigeſimo ſecundo. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnachtah & fine ſententiæ non mutantur: ut מֶלֶךְ rex, תֶּבֶן palea: & illis ſimilia. Verum כֶּסֶף ubique unum punctum mutat, exce-pto illo loco, נֶחְפָּה בַכֶּסֶף idest, Opertus quaſi auro: ubi ſub pauſa athnah retinet ſægol. Et quidem huius rei ra-tionē facile poſſemus reddere, ſed temporis anguſtia id nos hic prohibet. Rurſum illa quæ quinque ſcribuntur punctulis, nunquam habent in pauſa punctum camez.

Seb. Munſterus.

Lectio ſacrorum Bibliorum, in multis te de his nominibus & eorum muta

mutationibus reddet exercitatiorem.

Elias. 7

Alio modo in hoc differunt, quod ea quæ ſex habent ſubnotata puncta, in affixione ſingulari interdum habẽt punctum hirec, & interdum pathah: ſicut id ſuprà indicauimus: ſed illa quæ ſcribuntur cum quinq; punctis, ſemper habent hirec: etiam ſi conſtent ex gutturalibus literis, nõ mutatur hirec, ſaltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עֵשֶׂב dicitur in regimine plurali עִשְּׂבוֹת הָרִים ideſt, Herbæ mõtium: Prouerbiorum uigeſimoſeptimo. Sic ab עָקֵב fit עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ ideſt, Veſtigia Chriſti tui: Pſalmo octuageſimonono. Quæ uero mutãtur, mutantur in ſægol: ut חֶלְקוֹ ideſt pars eius, עֶגְלוֹ uitulus eius, חֶלְבּוֹ adeps eius. Idem obſeruatur in regimine plurali, ut חֶלְקֵי ideſt partes, עֶגְלֵי uituli: &

cætera. Per hunc igitur modum poteris iſta diſcernere ab illis.

Seb. Munſterus.

Idem iudicium eſt de adiectiuis, quæ in fœmininum mutantur genus: ut עֵגֶל uitulus, עֶגְלָה uitula, חֵלֶק & חֶלְקָה pars: quod tamen ſubſtantiuum eſt.

Elias. 8

Et nota, quòd omnia iſta, tam quæ ſex conſtant punctis, quàm quæ quinque, quando pro lamedpoal habent literam heth uel ain, migrat ſægol alterum in pathah: ut צֶמַח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרַח flos, שֶׁבַע ſeptem: & alia his ſimilia. Quod ſi ainpoal fuerit heth litera uel ain, mutatur utrunque ſægol in pathah: ut נַחַל torrens, שַׁחַר aurora, בַּעַר ſtultus, נַעַר puer: & ſimilia. Sed פֶּחָם pruna, גַּחַל carbo, כַּחַשׁ mendax: hæc ſunt de da

gessato

gessatorum forma. quod hinc digno-
scitur, quia non mutantur in plurali nu
mero. Nam dicitur, גֶּחָלִים בָּעֲרוּ id-
est, Carbones exarserunt: Psalmo de-
cimooctauo. & בָּנִים כֶּחָשִׁים idest,
Filij mendaces: Isaiæ trigesimo.

Seb. Munsterus.

In his quoq; quæ desinunt in he
literam stabilem & incommutabilem,
mutatur sægol posterius in pathah: ut
sunt, גֹּבַהּ splendor, נֹגַהּ altitudo.
Habent tamen hæc duo nomina locū
in sequenti Fundamento. Item in for-
ma בַּעַר נַחַל excipitur unum, nempe
לֶחֶם quod ob mediam gutturalem li-
teram non mutat duplex sægol in du-
plex pathah. Et singulare רַחַם non
facit plurale רְחָמִים sed רַחֲמִים mo
re pluralis constructiui.

Elias. 9

Sed & hoc notandum, quod ista

omnia sunt מִלְרַע hoc est, habent accentum in ultima: quæ uero pathātur, illa semper sunt מִלְעֵיל hoc est, habent accentum in penultima, sicut illa quæ habent sex & quinque punctula. Et in hoc quoquè illa discernuntur ab his quæ constant duplici camez: nam ea semper sunt מִלְרַע ut זָהָב idest aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene, quia est regula notatu digna.

FVNDAMENTVM QVARTVM in quo declarantur formæ nominum, quorum prima uox est holem.

Elias. 1

SCiendum quādo uocale primum in aliqua dictione est holem, illud in affixorum subiunctione singulari, & in plurali, atque in regimine plurali mutatur in hatephcamez: sed hac conditione

ditione, quòd uox secunda sit sægol, & non alius punctus: ut אֹזֶן idest auris, קֹדֶשׁ sanctitas, חֹדֶשׁ mensis: & similia. Hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris eius, קָדְשׁוֹ חָדְשׁוֹ & אָזְנַיִם אָזְנֵי Et cum affixis, אָזְנָיו aures eius: & cætera. At in regimine singulari nunquam mutantur: ut, אֹזֶן אַהֲרֹן idest, Auris Aharon: Exodi uigesimooctauo. & קֹדֶשׁ יְהוָה idest, Sanctitas Domini: Leuitici decimonono: & similia.

Seb. Munsterus.

Habet hæc regula quoque locum in his nominibus quæ ob tertiam gutturalem mutant sægol in pathah: ut ab אֹרַח in plurali constructiuo dicitur אָרְחוֹת יְהוָה idest, Semitæ Domini. De quo infrà signo quarto.

Elias. 2

Potissimum autem in perfectis, necesse est ut uox secunda sit sægol:

alioquin in quieſcentibus in lamed he mutatur etiam holem, quando uocale ſecundum non fuerit ſægol. Quod loco ſuo declarabimus, nempe in Oratione quarta, fundamento nono, capitulo quarto.

Seb. Munſterus.

Exemplum quinti ordinis eſt, עוֹנִי afflictio: à quo, in affixorum ſubiunctione dicitur עָנְיִי afflictio mea. Sic חוֹלִי ideſt infirmitas, חֳלָיֵנוּ infirmitates noſtræ.

Elias. 5

Porrò quando in perfectis uox ſecunda non eſt ſægol, ut in his, אוֹצָר ideſt theſaurus, כּוֹכָב ſtella, עוֹלֵל infans: & ſimilibus: holem quod eſt in capite regulariter non mutatur. Punctus uerò camez, aut zere, qui eſt in calce, qualiter illud mutetur iam oſtendimus in Fundamento ſecundo, capitulo

tulo seu signo huius Orationis tertio.

Seb. Munsterus.

Mutatur autem punctus camez in pathah, in regimine singulari: ut כּוֹכַב חַשָּׁמַיִם idest, Stella cœli: & in plurali constructiuo כּוֹכְבֵי & cætera. Zere uero non mutatur, nisi quod in plurali numero migrat in punctum scheua: ut עוֹלְלִים Porrò עוֹלָלִים habet pro suo singulari עוֹלָל

Elias. 4

Scripsi etiam paulo superius in nominibus quæ sex constant punctulis, Fundamento tertio, capitulo octauo, quod propter heth literam uel ain, posterior punctus sægol migret in punctum pathah: & hæc eadem regula locum etiam hic habet: nam ab אוֹרַח & כּוֹבַע dices אָרְחוֹ idest semita eius, & כֹּבְעוֹ galea eius: & cætera. Quando autem ainpoal est una ex literis guttu-

ralibus,tunc migrat hatephcamez ſub ainpoal,& pepoal habet punctum ca/mez:ut ab אֹהֶל dicitur אָהֳלוֹ taber/naculum eius:& à תֹּאַר forma, תָּאֳרוֹ forma eius.

Seb.Munſterus.

Sunt itaq; hæc nomina כֹּבַע ga/lea, אֹרַח ſemita, קוֹדֶשׁ ſanctitas, & גֹּבַהּ altitudo:eiuſdē formæ:niſi quod ultima gutturalis mutat ſægol in pa/thah, ſicut & צֶמַח & מֶלֶךְ eiuſdem ſunt formæ eadem ratione.

FVNDAMENTVM QVINTVM in quo declarantur formæ nomi/num, quibuſcunq; alijs à iam memoratis con/ſtent punctis.

Elias.

ADuertendum præterea, quod pauca inueniũtur nomina,quo/rum prima uox eſt ſchurec. Exempla, מִינִים

מִינִים וְעוּגָב ideſt, Chordæ & organum: Pſalmo centeſimoſecundo. עָגִיל וְכוּמָז ideſt, Inauris & murenula: Numeri trigeſimoprimo. Inuenitur denique tantum unum quod habet hatephcamez, nempe מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן ideſt, Opus manuum artificis: Canticorum ſeptimo. Et ſic non reſtant nobis alia puncta quæ explicemus, præter pathah, hirec, & tria pūcta, hoc eſt kybuz: pro quibus tibi unam damus regulam omnibus ſatisfaciētem, & eſt hæc. Quia enim tria illa puncta ſunt ex minoribus, congruum fuit ut ſemper poſt ea ſequeretur dages: de qua re fuſius loquemur in tractatu Cantici. Nunc autem nomina dageſſata nunquam mutantur: exempla, אַבִּיר ideſt magnificus, גַּבִּיר fortis, גַּנָּב fur, סֻלָּם ſcala. Hinc dices in regimine אַבִּיר הָרֹעִים ideſt, Præcipuus pa-

ſtorum: primi Regũ uigeſimoprimo: כַּבִּיר כֹּחַ ideſt, Robuſtus uirtute: Iob trigeſimoſexto. Et in ſtatu affixorum, אֲבִירוֹ ideſt magnificus eius, כַּבִּירוֹ robuſtus eius. Sunt tamen pauca quæ excipiũtur ab hac regula mutationem admittentia.

2 Nota etiam, quod nomina à capite ſcheuata, nũquam mutant illud ſcheua: ut

	רְבַשׁ	mel,
	גְּבִיר	uir,
	זְאֵב	lupus,
	חֲמוֹר	aſinus,
	גְּבוּל	terminus:

& his ſimilia: in quibus ſcheua nunquam mutatur. Quod autem inuenitur Canticorum quarto, אָכַלְתִּי יַעֲרִי עִם רִבְשִׁי ideſt, Comedi fauũ meum cum melle meo: putant illud aliam habere formam: ut nulla eſt Nominum forma, quæ à communi regula non patiatur

tiatur aliquam exceptionem. De qui/
bus ampliorem faciemus mentionem
in Præfatione noſtri libri Compoſi/
tionis: uide ibi.

5 Præterea ſciendum, quod uox
quæ illico poſt ſcheua uenit, nunquam
mutatur, niſi quando fuerit camez: cu/
iuſmodi ſunt, כְּתָב ſcriptura, יְקָר ho
nor: & his ſimilia. At iam explicuimus
in Fundamento ſecundo, ſigno ſecun/
do, quo pacto mutetur camez. Por/
rò quando iſta nomina, de quibus hic
agimus, ueniunt in regimine plurali,
uertitur ſcheua capitale in punctum hi
rec: ut כִּתְבֵי ideſt ſcripturæ: יִקְרֵי ho
nores: quorum rationem oſtendemus
in ſequenti Fundamento.

Seb. Munſterus.

Nomina יְקָר כְּתָב & ſimilia, ha/
bent in plurali כְּתָבִים In regimine
uero mutatur punctus camez in ſche/
ua

ua:ut בְּתְּבֵי Sed quia ab initio dictio/
nis ob geminationẽ, ſcheua primum
regulariter mutatur in hirec,cogimur
dicere בִּתְּבֵי & יִקְרֵי De quo nunc
Elias tractabit.

FVNDAMENTVM SEXTVM,
in quo ſit mentio de his quæ con
ducunt ad notitiam affi/
xorum nominum.

Elias. 1

NOn inutile uiſum eſt,ut præmit/
tam tibi regulam unam notabi/
lem,quæ conditionem ſcheua manife/
ſtet. Nam punctum illud eſt radix &
fundamentum in affixorum miniſte/
rio,præſertim in nominibus perfectis.
Itaq; ſciendum,quod nunquam à ca/
pite dictionis duo ſcheuain ſimul ſcri/
buntur,ita ut unum mox conſequatur
alterum. Docuimus etiam paulo ſupe/
rius in Fundamento ſecundo,ſigno ſe
cundo

cũdo, quod camez & zere migrant in ſcheua in capite cuiuslibet nominis.

2 Idem iudicium habetur nonnunquam de eo in medio dictionis. Vnde quodcũq; nomen habet ab initio ſcheua, etiam ſi illud ex alio puncto natum fuerit: puta ſi camez uel alius punctus à principio nominis, mutetur in ſcheua ratione aliqua quatuor mutationum quas ſignauimus à capite Fundamenti ſecũdi, ueneritq; poſt huiuſcemodi ſcheua punctus camez aut zere, & inciderit ſimul cauſa ad mutandum punctum camez uel zere in punctum ſcheua, certe concurrent in hoc ſtatu duo ſcheuain à principio dictionis: ſed impoſſibile eſt, ut ſic pariter maneant, quemadmodum ſuprà ſcripſimus, ideo neceſſe eſt ut primum ſcheua migret in hirec, quoties huiuſcemodi inciderit caſus. Quod ut cla-

rius

rius intelligas, hęc duo nomina דְּבָרִים & זְקֵנִים capias pro exemplo. Quum enim obtinuerint locum conſtructionis, illico in fine litera mem cadit: id quod explanabitur in Fundamento huius orationis duodecimo: & tum neceſſe erit, ut etiam uoces ipſæ alleuientur, nempe ut camez uel zere more ſuo in punctum ſcheua mutentur: quo facto, erunt duo ſcheuain à capite dictionis, dicendumq́ꝫ tunc eſſet דְּבְרֵי זְקְנֵי Sed quia id non eſt poſſibile, ut illas dictiones ſic punctuatas proferre queas, mutandum eſt primum ſcheua in hirec, dicendumq́ꝫ דִּבְרֵי זִקְנֵי ideſt uerba, ſenes.

Seb. Munſterus.

Idem iudicium eſt de literis ſeruilibus ובלב quorum naturale pũctum eſt ſcheua: unde quando à fronte accedunt ad literam ſcheuatam, neceſſe eſt

ut eorum ſcheua migret in hirec : ut à דְּבָרִים dicis בִּדְבָרִים Sic לִדְבָרִים Ante iod uero ſcheuatum, utrunque ſcheua migrat in unum hirec : ut à יְדַבֵּר dicimus וִידַבֵּר ideſt, & loquetur. Vau tamen quando à capite accedit ad literam ſcheuatã, mutatur ſcheua in ſchurec:ut à דְּבָרִים nõ dicimus וְדְבָרִים ſed וּדְבָרִים ideſt, & uerba. Regulariter enim habet uau ante literam ſcheuatam & ante literas בּוּמַף ſchurec loco ſcheua:paucis exceptis locis ubi habet camez.

Elias. 3

Hinc liquet illos errare, qui dicunt in Thalmud, אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן לְזִכְרֵי בְחָנָה quia à זְכָרִים fit conſtructiuum זִכְרֵי ſicut à דְּבָרִים dicimus דִּבְרֵי Et quidem ego uidi in una gloſſarum, quæ ſunt de ordinãda oratione, in qua ſcriptum habetur:dici debet לְזָכְרֵי בְחוּנָה

&

& non לְזִכְרֵי quia זִכְרֵי idem ſonat quod זִכָּרוֹן ideſt memoria. Nunc autem de maſculis ſacerdotio aptis, fit in Miſchna mentio. Ad quod ego dico, non eſſe ullum diſcrimen inter זִכְרֵי ſi ipſum formes à זֶכֶר ſeu זִכָּרוֹן memoria, & inter זִכְרֵי quando eſt à ſingulari זָכָר quod eſt maſculus. Nam dicimus à זֶכֶר memoria, זִכְרֵי memoriæ: ſicut à בֶּגֶד ueſte, בִּגְדֵי ueſtes. Et quemadmodum abſurdum & contra Hebraiſmi proprietatem eſſet dicere בְּגָדֵי Sic minime conuenit, ut dicamus זְכָרֵי

Seb. Munſterus.

Iſta ſunt intelligenda de abſoluto plurali conſtructiuo, quod ſub hac forma abſolute, ideſt ſine affixis, nunquã inuenitur: cum affixis autem hanc tenet formam, exceptis his quatuor affixis, הֶם הֶן כֶּם כֶּן quæ exigunt plu-

rale constructiuum : ut זְכָרָיו memoriæ,uel masculi eius : זִכְרֵיהֶם masculi eorum. Verum de his lege Eliam,ut iam sequitur.

Elias. 4

Porrò in statu affixorum,pluralis numerus recipit omnia affixa à capite dictionis cum puncto scheua : ut

דְּבָרָיו uerba eius,
זְקֵנָיו senes eius,
דְּבָרֶיךָ uerba tua.

Excipiuntur illa,quæ in fine habent literas mem & nun : propter quas opus est quadam uocaliũ alleuiatione:nam cum camez uel zere mutetur in scheua, & sic duo concurrant scheuain:ut

דְּבְרֵיהֶם uerba eorum,
זְקְנֵיהֶם senes eorum.

necesse est ut scheua primum uertatur in punctum hirec, dicaturq; דִּבְרֵיהֶם & זִקְנֵיהֶם & cætera.

5 In hunc quocꝫ modum hæc nomina כְּתָב & יְקָר atcꝫ his ſimilia, quæ à principio habent pũctum ſcheua: quando ueniunt ſcribenda in plurali cõſtructiuo, migrat ſcheua in punctum hirec, dicituŕcꝫ

כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ ſcripta ſanctitatis,
יִקְרֵי רוּחַ gloriæ ſpiritus.

Tametſi hæc exempla non inueniantur in ſententia aliqua Biblica, nihilominus ſic dicimus per modum coniecturæ.

FVNDAMENTVM SEPTIMVM in quo explicantur Affixorum modi.

Elias. 1

IN primis eſt notandum, quod cuilibet nomini decem ſubiunguntur Affixa, ſeu Pronomina. Literæ autem quæ iſtud exequuntur officium, ſunt numero ſex: comprehenduntuŕcꝫ ſi-

gno isto חַכִּנוּיִם hakenuijm.

Accipe igitur has decem Affixiones per ordinem: & quidem à Nomine דָּבָר dices

דְּבָרוֹ	uerbum eius, masculini ge.
דְּבָרְךָ	uerbum tuum, masculini g.
דְּבָרִי	uerbum meum, mas. & fœ.
דְּבָרָם	uerbum eorum:
דְּבַרְכֶם	uerbum uestrum, masculini
דְּבָרֵנוּ	uerbum nostrum, mas. & f.
דְּבָרָהּ	uerbum eius, fœminini ge.
דְּבָרֵךְ	uerbum tuum, fœminini g.
דְּבָרָן	uerbum earum:
דְּבַרְכֶן	uerbum uestrum, fœmini.

2 Vides quomodo prima litera in omnibus istis exemplis habet punctum scheua, & secunda camez: præter ea quæ in fine habent mem literam, uel nun: in quibus camez, quod est sub ainpoal, mutatur in punctum pathah: idq; propterea quod pluri-

bus quàm alia exempla, conſtent uocalibus.

Seb. Munſterus.

Id non intelligendum eſt de nudis literis mem & nun à fine adiectis: ſed de ſyllabis בָּם & בֶּן accipiendum eſt, quæ mutant camez alterum in punctum pathah.

Elias. 5

Nunc accipe formam affixorum in plurali numero.

A דְּבָרִים dicimus
דְּבָרָיו uerba eius, maſculini ge.
דְּבָרֶיךָ uerba tua, maſculini gen.
דְּבָרַי uerba mea, maſcul. & fœ.
דִּבְרֵיהֶם uerba eorum:
דִּבְרֵיכֶם uerba ueſtra, maſculini g.
דְּבָרֵינוּ uerba noſtra, maſ. & fœ.
דְּבָרֶיהָ uerba eius, fœminini ge.
דְּבָרַיִךְ uerba tua, fœminini gen.
דִּבְרֵיהֶן uerba earum: &

דִּבְרֵיכֶן uerba ueſtra, fœminini gen.

4 Hic uides, quod in omnibus iſtis dictionibus litera prima habet punctum ſcheua: præter quàm in illis quæ à fine aſciſcunt literã affixam mem uel nun. Illa enim mutant ſcheua in punctum hirec, quum duo ſcheuain à principio dictionis ſimul ſtare non poſſint: quemadmodum in præcedenti Fundamento ſcripſimus. Ponitur quoquè in omnibus memoratis exemplis, iod ante affixum ipſum ceu ſignum pluralis numeri.

Seb. Munſterus.

Excipitur affixum iod, quod non patitur ſecum iod plurale: nam minime dicitur דְּבָרַיי ſed דְּבָרַי idest, uerba mea: præcedente pathah. Quando uero præcedit punctus hirec, tunc capitur ſingulariter: ut דְּבָרִיי ideſt, uerbum meum.

Elias. 5

Proinde notandum, quod affixa quæ Nominibus subiunguntur, semper significant possessionem quādam: hoc est, significant rem ipsam per nomen expressam in illius esse possessione, quem affixum ipsum demonstrat.

Exemplum. Quando dicis

עַבְדוֹ seruus eius, aut

אֲמָתוֹ ancilla eius:

significatur seruus, aut ancilla huius uel illius. At affixa quæ uerbis subiungūtur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in patientem transit: ut

פְּקָדוֹ uisitauit eum,

פְּקָדְךָ uisitauit te.

Quod perinde est ac si diceres,

פָּקַד אוֹתוֹ ille uisitauit istum: aut,

פָּקַד אוֹתְךָ ille uisitauit te. & cætera.

Quod tibi aliquanto fusius explicabimus in tractatu Affixorum.

Sed

6 Sed & hoc aduertendum, quod literæ quæ à Nominum capite ſeruiunt, habent pro ſigno memoratiuo מֹשֶׁה וְכָלֵב Et quoniam propter eas Nomina in punctis uocalibus minime mutantur, non opus eſt ut hic quippiam de illis dicam, ſed earum miniſterium explicabitur in noſtro Officiorum tractatu.

Seb. Munſterus.

Miniſteria illarum literarum ſunt: quòd Mem, eſt Præpoſitio à, uel ab.
Schin, Qui, quæ, quod.
He, litera articularis.
Vau, coniunctio copulatiua.
Caph, aduerbium ſimilitudinis.
Lamed, articulus accuſatiui caſus.
Beth, præpoſitio In.

Sed hæ ſex literæ præpoſitiuæ, non mutant puncta Nominum, ſicut affixa poſtpoſitiua.

FVNDAMENTVM OCTAVVM in quo declarantur formæ Nominum fœminini generis.

Elias. 1

SCiendum, quod nomina fœminini generis plerunque terminātur in literam he, & litera mox præcedens punctuatur cum camez: & accentus dictionis cadit in eam literam quæ habet punctum camez: ut

צְדָקָה	iusticia,
חָכְמָה	sapientia,
גְזֵלָה	rapina,
אֲכִילָה	comestio,
שִׂמְלָה	uestimentum,
עֲבוֹדָה	cultus,
מְלוּכָה	regnum,
בֶּהָלָה	terror:

& alia his similia.

In regimine uero mutatur litera he in tau, & punctus camez in pathah: sed alia

alia puncta manent omnino incōcuſ-
ſa:niſi quod ea nomina quæ hanc ha-
bent formā פְּעָלָה qualia ſunt בְּרָכָה
ideſt benedictio, צְדָקָה iuſticia: ſic
habent in conſtructione, בִּרְכַּת יְהוָה
ideſt, Benedictio Domini: Geneſeos
trigeſimooctauo. צִדְקַת יְהוָה ideſt,
Iuſticia Domini: Deuteronomij trige
ſimoprimo. Et cum affixis, בִּרְכָתוֹ &
צִדְקָתוֹ & cætera.

Seb. Munſterus.

Excipiuntur, quæ mediam habent gutturalē: ut eſt צְעָקָה illa enim propter mediam hatephatam habēt ſub prima litera pūctum pathah: ut צַעֲקַת אָדָם ideſt, Clamor hominis.

Elias. z

Cauſa uero huius eſt, quod camez primum tranſit in ſcheua, quod conſequenter uertitur in punctum hirec: ob cauſam, quam iam ſuprà ſcripſi

mus

mus in Fundamento huius Oratio-
nis ſexto.

Seb. Munſterus.

Concurrunt enim duo ſcheuain, ſed quia ſimul legi nequeunt, mutatur primum ſcheua in punctum hirec: ut ſuprà ſatis explicatum eſt.

Elias. 3

Aliæ autem formæ nihil mutant: nam dicimus, חָכְמַת חָכְמָתוֹ
Sic גּוֹלַת גּוֹלָתוֹ
& אֲבִילַת אֲבִילָתוֹ
& alia his ſimilia.

4 Regula. He fœminina litera duplex habet ſignum per quod cognoſci poteſt. Vnum eſt, quod ſemper habet punctum camez ante ſe. Alterum, quod neceſſariò accentus ponendus eſt ſub eam literam quæ habet camez: hoc eſt, quod dictio illa habet accentum milra, ſiue in ultima. Quod ſi

unum

unum ex his duobus ſignis defuerit, litera he non conſtituet nomen fœmininum, ſed eſt uel ocioſe ſuperaddita, uel eſt radicalis: ut קָרָא לָיְלָה ideſt, Vocauit noctem: Geneſeos primo capite. נַחֲלָה מִצְרָיִם ideſt, Torrens Aegypti: Numeri trigeſimoquarto. & אַרְצָה שֵׂעִיר ideſt, In terram Seir: Geneſeos trigeſimoſecundo: & ſimilia, in quibus accentus non eſt in ultima, & præterea in omnibus eis, he litera eſt ſuperaddita, & nomen ipſum eſt maſculini generis.

5 Porrò quando litera eſt radicalis, tunc nomen ipſum eſt de quieſcentibus in lamed he: id quod illic latius declarabimus, & præſertim in ſequenti Oratione, fundamento ſexto, capitulis ſeu ſignis ſecundo & tertio, dabimus tibi quaſdam regulas notabiles, per quas diſcernere debeas he literam

teram ſuperadditam ab he radicali.

FVNDAMENTVM NONVM, in quo declaratur plurale nominum fœminini generis.

Elias. 1

NOmina fœminina in plurali numero plerunque habent in fine literam tau: & quæ eam præcedit, punctuatur cum holem & uau quieſcente: ut צְדָקוֹת iuſticiæ, חָכְמוֹת ſapientiæ: & ſimilia.

2 Aliquando autem uau illud ſcribitur, & aliquando non ſcribitur. Quod ſcribitur, uau plenum: & quod non ſcribitur, uau deficiens uocatur: ab autore qui fecit הַמָּסוֹרֶת ideſt, librum Traditionum, ſeu Collationū ſcripturæ. ut, תּוֹלְדוֹת ideſt, generationes: quod plurale ubique inuenitur deficiens, demptis duobus locis ubi eſt plenum

num. *Sic* צָרוֹת idest, tribulationes, semper inuenitur integre scriptum. Hoc uerò plurale חֻקּוֹת idest, decreta, in nouem locis repertum, octies est plenum & semel deficiens. Similiter pluralia masculina, quæ desinũt in ים aliquando patiuntur defectum in iod, ut תַּנִּינִם quod dracones significat, ter deficere inuenitur. Et in uocabulo צַדִּיקִם iod posterius quandoq; inuenitur expunctum. Et in hunc modum plurima inueniũtur, quemadmodum id auxiliante Domino indicabimus in æditione nostra המסורת quam iam non semel contestati sumus nos prope diem ædituros.

3 Sunt quoq; nomina fœminina, quæ in singulari numero habent he literam fœminini, in plurali uero desinunt in ים more masculinorum: ut à שָׁנָה idest annus, dicitur שָׁנִים

anni

anni: & à נְמָלָה quod eſt formica, נְמָלִים formicæ: & alia his ſimilia.
Sicut & nomina maſculina aliquando inueniuntur habere in plurali numero terminationem fœmininam: ut ab
אָב pater, fit
אָבוֹת patres: & à
בּוֹר puteus, dicitur
בּוֹרוֹת putei. & ſimilia.
Sunt etiam quædam quæ in utranque deſinũt pluralem terminationẽ: ut ab
חֲגוֹר cinctorium, fit plurale
חֲגוֹרִים &
חֲגוֹרוֹת cinctoria.
Sic à דּוֹר generatio, dicitur
דּוֹרוֹת &
דּוֹרִים generationes.
Verum iam conteſtati ſumus, nos æditurus libellum unum, in quo explicabimus omnes huiuſcemodi Nominũ diuerſitates: uocabiturq́ꝫ nomen illius

פֶּרֶק חֲמוּדוֹת idest, tractatulus Proprietatum.

FVNDAMENTVM DECIMVM, in quo declarantur nomina fœminina, quæ in singulari numero desinunt in literam tau.

Elias. 1

SCiendum, quemadmodum participium præsens fœminini in coniugatione kal, in singulari numero habet duplicem formam: nempe פּוֹקְדָה uel פּוֹקֶדֶת Et frequentius ista forma פּוֹקֶדֶת est in usu quàm alia: id quod suo loco fusius indicauimus, nempe Oratione secunda, fundaméto primo & signo quarto: Sic quoq; nomina fœminina hanc duplicem formam habere inueniuntur, sed frequentius desinunt in literam he, quàm in tau: sicut id ostendimus suprà Fundamento o-

ctauo,& in Fundamento ſequenti de-
clarabimus quandam differentiã quæ
eſt inter ea.

2 Scias igitur,quædam eſſe no-
mina fœminina,quæ in fine habent li
terã tau,& mox præcedens litera pun
ctuatur cum ſægol: ut

קְטוֹרֶת uapor,
שִׁבּוֹלֶת ſpica: & ſimilia.

Et frequentius talia nomina ſcribun-
tur cum duobus ſægolin,quæ literam
tau mox præcedunt: ut

אַדֶּרֶת pallium,
עֲטֶרֶת corona: & ſimilia.

5 Noueris etiam,quod memo-
rata nomina ſolum hanc duplicem ha
bent formam:nam uel habent duplex
ſægol,uel habent holem præcedente
uno ſægol literam tau fœmininam.
Idem ſentiendum de nominibus,quæ
à fronte admittunt literam mem:ut

מִגְעֶרֶת increpatio,
מִשְׁקוֹלֶת ponderatio:
aut habent ſuperadditam literam tau, ut תַּחְבּוֹשֶׁת ligatura,
תִּפְאֶרֶת ornamentum.
& punctus qui eſt ante holem uel ſæ/gol nũquam mutatur, ſiue ueniat poſt eum dages ſiue non.

4 Porrò modum mutationis & punctuationis eorum, quando ha/bent unam ex literis gutturalibus, aut quando ueniunt in pauſa, & alia con/tingentia, diſces & intelliges ex nomi/nibus trium literarum, & quæ habent iſtam in punctis formam: hoc eſt, quæ habent holem & ſægol, deſinuntq́ in tau fœmininã literã, quale eſt קְטוֹרֶת & ſimilia, inſequũtur normam horum nominum חֹרֶשׁ קֹרֶשׁ uidelicet quod in ſtatu mutationis, holem migrat in hatephcamez: ut קְטָרְתּוֹ ideſt, incen/

ſum eius: & ſimilia. ut iam in Funda/mento quarto ſcripſimus.

5 Ea uerò quæ conſtant du/plici ſægol, ut ſunt עֲטֶרֶת אֲגֶרֶת imi/tantur formam nominum ſex puncta habentium: de quibus ſcripſimus in Fundamentis tertio & quarto. Scias tamen, quod primum ſægol nũquam uertitur in hirec, ſed duntaxat in pun/ctum pathah: ut

עֲטַרְתּוֹ corona eius,
תִּפְאַרְתּוֹ decor eius: & cætera.

iuxta formam רֶגֶל רַגְלוֹ & ſimilium.

FVNDAMENTVM VNDECI/mum, in quo declaratur quo pacto affixa ſubiungantur nominibus fœminini generis deſinẽtibus in he uel tau, & quale inter ſe habeant diſcrimen.

Elias. 1

NOtãdum, quod ea nomina quæ in

in fine habent he fœminina̅ literam, mutāt he literam in tau molle, quoties illis aliquod ſubiungitur affixum : ut

à צְדָקָה dicitur
צִדְקָתוֹ iuſticia eius:
& à שִׂמְלָה fit
שִׂמְלָתוֹ ueſtimentum eius:

& ſimilia. Illa uero quæ in fine habent literam he alioquin ſuperadditam, in affixorum ſubiunctione priuantur litera he: ut à מִקְנֶה quod ſignificat pecus, dicitur מִקְנְךָ מִקְנִי & cætera. Excipitur tamen affixũ tertiæ perſonæ ſingularis numeri, ubi he fit mobile : ut

מִקְנֵהוּ pecus, uel poſſeſſio eius:
מַטֵּהוּ baculus eius.

2 Porrò in plurali numero affixa maſculina & fœminina pluralia, & itē ſingularia fœminina tertiæ perſonæ non abijciunt literam ה he : ut,

מִקְנֵיהֶם מִקְנֵיהֶן מִקְנֶיהָ

Alia uero affixa excludunt literam he: ut, מִפָּנַי מִפָּנֶיךָ מִפָּנָיו & cætera.
Cæterum, ea nomina fœminina quæ in ſtatu abſoluto deſinunt in literam tau, ſub omnibus affixis in ſingulari numero dageſſant illud tau: ut ab
תִּפְאֶרֶת & עֲטֶרֶת dices
עֲטַרְתּוֹ corona eius,
תִּפְאַרְתּוֹ decor eius:
& alia his ſimilia: & per hoc diſcernes illa ab iſtis. Vnde cogimur dicere, iſta nomina, מִלְחַמְתּוֹ prælium eius,
מִשְׁמַרְתּוֹ cuſtodia eius:
& his ſimilia, habere ſingulare abſolutum מִשְׁמֶרֶת & מִלְחֶמֶת
Nam ſi eſſent ab מִשְׁמָרָה & מִלְחָמָה in hunc modum ſubiungeretur affixum, מִשְׁמָרָתוֹ & מִלְחָמָתוֹ
tau ſcilicet literam raphatam habens.
5 Id quoq; ſciendum, quod fœminina pluralia recipiunt affixa manente

nente duplici ſigno pluralis numeri: hoc eſt, manente iod ſigno maſculini, & tau ſigno fœminini: ut,

צִדְקוֹתָיו iuſticiæ eius,
צִדְקוֹתֶיךָ iuſticiæ tuæ: & cætera.

Sic quæ in ſingulari cum affixis habēt literam tau dageſſatam: de quibus ſuprà ſcripſimus: in plurali numero quādo recipiunt affixa, habent literam tau raphatam, hoc eſt mollem: ut,

מִלְחֲמוֹתָיו prælia eius,
מִשְׁמְרוֹתָיו cuſtodiæ eius.

Huius autē rei cauſa eſt holem, quum non ſoleat poſt ipſum uenire dages.

4 Nota etiam, quod affixa pluralis maſculini & fœminini, plerunq; in fine ſubiunguntur cum he litera & mem, uel cum he & nun: ut,

מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם familiæ eorum,
מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶן familiæ earum.

exceptis paucis locis, in quibus he ex/

cluditur: ut, מִשְׁפְּחוֹתָם & מִשְׁפְּחוֹתָן
Est autem aliqua differentia inter ea, & is qui intelligit expositionem rabbi Schlomo Iarhij super hunc uersum, וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם idest, Et cessabit murmur eorum: Numeri decimoseptimo. intelliget quale sit discrimen inter

מִשְׁפְּחוֹתָם & מִשְׁפְּחֹתָם

& מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם

Verum, iam statui componere librum quendam, in quo exponā omnia uerba memorati rabbi Schlomonis, quæ grammaticaliter commemorat in sua glossa super Pentateuchum.

FUNDAMENTUM DUODECImum, in quo declarantur nomina quæ habent ultra treis radicales literam aliam superadditam.

Elias. 1

NOtandum, quod sex sunt literæ quæ

quæ nominibus absq; ulla consignifi/
catione superaddi solent, quarum si/
gnum est הַאֲמַנְתִּי Et aliquando qui/
dem à fronte superaddi solent, aliquã/
do à calce, nonnunquam à fronte & à
calce. Et aduerte, quod non superad/
duntur nisi illis nominibus, quæ deri/
uantur à uerbis: quemadmodum id la
tius explicabo in libello Specierum, se/
cunda specie. Declarabo autem singu/
las illas literas, in duobus istis ultimis
Fundamentis, quomodo segregari de
beant à radice trium literarum.

2 In primis notandum, quod he litera non inuenitur superaddita initijs nominum perfectorum, nisi in uno duntaxat loco: nempe לְהַשְׁמָעוּת אָזְנַיִם idest, Ad auditum aurium: Ezechielis decimooctauo. Nominibus uero imperfectis sæpius inuenitur superaddita: ut הַצָּלָה defensio, à uerbo

בָּצַל euaſit: & הַרְוָחָה dilatatio, à uerbo רָוַח dilatauit: quæ quidem ſuis in locis excutiam. Porrò in fine nominum inueniuntur tria genera hehin. Quoddam conſtituit fœmininum genus, aliud eſt radicale, & tertium eſt ſuperadditum: quod Fundamento octauo explicuimus.

5 Litera aleph in multis locis ſolet ſuperaddi nominibus, & tum plerunque punctuatur cum ſægol: ut,

אֶצְבַּע digitus,
אֶשְׁכָּב ſtratum,
אֶשְׁכּוֹל botrus,
אֶגְרוֹת pugnus: & alia his ſimilia.

Interdum quoque inuenitur habere pathah: ut, אַבְנֵט baltheus,
אַבְרֵךְ præpoſitus,
אַכְזִיב mendax: & ſimilia.

Quieſcit autem ſcheua ſemper poſt literas חָאֱמַנְתִּי

Seb.

Seb.Munſterus.

Hoc dicitur,quod litera he empha tica litera habeat pathah ſequẽte punctulo dages, & mem præpoſitio habeat punctum hirec ſequente quoquè dages. Quando autem iſtæ duæ literæ ſunt hæemanthicæ, non ſequitur punctulus dages.

Elias. 4

Inueniuntur denique nomina in quibus aleph eſt litera radicalis, quæ ſcilicet numerantur inter nomina quatuor radicalium literarum: de quibus mentionem faciemus in ſequenti Oratione,fundamento decimotertio. Et nota,quod illa nomina hæemanthica ferè nunquam admittunt literam he fœmininam.

5 Sed & hoc ſciendum,quod aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta,ſaltem

in lingua Hebræa, ſecus in Chaldaica lingua quam Thargum uocamus, in ea enim ſæpe nominibus à calce ſuperaddi conſueuit: ut,

מַלְכָּא rex,

עַבְדָּא ſeruus: & ſimilia.

Sunt etiam quæ literam aleph habent pro tertia radicali litera, ſicut

כִּסֵּא ſolium,

פֶּלֶא miraculum.

Verum, illa ſunt de quieſcentibus in lamed aleph, quorum ſuo loco non obliuiſcemur. Rurſus ſunt alia, in quibus litera aleph loco he uſurpari ſolet: ut, כַּמַּטָּרָא לַחֵץ ideſt, Quaſi ſignum pro ſagitta: Threnorum tertio. Et קְרֶאןָ לִי מָרָא ideſt, Vocate me amaram: Ruth primo. & his ſimilia.

6 Mem quoq; ſuperaddi ſolet nominibus à fronte, & tunc plerunque punctuatur cum puncto hirec, & ſcheua

ſcheua quod uenit poſt ipſum, quieſcit,& ultima uox eſt camez: ut,

מִקְדָשׁ ſanctuarium,

מִשְׁכָּן tabernaculum.

Et cum punctulo holem:ut,

מִזְמוֹר pſalmus,

מִכְלוֹל ornatus,uel ſummarium.

& his ſimilia. Quando autem poſt mem ſequitur litera gutturalis,tunc pathatur mem in fauorem gutturalis literæ:ut מַאֲכָל cibus,

מַחֲשׂוֹת denudatio:& ſimilia.

Idem quoqꝫ fieri ſolet extra caſum literæ gutturalis,& tunc pleruncꝫ talia dageſſantur quando habent ſubiūctum affixum, aut quando pluralis numeri formam habent: ut,

מַטְעַם cibus,

מַרְבַּד tapetum,

מַחֲמַד deſiderium:

de quibus dices מַטְעַמִּים מַרְבַּדִּים &

מחמ

מַחֲמַדִּים Sed & ea quæ ſub mem literа habent punctum hirec, interdum inueniuntur dageſſari: ut à מִשְׂגָּב fit מִשְׂגַּבִּי ideſt confugium meum: & ſimilia pauca. Omnia autem talia quæ recipiunt dages, habent penultimam uocem pathah: ſed quæ in punctum camez uel holem deſinunt, nunquam admittunt dages.

7 Iam etiam didiciſti, quod camezata in regimine mutant punctum camez in pathah: ut à מִקְדָּשׁ dices מִקְדַּשׁ יְהוָה ideſt, Sanctuarium Domini: Numeri decimonono. מִשְׁכַּן יְהוָה ideſt, Tabernaculum Domini: ibidem. Item מִכֹּל מַאֲכַל פַּרְעֹה ideſt, De omni cibo Pharaonis: Geneſeos quadrageſimo.

8 Sunt etiam aliqua quæ in fine admittunt he fœmininam literam, & ſimul habent mem punctuatū cum

hirec

hirec uel pathah aut cum sægol: ueluti

מִלְחָמָה praelium,
מַמְלָכָה regnum,
מֶמְשָׁלָה dominium.

& in statu regiminis habetur מִלְחֶמֶת & מַמְלֶכֶת עוֹג idest, Regnum Og: Deuteronomij tertio. Item לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם idest, In dominium diei: Geneseos primo. Inuenitur quoque hæc forma extra statum regiminis: ut מִסְגֶּרֶת טוֹפַח idest, Clausura palmæ: Exodi uigesimoquinto. אֶת־הַמִּגְעֶרֶת idest, Increpationem: Deuteronomij uigesimooctauo. Et cum puncto holem: ut,

מִשְׁקוֹלֶת ponderatio,
מַחְגוֹרֶת cinctura.

Et iam quidem Fundamento decimo scripsimus nonnihil de horum conditionibus. Inueniuntur præterea nomina, quæ à calce admittunt literam mem: ut פִּתְאוֹם subito, שִׁלְשׁוֹם nu

diuſtertius: & ſimilia quædam pauca. At mem, quod in fine nominum adijcitur ad conſtituendum pluralem numerum, ut hic דְּבָרִים זְבָרִים non uocatur mem ſuperadditum, ſed potius mem ſeruile, & pręcedit ipſum ſemper hirec magnū: hoc eſt, hirec ſimul cum iod. Et quãdo nomen huiuſmodi plurale uenerit in ſtatum regiminis, cadit mem ipſum remanente ſolo iod: & litera quæ mox præcedit iod, punctuatur cum zere: ut דִּבְרֵי זִקְנֵי id quod fuſius declarabo in tractatu Affixorum.

FVNDAMENTVM DECIMVMtertium, in quo declaratur quo pacto quædam nomina habent ſuperadditas literas nun uel tau uel iod, à capite uel à calce.

Elias. 1

Litera nun, à fronte non ſolet ſuperaddi

peraddi nominibus, nisi in paucis qui-
busdam Nominibus proprijs: ut sunt
נַפְתָּלִי נִמְרוֹד quæ nos legimus, Ne-
phtalim, Nemrod: & similia.

2 At in fine dictionis frequen-
ter inuenitur superaddi, & tūc pepoal
habet plerunque punctum hirec: ut,

זִכְּרוֹן memoriale,
שִׁלְטוֹן potestas.

Et quædam desinunt in camez: ut,

פִּשְׁתָּן linum,
חַרְצָן acinus: & his similia.

Inueniuntur quoq; paucula quæ cum hatephcamez aut cum tribus punctu-
lis signantur: qualia sunt,

קָרְבָּן sacrificium,
שֻׁלְחָן mensa.

& talia habent plurale fœmininum in
oth terminatum: ut, קָרְבָּנוֹת שֻׁלְחָנוֹת
Inueniuntur quoquè multa, in quibus
nun illud est radicale, rejciunturq; ta-
lia

lia nomina in classem nominum con/stantium quatuor radicalibus literis: ut sunt חַשְׁמָן legatus,
דָּרְבָן stimulus.

De quibus nonnihil dicemus in Oratione sequenti, fundamento ultimo. Inueniuntur præterea multa quæ dagessantur: ut sunt

זִכָּרוֹן memoria, seu historia:
שִׁכָּרוֹן ebrietas.

etiam quando ainpoal signatur cum puncto scheua: ut

קִלְּשׁוֹן sarculus,
קִמְּשׁוֹן urtica.

& similia pauca in hunc modum dagessata.

5 Litera tau superaddi solet nominibus à capite, & tunc plerunque punctuatur cum pathah, etiam extra casum literæ gutturalis, quiescitque scheua post ipsum, & uox ultima sæpenu/

mero

mero eſt uau ſchurec: exempli cauſa,

תַּמְרוּר mutatio,

תַּמְרוּק mundus muliebris,

תַּעֲנוּג uoluptas.

Inueniuntur denique pauca quædam cum punctulo hirec uel cum zere:ut,

תַּלְמִיד diſcipulus,

תַּכְרִיךְ pallium,

תַּרְשִׁישׁ inſula,

תַּשְׁבֵּץ incluſio: & ſimilia.

Item litera tau inuenitur quoq; habe/re punctulum hirec: ut,

תִּדְהַר abics:

& cum he litera fœminini generis:ut,

תִּפְאָרָה pulchritudo.

Sunt etiam quædam,quæ inueniũtur habere literam tau tam à fronte quàm à calce:ut תִּלְבּוֹשֶׁת ueſtitus,

תִּפְאֶרֶת decor:& ſimilia.

Et omnia iſta habent accẽtum millel: hoc eſt,in penultima ſyllaba.

4 Inueniuntur ſubinde quædam quæ à calce duntaxat habent additum tau, & non à fronte: & litera ſtatim præcedens punctuatur cum ſchurec, & pepoal cum pathah: ut,

מַלְבוּת regnum,
גַּבְהוּת altitudo,
מַרְדוּת rebellio,
שַׁחֲרוּת nigredo.

Rurſus inueniuntur aliqua, quæ ſub pepoal habent punctulum hirec: ut,

רִפְאוּת ſanitas,
שִׁפְלוּת humilitas,
עִקְשׁוּת peruerſitas.

Item quædam habent ſub pepoal ſequente ſcheua, punctulum hirec: ut,

יְדִידוּת dilectio,
שְׁרִירוּת prauitas.

Et in his omnibus ſic debet formari plurale, ut iod ipſum moueatur: hoc eſt, conſonans fiat, & non uocale maneat

neat: quemadmodum à מַלְכוּת dicitur in plurali numero אַרְבַּע מַלְכִיּוֹת idest, Quatuor regna: Danielis nono. Sic dicemus שִׁבְלִיּוֹת sterilitates,

עַקְשִׁיּוֹת peruersitates,

גַּבְהִיּוֹת extollentiæ.

5 Reperiuntur quoque aliqua, quæ habent literam tau additam in fine, præcedente punctulo hirec: ut sunt

גָּפְרִית sulphur,

שְׁאֵרִית reliquiæ,

תַּבְנִית similitudo,

תַּרְמִית deceptio,

רֵאשִׁית principium,

חֲמִישִׁית quinta pars: & similia.

Et hæc quoquè habent in plurali iod mobile, iuxta formã חֲמִישִׁיּוֹת quod in Thalmud inuenitur. Sic dicitur, תַּבְנִיּוֹת רֵאשִׁיּוֹת & cætera.

6 Iod frequenter inuenitur superadditum nominibus proprijs à ca-

pite:ut, יִצְחָק יַעֲקֹב יִצְהָר & ſimilia. Ex appellatiuis inueniũtur etiam quædam: ut ſunt,

יַלְקוּת ſaccus,ſeu pera:

יַנְשׁוּת ulula.

quod & in holem inuenitur finiri: ut, וְעֹרֵב וְיַנְשׁוּת ideſt, Coruus & noctua: Iſaiæ trigeſimoquarto. Sicut & illud Exodi uigeſimo octauo capite, סַפִּיר וְיַהֲלֹם ideſt, Sapphirus & iaſpis. Item iod quoquè inuenitur ſuperaddi nominibus proprijs in fine: ut, נַעֲרֵי בַחֻרַי & ſimilia pauca.Sed

יְהוּדִי Iudæus,

מִצְרִי Aegyptius,

עִבְרִי Hebræus:atq; ſimilia.

In his,iod non eſt litera hæemanthicè ſuperaddita, immo potius eſt gentilis litera:id quod in libello Specierum clarius explicabimus.

ORATIO QVARTA

Elias.

QVARTA Oratio multipli-
ces formas nominum imper
fectorum & quiescentiũ de-
clarat: diuiditurq́ꝫ & ipsa in tredecim
Fundamenta.

FVNDAMENTVM PRIMVM, in quo explicantur Nomina quæ defectum patiun- tur in pepoal nun.

Elias. 1

SCIENDVM hic in pri
mis, quod omnia no-
mina defectiua in nun
habent augmentum à
capite, mem: semper
punctuatum cum pathah sequente da
ges, quod repræsentat defectum nun:

ut, מַטַּע יְהוָה ideſt, Plantatio Domini: Iſaiæ ſexageſimoprimo. מַסַּע וְשִׁרְיָה ideſt, Arma & lorica: Iob quadrageſimoprimo. quorũ radices ſunt,

נָטַע plantauit,

נָסַע profectus eſt.

Sunt quoqꝫ quæ in fine recipiunt he literam fœminini generis: ut,

מַפָּלָה cadauer,

מַטָּרָה cuſtodia.

Et cum puncto zere: ut,

מַגֵּפָה plaga, ſeu cædes:

מַסֵּכָה conflatile: & ſimilia.

Et hanc formam quoqꝫ habet מַצֵּבָה ideſt, ſtatua. quod tamen eſt de quieſcentibus in pe iod. Nam idem eſt de illis & de ijs quæ deficiunt in pe nun, iudicium: quemadmodum id indicaui Oratione ſecunda, fundamento quinto, ſigno ſeptimo.

2 Didiciſti autem iam ſuprà, quod

quod nomina dageſſata non mutan-tur in punctis: ut eſt explicatum Oratione tertia, fundamento quinto, ſigno primo. In hunc quoq; modum occurrunt nonnunquam nomina, quæ defectum patiuntur in pe nun, & ſimul in lamedpoal he quieſcunt. Exempla: מַכָּה ideſt, cædes: & מַצָּה contentio. quorum radices ſunt, נָכָה & נָצָה. Et litera he, quæ additur nominibus in fine, eſt he fœmininum. Sed hic, קָצָר הַמַּצָּע ideſt, Anguſtum ſtratum: Iſaiæ uigeſimooctauo capite: eſt à radice יָצַע ideſt, ſtrauit. Sunt prætere aliqua, quæ in fine habent literam radicalem: ut מַטֶּה ideſt, baculus: & ſimilia. Ratio uerò per quam he illud dignoſcitur ab he fœminina litera, eſt, quia habet ante ſe punctum ſægol: & id declarabitur latius in Fundamento huius Orationis ſexto. Item

exemplum ubi extremitates deficiũt, מַתָּן idest, donum: & cum defectu extremitatis utriusque, מַתַּת idest, datum, à radice נָתַן idest, dedit.

5 Regula. Quandocunq; inueneris aliquod nomen, quod à fronte habet mem literam pathatam sequente punctulo dages: non dubites, quin illud sit ex defectiuis in pe nun. Inueniuntur quoq; duo in hoc ordine, quæ à fronte habent augmentum he sequente puncto dages: ut רֶוַח וְהַצָּלָה idest, Dilatatio seu respiratio & liberatio: Esther quarto. Sic הַכָּרַת פְּנֵיהֶם idest, Cognitio facierum suarum: Isaiæ capite tertio. quorum radices sunt נָצַל & נָכַר Rursus inueniuntur alia duo in hoc ordine, quæ à fronte defectum patiuntur absq; ullo superaddito augmento: & sunt hæc, שִׂיא idest, eleuatio: & שִׂיג idest, occupatio, seu apprehen

prehensio: ut, יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ idest, Ascendet in cœlum altitudo eius: Iob uigesimo. Sic, וְכִי שִׂיג לוֹ idest, Quoniam negocium est illi: tertij Regum decimooctauo. quorum radices sunt נָשָׂא & נָשַׂג Nec opus est, pro illis aliquam afferre rationem: quandoquidem pauca numero sint.

FVNDAMENTVM SECVNdum, in quo explicantur ea nomina quæ quiescunt in pepoal aleph uel iod.

Elias. 1

HIc sciendum, quod nullum unquam reperitur nomen, in cuius capite quiescat litera aleph: sed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorum: ut ab אָמַר fit מַאֲמָר idest, dictum: uel אוֹמֶר idest, uerbum. & ab אָכַל idest, comedit

dit: fit מַאֲכָל uel אוֹכֶל uel אֲכִילָה idest, cibus, & cibatio. Simili modo litera aleph in medio nominis nūquam inuenitur quiescere: ut à

שָׁאַל rogauit, fit
שְׁאֵלָה interrogatio, uel
מִשְׁאַל petitio.

In fine uerò dictionis solet quiescere: quemadmodum infrà ostendam in Fundamēto huius Orationis octauo, signo siue capite secundo.

2 Ea uerò quæ quiescunt in pe iod, pleruncꝫ habent à capite additionem mem uel tau, punctuāturcꝫ cum punctulo holem: ut,

מוֹצָא exitus,
מוֹשָׁב consessus: & similia.

habentcꝫ punctum camez in fine: licet sint & alia quæ desinunt in zere: ut,

מוֹעֵד solennitas,
מוֹקֵשׁ offendiculum: & similia.

Et nota

Et nota, quod ea quæ in ſingulari numero deſinunt in punctum camez, in plurali quoquè retinent camez illud: nam à prioribus exemplis hæc pluralia formantur,

מוֹשָׁבִים ſeſſiones, ſeu habitationes:
מוֹצָאוֹת egreſſiones.

Sed illa quæ in numero ſingulari deſinunt in punctum zere, mutant illud in plurali numero in pũctum ſcheua: ut à מוֹפֵת dicitur
מוֹפְתִים prodigia:
& à מוֹקֵשׁ fit
מוֹקְשִׁים ſcandala: & ſimilia.

Habent autem omnia iſta accentum milra: hoc eſt, in ultima ſyllaba. Et iam quidem didiciſti conuerſionem punctorum camez & zere in fine dictionum. Item exemplum, ubi in hoc ordine à fronte additur tam in ſingulari numero quàm in plurali, litera tau,

תּוֹשָׁב habitatio,

תּוֹשָׁבִים habitationes.

Tamen quæ à fronte recipiũt augmentum literæ tau, frequentius in fine desinunt in he fœmininum: ut,

תּוֹלְדָת generatio,

תּוֹכְחַת correptio: & similia.

Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus: ut,

תּוֹדָה laus, uel gratiarum actio:

תּוֹרָה instrumentum, seu lex:

à uerbis יָדָה & יָרָה

Item sunt, quæ in utraque extremitate admittunt tau literam: ut,

תּוֹעֶלֶת utilitas,

תּוֹחֶלֶת spes: & similia.

Sunt etiam, licet pauca, quæ habent mem literam in capite, & tau in fine: ut

מוֹעֲצָה consultatio,

מוֹרָשָׁה possessio.

Regula. Quodcunq; nomen à fronte

te inuenitur habere augmẽtum mem uel tau, sequẽte punctulo holem, illud est ex quiescentibus in pe iod. Excipiuntur tamen quædam à regula: ut, וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ idest, Et adducam teneritudinem: Leuitici uigesimosexto. בְּמוֹעַל יְדֵיהֶם idest, In studio manuũ suarum: Nehemiæ octauo. quæ sunt ex duplicantibus ainpoal. Inueniuntur etiam pauca, quæ habent literam mem punctuatam cum schurec: ut,

מוּסָר disciplina,

מוּצָק infusorium: & similia.

Item inueniuntur alia quæ carent augmento literæ à fronte, sed desinunt tantum in he fœmininum: ut,

שֵׁנָה somnus,

עֵצָה consilium,

דֵּעָה scientia: & similia.

Et hæc in regimine mutant punctum zere in scheua, & camez in pathah: quem

quemadmodum explicatum eſt in priß ma Oratione, fundamento ſecundo.

Sunt præterea alia, ſed pauca, quæ in hac forma carent he fœminina litera: & hæc non ſunt curanda ob paucitatem eorum: ut eſt, צֵא תֹּאמַר לוֹ id: eſt, Egeſtionem dices ei: Iſaiæ trigeſimo. Sic, בוּל הָרִים ideſt, Fructus montium: Iob quadrageſimo capite. quorum radices ſunt

יָצָא exiuit, &

יָבַל protulit.

FVNDAMENTVM TERTIVM, in quo explicantur nomina quieſcentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

Elias. 1

NOtandum in primis, quod multa ſunt nomina in ordine quieſcentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum puncto camez: ut,

מָקוֹם

מָקוֹם locus,

מָלוֹן diuerſorium: & ſimilia.

Et hæc in ſtatu regiminis & affixionis mutant puctum camez in ſcheua, more nominum perfectorum: ut,

מְקוֹמוֹ מְלוֹנוֹ & מְקוֹם מְלוֹן

& cætera. Quædam habent terminationem pluralem maſculinam: ut,

מְלוֹנִים מְקוֹמוֹת

Quando uero à calce aſſumunt he fœmininam literam, mem ſemper habet ſcheua, ſequiturq́ ipſum ſchurec: ut,

מְשׁוּבָה auerſatrix,

מְלוּנָה tugurium,

מְבוּנָה intelligentia: & ſimilia.

Sunt quoq́ quæ augmentum tau in capite habent: ut,

תְּקוּמָה erectio, uel reſurrectio:

תְּלוּנָה murmur: & ſimilia.

Sed abſque he fœminina litera nunquam in hac forma inuenitur nomen,

quod

quod habeat ſupperadditam literam mem aut tau.

2 Regula. Quodcunq; nomen inueneris à fronte habere augmẽtum mem cum puncto camez, & in dictis quatuor mutationibus mem illud uel tau uertit camez in punctum ſcheua: ſignũ eſt, nomen illud eſſe ex quieſcentibus in ainpoal.

Seb. Munſterus.

Quatuor mutationes illæ ſunt, mutatio de ſingulari numero in pluralẽ, uel de ſtatu abſoluto in ſtatum regiminis, aut de maſculino genere in fœmininum genus.

Elias. 5

Inueniuntur quoq; pauca, quæ in fine habent augmentum literæ tau: ut בּוֹשֶׁת ideſt, confuſio: & iam in præcedentibus didiciſti tau in talibus dageſſari, quoties illis affixum aliquod ſubiungitur

iungitur: ut, לְבָשְׁתְּךָ וּלְבוֹשֶׁת idest, In confusionem tuam & in confusionem: primi Regum uigesimo.

4 Sic quoque uenit in alia forma: ut, עֵדוּת testimonium,
עֵדְיוֹת testimonia.

sicut & suprà explicatum est Oratione tertia, fundamento ultimo, capitulo quarto. Inuenitur etiam unum, quod habet augmẽtum literæ mem in fine: nempe רֵיקָם uacuum, uel uacuitas.

FVNDAMENTVM QVARTVM
in quo agitur de nominibus quiescentibus in ainpoal, quæ nullum habent literæ augmentum.

Elias. 1

SVnt complura nomina in hoc ordine, quæ penitus nullum habent augmentum, & constant duntaxat literis duabus, semperque punctuatur pe

poal uno puncto quinque magnorum uocalium. Exempla:

Quæ habent camez ſuperadditũ: ut,

זָר extraneus,

צָר tribulator,

רָע malignus.

Quæ habent punctum zere: ut,

גֵּר peregrinus,

אֵר exitium.

Quæ habent punctum hirec: ut,

סִיר olla,

קִיר paries,

עִיר ciuitas.

Quæ habent punctum holem: ut,

אוֹר lux,

יוֹם dies,

טוֹב bonus.

Quæ habent punctum ſchurec: ut,

שׁוּק platea,

דּוּר caldarium:

& cætera iſtis ſimilia.

At cum

2 At cum uocalibus minori-bus nunquam inueniuntur. Et nota, quod prędicta nomina pleruncꝙ non mutantur: quæ autem mutantur, mutantur in formas commutabiles seu æquiualentes: ut à nomine יוֹם formatur plurale cum puncto camez: similiter cum affixis mutatur punctulus holem in punctum camez: ut,

יָמִים dies,

יָמָיו dies eius: & cætera.

Sic à ראֹשׁ fit

רָאשִׁים capita,

רָאשָׁיו capita eius.

Itemcꝙ nomen טוֹב in statu regiminis & affixionis mutat holem in schurec: ut, טוּבוֹ טוּב & cætera.

3 Porrò quæ habent camez & zere, regulariter non mutantur: huius ratio & causa patebit infrà Fundamēto octauo. Sunt quocꝙ multa quæ

habent hirec & ſchurec, & non mutantur: niſi quod עִיר quando ſignificat pullum, in plurali numero habet iod mobilem literam: ut עֲיָרִים & עֲיָרוֹת Sic שׁוּק ideſt platea, in plurali numero mouet uau ipſum: ut שְׁוָקִים Sic קוֹץ quoq;, ideſt capillus, habet in plurali numero קְוֻצּוֹתָיו ideſt, Cincinni eius: Canticorum ſexto capite. Et à דּוּד inuenitur in plurali numero וּבַדְּוָדִים ideſt, Et in ollis: ſecundi Paralipomenon trigeſimoquarto.

4 Rurſus ſunt alia, quæ in ſingulari numero habent iod mobile: ut,

בַּיִת domus,
זַיִת oliua,
עַיִן oculus,
לַיִל nox:

& alia his ſimilia, quæ omnia habent accentum millel: hoc eſt, in ſyllaba penultima: alioquin neceſſe eſſet literam

iod

iod dageſſare:quemadmodum expli-
cabitur in libello Cantici.

5 Hæc itaq; nomina per omnes quatuor mutationes habent literam iod immobilem:ut in regimine & affixione dices, בֵּית בֵּיתוֹ ſic זֵית זֵיתוֹ & in plurali numero זֵיתִים id eſt, oliuæ. Item לֵיל nox, לֵילוֹ לֵילוֹת Et ab hac regula nihil excipitur, præter uocabulum בָּתִּים ideſt domus, in plurali numero:quod eſt ualde irregulare, quum in eo dages ſequatur uocem magnam, accētumq; habeat milra, hoc eſt, in ultima.

6 Inueniuntur quoq; in hoc ordine nomina, quæ in numero ſingulari habent uau mobile: ut,

אָוֶן uanitas,
עָוֶל iniquitas,
מָוֶת mors,
תָּוֶךְ medium:

& alia his similia, quæ habent camez & sægol: nec inuenitur hæc forma in perfectis, quemadmodum memorauimus in Oratione tertia, fundamento secundo, capitulo septimo. In statu uerò regiminis & affixionis quiescit plerunque litera uau: ut, בְּתוֹךְ הָעִיר id est, In medio ciuitatis: Geneseos decimonono. מוֹת יְשָׁרִים idest, Mors rectorum: Numeri uigesimotertio capite. Et cum affixis, לִפְנֵי מוֹתוֹ idest, Ante mortem suam: Deuteronomij trigesimotertio. אֶל־תּוֹכוֹ idest, Ad medium eius: Leuitici undecimo capite. מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ idest, Cogitationes uanitatis tuæ: Ieremiæ quarto capite. Item quædam recipiunt augmentum literæ he in fine, retinetque litera uau mobilitatem suam: ut,

מָוְתָה mors,
עַוְלָתָה iniquitas.

Et unum

Et unum inuenitur, quod in ſtatu affi/
xionis habet literam uau mobilem:
nempe, וּבְעַוְלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה idest, Et
in iniquitate ſua quam fecit: Ezechie/
lis decimooctauo. Præterea, uoca/
bulum שָׁוְא idest uanum, fruſtra, ſeu
uanitas, eſt de forma iſta: niſi quod in
punctis habet alleuiationem: nam uer
titur punctus ſægol in ſcheua, propter
quieſcẽtem literam aleph: quum שֶׁוְא
dicendum eſſet.

FVNDAMENTVM QVINTVM,
de nominibus quieſcentibus
in lamedpoal aleph.

Elias. 1

NOtandum, quod multa ſunt no
mina quæ quieſcunt in lamed
aleph, & punctuantur duplici ſægol:
ut, פֶּלֶא miraculum,
כֶּלֶא carcer,
גֶּבֶא fouea,

טֶנָא ſporta: & ſimilia.
Et hæc imitantur normam nominum perfectorum: habentq́ aliquando in affixorum ſubiunctione punctum hirec: ut, פִּלְאוֹ miraculum eius,
כִּלְאוֹ carcer eius:
& aliquando habent punctũ pathah, ut à טֶנֶא fit
טַנְאֲךָ ſporta tua.

2 Sunt etiam aliqua quæ recipiũt punctum camez iuxta formam פָּעָל ut, צָמָא ſitis,
צָבָא exercitus:
& quædam iuxta formam פּוֹעֶל ut
גּוֹמֶא iuncus,
סוֹבֶא comeſſatio:
& unum cum punctulo dages, nempe כִּסֵּא ideſt, ſolium: quod in ſtatu regiminis non mutatur, ſed in affixorum ſubiunctione migrat punctus zere in ſcheua, abijciturq́ dages: ut, כִּסְאֲךָ

בְּסְאוֹ Idem fit in numero plurali, habetq́; formam fœmininorum: ut Psalmo centesimo uigesimosecūdo, שָׁמָּה יָשְׁבוּ בִסְאוֹת idest, Illic sedebunt solia.

5 Hoc quoq; uocabulum חֵטְא idest peccatum, est de forma ista, debuitq́; scribi חֵטֶא sed alleuiatur dictio ipsa à punctis, sicut & שָׁוְא alleuiatur, quod tamen est de forma פֶּעֶל ut diximus in præcedenti Fundamento, signo quarto. Punctuatur autem heth in dictione חֵטְא cum zere, iuxta formam illorum nominū quæ quinq; constant punctis. Vnde & in affixorū subiunctione habet sægol: ut,

חֶטְאוֹ peccatum eius,

חֶטְאָם peccatum eorum:

de qua forma dictum est Fundamento tertio Orationis primæ, signo sexto. In plurali numero חֲטָאִים peccata. Illud uerò וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים idest, Et in uia

uia peccatorum: Pſalmo primo: eſt de forma dageſſatorum, quæ non admittunt aliquam mutationem. Nam de eo dicitur pluraliter in ſtatu regiminis & affixionis, חַטָּאֵי עַמִּי ideſt, Peccata populi mei: Amos nono. Et חַטָּאֶיהָ יַשְׁמִיד ideſt, Peccata eius delebit: Iſaiæ decimotertio capite.

Seb. Munſterus.

Nomina quæ mediam dageſſant non mutant priora puncta in plurali numero, aut in conſtructiuo uel affixorum ſubiunctione. Poſteriora uero puncta admittunt mutationem.

FVNDAMENTVM SEXTVM, in quo explicantur nomina quieſcentia in lamed-poal he.

Elias. I

ADuertendum, quod nomina in lamed he quieſcentia, plerunque ueniunt

ueniunt cum augmento literæ mem uel tau à principio: punctuaturq; augmentum ipsum cum hirec sequente puncto scheua: ut,

מִצְוָה præceptum,
מִנְחָה munus,
תִּקְוָה spes,
תִּכְלָה consumptio: & his similia.

Verum, iuxta literas gutturales signantur hæ literæ superadditæ cum puncto pathah: ut,

מַחֲצָה medietas,
מַחְתָּה acerra,
תַּאֲוָה concupiscentia:

& cætera his similia.

Seb. Munsterus.

Mutant literæ gutturales sub literis hæmanthicis punctulum hirec in pathah, per illam regulam, quod literæ gutturales hatehphatæ punctuant se & præcedentem literam.

Elias

Elias. 2

Sunt autem omnia illa he, quæ memoratis exemplis in fine subiũgun tur, fœminina & nõ radicalia: id quod ex accentu dignosci potest, nam om- nia sunt milra: & præterea in statu re- giminis & affixionis mutantur in tau molle, iuxta morem he fœmininæ lite ræ: ut, מִצְוַת יְהוָה idest, Præceptum Domini: Psalmo nono. מִנְחַת יְהוּדָה idest, Munus Iudæ: Malachiæ quar- to. מִצְוָתוֹ idest, Præceptum eius.

תַּאֲוָתוֹ מִנְחָתוֹ

Et pauca inueniuntur, quæ desinunt in he hæmanthicum: ut ab

עָלָה ascendit,

מַעֲלָה ascensus: & similia.

Et hæc sunt millel, sicut etiam in Ora- tione tertia scripsimus, fundamento o- ctauo, signo tertio.

3 At cum litera he radicali in- ueniun

ueniuntur plurima, habentq́ semper ante ipſam literam he punctum ſægol: ut, מִקְנֶה poſſeſſio,
מַחֲנֶה turma: & ſimilia.
Et per hoc diſtinguuntur ab illis, quæ deſinunt in he fœmininam literam atque hæmanthicam: quin & in ſtatu regiminis atq́ affixionis non mutantur, niſi quod ſægol migrat in punctū zere: ut, מַחֲנֵה דָן ideſt, Turma Dan: Numeri decimo. מִקְנֶה רַב ideſt, Pecus multum: Numeri trigeſimoſecundo capite.

4 Cum affixis uero mouetur litera he: ut,

מִקְנֵהוּ pecus eius,
מַחֲנֵהוּ turma eius: & cætera.

In omnibus iſtis cenſetur, he eſſe radicalem literam. Verum, quum ſuperadditur litera tau à fronte, nunquam inuenitur he eſſe radicale.

Fun

FVNDAMENTVM SEPTI-
mum, in quo explicantur no-
mina quiescentia in lamed-
poal he, atque habentia
augmentũ mem uel
tau à fronte, &
tau à calce.

Elias. 1

SCiendum, quod in hoc ordine inueniuntur etiam nomina, quæ habent augmentum literæ mem à principio & tau à fine: ut,

מַשְׂכִּית imaginatio,

מַרְבִּית augmentatio: & similia.

Et quædam habent literam tau à capite & calce: ut,

תַּבְנִית similitudo,

תַּכְלִית consummatio: & similia.

in quibus pũctus postremus est hirec magnum: idest, hirec cum litera iod.

2 Et nota, quod huiusmodi

nomina

nomina deberent ſcribi cum tribus io-
din, in hunc modũ, תַּבְנִיִּית מַרְבִּיִּית
Quorum unũ, uocatur iod protractio-
nis uel ſequelæ: quod etiam uenire ſo-
let in participio præſentis tẽporis con-
iugationis hiphil poſt quodlibet ain-
poal: ut, מַפְקִיד &
מַפְקִידָה faciens uiſitare.
Alterum iod, eſt loco he lamedpoal:
nam radices memoratorum exemplo
rum ſunt, בָּנָה & בָּרָה
Tertium uero, eſt iod gentile: ſicut iod
in עִבְרִית Hebræa,
מִצְרִית Aegyptiaca: & ſimilibus.
Verum, de hoc amplius loquemur in
libro Compoſitionis.

5 Inueniuntur quocꝫ alia no
mina in hac forma, quorũ ultima uox
recipit literam uau ſchurecatam, præ-
ſertim quando à capite augmentum li-
teræ tau fuerit: ut,

תַּרְבּוּת incrementum,

תַּבְנִית similitudo: & similia.

Non autem hæc forma inuenitur nisi in sermonibus Mischna (hoc est, in Expositione Legis) cum litera mem: ut מַלְקוּת idest uerberatio, à uerbo לָקָה idest, percussit. Memineris etiam quòd litera mem & litera tau à capite istorum nominū semper habent punctum pathah, etiam extra causam literæ gutturalis. Inuenitur deniq; solum unum, cum augmēto literæ aleph in capite: nempe וְאַחְוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם id est, Ostensio mea in auribus uestris: Iob decimotertio: cuius radix est חָוָה idest, indicauit.

Seb. Munsterus.

In memoratis exemplis iod & uau ponuntur loco he tertiæ radicalis per regulam iehu, qua scilicet literæ יהוא facilè inter se commutantur.

Elias

Elias. 4

4 Regula. Quodcunq; nomen à capite habuerit mem literã uel tau, ſignatum cum hirec uel pathah, & mox ſequẽs litera habuerit punctum ſcheua, illud non eſt de perfectis: præſertim quum in eo non ſint tres literæ mobiles, ſed eſt de quieſcentibus in lamed he. Inueniuntur tamen duo, quæ à capite habent augmẽtum literæ tau ſcheuatæ: nempe,

תְּעָלָה aquæductus, &

תְּלָאָה fatigatio.

FVNDAMENTVM OCTAVVM in quo explicãtur nomina quieſcentia in lamedpoal he, quæ ſcilicet à fronte nullum habent augmentum, ſed in fine duntaxat ſubiungitur illis he fœmininum.

Elias. 1

RVrſus ſciendum, quod in hoc ordine

dine inueniuntur etiam nomina desi-nentia in literam he fœmininam: quorum quædam sub pepoal habẽt punctum camez: ut sunt

שָׂפָה labium,
מָנָה pars: & similia.

Quædam uero habent punctum zere: ut מֵאָה centum,
פֵּאָה angulus: & similia.

Et hæc quidem omnia mutant iuxta morem consuetum, capitale punctum in scheua.

2 At nomina quiescentia in ain seu media radicali, quæ habent utrãq; hanc formam, regulariter non mutantur: ut à

קָם surgens, masculini generis:
& צַר tribulator, etiam masculini generis: dices in fœminino genere,

קָמָה surgens,
צָרָה tribulatrix:

Et in

Et in ſtatu regiminis, in ſingulari nu-
mero, dices קָמַת צָרַת
& in plurali maſculino, קָמֵיּם צָרִים
ubi camez initiale non mutatur.
Idem ſentiendum eſt de ijs, quæ ha-
bent punctum zere à principio. Nam
ab his quæ quieſcunt in media radica-
li litera, puta à uerbis צָר & שָׁב fiunt
nomina צֵדָה ideſt uiaticum, שֵׂיבָה
ſenium: & in ſtatu regiminis, צֵדַת &
שֵׂבַת עַבְדְּךָ ideſt, Senectus ſerui tui:
Geneſeos quadrageſimoquarto. ubi
uides zere non mutari. Ratio huius
hæc ſignatur: quæ quieſcunt in media
radicali, ſemper opus habent à fronte
uoce magna, quæ aliqualiter repræſen-
tet uau mediam radicalem literam, &
in qua uau ipſum quieſcat: ideo pro-
pter nullam ſtatus mutationem uoces
illæ magnæ poterunt uariari. At in
his exemplis,

שָׂפָה labium,
מְנָת pars,
פֵּאָה angulus,
מֵאָה centum:

quæ ſub prima radicali litera non habent uocem magnam, quæ repræſentet & includat quietem ſequentis literæ, camez & zere libere mutari poſſunt, dicesq; שְׂפַת פְּאַת & cætera his ſimilia.

Seb. Munſterus.

Licet in מאה & צרה item in קמה & שפה eadem ſit punctorum forma, quia tamen non ſunt de eodem ordine, iſta mutãt uocem priorem magnam, illa autem non mutant. Quando enim in uoce magna aliqua quieſcit litera, illa iam æquiparatur punctulo dages, quod ob quamcunque mutationem non ſinit mutari puncta priora.

Elias

Elias. 5

Et uide, ne huius regulæ unquam obliuiſcaris, quum ſit notatu digniſſima. Faciemus tamen adhuc illius mentionem in ordine duplicatorũ in Fundamento undecimo, capitulo quarto. Quæ uero habent tertio loco literam he eſſentialem, hæc explicabo in Fundamento ſequenti.

FVNDAMENTVM NONVM, in quo declarantur nomina in lamedpoal he quieſcentia, quæ ſcilicet retinent in fine radicalem literam he.

Elias. 1

ADuertendum, quod pauca inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ he radicalem literam non amittunt: qualia ſunt, גֵּאֶה וָרָם idest, Superbus & ſublimis: Iſaiæ undecimo.

& וַיֵּצֵא מִגֵּוָה idest, Et exiuit de pharetra: Iob uigesimo. & similia. Sunt rursus alia quæ ueniunt cum puncto sægol: ut, גֵּאֶה מְאֹד idest, Superbus ualde: Isaiæ decimosexto. & רֵעֶה דָוִד idest, Amicus Dauid: secundi Regum decimoquinto. In plurali numero dicitur, גֵּאִים superbi,
רֵעִים socij, uel amici.
Porrò, à גֵּאֶה quod desinit in punctum camez, fit וְהַבּוּז לִגְאֵיוֹנִים idest, Et contemptus, seu despectio superbis: Psalmo centesimo uigesimotertio. & est iod illud mobile. Sic in גְּוָה uertitur he litera in iod mobile, quando uenerit in statu regiminis: ut, גְּוִיַּת הָאַרְיֵה idest, Cadauer leonis: Iudicum decimoquarto. Et in plurali numero, מָלֵא גְוִיּוֹת idest, Impleuit ruinas, seu cadauera: Psalmo centesimo decimo.

Scias

2 Scias quoq́, quod multa inueniuntur Nomina in hoc ordine, quæ mutant he literam finalem in iod quiescens, præceditq́ ipsum punctus hirec. Et hæc quidem sunt in quadruplici differentia. Primò sunt quædam, quorum prima uox est camez: ut,

צָלִי decoctio,

קָלִי polenta.

Secundo, sunt alia quorum uox prima est scheua: ut,

שְׁבִי captiuitas,

פְּרִי fructus,

כְּלִי uas, uel instrumentum.

Tertio, sunt aliqua quorum uox prima est holem: ut,

חוֹלִי infirmitas,

עֹנִי afflictio.

Quarto, aliqua quoquè inueniuntur quorum uox prima est sægol: ut,

מֶשִׁי polymita, uel uestis serica: &

קָרִי molestia, uel occursus.

5 Itaq; in statu regiminis migrant camezata in punctum scheua, ut צְלִי קְלִי & scheuata in punctum sægol, sed in loco pausæ: ut פֶּרִי בֶּלִי שֶׁבִי Et quando istis subiungitur affixum, redditur iod mobile: ut,

שֶׁבְיְךָ captiuitas tua,

פֶּרְיְךָ fructus tuus,

בֶּלְיְךָ uas tuum.

Et fieri potest, quod in מֶשִׁי & קָרִי iod quoq; mobile sit: quemadmodum à פֶּתִי puer, dicimus etiam פְּתָיִים pueri.

Quæ autem habent punctulum holem, mutant illud in hatephcamez, quum ueniunt in statum regiminis, etiam si uocale postremum non sit sægol: uti scripsimus in Oratione tertia, fundamento quarto, signo secundo. Sunt quoq;, quæ extra statum regimi

nis

nis habent punctum hatephcamez: ut, כָּל חֳלִי idest, Omnem infirmitatem: Deuteronomij uigesimooctauo. מֶה חֳרִי idest, Qualis furor: Deuteronomij uigesimonono.

4 Proinde, illæ formæ quas commemorauimus, interdum occurrunt cum augmento literæ tau in fine: ut עָמִית proximus.

Et horum quædam habent punctulum holem in fine: ut

אָחוֹת soror,
חָמוֹת nurus.

quæ in regimine atq; affixorum subiunctione mutant punctum camez in punctum scheua: ut

עֲמִיתְךָ proximus tuus,
אֲחוֹתְךָ soror tua,
חֲמוֹתְךָ nurus tua:

& cætera his similia. Item, horum quædam sunt cum puncto scheua: ut

חֲנִית lancea,

שְׁבִית captiuitas:

Et aliquando cum ſchurec in fine: ut

גָּלוּת captiuitas, ſeu exilium:

חָזוּת uiſio.

Et pepoal cum puncto ſcheua: ut

שְׁבוּת captiuitas,

פְּדוּת redemptio.

Quomodo autem hæc mutentur in pluralem numerum, iam ſcripſimus in tertia Oratione, fundamento ultimo, ſigno ſiue capitulo ſexto.

Seb. Munſterus.

Hæc in plurali numero ante terminationem oth, habent iod mobile: ut שְׁבִיּוֹת ideſt, captiuitates.

Elias. 5

Item, quædam inueniuntur habere augmentum literæ nun in fine: ut

רָצוֹן uoluntas,

קָלוֹן ignominia: & ſimilia.

in quibus

in quibus litera uau quiescit loco he lamedpoal: ut,

בִּנְיָן ædificatio,
עִנְיָן negocium,
קִנְיָן possessio.

Seb. Munsterus.

Hæc posteriora simpliciter addunt in plurali numero terminationem ים sine ulla punctorum mutatione.

FVNDAMENTVM DECIMVM, in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ duas duntaxat habent literas.

Elias. 1

SCiendum, quod sunt in hoc ordine nomina, quæ nullam penitus habent superadditam literam, quin & he tertiam radicalem literam reijciunt, remanentibus duabus duntaxat literis. Inter hæc autem nomina quædam semper

ſemper camezantur, & quædam ſem-
per pathãtur: alia interdum camezan-
tur, & interdum pathantur. & illa enu
merantur ab autore Traditionis hunc
in modum:

אָב pater,
אָח frater,
יַד manus,
דַּג piſcis,
צַו לָצָו regula ad regulam:
צַו לָצָו præceptum ad præce-
ptum: Iſaiæ uigeſimooctauo capite.

2 Omnia, inquam, iſta con-
formitatem habent cum his quæ quie
ſcunt in media radicali, & item cum
duplicatis: de quibus in ſequenti Fun-
damento dabo tibi ſigna & quaſdam
regulas, per quas illa ab iſtis facile diſ-
cernas.

5 Sunt præterea aliqua, quæ
punctuantur cum hirec, ſequente iod
quieſcente

quieſcente:& ea nomina deriuantur à radicibus,quarum ainpoal eſt una ex literis ויה ut à radice

רָוָה irrigauit, dicitur

רִי irrigatio:

unde אַף בְּרִי ideſt,Etiam cum irrigatione:Iob trigeſimoſeptimo capite. Sic à

נָהָה planxit,

נְי planctus.

Hinc בְּנִיהֶם קִינָה ideſt, In planctu eorum lamentare : Ezechielis uigeſimoſeptimo capite. Et à

צָיָה aruit,

צִי nauis:

ut וְצִי אַדִּיר ideſt,Et trieris magna: Iſaiæ trigeſimotertio capite. Et item à

כָּוָה combuſſit, dicitur

כִּי תַחַת יוֹפִי ideſt, Combuſtio pro pulchritudine : Iſaiæ tertio capite. In quibus omnibus, litera iod ſcribitur loco he radicalis literæ,ainpoal ue-

ro occultatur: quemadmodum exem/
pla docent.

4 Sed פִּי idest os, non est
de isto ordine: nam radix eius est פֶּה
nomen duarum tantum literarum, iu/
xta formam שֶׂה quod ouem signifi/
cat. Et scribitur eodem tenore in regi/
mine & in affixione iod literæ: hoc est,
quantum attinet ad formam Nomi/
nis scriptam: non est differentia inter
פִּי יְהוָה idest, Os Domini: Isaiæ ca/
pite primo. & inter פִּי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם
idest, Os meum loquitur ad uos: Ge/
neseos quadragesimo quinto capite.
Quod tamen sic Grammaticè scribi
debuerat, פִּיִי idest, os meum: sed
ad euitandam duplicis iod difficilio/
rem prolationem, reijcitur unum iod.

Et tu quidem, id absque difficultate
ubique locorum discernere poteris,
quando ista dictio פִּי capienda erit

con

constructiue, aut quando habebit literam iod affixam.

5 Regula super omnibus his quæ diximus in isto & præcedẽti Fundamento: Omne nomen quod constat duabus literis mobilibus habens in fine superadditã literam tau, quam præcedit hirec uel schurec, aut habuerit iod quiescens in fine, siue constet duabus literis mobilibus siue una, aut habuerit literam iod mobilem, post duas literas radicales: tale nomen est ex quiescentibus in lamed he. Expende quod dixi, & inuenies ita esse. Et quod diximus, post duas radicales literas, id notanter dictum putes, ad excipiendum perfecta & quiescentia in ain. Nam quando litera iod nominibus perfectis adiuncta fuerit, habet locum post tres radicales literas: ut חֲמִישִׁית idest, quintæ: & similia.

In quiescentibus uero in ainpoal, litera iod uenit statim post primam literam: ut in dictionibus

בַּיִת domus,

זַיִת oliua: & cætera.

Noluimus autem in ista regula comprehendere quodcunque nomen, in cuius fine inuenitur litera nun præcedente punctulo holem, qualia sunt

רָצוֹן uoluntas, &

קָלוֹן ignominia:

ne imponerent tibi nomina, in quibus nun illud ultimum est radicale, quemadmodum est in dictionibus

אָדוֹן dominus,

אָרוֹן arca:

sic מָדוֹן contentio,

cum quiescentibus in ain, cuius radix est hæc,

דון contendit.

FVNDAMENTVM VNDECIMUM, in quo explicantur nomina quæ ſunt de ordine duplicatorum, quæ ſcilicet unius literæ defectum patiuntur.

Elias. 1

NOtandum, quod multa ſunt nomina de ordine duplicatorum, quæ ueniunt cum defectu unius literæ iuxta morem uerborum duplicatorũ: relinquunturq́ ſolummodo duæ literæ in illis: ut ſunt,

חַם calidus,
דַּל pauper,
טַל ros,
סַל ſporta,
טַת puerorum cœtus:

& ſimilia multa. Horum multa pathantur, & quædam camezantur, annotanturq́ per autorem Hammaſo-

reth. Sunt etiam multa inter ea,quæ habent punctulum holem: ut

עֹז fortitudo,
חוֹם calor,
עוֹל infans,
קוֹר frigus: & similia.

Item quædam habent punctum zere: ut

חֵן gratia,
שֵׁן dens,
צֵל umbra: & similia.

Quæ itaqꝫ habent punctum camez uel zere, assimilantur quiescentibus in ain atqꝫ quiescētibus in lamed:de quibus scripsi in suis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi signum per quod possis discernere quæ sint ex quiescentibus in ain uel in lamed,aut quæ sint ex duplicatis. Quæ sunt ex duplicatis, consueuerunt habere punctulum dages, nisi duabus tantum literis constent, tunc enim impossibile

est

est unam ex illis dagessari saltem da-
ges forti: quum nunquam punctus da
ges sit forte à capite dictionis: id quod
latius declarabitur in nostro Cantici
libello.

Seb. Munsterus.

Punctulus dages habet locum tan
tum in sex literis בגד כפת & est da
ges leue, quod scilicet non duplicat li-
teram, atque ideo non significat alicu-
ius literæ defectum.

Elias.

A fine quoque dictionis nunquam
uenit punctulus dages in aliqua litera
quæ puncto caret. Vnde quando tibi
occurrerit nomen aliquod, duabus li-
teris constans, & nescis cui ordini illud
adscribere debeas, ages in hunc mo-
dum. In primis, uide num sustinere
possit dages, si subieceris illi affixum
aliquod aut he fœmininam literam,

aut mutaueris ipsum in pluralem numerum: tunc enim est ex duplicatis.

4 Pro exemplo sit tibi זַךְ id est, purus. Si uolueris scire cuius ordinis sit, adijce illi à fine terminationem pluralem, aut affixum aliquod, aut he fœmininum: & inuenies

זַכִּים mundi,
זַכָּה munda.
Sic ab חַג solennitas,
חַגִּים solennitates,
חַגּוֹ solennitas eius:

quæ omnia habent pũctulum dages, & ideo sunt ex duplicatis. Nam punctulus dages ponitur loco literæ duplicatæ. Sed à

דָּג piscis,
dices דָּגִים pisces,
& דָּגָה piscis.

ubi litera gimel est mollis, & non habet punctulum dages: & idcirco erit

nomen

nomen ipſum ex quieſcentibus.

5 Iam autem præſcripſimus tibi ſignum in Oratione iſta, fundamento octauo, quo pacto diſcernere debeas quieſcentia in ain à quieſcentibus in lamed, diximusq́ quieſcentia in ain nunquam mutari: & ideo poſtquàm dixeris à דָּגִים in regimine דְּגֵי הַיָּם ideſt, piſces maris: mutato camez in punctum ſcheua, conſtabit uocabulum ipſum, locum habere inter quieſcentia in lamed, eritq́ radix eius דָּגָה ideſt, piſcis. Sed à

גֵּר peregrinus, dices
גֵּרִים peregrini,
גֵּרוֹ peregrinus eius:

ubi punctus zere non mutatur, unde patet nomen illud eſſe ex quieſcentibus in ain: eritq́ radix eius גּוֹר Habeo adhuc & alia ſigna, per quæ hos ordines à ſe inuicem diſcernas, ſed

non eſt locus contrahendæ moræ.
Regula. Omne nomen duabus radicalibus literis conſtans, quarum altera in plurali numero, aut in ſubiunctione affixi uel etiam he fœmininæ literæ, habet punctulum dages: illud erit ex duplicatis, habetq; ſemper à fronte unam ex minoribus uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta Traditionem Maſoreth habent punctum camez: ut, יָם הַמֶּלַח ideſt, Mare ſalis: Geneſeos decimoquarto capite. תָּם וְיָשָׁר ideſt, Integer & rectus: Iob primo capite: & his ſimilia.

Quæ quum in pluralem numerum mutantur, aut habent ſubiunctum affixum uel he fœmininam literam, pathantur: ut,

יַמִּים	maria,
תַּמִּים	perfecti,
תַּמּוֹת	perfecta.

Quæ

Quæ uero habent punctum zere, mutantur in punctulum hirec: ut

שֵׁן	dens,
שִׁנּוֹ	dens eius:
חֵן	gratia,
חִנּוֹ	gratia eius.

Et quæ habent pũctulum holem, mutant illud in tria puncta: ut ab

	חֹק	ſtatutum,
dices	חֻקּוֹ	ſtatutum eius,
	חֻקִּי	
	חֻקָּם	

Et iuxta opinionem Rabbi Salamonis Iarhij, pepoal heth ſignatur cum puncto hatephcamez, quoties ainpoal uenerit punctuatum cum ſcheua: ut חֳקְךָ & חֳקְכֶם & cætera. Hanc opinionem poſuit in eo loco, ubi exponit hunc uerſum, עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ ideſt, Fortitudo mea & laus Dominus: Exodi decimoquinto capite.

Rabbi uero Aben Ezra oculatior illo exiſtens, reſpondet ſe inuenire, יְהֹוָה בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ ideſt, Domine, in fortitudine tua lætabitur rex: Pſalmo uigeſimoprimo, cum tribus punctis. Et נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ ideſt, Duxiſti in fortitudine tua: Exodi decimoquinto capite: cum puncto hatephcamez.

Verum, iam pollicitus ſum quum uacauerit, me æditurum libellum in quo Grammaticam Rabbi Salomonis declarabo: ibi utriuſque Rabbi opinionem concordabo.

FVNDAMENTVM DVODECImum, in quo explicantur nomina quæ ex duplicatis habent ſuperadditam mem literam à fronte.

Elias. I

Sed & hoc ſciendum, quod in hoc ordine inueniuntur nomina, quæ

habent à fronte augmentum mem li-
teræ, punctuatam ut plurimum cum
puncto camez, iuxta formam nomi-
num quieſcentium in ain. Eſt tamen
differentia aliqua inter ea, quia illa ha-
bent punctulum holem: ut

מָקוֹם locus,
מָכוֹן habitaculum.

iſta autem habēt punctum camez uel
zere in fine: ut

מָסָךְ operimentum,
מָגֵן ſcutum:

ſed non ſunt multa.

2 Eſt & aliud diſcrimen inter
ea: quia ea quæ quieſcunt in ain, mu-
tant punctum camez in ſcheua, quem
admodum iam dictum eſt: illa uero
quæ ſunt de hoc ordine, minimè mu-
tantur: ut à

גָּנַן protexit, dicitur
מָגֵן ſcutum,

מָגִינִּים ſcuta,

מָגִינִּי ſcutum meum.

Huius autem ratio eſt, quia punctus camez eſt loco punctuli dages, & idcirco mutari non poteſt: & iam quidem diximus ſemel & iterum, quod dageſſata non mutātur, nec per conſequens ea, in quibus uox magna eſt loco punctuli dages.

Seb. Munſterus.

Hæc regula diligentiſſime eſt obſeruāda, nedum in hoc ordine, uerum & in perfectorum ordine, ubi propter mediam gutturalem literam, dages locum non habet: ut à

פָּרָשׁ eques, fit in plurali numero

פָּרָשִׁים equites: ubi litera res fuerat dageſſanda.

Elias. 5

Inueniuntur quoq; aliqua, licet pauca, quæ habent mem cum holem, iuxta

ita formam quieſcentium in pe iod: & in iſtis rurſum eſt differentia aliqua: nam quieſcentia in pe iod, deſinunt in punctum camez uel in zere: ut,

מוֹשָׁב cathedra,

מוֹקֵשׁ offendiculum.

duplicata uero terminantur in punctũ pathah uel in ſægol: ut à רָדַד ideſt, ſubiecit: מַעֲשֵׂה מוּרָד ideſt, Opus ſubiectionis: tertij Regum ſeptimo capite. Et à רָכַךְ ideſt, tener fuit: habes, וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ ideſt, Et adducam molliciem: Leuitici uigeſimoſexto. ſed horum pauca ſunt.

4 Verum, multa ſunt quæ in fine recipiunt he fœmininam literam, facileq; cognoſci poterũt, quia dageſſant ainpoal: ut,

מְגִלָּה uolumen,

מְחִתָּה pauor:

& quæ à fronte habent literam tau: ut

תְּפִלָּה oratio,
תְּחִנָּה deprecatio.

Inuenitur quocꝫ unum cum additio-ne literæ mem in fine, uidelicet

חִנָּם gratis: à radice
חָנַן gratificauit.

FVNDAMENTVM DECIMVM-tertium, in quo explicantur no-mina quatuor aut quin-que radicalium li-terarum.

Elias. 1

ETiam notādum, quod quædam inter duplicata inueniuntur, quæ quatuor habent literas: hoc eſt, inter duas literas finales quæ ſimiles ſunt, repetunt pepoal: ut à

בָּרַר clarus fuit, fit
בַּרְבּוּרִים aues mundæ & ſaginatæ.

Sic à בָּקַק euacuauit,
fit בַּקְבּוּק laguncula:

& à צָלַל tinniuit,
fit צִלְצַל cymbalum:
& à קָרַר inclinauit,
fit קָרְקֹר uertex: & ſimilia.

2 Inueniuntur & alia Nomina quatuor literarum, in quibus quædam literæ etiam duplicantur, ſed alio ordine: nam lamedpoal duplicatur in illis, ut uides in dictionibus

רַעֲנָן floridus,
שַׁאֲנָן opulentus,
חֲבַלִיל illuſtris: & ſimilia.

Et quædam deſinunt in he literam fœmininam: ut eſt

שַׁעֲרוּרָה horror:

etiam cum litera iod ſuperaddita,

שַׁעֲרוּרִיָּה turpitudo.

3 Inueniuntur præterea in duplicatis, quæ quinque radicalibus conſtant literis, duplicantia ſcilicet ainpoal & lamedpoal: ut à

יָרָק fit
יְרַקְרַק flauus:
& ab אָדֹם fit
אֲדַמְדַּם rubeus.
ſic ab אָסַת collegit,
אֲסַפְסוּת collectum uulgus:
& cætera ſimilia iſtis.

4 Inueniuntur quoque quædam nomina quinque literarum, in quibus nulla litera alteri ſimilis eſt: ut

שַׁעַטְנֵז ueſtis lana & linea,
פִּלֶגֶשׁ concubina,
צְפַרְדֵּעַ rana: & ſimilia.

Sunt tamen qui dicunt, illa nomina compoſita: ut שַׁעַטְנֵז ſit à שׁוּע טַו וְנוֹז ideſt, pectendo, filando & torquendo: & פִּלֶגֶשׁ à פלג אשה ideſt, Separauit uxorem: ſic צְפַרְדֵּעַ ideſt, rana: quaſi quæ cognoſcat lucem matutinam. Sed probabilius uidetur, dicendũ, quod hæc nomina ſint ex lingua

gua Aegyptiaca aut Perſica in He- braiſmum inuecta. Et hic tibi talem conſtituo regulam. Nulla dictio quæ quatuor aut quinq; conſtat literis, eſt de lingua ſancta: quales etiam ſunt

פַּתְשֶׁגֶן exemplar,
אֲדַרְכּוֹנִים ſolidi, uel drachmæ,
אֲחַשְׁתְּרָנִים ueredarij,
אֲחַשְׁדַּרְפְּנִים ſatrapæ: & ſimilia.

De quibus etiam loquemur in Præfa- tione libri Compoſitionis.

5 Nomina uero quatuor aut quinque literarum quæ habent à capi- te literam aleph uel nun à fine, de his eſt controuerſia, num literæ aleph & nun ſint radicales uel ſuperadditæ: ue- luti ſunt

אַבְנֵט baltheus,
חַשְׁמַן legatus:
אַרְגָּמָן purpura,

& multa huiuſmodi. Sunt qui pu- tant literas illas ſuperadditas: ut litera

aleph

aleph in dictione אֶזְרָח idest,indigena: & litera nun in dictione זִכָּרוֹן idest,memoria,seu historia.

6 Quæ uero habent quatuor distinctas literas,quarum neutra alteri similis est: hæc in magno sunt numero: qualia ista sunt,

כַּפְתֹּר sphærula,
סְפָרַד Hispania,
פִּלֶגֶשׁ concubina,
גַּרְזֶן securis,
גִּזְבָּר thesaurarius,
סִרְפַּד spina,
טִפְסָר præfectus:

& cætera istis similia.

Et iam didicisti,quomodo ea quæ desinunt in camez & zere,mutantur:potissimum uidisti id in perfectis. Didicisti etiam ex his quæ tribus constant literis,quod unus & idem plerunque illis sit mos & forma.

Inue

7 Inueniuntur quoquè inter quadrata nomina, quædam quæ dagessantur in plurali numero: & sunt ea quæ postremum punctum habēt pathah: ut ab

חַשְׁמַל electrum,

dicitur in plurali numero

חַשְׁמַלִּים electra.

Sic quoqꝫ habetur Ezechielis decimo, כְּעֵין הַחַשְׁמַלָּה idest, Secundum aspectum electri: lamed litera dagessata. Sic etiam primi Paralipomenon uigesimoquinto, וְגַנְזַכָּיו idest, Et cellaria eius. à גַּנְזַךְ cella,

quod in plurali numero habet

גַּנְזַכִּים cellaria.

Et item Psalmo centesimo decimonono, בְּרוֹב סַרְעַפַּי idest, In multitudine cogitationum mearum. à סַרְעַף idest, cogitatio. Et hæc omnia, in punctum pathah desinunt. Sic quoqꝫ ab

hoc, in plurali numero inuenies יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים idest, Venient magnifici: Psalmo sexagesimooctauo, & in singulari numero dicitur חַשְׁמַן idest, magnificus.

GRAMMATICAE
ELIANAE
FINIS

INDEX ALPHABETICVS IN ELIÆ LEVITÆ HEBRÆAM GRAMMATICAM

S 2

AD LECTOREM

PARAVIMVS tibi ordine alphabetico Indicem in Grammaticam noſtri Eliæ geminum: Primus habet decerpta ex Verbis, quæ continentur in prima & ſecunda Oratione. Secundus, collecta ex Nominibus: quæ cæteras Orationes capiunt. In primo, ordines uerborum etiam ſeruantur. In utroque, hoc ſemper notabis: primum numerum, orationem indicare: alterũ, fundamentum: tertium, ſignum ſiue caput aut capitulum, nam indifferenter ſolet ita citari. Propterea hi Indices, qualicunqꝫ forma imprimatur Grammatica, nunquam erunt mutandi: quia ſolam operis diuiſionem ſequuti ſumus, quæ eſt Orationũ quatuor, diducta Oratione in Fundamenta tredecim: Fundamenta ſola, indeſinitè ſignis ſecantur.

EX VERBIS

De litera A.

ACCENTVS mutat modum. Oratione 2. fundamento 1. capite 2. & 2.1.3. & 2.7.2
Actiuæ coniugationes, habent sex modos 1.2.2
Adiectiua, interdum loco participiorum 1.5.4
Adiectiui ratio 1.5.2
Aethen, literæ futuri, imitantur in punctis mem participij præsentis 2.2.4
Aleph in fine quiescit 1.3.4

Ordo primus,

Aethen in piel, pual, hophal 2.2.4 & 2.2.8 & 2.3.8
Ain hiphil, quomodo punctuandum. 2.3.1 & 2.3.2 & 2.3.5
Ain piel quomodo punctuandum 2.2.1 & 2.2.2 & 2.2.3

Ordo secundus,

Aethen kal & piel, quomodo pũctuandum

dum 2.5.2 & 2.6.7 & 2.6.8
Ain, si fuerit gutturalis 2.5.2
& 2.5.4 & 2.6.3 & 2.1.9

Ordo tertius,

Aleph pe, quando habeat hatephsægol 2.6.3
Aethen kal & hiphil 2.6.8
& 2.6.13 & 2.6.1

Ordo quartus,

Aethen 2.1.9
Aethen kal & hiphil 2.7.5
& 2.8.7 & 2.8.8

Ordo quintus,

Aethen kal sine he 2.10.6
Aleph, tertia radicalis litera, quando quiescat 2.9.2 & 2.9.4

Ordo sextus,

Aethen kal & hiphil, forma 2.11.3
& 2.12.6 & 2.12.7
Aethen passiui, ante gutturalem 2.11.5

De litera B.

BAchlam, literæ infinitiui 1.5.6
& 1.6.2
Benoni in neutris, loco utriusque participij 1.5.4

Benoni

Benoni, post articulum את 1.5.8
Benoni, quando participium aut adiectiuum 1.5.8 & 1.5.9
Benoni, quid 1.5.2
Benoni, quomodo differat ab adiectiuo 1.5.2 & 1.5.3
Beth & caph, quando habeant rationem temporis 1.6.4

De litera C.

CAmez, magis aleph quàm uau repræsentat 2.7.1
Coniugatio niphal, habet quatuor species 2.1.12
Coniugatio hiphil, habet quatuor species 1.11.1
Coniugatio hophal, habet duas species 1.12.1
Coniugatio piel, habet quatuor species 1.9.1
Coniugatio prima kal, quid 1.7.1
Coniugatio pual, quid significet 1.10.1
Coniugationis hiphil, forma 2.3.1
Coniugationis hithpael, duplex significatio 1.13.1 & 2.4.1
Coniugationis piel, forma 2.2.1

Coniugationes actiuæ & passiuæ, septem 1.1.3 & 1.1.4
Coniugationes kal & niphal, quomodo punctuandæ 2.1.1

Ordo secundus,

Coniugatio kal, quomodo formanda. 2.5.1 & 2.5.2
Coniugationes piel & pual, integræ. 2.5.3 & 2.5.4

Ordo tertius,

Coniugatio kal, ubi integra 2.6.1 & 2.6.5
Coniugatio passiua, quiescentium in pe iod 2.6.11

Ordo quartus,

Coniugatio passiua, kal 2.7.7
Coniugatio piel, quam quadratam uocant 2.8.2

Ordo quintus,

Coniugatio kal, quiescentium in aleph 2.9.1 & 2.9.2
Coniugatio piel & pual 2.6.12
Coniugationis kal, quadruplex forma. 2.10.1 & 2.10.2

Ordo

Ordo ſextus,
Coniugatio hiphil & hophal 2.12.3
& 2.12.8
Coniugatio paſſiua 2.11.4
Coniugatio piel 2.12.1

De litera D.

DAges, ab initio non forte 2.1.14
Dages, in litera quieſcente non ponitur 2.8.2
Dages in piel, cuius litera media eſt gutturalis 2.2.5
Dages, non facilè ſequitur uocem magnam. 2.11.2 & 2.11.3
Dages, non ſupplet duo officia 2.5.3
Dages, non uenit poſt quietem 2.6.12
Dages, poſt zere 2.12.5
Dages, ſupplet defectum nun 1.3.3
Defectiua in pe iod 2.5.6 & 2.5.9
Defectiua in pe nun 2.5.1 & 2.5.2
Deficiens in extremitatibus, unum. 2.13.4 & 2.13.5
Duplicata in piel, quomodo formentur 2.12.1
Duplicata, quæ 2.11.1
Duplicata uerba 1.3.5

De lite-

De litera F.

FOrmæ uerborum kal, tres 2.1.1
& 2.1.4
Futurum kal, desinit in pathah uel holem 2.1.11
Futurũ, usurpatur loco præteriti 1.4.6
Futuri forma, in quinto ordine 2.10.6
Futuri niphal, forma 2.7.6

De litera G.

GEnera duo 1.1.1

De litera H.

HE, cum literis bachlam in niphal 2.1.14 & 2.1.15
He, in fine quiescit 1.3.4
He, media radicalis in piel 2.6.13
He, paragoge futuri temporis 2.1.10
Hithpael, signa 2.4.1
Hophal, habet tantùm duos modos. 2.10.2 & 2.3.7
Ordo primus,
Hė hiphil, habet hirec 2.3.1
Etiam in secundo ordine 2.5.5
He hiphil, quando cum zere 2.6.14
Hiphil quiescentium in pe iod 2.6.12
Hithpael integrũ in secũdo ordine 2.5.5

Quintus

Quintus ordo,

He finale, in quatuor uerbis est immutabile 2.10.9
He tertia radicalis, deficit propter coniunctionem uau 2.10.6 & 2.10.7
He tertia radicalis, quiescit, absconditur: uertitur in tau & in iod 2.10.1
Hirec & dages, quando mutantur in zere 2.2.5

De litera I.

Imperatiuus, recipit paragogen he. 2.1.8
Imperatiuus, post negationem minimè uenit 2.6.6
Imperatiuus, quando loco futuri 2.6.5
Imperatiuus secundi ordinis, cum defectu nun literæ 2.5.1
Infinitiuus cum mem, quomodo exponendus 1.6.4
Infinitiuus, nomen uerbale 1.5.6
Infinitiuus, raro sine literis bachlam. 1.6.2 & 1.6.3
Iod, ante zade deficit 2.5.6
Iod, ubi quiescat 1.3.4
Iod essentiale 1.3.4

De lite-

De litera K.

KYbuz, hatephcamez & ſchurec, fratres 2.3.7
Kal, quare dictum 1.7.1

De litera L.

LAmed, peculiariter infinitiuo ſeruit 1.6.3
Lamed pepoal, ſemel deficit 2.5.8

De litera M.

MEm bachlam, habet poſt ſe dages 2.1.7
Mem & lamed bachlam, importāt tempus 2.6.4

De litera N.

NEutra in ſeipſis paſſiua octo, & raro habent participia 1.5.4
Nomina geminantia primā radicalem, excedunt uerba 1.3.5
Nomina, quæ extremitates habent ſimiles 1.3.5
Nomina, uerbis impoſita 1.1.3
Numeri duo 1.1.1
Nun, ubi deficiat 1.3.3
Nun, paragoge futuri temporis 2.1.10
Nun, paſſiua nota, quando habet ſægol loco

loco hirec 2.6.3

De litera O.

OFficium dages 2.11.1
Ordo quiescentium in extremitatibus, habet tres species 2.13.2

De litera P.

PArticipium cum literis bachlam, capitur adiectiuè 1.5.6
Participium paul, quomodo differat à præterito niphal 1.5.3 & 2.2.7
Participij præsentis, genuina significatio 1.5.1 & 1.5.3
Participia, habent tantùm tertiam personam 1.2.4
Participia nominaliter, aut uerbaliter capta, quomodo cognoscantur 1.5.6
Paul in passiuo non inuenitur 2.8.5 & 2.1.13
Pe iod, mutatur in uau 2.6.11
Personæ quæ habeant accentum milra aut millel 1.4.8 & 1.4.9
Piel, habet uerba quæ contrariam obtinent significationem 1.9.5
Piel, integrum in secundo ordine 2.5.3
Præteritũ & futurũ, origo aliorũm 1.4.1

Præteri-

Præteritum & futurum, loco præsentis, infinitiui & imperatiui 1.4.1
Præteritum, & participium kal fœmininum, solo accentu differunt 2.11.3
Præteritum kal, quomodo punctuatur 2.1.1
Præteritum, loco futuri 1.4.11
Præteriti niphal, punctuatio 2.1.2
Præteriti tres species in alijs linguis. 1.4.12 & 1.4.14
Puncta, quæ uocantur fratres 2.3.7

De litera Q.

QVadrata uerba, quæ sint 2.13.5
Quadrata uerba, unde formentur 2.13.5
Quiescentia, quæ 1.3.3 & 1.3.4

De litera R.

RAdicales literæ, quot 1.3.1
Radicalium diuisio 1.3.1

De litera S.

SAegol, loco pathah in pausa 2.6.2
Scheua, post punctum camez non quiescit 2.7.2
Scheua sub uau seruili, ut mutatur. 1.4.3 & 1.4.5 & 1.4.8 & 1.4.11

Species

Species duæ hophal 1.12.1
Species quatuor paſſiui kal 1.8.3
& 1.8.4
Species quatuor uerborum piel 1.9.1
& 1.9.3
Species quatuor uerborũ hiphil 2.11.1
& 2.11.2 & 2.11.4

De litera T.

TAu, infinitiuo quinti ordinis cum literis bachlam adijcitur 2.9.2
Tau, loco iod deficientis in fine 2.6.5
Tempora uerborum, ſex 1.1.6
Tranſitiua in kal, nõ fiunt neutra 1.9.4
Tranſitiua, quæ 1.1.2

De litera V.

VAu hippuch 1.4.3 & 1.4.5
& 1.4.8 & 1.4.11
Vau hibbur 1.4.3 & 1.4.5
& 1.4.8 & 1.4.11
Vau, in medio quieſcit 1.3.4
Vau literæ, proprium punctum ſcheua 1.4.4
Vau, ſæpe mutat futurum in præteritum imperfectum 1.4.14
Verbum defectiuum, quid 1.3.3

Verbum

Verbum perfectum, quid 1.3.5
Verbum quinque literarum essentialium 2.13.7
Verba neutra, quæ dicantur 1.1.2

De litera Z.

ZAde, media radicalis tertij ordinis, cur dagessetur 2.5.6
& 2.6.8 & 2.6.10

PRIMI INDICIS

FINIS

EX NOMINIBVS

De litera A.

ACCENTVS fœmininorum semper millel 2.7.3 & 3.13.3
Accẽtus camezatorum, milra 3.3.9
Accentus nominum quinque uel sex punctorum 3.3.1 & 3.3.9
Accentus quiescentium in iod 4.2.2
Affixa quæ alleuient puncta 3.3.4
Affixa sunt decem 3.7.1
Aleph, in medio nũquam quiescit 4.2.1
Aleph, tantùm in fine quiescit 4.2.1

De litera C.

CAmez loco dages, non mutatur 4.12.2
Camezata habent accẽtum milra 3.3.9
Camezata, quomodo mutentur in regimine 3.7.1 & 3.12.7

De litera D.

DAges à capite, nunquam forte 4.11.2
Dages à fine, nunquam uenit in litera non punctuata 4.11.3

Dages, loco literæ duplicatæ 2.11.1
& 4.11.4
Dages post holē uenire nō solet 3.11.3
Dages post uocem magnam 4.4.5
Dagessata non mutantur 3.2.2
& 3.5.1 & 4.1.2
Defectiua secundi ordinis 4.1.3
Defectiuorum regula 4.1.3
Duplicata, & eorum regulæ 4.11.1
& 4.11.5 & 4.13.2 & 4.13.3

De litera F.

FOeminina, absolutè in tau desinentia, dagessant illud cum affixis.
3.11.2 & 3.11.3
Fœminina desinentia in he, sunt milra 3.8.1
Fœminina in he, mutant illud in tau molle 3.11.2
Fœmininæ literæ he cognitio 3.8.4
Forma hatephcamez primo uocali 3.5.1
Forma holem & sægol 3.4.1 & 3.4.2
Forma quę cōstat camez & sægol 3.2.7
Forma quæ constat duplici camez 3.1.1
Forma quinque punctorum 3.3.7
Forma sex punctorum 3.3.4

Forma

Forma ſex punctorum cum affixis 3.3.7
Forma ſchurec primo uocali 3.5.1
Formæ nominũ fœminini generis 3.8.1

De litera H.

HAeemanthica, non admittunt literam he 3.12.4
Hæemanthica, quæ habent tau ſuperadditum 3.13.4
Hæemanthica ſecundi ordinis 3.1.2
Hæemanthica tertij ordinis 3.1.3
Hæemanthicæ literæ, ſex 3.10.1
Hatephcamez, loco holem 3.4.1
Hatephpathah loco ſcheua 3.2.5
He radicale ab he fœminino quomodo dignoſcitur 4.1.2 & 4.6.2 & 4.6.3
Hirec magnum 3.12.8 & 4.7.2
Holem in perfectis, niſi ſequatur ſægol non mutatur 3.4.2

De litera I.

IOd hæemanthicum 3.13.5
Iod, litera gentilis 3.13.6
Iod mobile, conſonans 3.13.5
Iod mobile in ſingulari 4.4.4
Iod in plurali quieſcens 4.4.5
Iod nota pluralis, aliquãdo deficit 3.9.2

De litera M.

MAsculina, quæ terminationem habeant fœmininam in plurali 3.9.3
Mem à fine 3.12.8
Mem hæmanthicum, à fronte superadditum 3.12.6
Mem hæmanthicum, finale 3.12.8
Mem, in statu regiminis cadit à plurali masculino 3.12.8
Mem seruile, ut differt à superaddito 3.12.8

De litera N.

NOminum formæ 3.1.1

De litera P.

PVncta mobilia, quæ 3.2.1
פִּי os oris, qualem habeat rationem 4.10.4

De litera Q.

QVadrata in duplicatis 4.13.1
& 4.13.2
Quiescentia in ain uau 4.3.1
Quiescentia in pe iod 4.2.2
Quiescentia in uau ain, habent uocem magnam sub prima 4.8.1

De lite-

De litera S.

SAegol, in quibuſdam non mutatur, etiam in pauſa 3.3.6
Sægol, propter gutturalem mutatur in pathah 3.3.8
Scheua, à capite dictionis non geminatur 3.1.3 & 3.5.3 & 3.6.1 & 3.6.2 & 3.8.2
Scheua, radix & fundamentum in affixorum miniſterio 3.6.1

De litera T.

TAu hæemanthicum, à capite 3.13.3
Tau, in fine ſuperadditum 3.13.5

De litera V.

VAriæ nominum formæ 3.1.1
Vau deficiens, quid 3.9.2
Vau plenum, quid 3.9.2
Voces mutabiles 3.2.1

De litera Z.

ZAkeph, mutat ſægol in camez. 3.3.6
Zere, quando mutetur in ſcheua 3.2.3
Zere, ſub prima in quarto ordine, non mutatur 4.4.3

FINIS

ERRATA

Vbi erit patha, *scribe* pathah.

Vbi erit punctatio, *scribe* punctuatio.

Tituli paginarum imparium, debent numerare Fundamenta: parium uerò, Orationes.

Oratione 2, fundamento 8, signo 1, lege sic
Genesis secundo. In passiuo

Ibidem, Genesis secundo. In hiphil

Oratione 2, fundamento 10, signo 1, lege sic
ignis: Iob primo.

Signorum citationes respondent nonnunquam priori editioni, emendabis nunc ad istam æditionem.

NOMENCLATVRA
HEBRÆORVM
QVORVNDAM
LIBRORVM

INDEX QVORVNDAM librorum Eliæ Leuitæ Iudæi Germani.

GRammatica.
Cantica.
De affixis.
De compositis.
De officijs.
De proprietatibus.
De speciebus.
De accentibus.
Dictionariũ magistrale & Chaldaicũ.
Traditiones.

ELENCHVS QVORVNDAM librorum Sebaſtiani Mun- ſteri Germani.

ELementale Hebraicum.
Inſtitutiones Hebraicæ.
Tabula Coniugationum.
Grammatica Hebraica.
Dictionarium Hebraicum.
Dictionarium Chaldaicum.
Dictionarium trilingue.
Grammatica Chaldaica.
De abbreuiaturis.
De accentibus.
Modus legendi Commentaria.
Calendarium Hebraicum.
Logica Hebræa.
Hiſtoriæ Ioſephi uerſæ.
Verſiones aliquot.
Scholia non pauca.

CATALOGVS QVORVNDAM librorum ſacræ linguæ, qui hodie extant.

VETVS Teſtamentum.
Euangelium Matthæi Publicani.
Epiſtola ad Hebræos: nondũ excuſa.
Concordantiæ Biblicæ.
Paraphraſes: ideſt Thargum.
Thargum Onkelos, in Pentateuchum.
Thargum Ionathæ, in Legem & Prophetas.
Thargum Rabbi Ioſeph, in reliquos Bibliæ libros.
Thargum Hieroſolymitanum.
Annotationes: ideſt Maſoreth, qui & Hammaſoreth dicitur.
Thalmud: ingens opus, uaria complectens.
Miſchna, potior pars Thalmud.
Sapiens

Sapiens Aben Ezra: hoc eſt, Abra-
ham filius Ezræ, plurima ſcripſit: extant ſolummodo Commentaria in Moſen & Prophetas: fuit grammaticus, philoſophus, aſtrologus, & theologus magnus.

Rabbi Salomon Iarhij Gallus, Commentaria ſcripſit in totam Bibliam, & in libros Thalmudicos.

Rabbi Ioſeph Kimhi, ſcripſit Commentaria in Pentateuchum, adhuc non euulgata: & in omnes Prophetas & Pſalmos, quæ extant.

Rabbi Dauid Kimhi Hiſpanus: & Rabbi Moſes Kimhi, uaria ſcripſerũt.

Rabbi Moſes ſacerdos Aegyptius, ſcripſit De perplexis, & multa alia.

Rabbi Moſes Gerundenſis, in Pentateuchum optimè ſcripſit.

Rabbi Moſes filius Nahæman, ſcripſit in Iob,

Rabbi

Rabbi Abraham, De creatione.
Rabbi Abraham Hiſpanus, ſcripſit Commentaria in Legem.
Rabbi Abraham Parizol Auinionenſis, ſcripſit in Iob.
Rabbi Leui filius Gerſoni Italus, ſcripſit in Danielem.
Kabuenaki, in Prouerbia.
Rabbi Ioſeph filius Matathiæ, hiſtoriam ſcripſit Græce & Hebraice: is eſt Flauius Ioſephus.
Baal Aruch, docet modum legendi Commentaria.
Catalogus Decalogi legis Moſaicæ.
Rabbi Iuda, ſcripſit Dictionarium.
Rabbi Iona quoq;.
Rabbi Elias Leuita Askenazi, ideſt Germanus, ſcribit multa.
Rabbi Akabia filius Malalehelis, & hi qui ſequuntur, ſcripſerunt uaria.
Rabbi Emmanuel.

Rabbi

Rabbi Iohanan.
Rabbi Isaac.
Rabbi Eleazar, &
Rabbi Iacob filius eius.
Rabbi Saadias.
Rabbi Michol.
Veteres Cabalistæ.

Et multi alij, quorum nomina non mihi occurrunt.

INSTAVRATORES
linguæ sacræ.

D. Hieronymus Stridonensis.
Io. Capnion Phorcensis.
Con. Pellicanus Rubeaquensis.
Seb. Munsterus Ingelheimensis.
San. Pagninus Lucensis.

FINIS

BASILEAE
APVD HIER. FROBENIVM
ET NIC. EPISCOPIVM
ANNO M. D. XLIII

FRO BEN

62723 (83) MNO

RARE BOOK ROOM

LUX LIBERTAS

THE UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA
LIBRARY
PJ4563
.M84

(336)M.

Leonardo

PRVDENCI

IVSTICIA

IVSTICIA